

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Львівська політехніка»

На правах рукопису

ГРОМНЮК АДРІАНА ІГОРІВНА

УДК 72.03 : 725.7

**ЕТНІЧНІ МОТИВИ В АРХІТЕКТУРІ СУЧАСНИХ
ІНТЕР'ЄРІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ**

18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата архітектури

Науковий керівник –
доктор архітектури, професор
Черкес Богдан Степанович

Львів – 2016

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ І СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕТНІЧНИХ МОТИВІВ В АРХІТЕКТУРІ ІНТЕР'ЄРІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ	9
1.1. Аналіз наукових джерел дослідження.....	9
1.2. Традиції використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів України в різні часові періоди.....	28
1.3. Корчми як історичний український тип підприємств харчування.....	37
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	44
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНІЧНИХ МОТИВІВ В АРХІТЕКТУРІ ІНТЕР'ЄРІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ	46
2.1. Термінологічний апарат дослідження	46
2.2. Методика дослідження	50
2.3. Структурно-семіотичний аналіз дослідження архітектури інтер'єрів з використанням етнічних мотивів	60
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	67
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТА ЧИННИКИ ПРОЕКТУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ СУЧАСНИХ ІНТЕР'ЄРІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ З ВИКОРИСТАННЯМ ЕТНІЧНИХ МОТИВІВ	69
3.1 Композиційний аналіз інтер'єрів сучасних підприємств харчування, що містять етнічні мотиви.....	69
3.2. Стильовий і статистичний аналізи архітектури інтер'єрів підприємств харчування	90
3.3. Фактори впливу та підходи до проектування архітектури сучасних інтер'єрів підприємств харчування.....	100
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3	114

РОЗДІЛ 4. ФОРМОТВОРЧІ ПРИНЦИПИ І ЗАСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕТНІЧНИХ МОТИВІВ В АРХІТЕКТУРІ ІНТЕР'ЄРІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ.....	117
4.1 Синтез мистецтв у проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування	117
4.2. Засоби, методи та принципи використання етнічних мотивів у предметно-просторовому середовищі сучасних підприємств харчування	123
4.3. Формування етнокультурної ідентичності предметно-просторового середовища за допомогою художньо-композиційного засобу – орнаментики.	133
4.4 Рекомендації з використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування	138
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4.....	165
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	168
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	172
ДОДАТКИ.....	201

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В структурі сучасних міст важливе місце належить підприємствам харчування. У наш час, коли підвищується людська мобільність, зростає світовий інтерес до України, збільшуються туристичні потоки в нашу державу, а на її теренах щорічно відбуваються чисельні міжнародні представницькі культурні, мистецькі, спортивні, наукові та соціальні заходи, мережа таких закладів неухильно розширяється. У цих умовах особливо популярними стають підприємства харчування, зорієнтовані на національні традиції та українську кухню, а в їх середовищах широко використовують етнічні мотиви.

Проте масове застосування традиційних етномистецьких й архітектурних компонентів часто призводить до їх примітивізації, супроводжується надмірним спрощенням, нерідко містить ознаки кічу. Цій тенденції в дизайні інтер'єрів сприяє явище глобалізації, яке провокує уніфікацію естетичних стандартів, копіювання та недоречне запозичення іноземних зразків. У такій ситуації неодмінно зростають вимоги до рівня естетичного виконання та оформлення інтер'єрів підприємств харчування.

Водночас різноманіття української народної архітектури та мистецтва є невичерпним джерелом художніх засобів, гарантією збереження етнокультурної своєрідності та неповторності, служить основою для формування національної ідентичності в сучасному архітектурному середовищі життєдіяльності людини.

Попри важливість підходу використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування, досі не приділено достатньої уваги його вивченню, відсутні комплексні дослідження, спрямовані на визначення архітектурно-художніх ознак різних етнографічних регіонів України та систематизацію наявного матеріалу, розроблення наукових рекомендацій і засобів формування такого середовища в закладах харчування.

Виходячи з такого стану, завдання теоретичного та наукового обґрунтування проектування архітектури інтер'єрів сучасних підприємств

харчування на основі використання етнічних мотивів в їхньому предметно-просторовому середовищі є актуальним і потребує комплексних підходів до його вирішення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана в межах наукового напрямку та науково-дослідної роботи кафедри дизайну та основ архітектури Національного університету «Львівська політехніка» «Дизайн в системі природи, суспільства і архітектури. Збереження навколишнього середовища та сталий розвиток», номер державної реєстрації ДОА-1 0108U010396. Тема дисертації відповідає сучасним програмам розвитку міста та області: «Комплексна стратегія розвитку Львова на 2012–2025 роки», «Програма розвитку туризму та курортів у Львівській області на 2014–2017 роки», затверджена ухвалою Львівської обласної ради № 1087 від 29.04.2014 р., «Програма соціально-економічного та культурного розвитку м. Львова на 2014–2016 роки», затверджена ухвалою Львівської міської ради № 3199 від 10.04.2014 р.

Метою дисертаційного дослідження є розроблення засобів, методів і принципів використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів приміщень для відвідувачів сучасних підприємств харчування.

Згідно з метою сформульовані наступні **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати й узагальнити джерела наукових досліджень щодо використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування; сформувати джерельну базу дослідження.

2. Виявити та проаналізувати традиції використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів України.

3. Сформувати методика дослідження використання етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування.

4. Здійснити композиційний аналіз сучасних інтер'єрів підприємств харчування, що містять етнічні мотиви, а також стильовий і статистичний аналізи ресторанів України.

5. Сформулювати основні чинники та підходи до проектування архітектури інтер'єрів сучасних підприємств харчування з використанням етнічних мотивів.

6. Визначити архітектурно-художні засоби, методи та принципи використання етнічних мотивів у предметно-просторовому середовищі сучасних підприємств харчування.

7. Розробити комплексні рекомендації для використання етнічних мотивів у практиці проектування інтер'єрів підприємств харчування.

Об'єкт дослідження – інтер'єри приміщень для відвідувачів сучасних підприємств харчування України.

Предмет дослідження – архітектурно-художні засоби проектування інтер'єрів сучасних підприємств харчування з використанням етнічних мотивів.

Межі дослідження. Основні часові межі дослідження охоплюють період від 1991 р. (відновлення незалежності України) до сьогодні. Окрім цього, вивчення традицій і засобів використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів передбачали дослідження історичних періодів: остання чверть ХІХ століття – перша чверть ХХ століття (формування традиційних типів українського народного житла); виникнення та розвиток українського архітектурного модерну (1903–1941 рр.), остання третина ХХ ст. (широке використання елементів декоративного мистецтва в проектуванні архітектури інтер'єрів громадських споруд, зокрема підприємств харчування).

Основні територіальні межі визначені містами Львовом та Києвом (з його околицями), Львівською областю, додаткові – всією територією України.

Методи дослідження. Для реалізації визначених завдань застосовані загальнонаукові методи дослідження: аналіз літературних джерел, метод натурних обстежень, методи статистичного, стилістичного та композиційного аналізів, метод компонентного аналізу та спеціально розроблений міждисциплінарний метод структурно-семіотичного аналізу. Узагальнення результатів дослідження графічно подане в таблицях і рисунках.

Наукова новизна одержаних результатів:

- уперше розроблено положення, що формують наукову базу для практичного використання етнічних мотивів різних архітектурно-етнографічних регіонів України в сучасних інтер'єрах підприємств харчування;
- сформовано принципи проектування архітектури інтер'єрів сучасних підприємств харчування з використанням етнічних мотивів;
- розроблено та систематизовано основні засоби та методи використання етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування;
- сформульовано основні підходи до проектування предметно-просторового середовища підприємств харчування із застосуванням етнічних мотивів;
- визначено якісні характеристики використання етнічних мотивів у предметно-просторовому середовищі підприємств харчування, а саме: виявлено позитивні та негативні сторони цього підходу та визначено його основні риси.

Практичне значення роботи полягає в можливості застосування визначених засобів, методів і рекомендацій використання етнічних мотивів у проектуванні інтер'єрів сучасних підприємств харчування. Основні положення та висновки, сформульовані в науковій роботі, можуть бути використані як навчально-методична база у ВНЗ архітектурного спрямування, зокрема, при розробці навчальних програм, дидактичних завдань, а також при вивченні вибіркових, профілюючих і спеціальних дисциплін.

Результати дослідження були впроваджені автором у проектуванні меблів та обладнання інтер'єрів з використанням етнічних мотивів, зокрема в розробці світильників на стелю, бра, настільних ламп, пуфів, аксесуарів для дому.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки за результатами дослідження викладені та обговорені:

- а) на міжнародних конференціях: Дев'ятій Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми сучасної науки» (Київ, 22-24 жовтня 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Ерделівські читання» (Ужгород, 13-14 травня 2013 р.); Дев'ятій Міжнародній

науково-практичній інтернет-конференції «Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку» (Київ, 23-25 травня 2013 р.); II Міжнародному конгресі «Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст» (Полтава, 16-18 жовтня 2013 р.) [Додаток Б.1];

б) на всеукраїнських конференціях: Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Мистецтво і дизайн: традиції, пошук, перспективи» (Київ, 19-20 травня 2011 р.); Науково-теоретичній конференції професорського-викладацького складу, аспірантів та здобувачів ЛНАМ «Духовно-етична платформа мистецтва: від творчої волі до творчого відкриття» (Львів, 19 квітня 2012 р.) [Додаток Б.2]; Всеукраїнській науково-практичній конференції студентів і молодих вчених «Мистецтво і дизайн: традиції, пошук, перспективи» (Київ, 17-18 травня 2012 р.).

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі змісту, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації: 121 сторінка основної текстової частини, 62 сторінки із рисунками і таблицями, 29 сторінок списку використаних джерел – 267 найменувань та 5 додатків на 74 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ І СТАН ДОСЛІДЖЕНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ЕТНІЧНИХ МОТИВІВ В АРХІТЕКТУРІ ІНТЕР'ЄРІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ

1.1. Аналіз наукових джерел дослідження. Вагомим періодом, який ознаменувався використанням народних традицій, в теорії та практиці української архітектури став початок ХХ ст. – період Українського архітектурного модерну. Значний внесок у дослідження формування та розвитку цього стилю здійснили науковці Бірюльов Ю. О. [29, 30, 241], Нога О. П. [143], Жук І. Д. [86], Сластіон А. Г. [170], Троценко В. К. [192], Цапенко М. П. [201], Чепелик В. В. [203, 204], Чепелик О. В. [205, 206], Шумицький М. А. [213], Ясієвич В. Е. [225].

У роботах Ноги О. П. [143], Сластіона А. Г. [170], Чепелика В. В. [203, 204], Шумицького М. А. [213] подано теоретичні напрацювання та практичні зразки модернізації народних архітектурно-мистецьких традицій.

Чепелик В. В. здійснив композиційний та морфологічний аналізи архітектури українського модерну. На основі створених у цьому стилі будівель науковець подає приклади розвитку та використання форм народної хати в архітектурі громадських та житлових споруд, зразки використання форми шестикутного трапецевидного дверного прорізу в порталах. Автором здійснено аналіз композиційних рішень стін, вікон, дахів, порталів, а також колон, пілястр, фронтонів та інших архітектурно-конструктивних елементів в спорудах УАМу, які були розвинені та модернізовані на основі української архітектурної традиції, зокрема народної [204].

Шумицький М. А. проаналізував архітектурно-конструктивні елементи, притаманні українській дерев'яній та кам'яній архітектурі, зокрема церквам та сільському житлу. При цьому відсутня регіональна диференціація. Подано принципи будування українських церков. Автор також коротко аналізує деякі

будівлі, споруджені на основі традицій українського народного будівництва на початку ХХ століття [213].

Чепелик О. В. у наукових розвідках ґрунтовно висвітлює національні питання розвитку української теорії і практики архітектури, визначає її етапи та основні тенденції еволюції; досліджує тему національної своєрідності в сучасній архітектурі [205, 206].

Питання національної своєрідності в сучасному архітектурному середовищі ґрунтовно висвітлено в монографії Черкеса Б. С. «Національна ідентичність в архітектурі міст». Науковець розглядає формування громадських центрів столичних міст в контексті пошуку їх національної ідентичності. Черкес Б. С. подає архітектурні засоби та архітектурно-планувальні закономірності відтворення ідентичності на прикладах архітектури міст Києва, Москви, Берліна та Варшави [208].

Для формування термінологічного апарату дослідження та означення назви явища використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів використано наукові словники, довідники та енциклопедії, зокрема це: Архітектура: короткий словник-довідник [17], Архітектура України. Велика ілюстрована енциклопедія [110], Енциклопедія архітектурної спадщини України: тематичний словник [184], Етнічність: енциклопедичний довідник [82], Словник української мови [172], Словник іншомовних слів [171]. Їх аналіз засвідчив відсутність науково обґрунтованої назви та трактування цього феномену.

Використання етнічних мотивів у сучасній архітектурі інтер'єру підприємств харчування мало досліджене в теорії архітектури, окремі його аспекти висвітлені в періодичних наукових виданнях, проте системного аналітичного підходу до даної проблеми немає. Наукові розвідки, які торкаються цієї тематики, здійснила Подлевських М. Б. У праці «Влияние восточных культурных традиций на формирование этнической стилистики в интерьере (на примере ресторанов национальной кухни)» дослідниця проаналізувала інтер'єри ресторанів, які спеціалізуються на стравах

національної східної кухні, визначила основні композиційні засоби та принципи організації їх предметно-просторового середовища зі східним колоритом [151]. У статті Подлевських М. Б. «Влияние «экодизайна» на формирование образа современных «этно» интерьеров предприятий общественного питания» виявлено зв'язок екодизайну та інтер'єру, в якому використані етнічні мотиви, визначені характеристики, що об'єднують етнонапряму та екологічний дизайн [152].

Інші роботи Подлевських М. Б. присвячені формуванню національної стилістики при вирішенні інтер'єрів житлових приміщень, специфіці декорування інтер'єрів підприємств харчування з африканськими мотивами та ролі художнього текстилю у створенні українського народного стилю [153, 154, 155, 156]. Науковцем проведений композиційний аналіз інтер'єрів закладів харчування, що містять етнічну стилістику різних культур, проте відсутні комплексні рекомендації по їх проектуванні та використанні етнічних мотивів.

Наукові дослідження, які торкаються використання народних традицій в сучасному предметно-просторовому середовищі, висвітлені в наукових статтях Бондаренко І. М. [242] «Історико-генетичні витоки засобів самоідентифікації в дизайні інтер'єру», Георгієвої О. С. «Використання елементів народного житла в сучасному дизайні середовища» [49], Мельниченко Г. Ю., Чернявського В. Г. «Використання тканинного розпису батіку при формуванні дизайну інтер'єру ресторану» [119], Митрофанової Є. В. «Диалог культурных традиций в дизайне современных ресторанных интерьеров» [127], Сергєєвої Н. В. «Традиційна культура в сучасному дизайні» [168], Крилатової О. С. «Вектори розвитку етностилю в сучасному дизайні громадських інтер'єрів України» [103].

Дослідники Кузнецова І. О., Лобода О. В. в роботі «Засоби створення сучасного національного українського інтер'єру» визначили «засоби образності» в інтер'єрі, що формується в українському стилі. При цьому головний акцент зроблений на використанні орнаментів та способів їх нанесення на різноманітні поверхні [104].

Дослідження аспектів використання етномотивів в дизайні готельних комплексів України здійснює Рудик Д. Є [161, 162, 259]. У статтях «Вияв етнічної культури в дизайні сучасних готельних комплексів України» [161], «Ревалоризація як підхід до збереження вернакуляру в архітектурі сучасних готельних комплексів» [259] автор зазначає, що створення художнього образу в етнодизайні відбувається за допомогою реконструкції, декорування та стилізації. Аналізуючи готельні комплекси України, автор характеризує використаний в них етнодизайн як повернення до вернакулярних традицій. Досліджуючи поняття «етностиль», вона зазначає, що на відміну від автентичної народної архітектури його створюють професіональні художники, дизайнери, архітектори, активно використовуючи національний колорит певного народу [161].

Питанню етностилю присвячує публікації науковець Афанасьєв Ю. Л., критично оцінює його та дає негативну оцінку цьому явищу [19], [20] [21].

Питання розвитку етнокультурних особливостей українського будівництва та шляхи їх використання в сучасній архітектурній практиці розглядає у низці праць науковець Божинський Б. І. У роботі «Сьогоднішні перспективи вжитку етнокультурних чинників самобутньої української архітектури» визначені етнокультурні чинники витвору самобутнього будівництва [32]. У статті Божинського Б. І., Мироненка В. П. «Національна самобутність у сучасній архітектурній практиці» визначені особливості витвору самобутньо-орієнтовано архітектури в сучасних умовах, загально проаналізоване використання національних традицій різних культур в архітектурному проектуванні сьогодення [31].

Проаналізовано дисертацію Георгієвої О. С. «Українські народні традиції як складова дизайну інтер'єрів сучасного індивідуального житла», в якій науковець визначила закономірності формоутворення елементів народного житла, розробила структуру моделювання об'єктів архітектурно-предметного середовища, подала пропозиції щодо проектування інтер'єру індивідуального житла з використанням національних традицій [50].

Використання національних мотивів при формуванні інтер'єрів аеровокзалів описано в роботах Обуховської Л. В., Шинкарук І. В. «Національна ідентичність українських аеровокзалів на прикладі орнаментів: способи використання» [144], Олійник О. П., Пилевої В. А. «Прийоми використання національної тематики в дизайні інтер'єрів аеропортів та аеровокзалів» [146]. У першій статті визначено способи використання орнаментів в оформленні внутрішнього простору аеровокзалів, подано варіанти розташування орнаментів у різних зонах і приміщеннях аеровокзалу [144, с. 102-103]. Науковці Олійник О. П., Пилєва В. А. у спільній публікації визначають основні прийоми застосування національної тематики в предметно-просторовому середовищі аеропортів та аеровокзалів [146, с. 59].

Питання визначення терміну «етнодизайн» висвітлені в роботах деяких сучасних науковців. Серед них Борисова С., яка в своїй статті розглядає це явище як унікальну практику з позиції етнофутуризму, що передбачає звернення народів до своїх культурних витоків. Етнофутуризм – напрям у культурі, який виник в кінці ХХ століття в фінсько-угорських народів, означає переосмислення народної спадщини та використання її в сучасній художній практиці. З точки зору Борисової С. основою етнодизайну є поєднання архаїчного, автентичного, етнічного матеріалу та сучасних форм культури. В статті визначені основні підходи до дослідження означеного явища [34].

Власне пояснення визначенню терміна «етнодизайн» дає Легенький Ю. Г. у праці «Дизайн: культурологія та естетика». Цим поняттям автор окреслює сучасну дисципліну, яка досліджує конструктивно-будівельну діяльність в контексті певної етнокультури, вивчає традиційний народний побут, його предметне середовище [109].

Науковець Трегуб Н. Є. пропонує наукову розвідку щодо етнодизайнерського спрямування у формотворенні сучасних меблів, висвітлює проблему етнодизайну як одного з напрямів професійної підготовки фахівців з художнього проектування меблів [188, 189, 190]. У статті «Образ и язык этнодизайна мебели» науковець виводить закономірності розвитку та

формотворення меблів, що відтворюють етнічні мотиви та народні традиції. Автор зазначає, що тематика регіональної своєрідності в дизайні – перспективний напрям сучасної проектно-культури, а вивчення традиційних народних меблів сприяє розвитку «етнодизайну» та відродженню етнокультурної ідентичності життєдіяльності людини [190].

До питання етнокультурної своєрідності в сучасному дизайні звертається й Малік Т. В. У статті «Культура дизайну етно-семіотичних країн» автор описує основні ознаки етнодизайну трьох різних культур: країн сходу (Китаю), Скандинавії та арабських країн [117].

У статті Никоненка Т. М. «Етнокультурні особливості художньої культури» проаналізовано вплив національних особливостей мистецтва на формування етнокультури різних народів [137].

У науковій розвідці Новосельчук Н. Є. «Дизайн внутрішнього простору традиційного японського житла» запропоновані основні принципи організації інтер'єру житлового будинку та його предметного наповнення в японському стилі [139].

Науковці Олійник О. П. та Чупринська Л. В. в статті «Африканський стиль в дизайні інтер'єру» проаналізували елементи організації простору предметно-просторового середовища в африканському стилі [145].

У книзі Єгорової Н. «Стиль в інтер'єрі: Етно», яка є частиною серії видань про сучасні тенденції в проектуванні інтер'єрів, поданий ілюстративний матеріал, що містить інтер'єри в етностилі, виконані відомими українськими дизайнерами [83].

Питання культурних традицій, мистецтва східних країн та формування їхньої національної стилістики в інтер'єрах висвітлені в працях Брайловської Л. В. («Дизайн інтер'єра в восточном стилі: Японія, Китай, Індія, Єгипет») [36], Ніколаєва Н. С. («Художественная культура Японии столетия») [136], Урицької М. А., Ісаєва І. А., Яковлевої С. А. («Восточный дневник дизайнера») [198], Цимбалової Л. Н. («Восточный интерьер – молодость и красота вечности») [202].

Ще одну групу наукових джерел, на які опирається дисертація, становлять праці присвячені особливостям архітектурного, предметно-просторового середовища українського народного житла в різних етнографічних регіонах. Це роботи Войтовича Д. І. [48], Гошка Ю. Г. [53], Данилюка А. Г. [71, 72, 73], Диди І. А. [76], Кіщука Т. В. [53], Косміної Т. В. [98, 99], Масненка В. В. [118], Могитича І. Р. [53], Р. Райнфуса [160], Ракшанова В. Б. [118], Самойловича В. П. [163, 164, 165], Сушко В. А. [182], Федаки П. М. [53, 199], Юрченка П. Г. [224].

Однією з фундаментальних робіт, що стосуються житлової народної архітектури є монографія Самойловича В. П. «Народна творчість в архітектурі сільського житла», в якій висвітлені основні типи сільського житла, принципи їх архітектурних рішень та специфіка планування; особливості художньо-декоративного оздоблення архітектурно-конструктивних елементів, меблів та обладнання житлових будівель в різних архітектурно-етнографічних регіонах України [164].

У роботі Самойловича В. П. «Народна архітектура України» подані ілюстрації народного житла різних регіонів, їх інтер'єрів, малих форм, господарських та виробничих будівель з яскравими національними рисами. Серед них комори, сажі, курники, вітряки тощо [163].

У праці Гошка Ю. Г., Кіщука Т. В., Могитича І. Р., Федаки П. М. «Народна архітектура українських Карпат» висвітлено будівельно-архітектурні особливості житлових та господарських будівель двору, інтер'єру та його обладнання в житлі етнографічних груп українських Карпат [53].

Науковець Юрченко П. Г. в роботі «Дерев'яна архітектура України» визначає особливості житлової та церковної дерев'яної архітектури в різних історико-етнографічних регіонах України [224].

У праці Масненка В. В., Ракшанова В. Б. «Українська хата» показані своєрідні риси українського народного житла як самобутнього явища в історії архітектури, що несе важливу етнічну інформацію, подані особливості організації української хати в різних історико-етнографічних регіонах,

визначені її різновиди. Зважаючи на специфіку будівництва, конструкцій, матеріалу, особливості формування інтер'єрів, господарчого двору, автори виокремлюють етнографічні масиви різних типів житла: південноукраїнський (дністрово-дунайський, нижньодніпровський, приазовський); центрально-український правобережний (галицький, подільський, наддніпрянський); центрально-український лівобережний (полтавський – північний і південний, слобожанський); карпатський (лемківський, бойківський, гуцульський, закарпатський); поліський (західний, центральний, східний) [118].

Данилюк А. Г. в етнографічному нарисі «Давня архітектура українського села» описує особливості архітектури, інтер'єру житла в різних етнографічних регіонах України. Особливу увагу автор приділяє внутрішньому та зовнішньому декоративному оздобленню хат [71].

Важливими етнографічними джерелами, що висвітлюють народні особливості карпатського регіону, є праці Шухевича В. О. «Гуцульщина» [214], Данилюка А. Г. «Скарби народної архітектури Гуцульщини» [72] та монографія Раймунда Кайндля «Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази (2001)». В останній розглянено звичаї та традиції, світоглядні уявлення, своєрідності матеріально-побутової культури населення Гуцульщини [90].

У етнографічній праці Артюха Л. Ф., Гаврилюка Н. К., Горленка В. Ф., Климка І. О. подано аналіз архітектури та інтер'єру народного жила Київщини, а також приклади використання народних традицій в міських будівлях ХХ ст. [16].

Українське мистецтво, його різновиди та особливості в різних етнографічних регіонах досліджували Александрович В. С. [12], Антонович Є. А. [13], Білан М. С. [27], Будзан А. Ф. [193], Бутник-Сіверський Б. С. [264], Гошціцька Т. Б. [27], Гудченко З. С. [248], Жолтовський П. М. [193], Захарчук-Чугай Р. В. [13], Кара-Васильєва Т. В. [94], Кириченко М. А., Логвин Г. Н. [114], Нагай В. Г. [264], Орел Л. Г. [257], Полікарпов І. С. [157], Селівачов М. Р. [166, 167], Сивак В. [260, 261], Соломченко О. Г. [175], Станкевич М. Є. [177],

Стельмашук Г. Г. [27], Стефанюк Є. М. [157], Тимченко О. О. [157], Чегусова З. А. [94], Щербаківський В. М. [215], [216].

Питанню особливостей українського народного розпису присвячені роботи Бежковича А. С. [25], Найдена О. Ф. [129] та інших.

Дослідження еволюції декоративного розпису народних дерев'яних меблів України висвітлені в роботах науковця Юр М. В. [217], [218].

У дисертації Дяків О. В. «Художні особливості декоративного мистецтва Західного Поділля ХІХ – ХХ ст. (історія, типологія, стилістичні відміни)» досліджена специфіка народної декоративної творчості Західного Поділля у ХІХ – ХХ ст. в контексті мистецтва сусідніх регіонів, описані етапи розвитку та розмаїття творів декоративного мистецтва цього регіону [78].

Цінні етнографічні розвідки, різноманітні здобутки української культури висвітлено у працях «Універсальні виміри української культури» О. Кирилюка, В. Горського, Б. Парахонського [96], «Типи поселень» В. Оприска [147].

В науковій роботі використано також краєзнавчу літературу, яка містить багатий ілюстративний матеріал з народною архітектурно-мистецькою спадщиною України. Це зокрема публікації: «Музей народної архітектури та побуту України (путівник)» (С. Верговський, Є. Гайова, Н. Зозуля, Н. Зяблюк, Р. Кобальчинська, І. Мусатова, Р. Свирида, М. Ходеківський, С. Щербань) [254], «Музей народної архітектури та побуту УРСР: Фотопутівник» (А. Матвієнко, С. Верговський, Н. Зозуля, С. Смолінський, М. Ходеківський, С. Щербань) [255], «Національний музей народної архітектури та побуту України у Пирогові»: Флеш-галереї (фотографи: М. Верговська, М. Матійчук) [256]; праці І. Красовського «Музей народної архітектури і побуту у Львові: Путівник» [250] та З. Гудченко «Музеї народної архітектури України» [248].

Окремо можна виділити наукові розвідки, присвячені питанню використання орнаментів в українському народному житлі. Цю тему досліджували науковці Георгієва О. С. [50], А. Данилюк А. Г. [71], Косміна Р. Т. [99], Курилич М. В. [105], Масненко В. В. [118], Найден О. Ф. [129], В.

Ракшанов В. Б. [118], Самойлович В. П. [163, 164, 165], Селівачов М. Р. [1566, 167], Соломченко О. Г. [175], Щербаківський В. М. [215], Юр М. В. [217].

Орнамент як об'єкт системного дослідження висвітлений у роботах Босого О. Г. [35], Буткевича Л. М. [42], Гурської А. С. [65], Курилича М. В. [105], Ю. Нікішенка Ю. І. [131, 132], А. Степанової А. П. [180], Юрченка І. А. [219, 220].

Теми орнаментів, специфіку їх формування, закономірності використання в сучасному художньо-архітектурному проектуванні розглядають у низці періодичних наукових видань Бойко О. Г. [33], Дєдова Н. [126], Р. Каліщук Р. В. [95], Кузнєцова І. О. [104], Лобода О. В. [104, 113], Мироненко В. П. [126], Л. Обуховська Л. В. [144], Тадрос С. [183], Шиманська Т. А. [33], Шинкарчук І. В. [144].

Наукові дослідження особливостей орнаментальних етномистецьких традицій, шляхів їх використання в сучасній дизайнерській практиці здійснив Юрченко І. А. [219, 220, 221, 222, 223]. У роботі «Візуальні й морфологічні закономірності орнаменту гуцульської різьби та їх використання в сучасній мистецькоосвітній практиці» науковець визначив рівні трансформації орнаментальних етномистецьких традицій в дизайнерській практиці сьогодення [219].

Тема збереження та розвитку етнічних мистецьких традицій, перенесення їх у сучасне мистецтво висвітлена в працях Некрасова М. А. [130], Станкевича М. Є. [177] та інших.

Аспекти національної ідентичності в дизайні та мистецтві досліджували Голубець О. М. [52], Дяченко Ю. Г. [79], Пелагеша Н. Є. [148] та інші. Ґрунтовне висвітлення збереження та відтворення національної своєрідності в сучасному дизайні маємо в працях Даниленка В. Я. [67, 68, 69, 70]. У монографії «Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури» науковець визначив основні вектори розвитку українського дизайну ХХ ст., співставляючи його визначальні риси з відповідниками розвинених країн світу. Названі особливості дизайну в різних регіонах світу, при цьому увагу зосереджено на національній спрямованості [67].

Характерні ознаки регіонального дизайну визначені в роботі Трегуб Н. Є. «Творческие концепции регионального дизайна» [191]. Автор розглядає загальні принципи формування регіонального дизайну в контексті культурних, етнографічних та екологічних особливостей і визначає його як нову творчу концепцію в проектній культурі.

Питання, які стосуються архітектурної семіотики, вивчення архітектури як знакової системи висвітлено в доробках науковців Будасова Б. В. [40], Бурцева А. Г [41], Лінди С. М. [112], Горошкіної О. А. [187].

Джерельною базою дисертації стали також вагомі праці, що стосуються формування архітектурного середовища підприємств харчування. До них належать роботи Аграновського Е. Д. [9], Аладова В. Н. [11], Бердичевского В. Х. [26], Грицюк Л. С. [54], Гусєва Л. І. [97], Дмитрієва Б. В. [9], Єжова В. І. [80], Єжова Д. В. [80], Єжова С. В. [80], Іванової Н. В. [88], Карсекіна В. І. [26], Кокуріна В. Ф. [97], Лінди С. М. [54], Маргелова В. Н. [134], Нікуленкової Т. Т. [134], [135], Пономаренка В. І. [158], Уреньова В. П. [195], [196], [197], Чиколодкової В. Н. [97], Якубовського В. Б. [54], Ястіної Г. М. [135].

Фундаментальними серед названих робіт є праці В. П. Уреньова, що формують науково-методичні рекомендації проектування підприємств харчування. Науковець визначає основні принципи та прийоми формування їхньої архітектури, організації мережі; подає архітектурно-планувальні та об'ємно-конструктивні вирішення. В його роботах здійснений порівняльний аналіз технічно-економічних показників різних типів споруд; визначені основні вимоги до торговельного, технологічного та інженерного обладнання [195, 196, 197].

В.П. Уреньов висвітлює специфіку організації внутрішнього простору підприємств харчування, при цьому значну увагу надає елементам декоративно-ужиткового мистецтва. Науковець також відзначає, що з розвитком національних кухонь у ресторанах та інших закладах харчування популярними стають національні мотиви та традиції, які впливають на

формування архітектури підприємств харчування, їх об'ємно-планувальних рішень [195].

Доцільним є, на нашу думку, детальніше розглянути питання використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування. Варто визначити основні принципи, засоби та методи їх застосування, а також сформулювати рекомендації для проектування предметно-просторового середовища цих закладів на основі етнічних мотивів.

Для визначення особливостей організації інтер'єрів підприємств харчування, застосованих в них меблів та обладнання ми опрацювали праці Багмута С. І. [22], Батрименка В. [24], Гілілова І. М. [51], Гусєвої Л. І. [97], Денисової Н. І. [74], Кільпе Т. Л. [51], Клікіч М. А. [108], Кокуріна В. Ф. [97], Курліщука Б. Ф. [106], Лебедевої Л. І. [108], Лоусана Ф. [115], Новікової Є. Б. [138], Уренєва В. П. [195], [196], Чиколдкової В. Н. [97], Чубарьова Ф. Є. [211].

Для визначення термінології, класифікації сучасних підприємств харчування, вивчення їх функційних, типологічних особливостей нами використано державно-нормативні документи: ДБН 360-92** «Містобудування. Планування та забудова міських і сільських поселень» [2]; ДБН В.1.1.7-2002 «Захист від пожежі. Пожежна безпека об'єктів будівництва» [3]; ДБН В.2.2-9-99 Будинки і споруди. Громадські будинки і споруди. Основні положення [4]; ДБН В.2.2-25:2009. Підприємства харчування (Заклади ресторанного господарства) [5]; ДК 018–2000 Державний класифікатор будівель та споруд [6]; ДСТУ 3862–99 «Ресторанне господарство. Терміни та визначення» [7], ДСТУ 4281:2004. «Заклади ресторанного господарства. Класифікація» [8].

У праці «Интерьер предприятий общественного питания» науковець Багмут С. І. висвітлює закономірності організації предметно-просторового середовища закладів харчування, його складових елементів. Визначені основні вимоги до меблів, спеціального обладнання, освітлення, облицювальних матеріалів. Значну увагу автор приділив колірному вирішенню та вибору декоративно-художніх засобів [22].

Опрацьовані роботи, що стосуються використання декоративного мистецтва при формуванні інтер'єрів громадських споруд. Це питання досліджене в працях Жоголь Л. Є. «Декоративное искусство в интерьерах общественных зданий» [85], Сперанської В. С. «Синтез архитектуры и монументально-декоративного искусства в интерьере общественных зданий» [176]. У цих роботах дослідники характеризують твори декоративного мистецтва, висвітлюють їх вплив на формування інтер'єрів громадських споруд, у тому числі підприємств харчування. Подані основні прийоми використання художнього скла, металу та дерева, художнього текстилю та кераміки. Роль декоративного мистецтва як вагомого засобу архітектурно-художньої виразності предметно-просторового середовища громадських будівель висвітлена в роботі Чернявського В. Г., Чернявського К. В. «Декоративне мистецтво як ефективний засіб архітектурно-художньої виразності інтер'єрів громадських будівель» [209].

У дисертації Ніколаєнка В. В. «Методика архітектурного формування загальноміської системи громадського харчування» запропонована методика архітектурного формування загальноміської системи громадського харчування. Терміном «загальноміська система громадського харчування» автор окреслює різновиди закладів громадського харчування: комбінат напівфабрикатів, їдальня, ресторан, бар, кафе, кафетерій, буфет, кіоск, магазини кулінарії тощо. В роботі здійснений ретроспективний аналіз розвитку архітектурних об'єктів та створена їхня ієрархічна структура [133].

Висвітлення питання проектування архітектури та інтер'єру підприємств харчування простежуємо в періодичних наукових виданнях КНУБА, ХДАДМ, КНУКіМ тощо. Наукові розвідки в даній галузі здійснили Жарновська Т. С. «Принципи проектування підприємств харчування» [84], Соляник Г. В. «Вплив соціальних факторів на просторову організацію інтер'єрів закладів харчування», Гарайда Д. В. «Інтер'єри закладів громадського харчування західної України, 90-х рр. – поч. ХХІ ст.: до питання аналізу літератури», Валюшко М. В. «Роль землі в формуванні інтер'єрів та екстер'єрів закладів

громадського харчування» [244], Резвухіна Л. О. «Формування дизайну інтер'єру для підприємств громадського харчування» [258].

Тема використання екологічних тенденцій при формуванні предметно-просторового середовища підприємств харчування розглядається в роботах Мироненка В. П., Дудки С.-Р. О. «Екологічність у формуванні предметно-просторового середовища ресторанних комплексів» [125], Скоромець А. М., Новосельчук Н. Є. «Екологічні тенденції у формуванні інтер'єрів закладів громадського харчування» [169], Подлевських М. Б. «Влияние «экодизайна» на формирование образа современных «этно» интерьеров предприятий общественного питания» [152].

В роботі Новосельчук Н. Є. «Принципи архітектурно-планувальної організації інтер'єрів закладів громадського харчування» на основі аналізу реалізованих в Україні та за кордоном проектів визначені основні прийоми вирішення внутрішнього простору закладів харчування. Автор виділяє засадничі принципи архітектурно-планувальної організації та формування предметно-просторового середовища підприємств харчування, що полягають у єдності та гармонізації інтер'єрів, відповідності функціонально-планувального вирішення, цілісності матеріально-просторового наповнення та художньо-декоративної виразності [141].

Проаналізована наукова стаття Дудки С.-Р. О. «Прийоми формування предметно-просторового середовища ресторанних комплексів», в якій досліджені існуючі підходи до вирішення та організації просторів інтер'єрів підприємств харчування. Головний акцент при цьому зроблено на правильному використанні засобів, що забезпечують комфорт відвідувачів: колірне рішення, освітлення, меблі та обладнання [77].

Науковець Чернявський В. Г. у праці «Особливості комплексного формування інтер'єру громадських будівель соціальної сфери» узагальнює особливості комплексного формування об'ємно-просторової структури громадських будівель соціальної сфери, розподіляючи їх залежно від форми просторової організації [210].

У книзі Лоусана Ф. «Рестораны, клубы, бары: планирование, дизайн, управление» йдеться про формування інтер'єрів різних типів підприємств харчування. Попри те, що це видання не є науковим, воно містить багатий ілюстративний матеріал (фотографії закладів харчування різних країн світу) і є цікавим для нашого дослідження [115].

Серед іноземних видань, присвячених питанням проектування архітектури інтер'єру підприємств харчування, проаналізовані роботи Christy Casamassima «Bar Excellence: Designs for pabs & clubs» [226], Colgan, Susan «Restaurant design: Ninety-five spaces that work» [227], «Commercial space: Restaurants» [228], Joachim Fischer, Martin Nicholas Kuns «Café and Restaurant Design, third edition» [229], John Pile «Historia Wnetrz» [230], Martin M. Pegler «Specialty Food Store Design» [231], Paco Asensio «Ultimate restaurant design» [232], Peel L., P. Powell, A. Garrett «An introduction to 20th- century architecture» [235], Pegler M. Martin «Restaurants and bars» [236], Per von Groote «Theme hotels» [237], «The best of bars & restorants» [238]. Більшість названих праць не є науковими розвідками, проте містять цінний ілюстративний матеріал, який демонструє сучасні стильові тенденції у формуванні інтер'єрів різних типів підприємств харчування в різних країнах світу.

У дисертації Митрофанової Е. В. «Дизайн интерьера ресторанных заведений России конца XIX-начала XXI веков» визначені типологічні особливості формування ресторанного інтер'єру в Росії з кінця XIX до початку XXI століття та його історичної трансформації. Дослідниця визначає характерні стилістичні та образно-художні теми, використані в сучасних інтер'єрах ресторанів, здійснює аналіз функціонально-технологічних і архітектурно-художніх аспектів формування предметно-просторового середовища закладів харчування [128].

Варто виокремити дослідження, присвячені теоретичним основам формування предметно-просторового середовища. Ця тематика висвітлена в роботах Агранович-Пономарьової Є. С. [10], [18], Аладової Н. І. [10], Габреля М. М., Гавриліної А. А., Даниленка В. Я., Іконнікова А. М. [89], Куцевича В. А.

[107], Мигалья С. П. [120], [121], Міневріна Г. Б. [122], [123], Мироненка В. П. [124], Тімохіна В. О., Трегуб Н. Є. [189], Шебек Н. М., Шимко В. Т. та ін.

При проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування важливим є дослідження проблеми кольору як важливого засобу їхнього художньо-образного вирішення. Ґрунтовні дослідження кольору в архітектурному та предметно-просторовому середовищі містяться в роботах Пономарьової Є. С. [159], Степанова Н. Н. [179]. У праці «Цвет в интерьере» Пономарьової Є. С. висвітлює поняття «колірного середовища» та характеризує різні аспекти його функціонування. Автор розробила структуру оптимального проектування колірної схеми інтер'єру, що складається з трьох послідовних етапів. Вона розглядає інтер'єр як системне середовище, в якому колір є засобом взаємозв'язку його складових елементів. Важливу роль дослідниця відводить облицювальним матеріалам у формуванні колірної схеми інтер'єру [159].

В роботі Степанова Н. Н. «Цвет в интерьере» подані теоретичні основи архітектурної поліхромії та рекомендації щодо застосування кольору в архітектурі інтер'єрів громадських споруд. Теоретичні положення супроводжує багатий ілюстративний матеріал [179].

Проблематику розвитку інтер'єрів громадських споруд в історичному контексті (кінець ХХ – початок ХІХ ст.) досліджують Калиновська І. М. [91, 92], Новосельчук Н. Є. [140, 142].

Наукові дослідження, присвячені аналізу та розвитку сучасних стилів і стильових напрямів архітектури, в тому числі тих, що ґрунтуються на використанні національних будівельних архітектурних традицій, елементів етно-культурної світової спадщини минулих епох в архітектурно-проектувальній практиці сьогодення, вміщені в працях Дженкса Ч. «Язык архитектуры постмодернизма» [75], Олівера П. «Problems of definition and praxis» [233], «Why study vernacular architecture?» [234], Стародубцевої Л. «Архітектура постмодернізму: Історія, теорія, практика» [178], Черкеса Б.,

Лінди С. «Архітектура сучасності. Остання третина XX – початок XXI століть» [207], Шліпченка С. «Архітектурні принципи постмодернізму» [212].

Проблеми стилю та стилеутворення в теорії архітектури також досліджували науковці Аронов В. Р. [15], Бартенєв І. А. [23], Батажкова В. Н. [23], Вагнер Г. К. [44], Віппер Б. Р. [45], Власов В. Г. [46], Давидич Т. Ф. [66], Дженкс Ч. [75], Земпер Г. З. [87], А. Іконніков, Каплун А. [93], Криворучко О. [100], [101], [102] та інші.

Предметом наукового дослідження стали роботи з теорії та історії архітектури, зокрема праці Аргана Дж. [14], Аронова В. Р. [15], Бартенєва І. А. [23], Давидич Т. Ф. [66], Товбича В.В. [185, 186], Уоткіна Д. [194], Фремптона К. [200]. Закономірності розвитку сучасних стилів та напрямів архітектури подані в працях Аскарова Ш., Бхаскарана Л., Дженкса Ч., Лінди С., Маклакової Т., Черкеса Б.

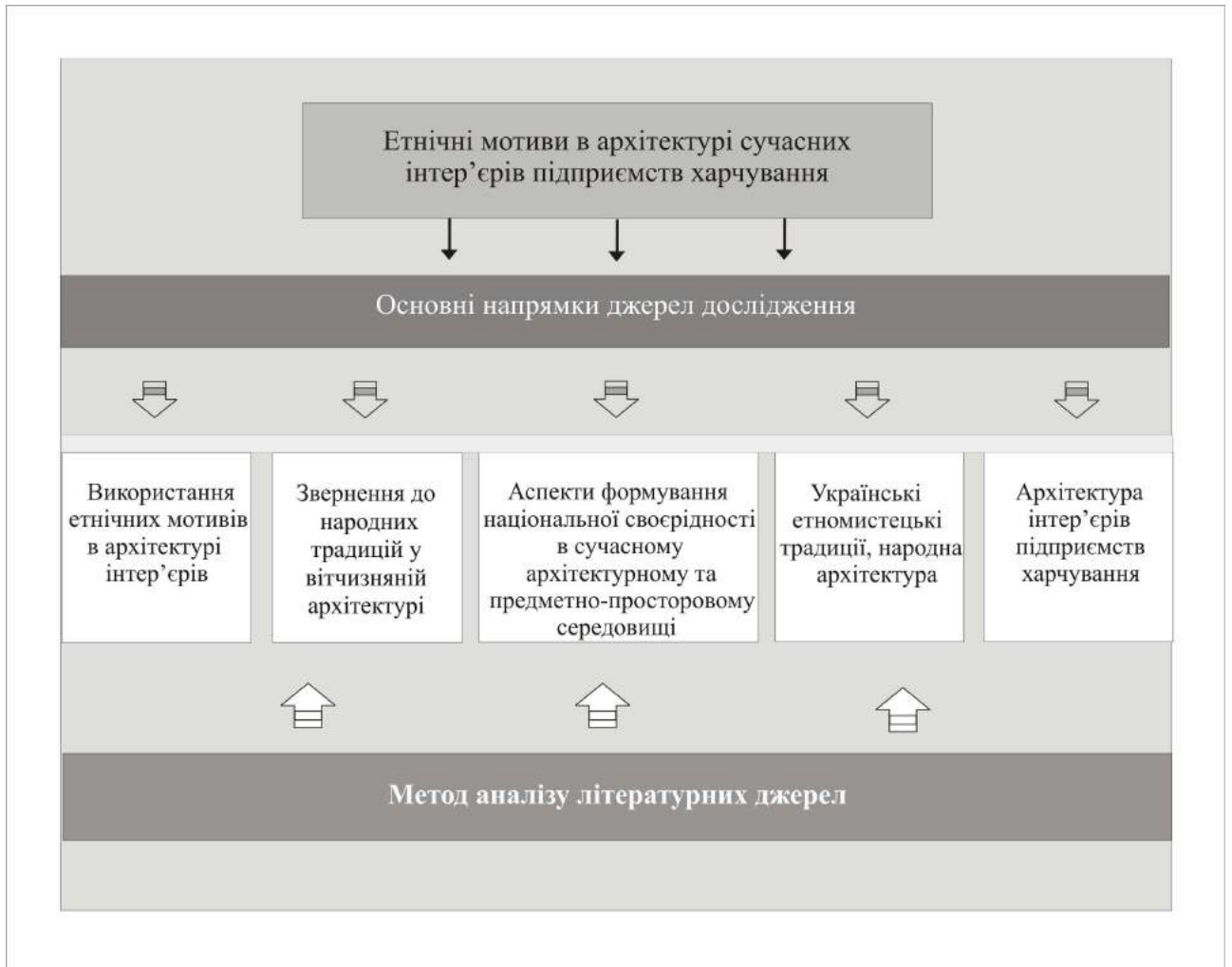
Важливими джерелами нашого дослідження стали матеріали обстежень інтер'єрів підприємств харчування, що містять етнічні мотиви. Зокрема, ідентифіковано та проаналізовано 40 ресторанів м. Львова (та області) і 155 ресторанів м. Києва (та його околиць), в яких використано етнічні мотиви.

У результаті аналізу стану наукових досліджень виявлено, що в сучасній теорії архітектури проблема використання етнічних мотивів в предметно-просторовому середовищі підприємств харчування малодосліджена, висвітлена недостатньо.

У табл. 1.1 виділено основні напрямки джерел дослідження, у табл. 1.2 узагальнена інформаційна база дослідження.

Таблиця 1.1

Напрямки джерел дослідження

Таблиця 1.2

Інформаційна база дослідження

Вітчизняні джерела	Монографії		
			
			
	Фахові видання		
			
			
Енциклопедичні видання	Словники	Красознавча література	
Періодичні видання			
			
			
Матеріали конференцій	Дисертації Автореферати	Нормативні державні документи	
	Електронні ресурси		
Іноземні джерела	Науково-популярні видання	Публіцистичні видання	Наукові видання
			
			
			Дисертації Автореферати Монографії Статті у наукових журналах

1.2. Традиції використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів України в різні часові періоди

Впродовж історії України з кінця XIX ст. по XXI ст. можна виокремити періоди, які характеризувалися розвитком національної свідомості, пошуками власної ідентичності нашого народу. Ці процеси знаходили яскраве відображення в архітектурі, яка стала важливим засобом формування культурної своєрідності.

На межі XIX-XX століть на тлі національно-визвольного руху, становлення української держави в теорії та практиці архітектури відбувалися пошуки власного національного стилю. [143, с.6]. Ним став Український архітектурний модерн (УАМ), який розвинувся на початку XX століття у різних регіонах України та охопив не лише архітектуру, а й предметно-просторове середовище, декоративно-ужиткове мистецтво [204, с. 6].

Видатними художниками, що працювали в цьому стилі були О.Г. Сластіон, С.І., Васильківський, І.І. Труш, вітчизняними архітекторами – І. І. Левинський, О. О. Лушпинський, В. Г. Кричевський, Є. Н. Сердюк, С. П. Тимошенко, Я. М. Пономаренко, Д. М Дяченко та ін. [204, с. 11]. У табл. 1.3 – 1.7 подано приклади архітектури УАМу в найбільших осередках його розвитку.

Таблиця 1.3

Спадщина українського архітектурного модерну. Полтавщина

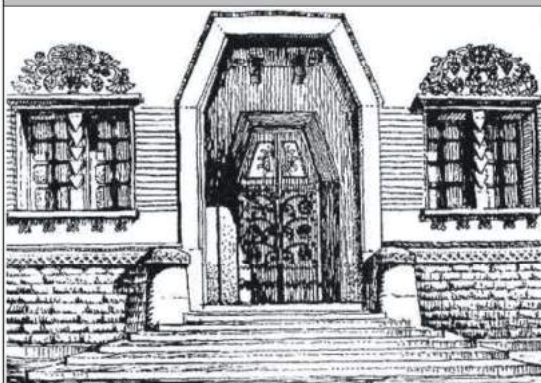
Будинок Полтавського губернського земства

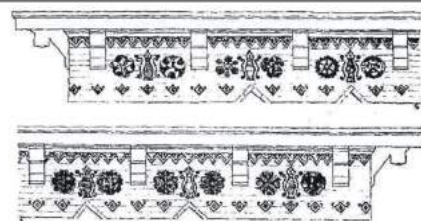
Будинок Полтавського губернського земства,
1903-1908 рр., архіт. В. Г. Кричевський
Загальний вигляд 1.

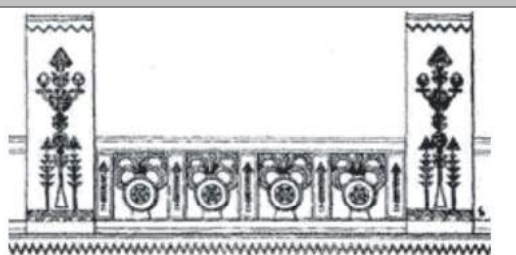
Фрагмент фасаду 2.

Фрагмент головного входу [204, с. 78]

Рішення карнизу другого поверху [204, с. 80]

Рішення парапету другого поверху [197, с. 81]

Фрагмент інтер'єру другого поверху
Розробка інтер'єрів С.Васильківський,
М.Самокиш, М.Уваров 3.

Фрагмент інтер'єру першого поверху 4.

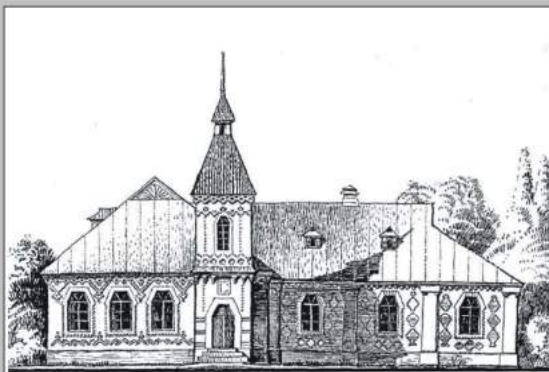
Фрагмент інтер'єру першого поверху 5.

Продовження таблиці 1.3

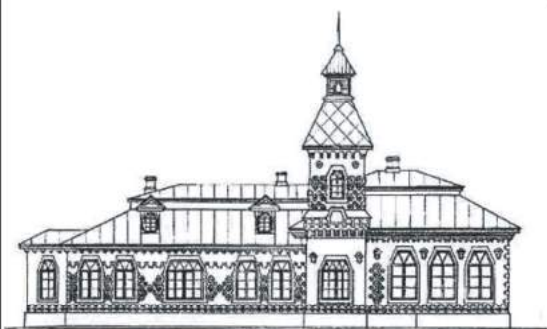
Архітектура громадських будівель

Школа ім. І. П. Котляревського,
1903-1905 рр. архіт. Є. Н. Сердюк,
М. Ф. Стасюков.
Загальний вигляд. [204, с. 88]

Двокомплектна земська школа с. Млини
Лохвицького повіту 1912 р.,
Худ. О. Г. Сластіон.
Креслений фасад. [204, с. 95]

Однокомплектна земська школа с. Западинці
Лохвицького повіту, 1913 р.,
худ. О. Г. Сластіон [204, с. 93]

Будинок водолікарні Миргородського курорту,
1916-1919 рр., архіт. В.І. Зуєв,
інж. М.І. Єлагін, худ. О.Г. Сластіон 6.

Архітектура житлових будівель

Житловий будинок, м. Шишаки, 1919 р.,
Архіт. В. Г. Кричевський. худ. Ф. Г. Кричевський.
Загальний вигляд [204, с. 89]

Житловий будинок лікаря Рубцова, м. Миргород,
1912р., худ. О. Г. Сластіон.
Загальний вигляд. [204, с. 90]

Спадщина українського архітектурного модерну. Львівщина

Архітектура громадських будівель

Будинок кооперативного банку "Дністер" м. Львів, сьогодні Львівська міська поліклініка №1
Загальний вигляд

1.

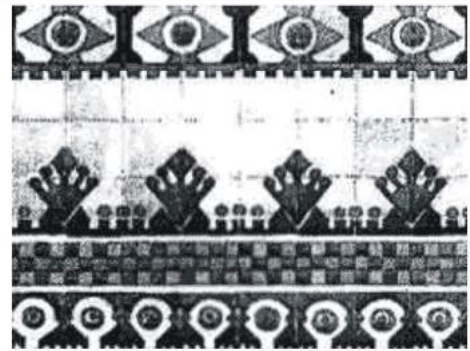
Будинок кооперативного банку "Дністер",
Ріг вул. Руської та Підвальної 1904-1906 рр.,
архіт. І. Левинський, О. Лушпинський,
Л. Левинський, Т. Обмінський

2.

Фрагмент фасаду

3.

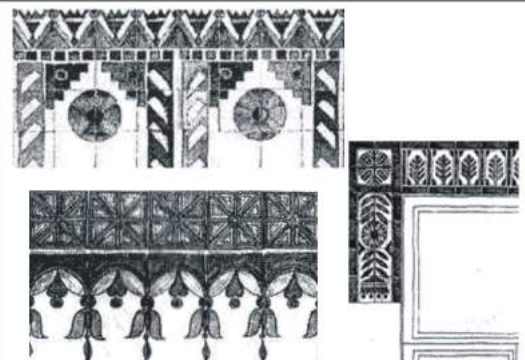
Фрагмент керамічного
оздоблення фасаду

[204, с. 180]

Колишня клініка Солецького,
1908 р., Архіт. О. Лушпинський

4.

Будинок "Колегіону" на вул П. Скарги, 2 у Львові,
1904 р., архіт. І. І. Левинський, О. О. Лушпинський.
Фрагменти оздоблення фасадів.

[204, с. 182]

Особняк лікаря Панчишина м. Львів,
1910-ті рр., архіт. О. О. Лушпинський.
Загальний вигляд [204, с. 183]

Особняк лікаря Панчишина
Фрагмент фасаду 6.

Фрагмент балкону 7.

Вілла директора Міського театру Людвіка Геллера,
1905; вул.Мельника 7 8.

Вілла Людвіка Геллера.
Фрагмент стіни 9.

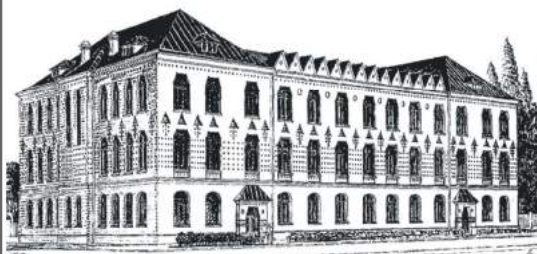

Фрагмент входу 10.

Спадщина українського архітектурного модерну. Київщина

Спадщина Українського архітектурного модерну. Київщина

Архітектура громадських будівель

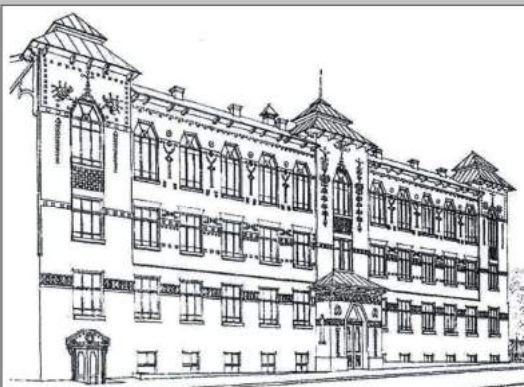
Будинок міського училища ім. С. Г. Грушевського, м. Київ, 1908-1911 рр., архіт. В. Г. Кричевський, Е. П. Брадтман. Загальний вигляд [204, с. 155]

Будинок міського училища ім. С. Г. Грушевського, архіт. В. Г. Кричевський, Е. П. Брадтман. Фрагмент стіни. Сучасний вигляд 1.

Будинок музею Тараса Шевченка в Каневі, 1932-1939 рр., архіт. В. Г. Кричевський, П. Ф. Костирко. Фрагмент головного фасаду [204, с. 169]

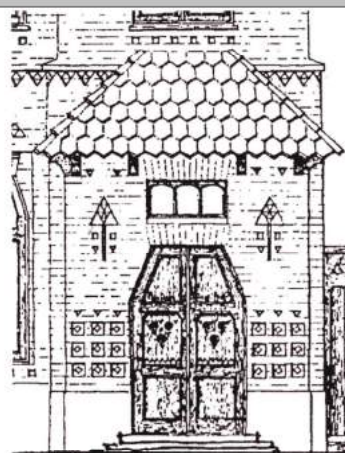

Будинок школи Першого комерційного товариства вчителів, Комерційний провулок, 3 (тепер - Чеслава Белінського) м. Київ, 1910-1912 рр., архіт. В. Г. Коробцов [204, с. 159]

Архітектура житлових будівель

Житловий прибутковий будинок Юркевича, вул. Паньківській, 8, м. Київ, 1910 р, архіт. М. О. Шехонін. Сучасний вигляд 2.

Житловий будинок І. І. Щітківського, вул. Полтавська, 4-а, м. Київ, 1907-1908 рр., архіт. В. Г. Кричевський. Портал [204, с. 150]

Спадщина українського архітектурного модерну. Харківщина

Спадщина Українського архітектурного модерну. Харківщина

Архітектура громадських будівель

Будинок Харківської селекційної станції,
1909-1913 рр., архіт. Є. Н. Сердюк,
М. Ю. Харманський.
Загальний вигляд [204, с. 115]

Будинок семикомплектної школи с. Вовчанськ,
1912 р., архіт. К. М. Жуков. [204, с. 127]
Загальний вигляд, план першого поверху.

Будинок Харківського художнього училища,
1911-1913 рр., архіт. К. М. Жуков
(план споруди М. Ф. Пискунов).
Загальний вигляд [204, с. 123]

Будинок Харківського художнього училища.
Сьогодні Харківська державна
академія дизайну та мистецтв 1.

Архітектура житлових будівель

Житловий прибутковий будинок на вісім квартир,
1910-1912 рр. архіт. Є. Н. Сердюк,
інж. О. М. Гоможенко.
Загальний вигляд [204, с. 121]

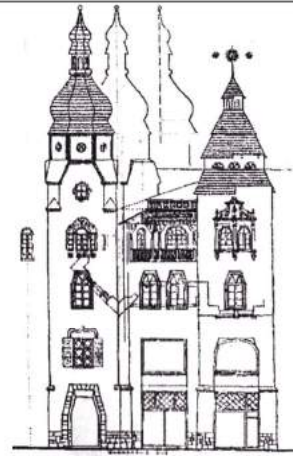
Житловий прибутковий будинок,
1915 р. архіт. С. П. Тимошенко.
Сучасний вигляд 2.

Спадщина українського архітектурного модерну. Південь України

Спадщина Українського архітектурного модерну. Південь України

Житловий будинок В. М. Хренникова,
м.Катеринослав, 1909-1913рр., архіт. П.П. Фетисов.
Фрагмент рішення центральної частини
[197, с. 199]

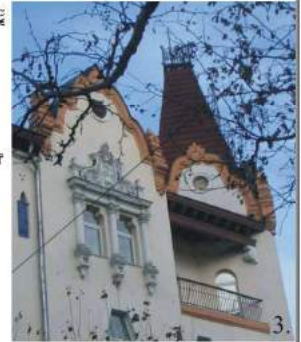

Житловий будинок В. М. Хренникова,
м.Катеринослав.
Фрагмент рішення центральної частини
[197, с. 204]

Архітектура житлових будівель

Житловий будинок В.М. Хренникова,
м.Катеринослав (М.Дніпропетровськ, сьогодні
готельУкраїна). Фрагменти оздоблення стін 2.

[204, с. 204]

Житловий будинок В.М. Хренникова,
м.Катеринослав (М.Дніпропетровськ,
сьогодні готельУкраїна).
Вікно

Житловий будинок на вул. Кавалерійській, 22
в Катеринославі, 1908 р., інж. І. М. Труба
[204, с. 207]

Житловий комплекс, вул. Пирогівська, 3, м.Одеса
1911-1916 рр., архіт. Я. М. Пonomаренко.
[204, с. 209]

Чепелик В. В. виділяє два основні напрямки УАМу: народний стиль, який характеризували декоративність, романтизм та мальовничість і раціоналістичний модерн. [204, с. 13]. Народностильова течія ґрунтувалася на модернізованих народних традиціях [204, с. 41].

О. Нога зазначає, що центром розвитку «Українського стилю» була Галичина. У 20-их рр. ХХ цей стиль охоплює не лише громадські споруди, а й житлові [143, с. 6, 8].

Науковець Бірюльов Ю. О. підкреслює, що на Львівщині пошуки національного стилю велися в рамках національно-романтичного відгалуження сецесії. Джерелом художніх засобів та натхненням для його формування слугувало народне мистецтво жителів Карпат, тому цей стиль на Заході України називали також «карпатським», «сецесійно-карпатським» або частіше «гуцульською сецесією». Видатними представниками цього сецесійного напрямку були І. Левинський, Т. Обмінський, О. Лупшинський, Л. Левинський, Ю. Захарієвич [29, с. 71].

Архітектор та митець угорського походження Едгар Ковач запропонував власну теорію «східногалиційського» стилю «Спосіб закопянський», який ґрунтувався на принципах переосмислення народних орнаментальних мотивів [29, с. 71]. Їх сюжети автор пропонував формувати шляхом стилізації форм природи та місцевості Карпат [245].

У 60-их роках ХХ століття відбувалася нова хвиля національного сплеску, духовного піднесення, яка знайшла відбиток у різних галузях нашої культури. Рушієм цього руху стала українська еліта, так звані «шістдесятники». Цей період ознаменувався опозиційною позицією до правлячого режиму, пошуками нових шляхів самовираження, які проявлялися в мистецтві, літературі, політиці, актуалізацією національної ідеї та розвитком духовної свідомості. Із руху шістдесятників розпочався процес становлення нашої незалежності, який тривав впродовж наступних десятиліть та привів до суверенітету України.

Невипадково саме з цього періоду почалося активне звернення до культурних здобутків минулого, зокрема до українського народного

декоративного мистецтва, яке знаходило відображення в проектуванні архітектури інтер'єрів громадських споруд, найчастіше підприємств харчування. У цей час на теренах нашої держави в різних містах активно проектували ресторани, в яких були відображені етнічні мотиви, серед яких відомі заклади м. Києва: ресторани «Курені», «Наталка», «Верховина», «Млин»; кафе «Червона рута» [16, с. 198].

Сьогодні, у період загрози державності України через зовнішні впливи як ніколи гострим є питання збереження національної ідентичності архітектури, формування самобутнього середовища життєдіяльності. В сучасних українців виникає потреба підкреслювати власну своєрідність, етнічні корені: це відображається в моді на народний стрій, кухню, архітектуру інтер'єру, в якій присутні етнічні мотиви. Найяскравіше переосмислення та використання народних традицій відбувається саме в предметно-просторовому середовищі підприємств харчування, що спеціалізуються на виготовленні страв з національною специфікою, та кількість яких постійно зростає. Саме тому існує необхідність дослідження цього явища, якому характерне повернення до наших етнічних коренів, народної архітектурно-мистецької спадщини, та специфіки його використання в архітектурі сучасних закладів харчування.

Самобутнє українське мистецтво, народна архітектура, їх етнічне різноманіття, регіональні будівельні традиції є цінним джерелом архітектурно-художніх засобів, застосування та інтерпретація яких сприяє формуванню унікального архітектурного та предметно-просторового середовища. Використання етнічних мотивів у проектуванні предметно-просторового середовища передбачає збереження та розвиток етнокультурної ідентичності.

1.3. Корчми як історичний український тип підприємств харчування

Перші корчми (інша назва шинки) виникли в Україні ще у часи до монгольської розташовувалися переважно у містах і великих селах при дорогах, на перехрестях, а також в центрі. Тут можна було придбати напої, а також

поїсти, відпочити та навіть потанцювати – деякі господарі запрошували музикантів, які розважали гостей музикою [с. 202, 71].

Будівля найпростішої корчми мала в основі планувальний тип хати «на дві половини» – складалася з двох приміщень, які розділяли сіни: корчми та житла, де можна було переночувати. Корчма, в свою чергу, поділялася стіною на дві частини: шинок і прилавки та столи (1 або 2) з лавами. 204 Часто шинок був відгороджений від обіднього залу зі всіх сторін латинами, при цьому корчмар обслуговував відвідувачів через невелике вікно, а всі меблі в залі були нерухомо прикріплені до підлоги та стін. Такі заходи пояснюються частими бійками, які виникали серед нетверезих відвідувачів [с. 204, 71].

У кінці XVIII ст. основне приміщення корчми мало два вікна, посередині стояв довгий стіл з ослоном, збоку ще столик зі табуретами, пекарська піч. Лави знаходилися коло печі та дві біля стін. Будівля корчми містила комору (зі входом із головного приміщення) для зберігання продуктів та напоїв, житлову / гостьову кімнату з ванькиром (до якої вхід був із сіней). У цій кімнаті посередині розташовувався стіл, під стінами – піч, лави, тапчан. Кухня знаходилася в сінях, мала дерев'яний стіл [с. 205, 71].

Позаду корчми будували пивницю для зберігання спиртних напоїв, з боку розміщувалася стайня [с. 205, 71].

Різновидом корчм були корчми із заїздами (заїжджі двори), які мали довге підсіння, яке йшло вглиб крізь всю будівлю. Із підсіння модно було потрапити до корчми, у кімнати для приїжджих, житло господаря, деколи із нього сходами можна було піднятися у кімнати другого поверху. Така будівля поділялася на передню та задню частини. У першій розміщувалися вищезгадані приміщення, у задній – комори, стайня, дровітня [с. 205, 71]. Обідній зал – приміщення корчми та житло господаря розташовувалися з правої сторони заїзду [с. 86, 248].

У XIX ст. у корчмах із заїздами, зазвичай, було дві гостьові кімнати: одна скромніша – для простих селян, інша комфортно обладнана – для багатих гостей. У першій – стояли нари, лава, скриня та шафа. У другій гостьовій

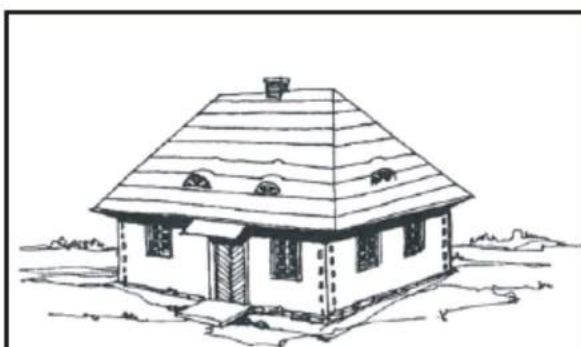
кімнаті, яка мала менші розміри від попередньої, розміщували більше меблів: дві скрині, два ліжка, шафу, комод, стіл із стільцем [с. 86, 248]. Такі корчми були розраховані для обслуговування подорожуючих [с. 88, 248]. Розташування меблів було таке ж, яке і в сільському житлі.

Корчми із заїздами були більшими по довжині та ширині від звичайних корчм та хат [с. 205, 71]. Часто вони мали ганок.

Відомі такі назви корчм – «Вигода», «Утіха», «Весела», «Забава», «Гулянка», «Розкішна» тощо. Зразки корчм ХІХ – поч. ХХ ст. подані у табл.1.8, 1.9.

Оскільки корчми за своєю планувальною організацією похідні від будівель сільських хат, а їхні функційні, композиційно-декоративні засоби були скромними, найхарактернішим і самобутнім видом української архітектури є житлова. За традиційний тип обрано українське народне житло ХІХ – першої половини ХХ століття.

Архітектура, інтер'єр та обладнання корчм XIX-XX століть

Корчма, с. Головецьк, Сколівський р-н,
Львівська обл., сер. XIX ст.,
малюнок М. Багнюк [с. 202, 71]

Корчма, с. П'ятка, Чуднівський р-н,
Житомирська обл., сер. XIX ст.,
Малюнок М. Багнюк [С. 203, 71]

Корчма, Київська область 90-і рр. XIX Ст.
[с. 71, 118]

Корчма із заїздом, м. Переяслав, поч. XIX ст.
[с. 92, 118]

Корчма с. Верхне Бистре, Міжгірський р-н,
Закарпатська обл. Сер. XIX ст. [С. 103, 239]

Корчма с. Верхне Бистре, Міжгірський р-н,
Закарпатська обл. Сер. XIX ст. 1.

Продовження таблиці 1.8

Корчма с. Новоселиця, Кельменецький р-н,
Чернівецька обл. 2.

Корчма, с. П'ятка, Чуднівський р-н,
Житомирська обл., сер. XIX ст.,
Малюнок М. Багнюк [с. 203, 71]

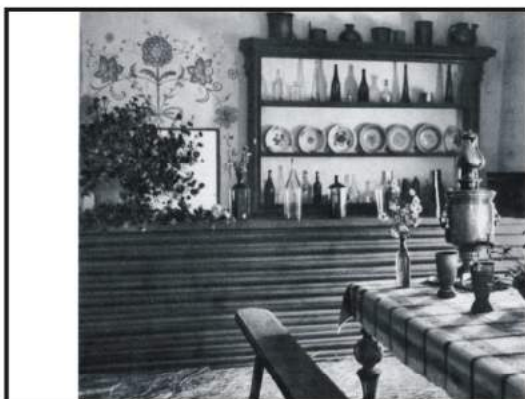

Корчма, с. Рудяків, Переяславський повіт,
Полтавська губернія кінець XIX ст. 3.

Корчма, с. Рудяків, Переяславський повіт,
Полтавська губернія кінець XIX ст. 4.

Продовження таблиці 1.8

Інтер'єр корчми, поч XIX ст. [С. 87, 248]

Інтер'єр корчми, поч XIX ст. 4.

Інтер'єр корчми, поч XIX ст. 5.

Інтер'єр корчми, поч XIX ст. 5.

Інтер'єр корчми, поч XIX ст.,
Кімната для гостей 5.

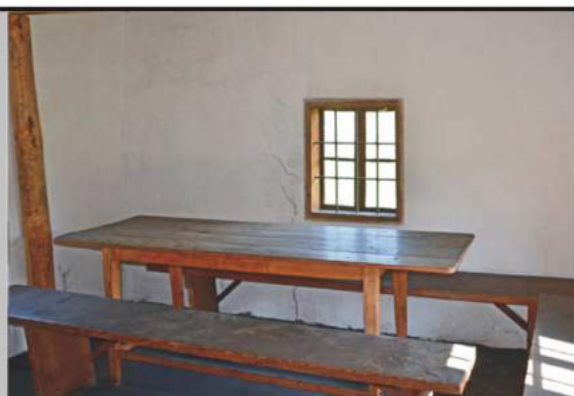

Інтер'єр корчми, поч XIX ст.,
Кімната для гостей 5.

Продовження таблиці 1.9

Інтер'єр корчми, с. Новоселиця,
Кельменецький р-н, Чернівецька обл.
Шинок, відділений від обіднього залу 2.

Інтер'єр корчми, с. Новоселиця,
Кельменецький р-н, Чернівецька обл. 2.

Інтер'єр корчми, с. Новоселиця,
Кельменецький р-н, Чернівецька обл. 2.

Інтер'єр корчми, с. Новоселиця,
Кельменецький р-н, Чернівецька обл. 2.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Аналіз джерел досліджень дав змогу визначити стан вивчення проблеми використання етнічних мотивів у проектуванні предметно-просторового середовища підприємств харчування в контексті їх художньо-образного вирішення.

Нами опрацьований широкий спектр різноматичних наукових робіт. Це зокрема праці, в яких висвітлено питання використання етнічних мотивів у проектуванні архітектури сучасних інтер'єрів; роботи, присвячені особливостям архітектурного, предметно-просторового середовища українського народного житла в різних етнографічних регіонах України; праці, що стосуються використання народних традицій у вітчизняній архітектурі початку ХХ століття; роботи, що висвітлюють закономірності проектування архітектурного та предметно-просторового середовища підприємств харчування тощо.

Проаналізовано наукові розвідки українських та зарубіжних авторів, монографії, дисертації та автореферати, наукові статті періодичних видань, словники, енциклопедії, нормативні державні документи, краєзнавчі видання, інтернет ресурси та численні фотографії за темою наукового дослідження.

2. Джерельна база наукової роботи сформована на основі обстежень інтер'єрів підприємств харчування, що містять етнічні мотиви: ідентифіковано та проаналізовано 20 ресторанів м. Львова і Львівської області та 47 ресторанів м. Києва та його околиць, в архітектурі інтер'єрів яких використано українські етнічні мотиви. Загалом досліджено 40 ресторанів м. Львова (та області) і 155 ресторанів м. Києва (та його околиць), в яких застосовані етнічні мотиви різних народів.

3. В сучасній вітчизняній теорії архітектури проблема використання етнічних мотивів у проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування висвітлена недостатньо. Дослідження цієї тематики мають

фрагментарний характер, лише окремі її аспекти розкриті в наукових статтях періодичних видань.

4. Впродовж історії України з кінця XIX ст. по XXI ст. можна виокремити періоди, які характеризувалися розвитком національної свідомості, пошуками власної ідентичності нашого народу. Ці процеси знаходили яскраве відображення в архітектурі, яка стала важливим пластом формування української культурної своєрідності. Це періоди: межа XIX-XX століть, 60-70-і рр. XX століття.

Сьогодні також актуальним є питання збереження національної ідентичності архітектури, проектування самобутнього середовища життєдіяльності. Саме тому існує потреба дослідження цього підходу, якому характерне звернення до наших етнічних коренів, народної архітектурно-мистецької спадщини, та специфіки його застосування в архітектурі сучасних підприємств харчування.

5. В науковій роботі досліджено корчми, що стали першими прототипами сучасних підприємств харчування, в яких поєднувалися функції споживання напоїв, їжі, відпочинку (жива музика, часто можливість танців, ночівлі). Визначено особливості об'ємно-просторової структури корчм та функційної організації їх інтер'єрів.

6. Аналіз теорії та практики використання етнічних мотивів у проектуванні архітектури сучасних інтер'єрів підприємств харчування України свідчить про актуальність цієї теми та необхідність розроблення наукових основ для застосування етнічних мотивів в їх предметно-просторовому середовищі.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ЕТНІЧНИХ МОТИВІВ В АРХІТЕКТУРІ ІНТЕР'ЄРІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ

1.2. Термінологічний апарат дослідження

Незважаючи на зростаючі тенденції використання етнічних мотивів різних народів в архітектурі інтер'єрів, зокрема підприємств харчування, слід зазначити, що поки що в теорії архітектури ведуться дискусії щодо назви цього явища, яке базується на застосуванні народних традицій в сучасному архітектурному проектуванні.

В історії вітчизняної архітектури стилем, що характеризувався зверненням до національних традицій, використанням мистецької народної спадщини був український архітектурний модерн (УАМ) [204, с.11].

Науковці давали різні назви цьому культурному феномену: «український стиль» [201, с. 286], [143, с. 7], «національний стиль» [201, с. 285], народний стиль [204, с. 30], «неоукраїнський стиль» [28, с. 193], «неонаціональний стиль» [143, с. 11] «новий національний стиль» [29, с. 71], «український національний стиль» [29, с. 73], [143, с. 6], «національно своєрідний стиль» [204, с. 30], «український народний стиль» [143, с. 10], «народностильова архітектура» [143, с. 11] тощо.

Чепелик В. В. зазначає, що цей стиль виник в межах європейського модерну, в ньому відображалися модернізовані українські національні традиції, тому назва «український архітектурний модерн» є найбільш відповідною [204, с. 33].

В сучасній теорії архітектури при використанні національних мотивів різних народів у формуванні предметно-просторового середовища натрапляємо на такі назви цього явища: «етностиль» [161, с. 114], «етно-стиль» [145, с. 95], «етнічний стиль» [103, с. 28], «етностилістика» [154, с. 106], «народна стилістика» [153, с. 110], «етнічна стилістика» [154, с. 106].

Поняття «етностиль» застосовують окремі автори в наукові періодиці: дослідник Рудик Д. Є. в роботі «Вияв етнічної культури в дизайні сучасних

готельних комплексів України» окреслює цим терміном стильовий напрямок, який створюють професійні художники, дизайнери, архітектори, активно використовуючи національний колорит певного народу [161, с. 114]. Крилатова О. С. у статті «Вектори розвитку етностилу в сучасному дизайні громадських інтер'єрів України» подає загальну характеристику етностилу, не даючи визначення цьому поняттю [103].

Існує також і негативна оцінка понять «етностиль» та «етнодизайн» Афанасьєва Ю. Л., д.ф. наук. Науковець зазначає, що кожен етнос продукує власний стиль та існує з ним в нерозривній єдності, тоді, як етностиль оперує лише окремими мотивами певного народного стилю, що призводить до нівелювання духовного змісту елементів етнічної культури та робить його виключно декоративним. Також Афанасьєв Ю. Л. вважає, що етностиль притаманний країнам «третього світу», є інструментом «промоутерів глобалізації» та «руйнівником етнокультури» [21, с. 46-49].

Оскільки достатнього теоретичного обґрунтування поняття «етностилу» немає, відсутнє визначення цього явища в сучасних словниках – в науковій роботі використовуємо термін «етнічні мотиви». Слід проаналізувати суть основних понять, які в ньому закладені.

Питання етносу, його понятійного апарату докладно досліджені в роботах українських та зарубіжних науковців В. Борисенка, Ю. Бромля [37, 38, 39, 243], Л. Гумільова [62, 63, 64], Ж. Денікера, В. Євтуха [82], П. Кушніра, В. Наулка, В. Півоева [150], М. Степико [181], М. Чебоксарова, П. Чубинського, С. Широкогогородового та інших.

Уперше термін «етнос» з'явився в науковій літературі наприкінці XVIII – на початку XIX ст. разом з термінами «етнографія» й «етнологія», при цьому поняття «етнос» здебільшого ототожнювалося зі словом «народ» [243, с. 9].

Французький антрополог Ж. Денікер ще на рубежі XIX–XX ст. запропонував близьке до сучасного трактування поняття «етнос». Він вважав, що цим терміном варто позначати народи, нації, племена, які відрізняються одне від одного мовою, способом життя, культурою, поведінкою [243, с. 10].

Вчені 1940-60-х рр. Визначали поняття «етнос» через перелік таких етнічно значущих ознак, як спільні самосвідомість, мова, культура, походження, територія, життєвий устрій. Найґрунтовніший аналіз означеного поняття після Другої світової війни зробив П. І. Кушнір, який стверджував, що самосвідомість і мова є найвагомішими ознаками етносу. М. М. Чебоксаров вважав, що головне значення у формуванні етносу має культурна специфіка; В. К. Борисенко на перше місце вивів такі ознаки етносу, як обряди та звичаї. Л. М. Гумільов створив концепцію, що визначає етнос як спільноту людей, яким притаманні спільна самосвідомість, а також певний спільний стереотип поведінки, сформований у специфічних ландшафтно-кліматичних умовах [81, с. 65].

У сучасній науці етнос (від грецьк. Ethnos – плем'я, народ) – історично сформована спільнота людей, яка усвідомлює свою єдність, має одні й ті ж уявлення про своє походження та культурну спільність: мову, звичаї, міфи, епос [81, с. 65].

Етнічна культура – єдність матеріальних і духовних цінностей, які продуковані певною етнічною спільнотою, сукупність ціннісно-культурницьких традицій, яка ґрунтується на етнічних маркерах, усвідомлюється представниками відповідного етносу. [82, с. 22]. У певному сенсі це поняття збігається з поняттям «народна»: вона локалізована, місцево обмежена, пов'язана з традиціями певного регіону, проявляється в способі життя, характері житла та одягу, менталітеті, формах господарської діяльності, харчуванні, традиціях, ставленні до природи.

Отже, предмети й елементи декоративно-ужиткового та народного мистецтва, архітектури є етнічною спадщиною кожного народу. Їхнє використання в сучасній архітектурній та дизайнерській практиці сприяє відродженню етнічних традицій, відтворенню цінностей народної культури.

Етнографічний регіон – частина території розселення етносу з притаманним йому комплексом ознак (матеріальної та духовної культури), які вирізняють його з-поміж сусідніх [81, с. 62].

Доцільно розглянути також поняття «нація», часто ототожнюване з терміном «етнос». У європейських країнах, зазвичай, національність трактують як громадянство, приналежність до певної країни, при цьому етнос вважають частиною нації. Науковець В.М. Півоев визначає це поняття як народ, який усвідомив власну ідентичність і захищає себе за допомогою держави. На відміну від етнічності, індивід може обирати національність, етнічність же дається при народженні та характеризується низкою етноідентифікуючих ознак, відображених в культурних цінностях [150, с. 8]. Проте національна ідентичність, як і етнічна, є усвідомленням власної унікальності та своєрідності на тлі соціально-історичних, географічних, расових, культурних, світоглядних, моральних, політичних й інших особливостей, а також належності до певної історично сформованої спільноти. В нашому випадку використовуємо термін «національний» як поняття, що характеризує самотні ознаки в межах певної держави, та «етнічний», якому притаманні ознаки окремого визначеного етносу (табл. 2.1).

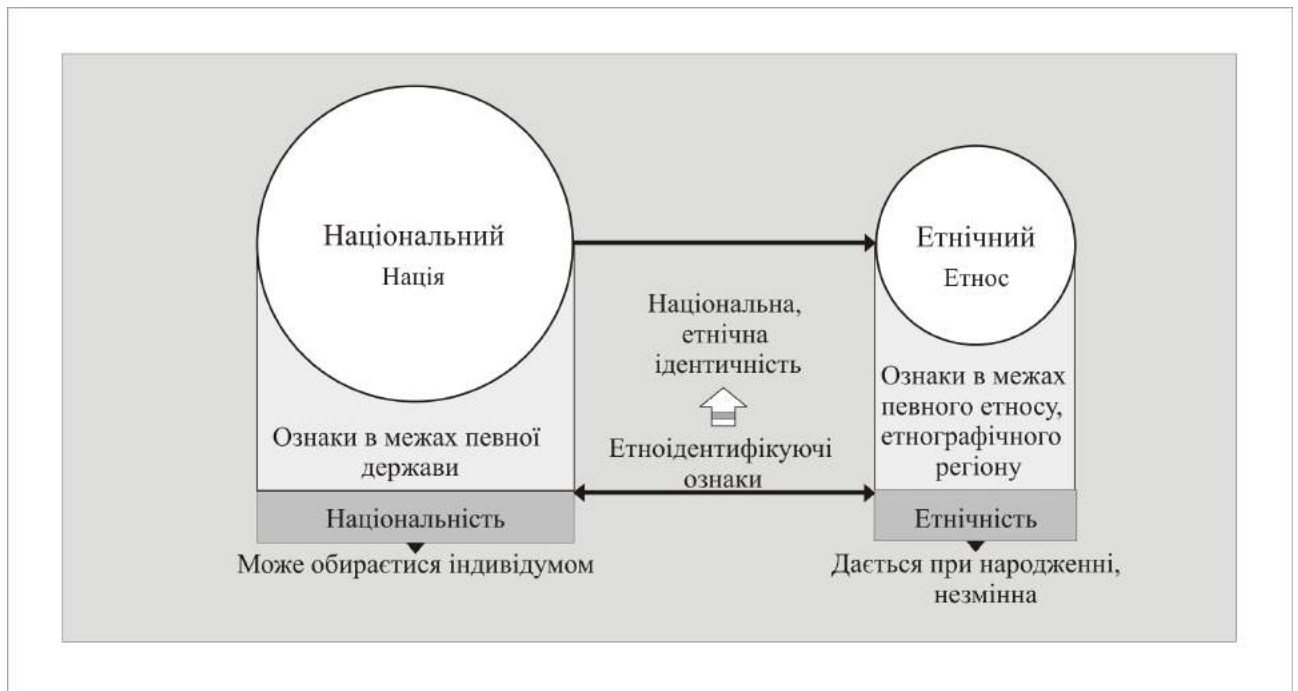
У етнологічному словнику Євтуха В. Б. знаходимо визначення поняття «етнічне», яким науковець окреслює самотні елементи духовної і матеріальної культури певної спільноти, що об'єднують та розмежовують етноси; цими елементами – носіями етнічного – є мова, культура, зокрема її складові: народне мистецтво, звичаї, обряди. [82, с. 12]. «Етнічний» (від грец. – народний) – поняття, що свідчить про належність до певного народу та його культури [171, с. 261].

Терміном «мотив» означено тему чи ідею твору мистецтва; «зразок, характерну особливість (малюнка, зображення тощо)» [172, с. 810]. Отже, розуміємо трактування поняття «етнічні мотиви», їх використання в архітектурі інтер'єрів як застосування народної теми/тематики/ідеї в художньо-образному вирішенні інтер'єрів.

Згідно з ДБН В.2.2-25:2009 «Будинки і споруди. Підприємства харчування (заклади ресторанного господарства)» в обіг введений термін «підприємство харчування», що є синонімом поняття «заклад РГ» [5, с. 7].

Таблиця 2.1

Розмежування понять «національний» та «етнічний»

2.2. Методика дослідження

Методологічна побудова наукової роботи сформована відповідно до поставленої мети дослідження та здійснюється впродовж чотирьох послідовних етапів (табл. 2.2). На кожному з них використана відповідна комбінація методів дослідження, що забезпечує реалізацію поставлених завдань.

Виділяємо два рівні дослідження: *емпіричний та теоретичний*, кожен з яких має певну специфіку роботи. Відповідно до цього виокремлюємо дві групи методів: емпіричного та теоретичного дослідження (табл. 2.3).

Таблиця 2.2

Методика дослідження етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів

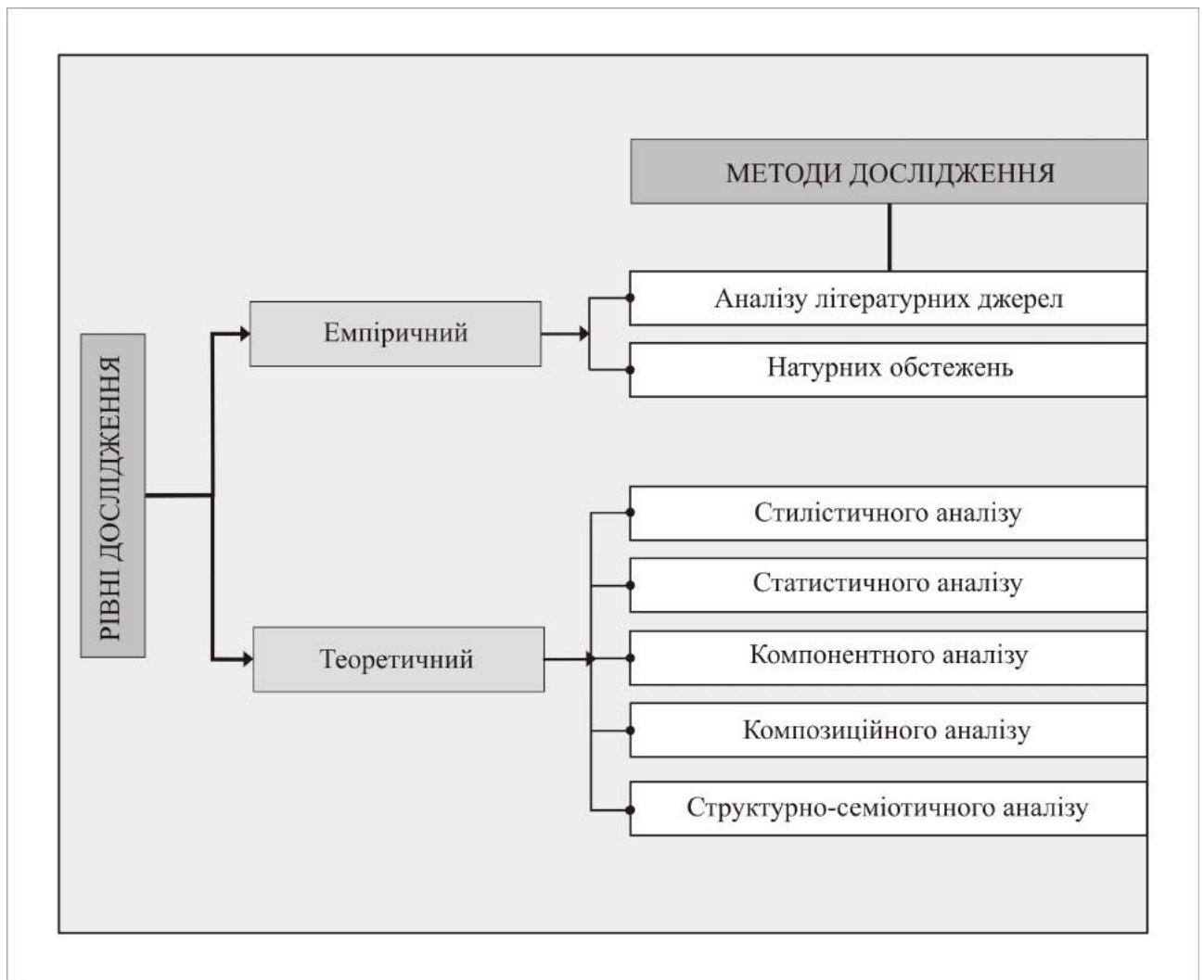
Форми дослідження	Методи дослідження	Результати дослідження
I етап		
		Обґрунтовано тему та актуальність дослідження, визначено мету, об'єкт, предмет та межі дослідження, поставлено завдання наукової роботи
Збір матеріалів дослідження	Метод аналізу наукових літературних джерел	Узагальнено результати попередніх вітчизняних та зарубіжних наукових досліджень
Пошук, фотофіксація підприємств харчування, опис об'єкту (від загального архітектурного вирішення до деталей інтер'єру та обладнання)	Метод натурних обстежень	Вивчення 40 підприємств харчування
		Проаналізовано традиції використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів України в різні часові періоди
		Досліджено архітектуру інтер'єру корчми, як історичного українського типу підприємств харчування
II етап		
		Рзроблена методика дослідження етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування
		Визначено основну термінологію, використану в науковій роботі
Дослідження семіотичної моделі знаку в архітектурі історизму за С. М. Ліндою	Метод структурно-семіотичного аналізу	Вивчено архітектуру інтер'єрів з використанням етнічних мотивів як знакову систему, висвітлено процес семіотизації виникнення нового об'єкту архітектури
III етап		
Дослідження обідніх залів сучасних підприємств харчування, що містять характерно виражені етнічні мотиви	Метод композиційного аналізу	Проаналізовано основні елементи їх інтер'єрів, поєднання яких створило композицію предметно-просторового середовища та формує його стильовий образ

Продовження таблиці 2.2

Аналіз стильових особливостей архітектури інтер'єрів підприємств харчування	Метод стилістичного аналізу	Виділено основні стилістичні напрями та тенденції в сучасному проектуванні предметно-просторового середовища підприємств харчування
Пошук підприємств харчування міст Львова та Києва, в яких використані етнічні мотиви	Метод статистичного аналізу	З'ясовано кількісний склад ресторанів, в яких використані етнічні мотиви, та встановлено їхній відсоток серед загальної кількості ресторанів означених міст
Аналіз чинників та закономірностей проектування архітектури інтер'єрів приміщень для відвідувачів підприємств харчування		Визначено основні фактори впливу на формування архітектури сучасних інтер'єрів підприємств харчування Розвинено основні підходи до проектування сучасного гармонійного предметно-просторового середовища цих закладів з використанням етнічних мотивів
IV етап		
		Проаналізовано питання синтезу мистецтв у проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів Розроблено засоби та методи використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування Сформовано основні принципи проектування предметно-просторового середовища підприємств харчування із застосуванням етнічних мотивів
Ідентифікація, аналіз та систематизація архітектурно-конструктивних елементів, меблів та обладнання, архітектурно-художніх та декоративних засобів народного житла в різних архітектурно-етнографічних регіонах України	Метод компонентного аналізу	Розроблено комплексні рекомендації з використання етнічних мотивів в предметно-просторовому середовищі підприємств харчування
Висновки		
Підсумування та узагальнення інформації		Сформовано загальні висновки

Таблиця 2.3

Рівні дослідження

Емпіричні методи дослідження полягають у накопиченні, узагальненні фактів для формування теоретичного знання. У наукових дослідженнях використані такі емпіричні методи, як аналіз літературних джерел та метод натурних обстежень.

На теоретичному рівні відбувається синтез знань, побудова наукової теорії [149, с. 14]. На рівні теоретичного дослідження використовуємо методи композиційного, статистичного, стилістичного, комплексного та структурно-семіотичного аналізів.

На **першому етапі** нами обґрунтована тема та актуальність дослідження, визначено мету й завдання дисертаційної роботи. Виділено об'єкт, предмет і межі дослідження, сформовано наукову новизну роботи. Здійснено збір

літературних джерел, їх аналіз, узагальнено результати попередніх розвідок, сформовано джерельну базу дослідження. Встановлено, що питання використання етнічних мотивів у проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування недостатньо висвітлене в теорії архітектури та потребує детальнішого опрацювання.

Аналіз літературних джерел передбачав пошук наукової літератури, накопичення, аналіз та систематизацію зібраного фактичного матеріалу. Нами проаналізовані наукові видання українських та зарубіжних авторів, серед яких монографії, наукові статті періодичних видань, дисертації й автореферати, енциклопедії та словники, нормативні державні документи, історичні довідкові та краєзнавчі видання, популярні праці, що стосуються теми наукового дослідження. Також було залучено велику кількість архітектурно-проектних, візуальних матеріалів та фотофіксацій (зокрема з інтернету), що дало можливість проаналізувати широкий спектр підприємств харчування різних міст України, виявити особливості художньо-композиційних та стилістичних рішень цих закладів.

Метод натурних обстежень полягав у пошуку, фотофіксаціях інтер'єрів підприємств харчування харчування. Він передбачав здійснення опису об'єкту (від загального архітектурного вирішення до деталей інтер'єру та обладнання) у спеціальній обліковій картці із паралельною фотофіксацією. Цей метод було застосовано для вивчення 40 підприємств харчування (ресторанів), в яких використано етнічні мотиви, м. Львова та Львівської області. Окрім того в науковій роботі вивчено матеріали щодо 155 об'єктів м. Києва (з його околицями) та 53 – України і за кордоном на підставі аналізу літератури та інтернет публікацій.

Проаналізовано традиції використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів України в різні часові періоди. Досліджено архітектуру інтер'єру корчми, як історичного українського типу підприємств харчування.

На **другому етапі** нами розроблена методика дослідження етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування; проаналізовано

трактування підходу використання етнічних мотивів в сучасному предметно-просторовому середовищі вітчизняними науковцями; визначено основну термінологію, використану в науковій роботі.

Методика дослідження передбачала застосування загальнонаукових методів дослідження: аналізу літературних джерел, методу натурних обстежень, методів статистичного та стилістичного аналізів, методу комплексного аналізу та спеціально розроблених методів: композиційного аналізу, міждисциплінарного методу структурно-семіотичного аналізу.

Розроблено спеціальний *метод структурно-семіотичного аналізу* дав змогу дослідити архітектуру інтер'єрів з використанням етнічних мотивів на основі інструментаріїв семіотики як знакову систему, висвітлити процес семіотизації – виникнення нового об'єкту архітектури, що ґрунтується на використанні етнічної архітектуро-мистецької спадщини.

На **третьому етапі** наукової роботи здійснено композиційний аналіз інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів, стильовий та статистичний аналізи сучасних закладів харчування; визначено основні фактори впливу, засади та підходи до проектування предметно-просторового середовища підприємств харчування з використанням етнічних мотивів.

На основі *композиційного аналізу* досліджено обідні зали сучасних підприємств харчування, що містять характерно виражені етнічні мотиви. Проаналізовано основні елементи їх інтер'єрів, поєднання яких створює композицію предметно-просторового середовища та формує його стильовий образ: архітектурно-конструктивні елементи, меблі та обладнання, їх оздоблення, предмети декору, фактури і текстури матеріалів, що використовуються в інтер'єрах, колористику та освітлення.

Визначення стильових особливостей інтер'єрів закладів харчування ґрунтувалося на *методі стилістичного аналізу*. Це дало змогу виділити основні стилістичні напрями та тенденції в сучасному проектуванні предметно-просторового середовища підприємств харчування.

На основі *статистичного аналізу* з'ясовано кількісний склад ресторанів м. Києва і його околиць та м. Львова, в яких використані етнічні мотиви, та встановлено їхній відсоток серед загальної кількості ресторанів означених міст.

Визначено фактори впливу на формування архітектури сучасних інтер'єрів підприємств харчування. Розвинено основні підходи до проектування сучасного гармонійного предметно-просторового середовища цих закладів з використанням етнічних мотивів. Подано основні закономірності проектування архітектури інтер'єрів приміщень для відвідувачів підприємств харчування.

На **четвертому етапі** наукової роботи проаналізовано питання синтезу мистецтв у проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів.

Розроблено засоби та методи використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування. Сформульовано основні риси цього підходу. Визначено особливості використання орнаментів у житлі різних етнографічних регіонів України. Сформовано основні принципи проектування предметно-просторового середовища підприємств харчування із застосуванням етнічних мотивів.

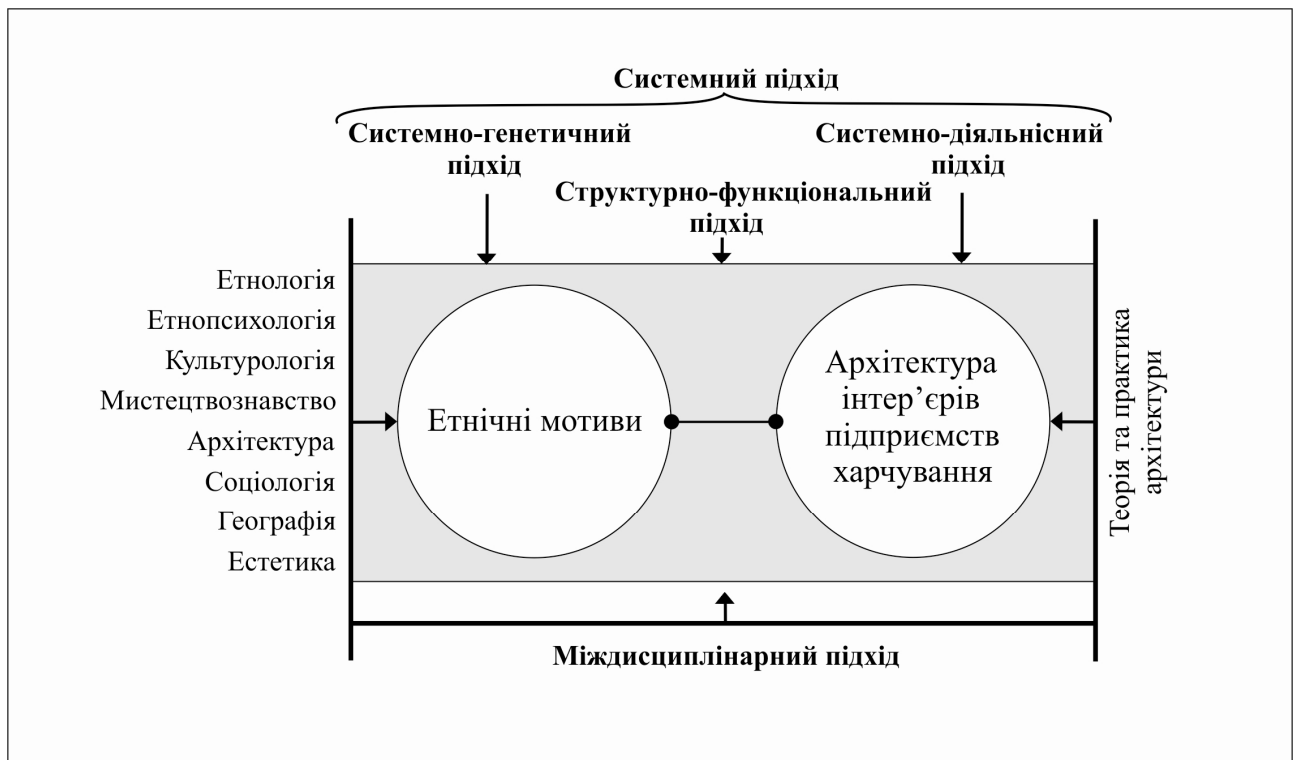
На основі використання *методу комплексного аналізу* ідентифіковано та систематизовано архітектурно-конструктивні елементи, меблі та обладнання, архітектурно-художні та декоративні засоби народного житла в різних архітектурно-етнографічних регіонах України, зокрема: на Поліссі, Поділлі, у Карпатах і на Прикарпатті (на Гуцульщині, Бойківщині, Закарпатті, Буковині), на Півдні України, Середній Наддніпрянщині, Полтавщині та Слобожанщині. Для усіх регіонів використано однакові ознаки, що стосуються архітектури та інтер'єру народного житла. Результати аналізу зведені у формі матриці та є основою рекомендацій з використання етнічних мотивів в предметно-просторовому середовищі підприємств харчування.

Сформульовано загальні **висновки** дослідження. Викладено підсумкові результати, що відповідають поставленій меті та завданням роботи. Визначена теоретична та практична цінність дисертаційної роботи.

В табл. 2.4 схематично наведена методологія дослідження, в табл. 2.5 – структура дослідження, в табл. 2.6 подана методична схема дослідження

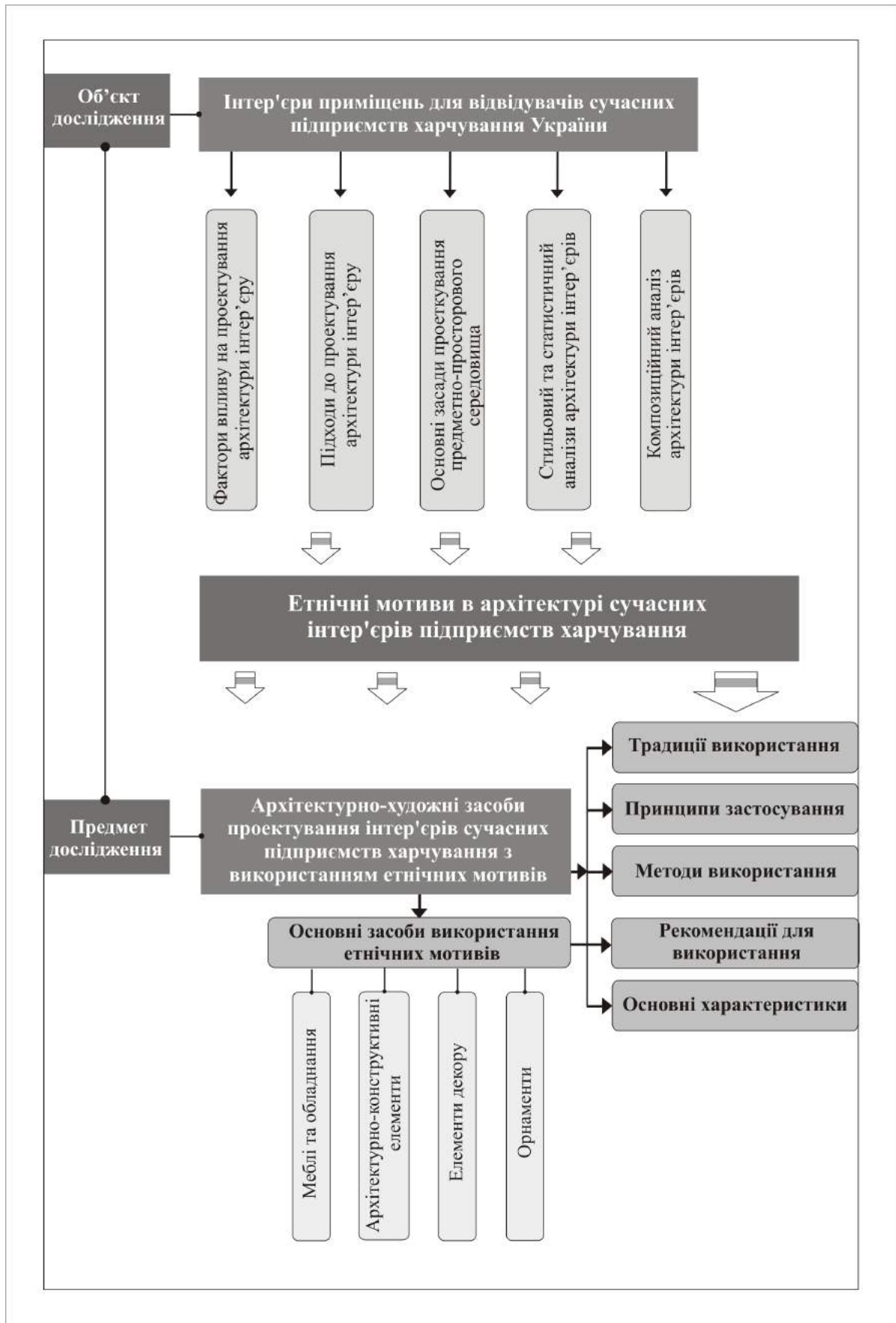
Таблиця 2.4

Методологія дослідження

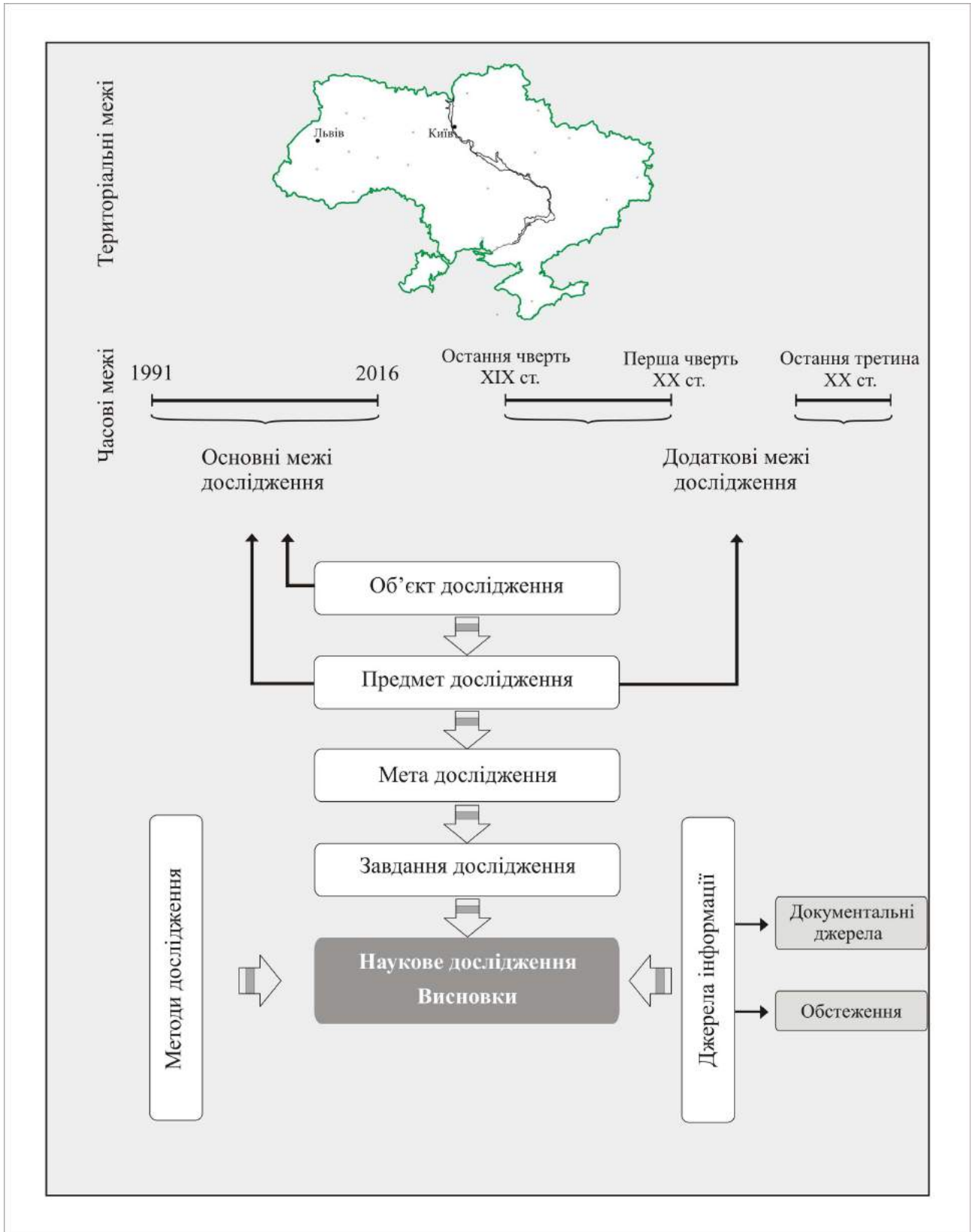
Таблиця 2.5

Структура дослідження

Таблиця 2.6

Методична схема дослідження

2.3. Структурно-семіотичний аналіз дослідження архітектури інтер'єрів з використанням етнічних мотивів

Етнокультурна та багата архітектурно-художня спадщина України містить численні надбання, духовно-естетичні цінності та тісно пов'язана із загальним смислогенетичним простором культури. Феномени культури – артефакти – наділені глибокими смислами, вони постають у сучасному світі у вигляді знаків та символів, що формують культурні коди. Оскільки формування інтер'єрів на основі використання етнічних мотивів передбачає переосмислення культурних надбань минулого, репрезентує ретроспективні світоглядні концепції розвитку різних етносів / етнографічних регіонів, доцільно застосувати структурно-семіотичний аналіз для дослідження об'єктів, спроектованих на основі застосування етнічних елементів, як знакової системи. Структурний підхід передбачає розгляд будь-яких культурних явищ через виокремлення складових елементів семіотичної структури, їх членування та висвітлення взаємозв'язків між цими елементами.

Сучасна семіотика є так званою «метанаукою», яку можна застосувати для дослідження багатьох наукових дисциплін, у тому числі архітектури. В її основі закладене вивчення поняття знаку та знакових систем. Вона досліджує пізнання соціо-культурної реальності як комунікативну взаємодію та інтерпретацію історико-культурних явищ індивідами, що здійснюється з допомогою різноманітних культурних кодів.

Всі явища культури можна розглядати як семіотичні системи, отже, архітектура, мистецтво, дизайн, з точки зору семіотики, є системами знаків та символів, а їх явища – «текстами», що наповнені певною інформацією та смислами [112, с. 17].

Архітектурні об'єкти та їх семіотичні моделі, з точки зору семантики, постають як засоби соціокультурної комунікації, а знаки та смисли, з яких вони складаються, є мовою «архітектурного повідомлення». Семіотична модель передбачає можливість семантичного, синтаксичного, прагматичного аналізу архітектурних форм [187, с. 5].

На основі семіотичної моделі знаку в архітектурі історизму за С. М. Ліндою досліджуємо об'єкти архітектури (інтер'єри), спроектовані з використанням етнічних мотивів. Вершинами семіотичного трикутника цієї моделі знаку є смисл архітектурного об'єкта (його концепт, ідея), неоформа (новий архітектурний об'єкт, його матеріальне втілення) і референт (прототип). На формування знаку також впливає інструмент інтерпретації – інтерпретатор, що надає новому архітектурному об'єкту нові смисли. Базова модель знаку включає поняття хронотопів, які є вказівниками скерування семіотизації архітектурного об'єкта: в напрямку теперішнього – хронотоп формування смислу, в напрямку минулого – хронотоп прототипу та в напрямку майбутнього – хронотоп інтерпретації нової форми (рис. 2.1.) [111, с 11].

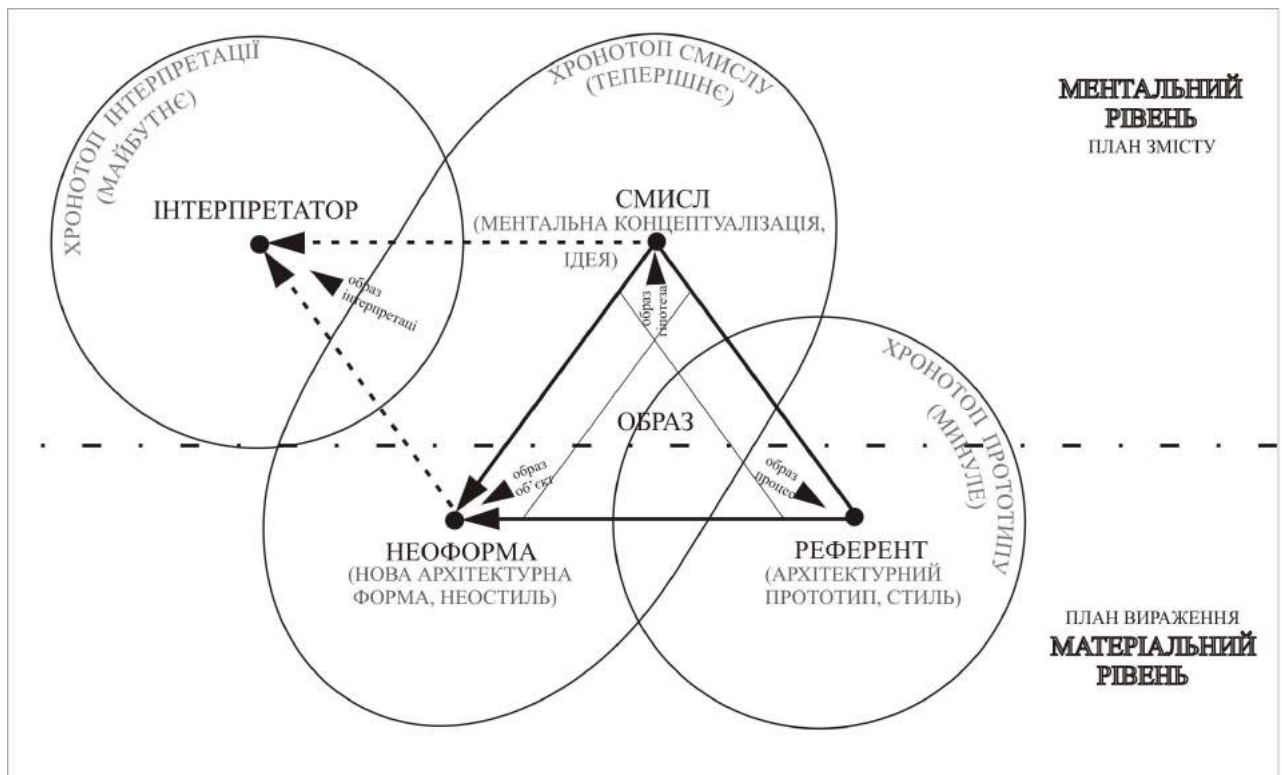

Рис. 2.1 Базова модель знаку в архітектурі (за С.М. Ліндою) [111, с. 35].

Використання етнічних мотивів передбачає звернення до народної архітектурної спадщини; вони інтегруються в систему культури та мистецтва через філософське та художнє осмислення категорії минулого. Відбувається формування художньо-архітектурного образу сучасних інтер'єрів на основі використання та репрезентації зразків етнічної матеріальної культури,

народних традицій певного етносу чи етнографічного регіону. При цьому основним із методів використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єру є метод стилізації.

Розглядаємо *процес семіотизації / уречевлення нового об'єкта, створеного на основі етнічних мотивів*, за зразком семіотизації / уречевлення нового об'єкта історизму – концепції семіотичного циклу знаку за С. М. Ліндою. Цей процес здійснюється за допомогою смислів та інтерпретації. Смисли існують не в межах архітектури, а в широкому контексті культурного простору, вони є смислами артефактів (феноменів культури), які проектуються у площину архітектури та семіотизуються засобами, що притаманні етнічній культурі [111, с 12].

Оперування смислами та їх семіотизація зумовлює пошук певних архітектурних форм, елементів народного та декоративного мистецтва, тобто пошук референта – архітектурного прототипу, що передбачає звернення у минуле (ретроспективний напрям) та використання історично зафіксованих знакових форм [111, с 13]. Спочатку відбувається формування образу, у нашому випадку, на основі народної архітектури певного етносу / етнографічного регіону: смисли апелюють на основі асоціацій до минулого, смислів етнічної культури і вже потім звертаються до відповідних архітектурних форм, предметів побуту, що належать цій культурі.

Інтерпретація історичного минулого, етнічної спадщини певної культури – нескінченний процес, оскільки трактування минулого постійно змінюється під впливом швидкоплинного теперішнього. Отже, формування образу конкретного етносу / етнографічного регіону залежить від багатьох чинників, в першу чергу, від індивідуального підходу, часових та світоглядних особливостей, що зумовлюють певне сприйняття минулого, та модних тенденцій. Транслявання реформованих смислів минулого в архітектурні форми здійснюється на основі механізму асоціації [111, с 13].

Референтом / прототипом знаку архітектури інтер'єру, сформованої на основі етнічних мотивів, є об'єкт, що відображає етнічні мотиви певного

народу (наприклад, скриня або форма даху житла гуцулів тощо) або об'єкт етнокультури (наприклад, архітектура бойків тощо).

Наступним етапом семіотизації нового феномену культури є морфогенез – виникнення та розвиток нової форми, що здійснюється на основі трансформації обраного прототипу. Створена форма є інтертекстом, тобто текстом, пов'язаним з іншими текстами, закладеними в ньому [111, с 14].

Завершальною фазою семіотичного циклу знаку архітектури інтер'єру, сформованої на основі етнічних мотивів, є інтерпретація, що полягає в наданні об'єкту нового смислу, розкритті знаку та його виникненні в смислогенетичному просторі. Отже, в основі семіотизації архітектурного знаку за С. М. Ліндою лежать два процеси, що є парадигмою формування художнього образу в архітектурі інтер'єрів – це смислогенез та морфогенез. Вони забезпечують трансформацію, у нашому випадку, етнічної форми, надання їй нових смислів та створення нового об'єкта – архітектури інтер'єру, сформованої на основі етнічних мотивів [111, с 14-15].

Архітектурні об'єкти, створені на основі етнічних мотивів, є складними знаками або текстами, що складаються із простих архітектурних знаків, вони є семіотичною системою. Їх можна класифікувати:

- **за належністю їх етнічних мотивів до певного етносу / етнографічного регіону:** українського, японського, китайського, арабського, африканського / гуцульського, бойківського, полтавського південноукраїнського, подільського тощо;

- **за методами використання етнічних мотивів:** на такі, що проєктуються на основі стилізації інтер'єру, його елементів; на основі відтворення зразків народної архітектури, предметів декоративного та народного мистецтва; на основі використання автентичних елементів декоративно-ужиткового мистецтва; на основі синтезу сучасних та автентичних елементів інтер'єру.

• **за домінантним виявленням етнічних мотивів:** в архітектурно-конструктивних елементах об'єкта; в його меблях та обладнанні або в декоративних предметах.

Інструменти семіотики можна використовувати як для інтерпретації нових об'єктів архітектури, так і для аналізу вже існуючих, зафіксованих знакових форм за допомогою середовищного підходу та аналізу семіотичних характеристик як архітектурної форми, так і предметного наповнення середовища життєдіяльності людини.

Оскільки всі архітектурні форми, з точки зору семантики, є знаками, що об'єднуються в знакові системи та коди, тож всі характеристики архітектурного об'єкта – функціональні, типологічні, конструктивні, ергономічні, художньо-образні, стилістичні, композиційні тощо – можна розглядати в межах архітектурної семіотики. Аналіз даних якостей архітектурного об'єкта дасть змогу охарактеризувати його комплексно та всебічно.

Архітектурно-семіотичні дослідження об'єктів архітектурного середовища можна розглядати в рамках теорії просторових кодів Л.Ф Чертова, згідно з якою основні властивості архітектурного об'єкта визначаються трьома просторово-динамічними кодами, які містять різнопланові характеристики архітектурної системи. Це архітектонічний, предметно-функційний і соціально-символічний коди. А. Г. Бурцев до цих кодів додає ще два: індикаторний і сигнальний [41, с. 15].

Дослідження архітектури інтер'єру та організації просторово-предметного середовища з позиції широкого охоплення різнопланових характеристик архітектурної системи, взаємовідносин людини з природним і створеним навколишнім оточенням, зв'язку матеріальної та художньої культури можна розглядати в рамках більш широкої теорії просторових кодів. Нами запропонована **система просторових кодів** на рівні шести нашарувань: **соціально-культурологічний, предметно-функційний, конструктивно-технологічний, геометричний, художньо-пластичний, просторово-часовий** (табл. 2.7).

Соціально-культурологічний код визначає соціально-демографічний аспект в системі проектування, центральне положення людини, обумовлює матеріально-художню культуру, суспільний світогляд, соціальну адресу та споживчий клас об'єкта, загальні ціннісно-якісні параметри розробки.

Предметно-функційний код визначає типологію, предметне наповнення та функційно-технологічні характеристики об'єкта.

Конструктивно-технологічний код визначає конструктивні структури та системи, технології формотворення та виробництва.

Геометричний код характеризує розмірні параметри об'єкта, його елементів та їх розташування.

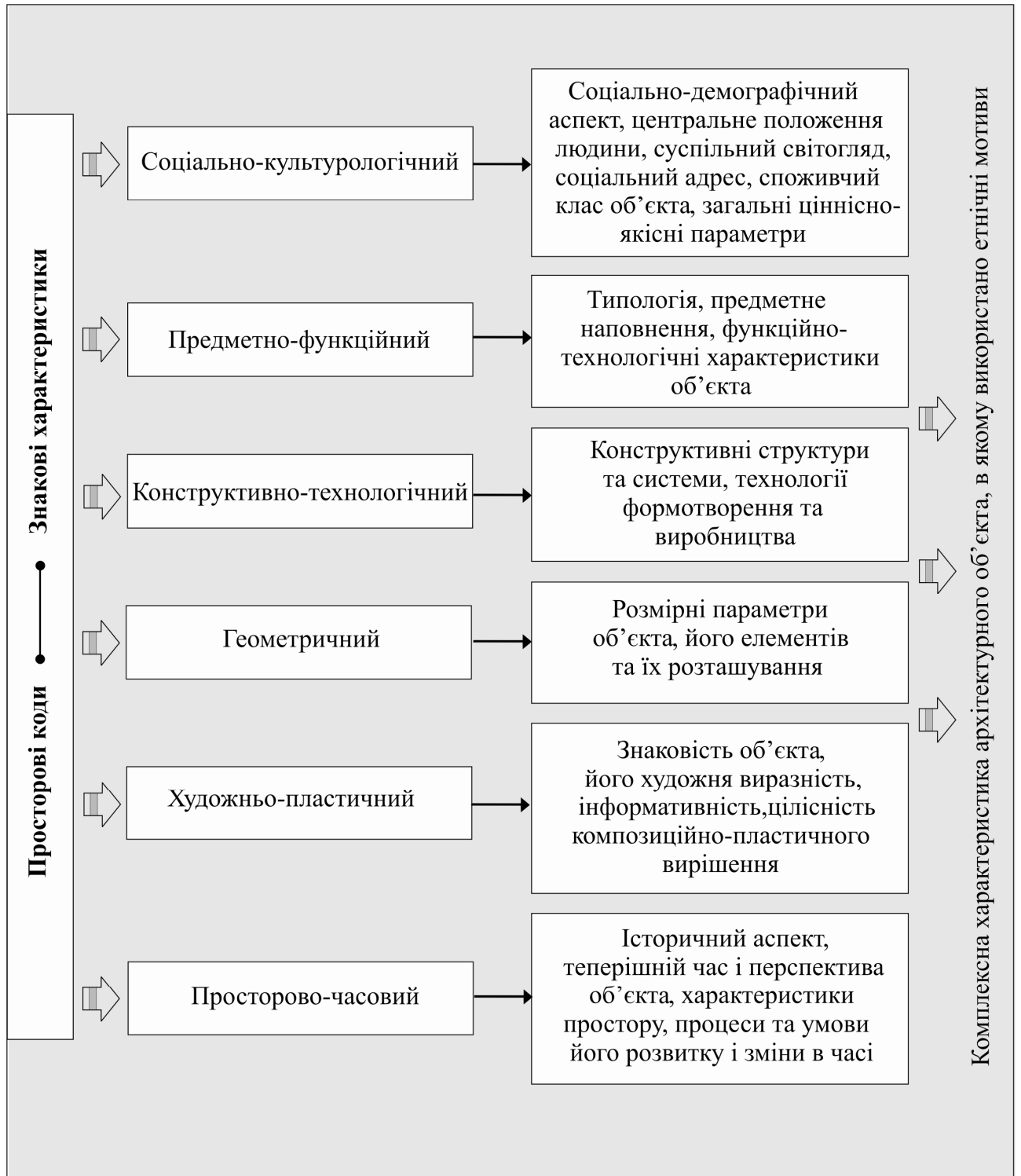
Художньо-пластичний код обумовлює знаковість об'єкта, його художню виразність та інформативність, цілісність композиційно-пластичного вирішення.

Просторово-часовий код враховує історичний аспект, теперішній час і перспективу об'єкта, визначає характеристики простору, процеси та умови його розвитку і зміни в часі.

Синтез матеріальної і духовної культури, сучасних тенденцій та народних традицій виконують функцію методологічних орієнтирів у виборі підходів і методів дослідження архітектури інтер'єру з використанням етнічних мотивів, вирішення просторової організації та розробки архітектурних об'єктів в контексті життєдіяльності людини.

Таблиця 2.7

Система просторових кодів

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Незважаючи на зростаючі тенденції використання етнічних мотивів різних народів в архітектурі інтер'єрів, зокрема підприємств харчування, слід зазначити, що поки що в теорії архітектури ведуться дискусії щодо назви цього підходу, який базується на застосуванні елементів етнічної матеріальної культури – народної мистецько-архітектурної спадщини в сучасному предметно-просторовому середовищі. Існують такі його назви: «етностиль», «етно-стиль», «етнічний стиль», «етностилістика», «народна стилістика», «етнічна стилістика».

Оскільки достатнього теоретичного обґрунтування поняття «етностилью» немає, відсутнє визначення цього явища в сучасних словниках – в науковій роботі використовуємо термін «етнічні мотиви», який розуміємо як народну тематику в художньо-образному вирішенні інтер'єру.

2. Методологічна побудова наукової роботи сформована відповідно до поставленої мети дослідження та здійснюється впродовж чотирьох послідовних етапів. У науковому дослідженні нами використані такі методи емпіричного дослідження, як аналіз першоджерел і метод натурних обстежень. На рівні теоретичного дослідження ми використали методи композиційного, статистичного, стилістичного, комплексного та структурно-семіотичного аналізів.

3. Аналіз літературних джерел передбачав пошук наукової літератури, накопичення та систематизацію зібраного фактичного матеріалу. Метод натурального обстеження та фіксації інтер'єрів підприємств харчування було застосовано для вивчення ресторанів, в яких використано етнічні мотиви, м. Львова та Львівської області. Всього в науковій роботі досліджено матеріали щодо 248 об'єктів (ресторанів) України і за кордоном, з них 197 підприємств харчування, в яких використано етнічні мотиви. За допомогою композиційного аналізу досліджено основні елементи інтер'єрів підприємств харчування, де застосовані етнічні мотиви. Використання стилістичного аналізу дало змогу

визначити стильові напрямки та тенденції в архітектурі інтер'єрів сучасних підприємств харчування України. На основі статистичного аналізу з'ясовано кількість ресторанів м. Києва і його околиць та м. Львова, в яких застосовані етнічні мотиви. Метод компонентного аналізу забезпечив формування комплексних рекомендацій для проектування архітектури інтер'єрів з використання етнічних мотивів різних архітектурно-етнографічних регіонів України.

4. Застосування спеціально розробленого міждисциплінарного методу структурно-семіотичного аналізу дало змогу дослідити архітектуру інтер'єрів з використанням етнічних мотивів на основі інструментаріїв семіотики як знакову систему, висвітлити процес семіотизації – виникнення нового об'єкта архітектури, що ґрунтується на використанні етнічної архітектурно-мистецької спадщини, на основі концепції семіотичного циклу знаку за С. Ліндою.

Сформовано просторові коди (знакові характеристики), які визначають основні властивості архітектурного об'єкта – інтер'єру з позиції взаємовідносин людини з природним і штучно створеним навколишнім оточенням, зв'язку матеріальної та художньої культури. Це соціально-культурологічний, предметно-функційний, конструктивно-технологічний, геометричний, художньо-пластичний та просторово-часовий коди.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТА ЧИННИКИ ПРОЕКТУВАННЯ АРХІТЕКТУРИ СУЧАСНИХ ІНТЕР'ЄРІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ

3.1. Композиційний аналіз інтер'єрів сучасних підприємств харчування, що містять етнічні мотиви

У науковому дослідженні ідентифіковано та проаналізовано 67 ресторанів міста Львова, Львівської області, міста Києва з його околицями, в яких використані етнічні мотиви. На прикладі 8 із цих ресторанів, в яких найхарактерніше виражені українські етнічні мотиви, здійснено композиційний аналіз їх предметно-просторового середовища.

Композиція інтер'єру створюється на основі поєднання таких його складових: конфігурації та габаритів приміщення, архітектурно-конструктивних елементів, меблів та обладнання, оздоблення, предметів декору, фактур і текстур матеріалів, що використовуються в інтер'єрі, колористики, освітлення. Для досягнення вдалого художньо-архітектурного образу на основі використання етнічних мотивів необхідно створити стильову та композиційну єдність вищеназваних елементів інтер'єру. Окрім цього варто враховувати і такі засоби формування художньо-образного вирішення як одяг персоналу, елементи сервірування, назву підприємства харчування.

Для аналізу обрано ресторани, в інтер'єрах яких максимально відображена тема українського сільського житла кінця XIX початку XX ст.

Ресторан «Хатинка», м. Київ. Для облицювання стін обіднього залу ресторану використано велику кількість різних прийомів декорування: імітація стіни «у зруб», біленої стіни, імітація виносу стріхи солом'яного даху, облицювання стіни каменем, який не є характерний для оздоблення стін інтер'єру українського народного житла. Одну із стін декоровано стилізованою фрескою із пейзажем українського села. Доповненням фрески є імітація живого дерева, яке, ніби, продовжується на стелі, формує три її рівні. Для декорування стелі використано також фрагмент солом'яного даху – імітацію стріхи

народного житла. Інша частина стелі містить декілька сволоків, на одному з яких завішані керамічні тарелі.

Стилізована піч, яка знаходиться посередині головної стіни, розділяє приміщення на дві частини. Її оздоблено розписами у вигляді орнаментальних композицій: фризів, букетів, зображень парних птахів.

Столи та крісла не відповідають стилістиці сільського житла кін. XIX поч. XX ст. Оббивка крісел, скатертин та орнамент килимів, що на підлозі, їх матеріали не сприяють формуванню народної тематики у цьому інтер'єрі.

На одній із стін висять полиці, що нагадують полиці-божниці, не декоровані, на них стоїть керамічний посуд. Серед декоративних елементів використано імітацію плоду з лози із глеками, народний стрій (завішаний на стіні), веретена, керамічні тарілки, сушений часник. Декоративні подушки завішані до балок – таке їх розміщення не притаманне автентичному українському інтер'єру, де їх складали на ліжках. На жердках під стелею вішали – ліжники, рушники, скатертини, килими. Розташування інших подушок обіднього залу на печі є відповідним – на ньому влаштована імітація місця для сну – лежанки.

Особливу увагу привертає велика кількість завішаних на стінах, вишитих рушників, орнаменти яких притаманні різним етнографічним регіонам України.

Освітлюється обідній зал ресторану «Хатинка» різними світильниками, переважно стилізованими. Увагу серед них привертають світильники на стелю у вигляді кошиків з квітами.

Кольорове вирішення інтер'єру складається із великої кількості різних кольорів та відтінків.

Загалом, інтер'єр основного залу ресторану «Хатинка» перенасичений різноманітними декоративними елементами, відсутня єдність композиційних засобів та стильових компонентів. Помітна неточність використання декоративно-ужиткових елементів, яке не відповідає розміщенню предметів в автентичному житлі.

Ресторан «Український», м. Трускавець. В інтер'єрі обіднього залу стіни білі. Основним композиційним елементом предметно-просторового середовища є петриківські орнаментальні розписи, якими декоровані стіни: у вигляді вазонів, у верхній частині стіни по периметру обіднього залу – квітковий фриз та імітована піч.

Дверний проріз – у вигляді арки, оздоблений квітковим фризом у вигляді рами. Піч декорована квітковими розписами.

Меблі для сидіння та столи – дерев'яні, масивні що відповідає зразкам меблів кін. ХІХ поч. ХХ ст. Автентичні елементи декоративно-ужиткового мистецтва використані в основі декору інтер'єру, зокрема, гуцульська мальована кераміка, дерев'яний посуд, різьблені тарелі на стіні. У якості декору в інтер'єрі використано живий плід з лози. Штори, скатертини, чохла для крісел вишиті орнаментальними смугами бордового кольору. Світильники на стелю – стилізовані.

У ресторані «Український» цілісно оздоблені піч та стіни обіднього залу, проте існує невідповідність декоративних елементів обраним петриківським розписами, які відносяться до етнографічного регіону Півдня України, кераміка, різьблені дерев'яні тарелі, використані в інтер'єрі – до Гуцульщини, орнаменти рушників – до Закарпаття.

У ресторані «Сім поросят», що у м. Львові в основному залі, який називається «Гуцульський», стіни білені, прикрашені декоративними стилізованими розписами у вигляді квіткових композицій, фризів; зображень людей у народному строї, та орнаментальних стрічок із зображенням тварин.

Одна із стін містить настінний розпис – фреску із пейзажем українських Карпат, яка розташована в арці, частина стіни облицьована декоративною цеглою, на якій вивішені керамічні тарілки з гуцульськими орнаментами. Стеля біла, прикрашена декоративними квітами – соняхами. Колони, розміщені в основному «Гуцульському» залі прикрашені квітковими розписами.

Меблі, використані, в ресторані «Сім поросят» дерев'яні: крісла оздоблені різьбленням та профілюванням, використано лави та бамбетлі.

В основному залі ресторану використані предмети декору, елементи оздоблення (орнаменти), посуд не відповідають єдиному стильовому рішенню – етнічним мотивам певного етнографічного регіону України.

У деяких місцях стін знаходяться ніші, в яких вмонтовано дерев'яні полиці, на яких стоїть декоративний посуд та дерев'яні знаряддя праці. Як декорації застосовано фігури світських та опудала диких тварин, що не було характерним для інтер'єру українського народного житла.

Варто зазначити, що колірна гама, орнаментация вишитих рушників, які прикрашають віконні отвори, столи, не відповідає загальній колористиці та орнаментиці розписів та свідчить про належність декоративних елементів до різних етнографічних регіонів України. Виходячи із орнаментики та колористики рушників, можна припустити, що вони належать до Карпатського регіону; орнаментальні розписи стін нагадують Подільські або ж Південноукраїнські.

Також слід відмітити, що назва основного залу «Гуцульський» абсолютно не відповідає його загальній стилістиці. Оздоблення конструктивних елементів, меблів не відповідають обраному стилю залу. Декоративний розпис стін не використовувався в гуцульському автентичному інтер'єрі житла – стіни там були зі зрубу.

Світильники на стелю стилізовані: їхні абажури мають вигляд кошиків з лози, дерев'яних посудин тощо.

У бенкетному залі дві стіни облицьовані зрубом та дві мазані з орнаментальними розписами. Використано камін – імітація гуцульської печі, облицьованої керамічними кахлями. Також використано імітацію піддашку з профільованими стовпцями, та підкосами, на які опираються виноси стріхи, керамічну вазу з гуцульськими орнаментами та різьблені розетки, які прикрашають одвірки дверей – що характерне карпатському, зокрема гуцульському регіонові. Проте настінні яскраві розписи, що тут використані не притаманні для цього краю. Також і вишиті рушники, які прикрашають

імітовані віконні отвори, по колористиці та по орнаментиці не відповідають інтер'єру гуцульського житла.

Ресторан «Щекавиця», що у м. Києві, має 13 різних залів, в яких використано українські етнічні мотиви – всі вони мають народну, проте різну, тематичну спрямованість, вони меншою чи більшою мірою стилізовані. Їх назви відповідають концептуальній темі кожного із залів: «На болоті», «На містку», «Рибацький зал», «За піччю», «Горище», «Мірошник», «Дівоча», «Кошара», «Курник», «Комора», «Медовня», «Повітка», «Світлиця».

Для композиційного аналізу ми обрали один із найхарактерніших залів, в якому використано етнічні мотиви – «Світлиця». У цьому залі стіни майже всі білі, одна з них облицьована дерев'яними брусами – імітація стіни «у зруб». У верхній частині стіни по периметру оздоблені орнаментальним квітковим фризом. На стелі використано два поздовжні сволоки, які не декоровані. Одвірки лиштв імітованих вікон оздоблені орнаментальним різьбленням, яке притаманне етнографічним регіонам: Середній Наддніпрянщині, Полтавщині та Слобожанщині. Дверні одвірки мають шестикутну форму, яка характерна для дверей церков центральної та Східної України, декоровані різьбленням.

У інтер'єрі залу використано декоративну піч, стилізовану, декоровану орнаментальними розписами у вигляді вазонів та квіткового фризу.

Що стосується просторової організації залу «світлиця», то варто зазначити, що розташування основних елементів інтер'єру відповідає їх розміщенню у корчмах: піч влаштована в одному куті від дверей, біля неї мисник, з другого боку від дверей – імітація прилавку з полицями.

Помітною є стильова не відповідність загальній народній тематиці таких елементів інтер'єру, як крісел, світильників, стиль яких є класичним. Також випадковим для обраної етнічної теми є використання сучасних підвісних ангелів – дзвіночків на стелю та пластикових рослин, які виглядають у інтер'єрі досить крупно.

Серед меблів тут також використано лаву, полиці, декоровані профілюванням, полиці-божниці, оздоблені різьбленими розетками.

Орнаментальний квітковий фриз – у вигляді стилізованого петриківського розпису – розміщений у верхній частині стін, під стелею, що характерне для Поділля, Півдня України, Середньої Наддніпрянщини.

Інтер'єр обіднього залу «Світлиця» перенасичений декоративними елементами, що висять на стінах, стоять на печі, на миснику, на полицях. Окрім декоративного посуду тут розташовані свічники, знаряддя праці (драбина), зброя: шабля, пістолі, булава, музичні інструменти, зокрема балалайка, яка не є українським музичним інструментом.

Вікна прикрашені рушниками, орнаментальні мотиви яких походять з Полтавщини.

Ресторан «Гуцульська гражда», м. Львів. Половина стін обіднього залу ресторану облицьовані деревом, решта – білені. На білених стінах використано стилізований розпис у вигляді збільшених гуцульських кахлів. Стеля – висока, облицьована деревом. У інтер'єрі використано камін, в кому не відображені етнічні мотиви. Дерев'яні колони, лиштви вікон та дерев'яні елементи облицювання стін оздоблені різьбленими орнаментами. Балясини балкону декоровані профілюванням, нагадують по формі стовпчики галерей карпатських хат.

Серед меблів, використаних в обідньому залі ресторану – автентична гуцульська скриня, оздоблена різьбленням, дерев'яні столи, крісла та лави. Останні декоровані профілюванням, накриті гуцульськими ліжниками.

Вікна прикрашені стилізованими рушниками з яскравою колірною гамою та орнаментами, притаманними тканинам гуцулів. В такій же колористиці виконана картина з геометричним орнаментом. Стіни біля столів прикрашає гуцульська кераміка та інші предмети декоративно-ужиткового мистецтва: стрій, цимбали, а також рами з фотографіями гуцулів. Світильники на стелю стилізовані – сплетені з лози.

Єдність стильових елементів інтер'єру обіднього залу «Гуцульська гражда», використання стилізації його архітектурно-художніх засобів забезпечили проектування самотнього предметно-просторового середовища

ресторану з використанням гуцульських етнічних мотивів. Проте помітна перевага давніх автентичних засобів інтер'єру у порівнянні із сучасними.

Інтер'єр ресторану ресторанно-готельного комплексу «Святослав», що у м. Винники, Львівська область, є втіленням поєднання еклектичних архітектурно-художніх засобів. Лише окремі з них відтворюють етнічні мотиви.

Дві стіни ресторану імітують мазані, прикрашені стилізованими декоративними розписами: квітковими фризами, сюжетними орнаментами із зображеннями людей, плоду з лози та квітів.

Цікавим засобом художньо-образної виразності є імітація солом'яного даху з двома острішками, використаного для покриття над столом – своєрідне зонування простору за допомогою елемента стелі. В середині даху знаходиться класичний світильник.

З одного боку обіднього залу під стелею використано імітацію солом'яної стріхи, виноси якої підтримуються стовбурами дерев. На підлозі між столами – в зоні для проходів викладена мозаїка із орнаментальним орнаментом вишивки. Колони, що знаходяться у залі – дерев'яні, класичні. Двері дерев'яні, прикрашені металевим окуттям з профілюванням (що характерне скриням Поділля).

Меблі ресторану є сучасними: дивани, крісла зі шкіряною оббивкою та кованими ніжками, овальні столи, вкриті однотонними скатертинами – в них не відображені етнічні мотиви. Подекуди використано невисокі ковані перегородки із зображеннями соняхів для розділення простору, дерев'яні лави напівкруглої форми.

Всі світильники ресторану – на стелю та бра – виконані у класичному стилі. Серед декоративних елементів ресторану живі рослини у вазонах, природні камені з імітацією водойми.

Загалом інтер'єр обіднього залу ресторану «Святослав» характеризують скромність архітектурно-художніх засобів використання етнічних мотивів, еклектичне поєднання стилів, відсутність єдності елементів стилю, цілісної композиції, зокрема колірного рішення, матеріалів.

Ресторан «Духмяна піч», що у с. Лісники, Київської області, має декілька залів, які називаються «Святковий зал», «Хата ткалі», «Хата музики», «Хата коваля», «Хата гончара», «Хата тесляра», літня тераса «Клуня». Для аналізу ми обрали зал «Хата гончара», в якому використано меблі та обладнання, притаманні народному житлу кінця XIX – початку XX століття.

Стеля обіднього залу «Хата гончара» є дерев'яною, стіни – білі, декоративного розпису стін немає. У залі присутня піч, проте розташування її, а також мисника не відповідає традиційному розміщенню меблі в народному сільському житлі, де піч влаштовували у правому або лівому куті біля входу до хати (її устя було направлене до чільної сторони), мисник – у протилежному куті біля входу. У корчмах, в яких була піч, вона розміщувалася в одному кутку від дверей, в іншому був шинок з прилавками.

Піч ресторану прикрашена декоративними розписами у вигляді квіткового фризу, яким прикрашене устя печі, її верхня частина та площа навколо декоративного її заглиблення, в якому розміщена керамічна ваза з гуцульськими орнаментами.

Меблі обіднього залу – дерев'яні столи, крісла та короткі лави зі спинками, які декоровані наскрізьним профілюванням, формою нагадують традиційні меблі для сидіння, що використовувалися в житлі кінця XIX – початку XX століття. Столи прикрашені вишитими скатерттинами.

На стінах висять два дерев'яні мисники, бічні сторони яких декоровані розписами. В них виставлений керамічний посуд: в одному з гуцульський, в іншому – орнаментикою нагадує посуд Поділля. Над вікнами влаштовані дерев'яні полиці (прикрашені профілюванням та розписом), які є характерними для інтер'єру корчми XIX – поч. XX століття. На них також стоїть посуд.

Інтер'єр обіднього залу «Хата гончара» насичений декоративними елементами, розвішеними на стінах, зокрема знаряддями праці, посудом, дерев'яними тарелями з петриківськими розписами, вишитими рушниками, сучасними картинами та тарілками із стилізованими розписами, пластиковими рослинами, завішаними до стелі (квіти, грона та гілки винограду) тощо. При

цьому помітна відсутність регіональної диференціації предметів декоративно-ужиткового мистецтва, що використовуються у інтер'єрі залу, відсутня і композиційна єдність його елементів.

Світильники на стелю – керамічні, стилізовані, прикрашені кольоровим розписом. Під стіною завішані два ліхтарі.

Ресторан «Хутірець», у с. Підгірці Київської області, є вдалим прикладом використання українських етнічних мотивів у його інтер'єрі. В його обідньому залі вдало поєднані українські народні традиції із сучасними прийомами організації предметно-просторового середовища. Його внутрішній простір розділено на окремі зони, що сприяє створенню затишку.

У інтер'єрі обіднього залу першого поверху чітко виділяються основні композиційні акценти – барна зона з прилавком та дві печі. Варто підкреслити, що їх розташування відповідає традиційному розміщенні шинка з прилавками та печі у корчмах ХІХ століття, де їх влаштовували вздовж однієї стіни по різні боки від входу.

Стіни обіднього залу ресторану першого поверху світлого кольору, у верхній частині по периметру прикрашені стилізованим орнаментом – підстельовим кольоровим фризом у вигляді стрічки. Одна із стін декорована килимом. Для виокремлення окремої зони обіднього залу одна із її стін облицьована деревом.

Яскравим прикладом відтворення етнічних мотивів в інтер'єрі є барний прилавок з полицями, який нагадує дерев'яний масивний прилавок традиційної української корчми: пофарбований у зелений колір, декорований орнаментальними композиціями яскравих кольорів, що характерно для етнографічних регіонів Середньої Наддніпрянщини, Полтавщини, Слобожанщини, Поділля.

Декоративним розписом оздоблені також дерев'яні сволки, печі, основи колон. Багате використання орнаментики в інтер'єрі житла характерне для таких етнографічних регіонів: Поділля, Півдня України та Середньої Наддніпрянщини.

У інтер'єрі використано масивні дерев'яні меблі: столи, лави та крісла (останні двох видів), які нагадують автентичні зразки меблів кінця XIX початку XX (саморобні та фабричні крісла).

Серед декоративних елементів, використаних в інтер'єрі ресторану: вишиті рушники, мальовані дерев'яні тарелі, вінки зі стрічками та колеса возів, прикріплені до стелі, сушені трави, овочі, знаряддя праці, посуд тощо. Цікавим вирішенням освітлення інтер'єру є добірка різних світильників, які імітують освітлювальні прилади кінця XIX поч. XX століття, а також стилізовані світильники з абажурами з тканин.

Варто зазначити, що вдалим також є вирішення екстер'єру будівлі ресторану, в якому використано традиційні архітектурно-конструктивні елементи народного житла: галерею з ганком, вікна з віконницями, дерев'яні двері, пластично оздоблені, візерунок яких нагадує двері хат Поділля, що декорувались технікою «цв'якування», а також стіни, оздоблені орнаментальними композиціями між вікнами та над ними [165, с. 25]. Всі ці ознаки архітектурно-конструктивних елементів є характерними для житла Поділля.

Цілісність композиції екстер'єру та інтер'єру, відповідність їх елементів єдиному стильовому рішенню забезпечили вдале проектування ресторану «Хутірець» з етнічними мотивами, які, у великій мірі, належать до подільського етнографічного регіону.

На основі композиційного аналізу сучасних ресторанів, в яких використані етнічні мотиви, **сформовано наступні висновки:**

- стіни обідніх залів таких ресторанів зазвичай облицьовані деревом – як імітація стін у зрубі, або декоровані художнім розписом у вигляді орнаментальних композицій: фризів, стилізованих квіткових мотивів; фресок із зображенням сільських пейзажів, побутових сцен, не рідко гумористичного характеру.

- композиційним акцентом інтер'єрів обідніх залів найчастіше стає піч, або її імітація, оздоблена декоративним розписом, рідше кахлями;

- меблі для сидіння (стілці, крісла, лави), столи найчастіше виготовляють з дерева, рідше з каменю; вони простих форм, масивні або мають сучасні чи класичні стильові риси;

- серед декоративних елементів, що використовують в ресторанах з етнічними мотивами найчастіше зустрічаємо автентичні предмети ужиткового характеру, знаряддя праці: вози, колеса, веретена тощо; декоративну кераміку: тарелі, миски, глечики; декоративні тканини: рушники, верети, килими, елементи народного строю; народні інструменти; елементи озеленення: вазони, сухі рослинні та квіткові композиції, сухі дерева, гілки, а також штучні квіти та рослини.

- світильники, що використовуються у інтер'єрах обідніх залів ресторанів, в яких використані етнічні мотиви – переважно стилізовані, часто з природних матеріалів, як абажури використано предмети декоративно-ужиткового мистецтва (кошики з лози, посуд тощо).

- колірна гама інтер'єрів ресторанів зазвичай дуже широка, не точно відповідає етнічним мотивам єдиного етнографічного регіону, найчастіше характеризується поєднанням великої кількості кольорів, зокрема у розписах та декоративних елементах, які належать різним регіонам;

- художньо-архітектурні засоби формування етнічних мотивів скромні, часто обмежуються використанням великої кількості декоративних елементів, декоративного розпису, дерева як основного матеріалу в меблях та облицюванні інтер'єру;

- відсутня етнографічно-регіональна диференціація етнічних мотивів, що використовуються в інтер'єрах підприємств харчування, не виявлені архітектурно-художні особливості конкретного етнографічного регіону, а використовується загальна українська тематика: поєднуються художньо-декоративні прийоми різних регіонів.

- етнічні мотиви часто поєднують з використанням елементів інтер'єру іншого стилю, що спричиняє відсутність єдності стильових компонентів інтер'єру, цілісність композиційного рішення.

- поширена перенасиченість декоративними елементами;
- хаотичне розміщення меблі та обладнання, декоративних елементів, що не відповідає просторовій організації автентичного українського житла чи корчми, де кожен предмет інтер'єру мав визначене чітке розташування та призначення;
- недостатнє/практично відсутнє виявлення етнічних мотивів у вирішенні архітектури підприємства харчування;
- відсутність сучасних композиційних засобів та прийомів організації предметно-просторового середовища, брак стилізації етнічних елементів, авторського їх переосмислення, як наслідок – консервативність інтер'єрів, відсутність в них новаторства.

Такий аналіз свідчить про необхідність застосування наукового підходу до питання використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єру підприємств харчування, розширення палітри художньо-архітектурних засобів та розроблення принципів їх проектування. У таблиці 3.1 поданий композиційний аналіз вище згаданих підприємств харчування, в яких яскраво виражені українські етнічні мотиви.

Таблиця 3.1

Композиційний аналіз архітектури інтер'єрів підприємств харчування,
в яких використано етнічні мотиви

Ресторан "Хатинка"

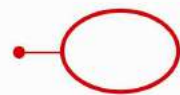
1.

2.

- Вдало обрані та застосовані засоби
використання етнічних мотивів

- Невдало обрані чи застосовані засоби
використання етнічних мотивів

Ресторан "Український"

3.

4.

Продовження таблиці 3.1

Ресторан "Сім поросят"

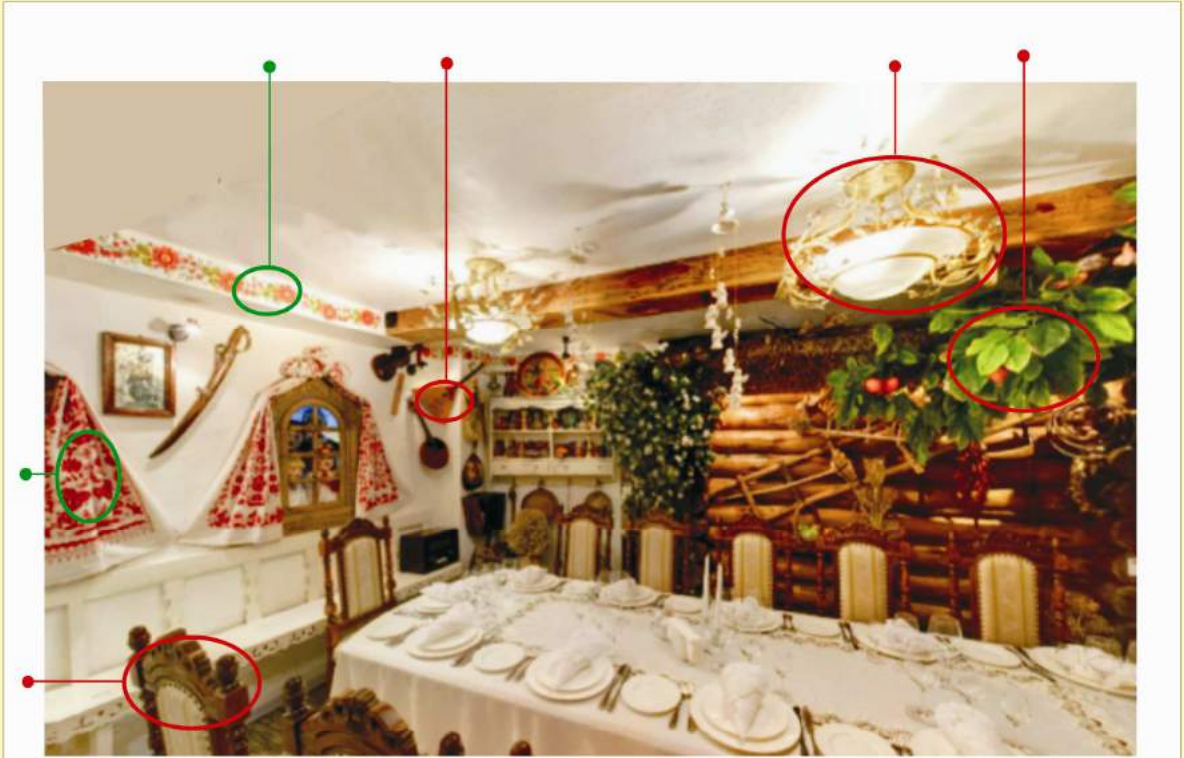
5.

6.

Продовження таблиці 3.1

Ресторан "Щекавиця"

8.

7.

Ресторан "Гуцульська гражда"

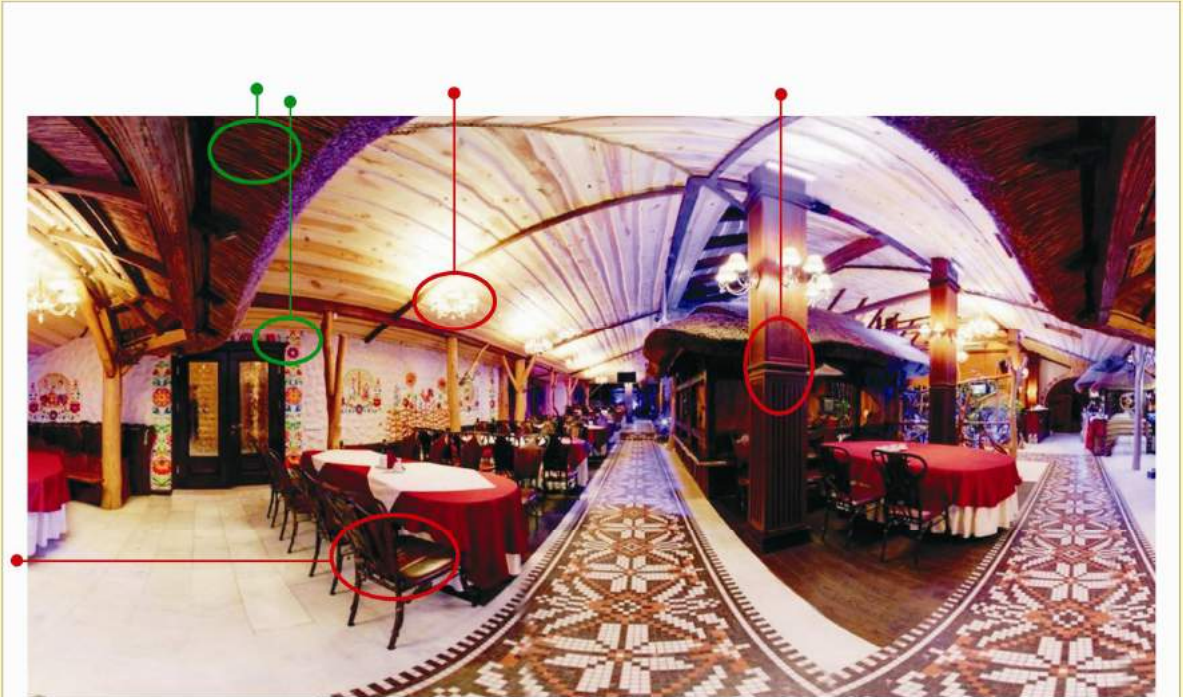

9.

10.

Ресторан "Святослав"

11.

12.

Продовження таблиці 3.1

Ресторан "Духмяна піч"

13.

14.

Ресторан "Хутірець"

15.

16.

17.

Вагому художньо-естетичну цінність, на нашу думку, становлять ресторани, в яких застосовано метод стилізації, етнічні мотиви переосмислені автором концепції закладу. Такі підприємства харчування характеризуються оригінальністю, індивідуальним професійним підходом до проектування. Проте найчастіше основним методом використання етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів є застосування автентичних предметів декоративно-ужиткового мистецтва.

Підхід використання елементів етнічної матеріальної культури – народної мистецько-архітектурної спадщини в сучасному предметно-просторовому середовищі, має позитивні та деякі негативні сторони.

Застосування українських етнічних мотивів сприяє:

- підсиленню національної свідомості українців;
- консолідації, об'єднанню нації;
- відтворенню та переосмисленню народної архітектурно-мистецької спадщини;
- формуванню самобутнього українського національно орієнтованого архітектурного середовища;
- популяризації української етнокультури та розвитку туризму.

До негативних аспектів можемо віднести некоректне використання етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів, яке часто породжує кіч, поєднання стильово несумісних елементів, так звану, «шароварщину», естетично низько вартісний дизайн тощо [82, с. 13]. Таке трактування та застосування народних архітектурно-мистецьких традицій відбувається перш за все через відсутність комплексних рекомендацій щодо їхнього використання в архітектурі інтер'єрів, зокрема підприємств харчування.

Застосовуючи етнічні мотиви в архітектурному середовищі, також важливо розуміти семантичне та символічне значення етнічних елементів, адже неусвідомлене їх використання призводить до порушення комунікативної функції народного мистецтва та нівелювання культурних цінностей.

3.2. Стильовий і статистичний аналізи архітектури інтер'єрів підприємств харчування

Вибір тематично-стильового вирішення – важлива складова проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування. Вона формує загальну атмосферу та клімат закладу, сприяє створенню певного настрою та загального емоційно-чуттєвого стану відвідувачів. Певний стиль/тематична спрямованість підприємства харчування диктує відповідні художньо-декоративні засоби.

Для сучасних інтер'єрів підприємств харчування характерне використання не конкретних стилів, а напрямів, що окремими елементами, загальною атмосферою є «відлунням» того чи іншого стилю. Більшість інтер'єрів формуються у стилі еkleктика або ф'южн, що передбачає поєднання різних сучасних напрямків та історичних стилів. При цьому відбувається невиправдане злиття різних культур, традицій, поєднання несумісних речей, що часто межує із кіччем.

У формуванні предметно-просторового середовища підприємств харчування поширені мінімалістичні та раціоналістичні тенденції з використанням невеликої кількості декоративних засобів (або без них), предметного наповнення, що виділяється простотою, чіткою геометричністю та виразністю форм, застосуванням екологічних матеріалів. Інтер'єри підприємств харчування часто виконані у стилях/стилістичних напрямках: мінімалізм, хай-тек (застосування новітніх технологій та функціональність), лофт (поєднання старих та нових матеріалів, використання відкритого простору, світла, конструктивних елементів – труби, вентиляція тощо не заховані, а стають частиною інтер'єру; часто це реконструйоване промислове приміщення), постіндустріалізм (експериментальний дизайн, передбачає використання несподіваних унікальних авторських предметів, виготовлених в єдиному екземплярі, наявність грубих необроблених поверхонь) [43, с. 210]. Ці тенденції проектування характерні здебільшого для великих міст України.

До сучасних стилістичних напрямів, що використовуються в архітектурі інтер'єру підприємств харчування, також належать авангард, кантрі, прованс,

футуризм, стімпанк (відображає тенденції ретрофутуризму – уявлення про майбутнє людиною минулого, передбачає застосування технічних пристроїв, стилізованих під прилади XIX ст.). Варто згадати стиль вінтаж, який набув значної популярності за останні роки й характеризується поєднанням предметів старовини та сучасності, різноманітних матеріалів, великою кількістю старовинних аксесуарів і декоративних елементів.

Іншим вектором проектування інтер'єрів підприємств харчування є звернення до історичних стилів, таких як класицизм, ампір, еkleктика, модерн, ар деко тощо. Особливо популярним у формуванні предметно-просторового середовища підприємств харчування сьогодні є так званий стиль «американська класика» («неокласика», «традиційний»). У табл. 3.2 подано аналіз сучасних стилів та стилістичних напрямків в архітектурі інтер'єрів українських підприємств харчування.

Таблиця 3.2

Стильові особливості та тенденції в архітектурі інтер'єрів
підприємств харчування

Стилі та стильові напрями, що ґрунтуються на новітніх технологіях та сучасних віяннях	Стильові напрями, неостилі, що ґрунтуються на класичних традиціях	Еклектичні ретроспективні стильові напрями, переосмислені історичні стилі
<p>Мінімалізм</p> <p>Ресторан "Одеса" м. Київ 1.</p>	<p>Класика</p> <p>Ресторан "Rest-panorama" ("Рест-панорама") м. Тернопіль 2.</p>	<p>Еклектика</p> <p>Ресторан "Рестоград імперія" м. Київ 3.</p>
 <p>Ресторан "Culinarium" ("Кулінаріум") м. Львів 4.</p>	 <p>Ресторан "Амадеус" м. Львів 5.</p>	 <p>Ресторан "Королівська пивоварня" м. Львів 6.</p>
<p>Хай-тек</p> <p>Ресторан "Yaske" ("Яске") м. Харків 7.</p>	 <p>Ресторан "Ріалто" м. Львів 8.</p>	<p>Ар деко</p> <p>Ресторан готелю "Чичиков" м. Харків 9.</p>
 <p>Ресторан «IQ Bar» ("АЙКЮ Бар") м. Київ 10.</p>	<p>Неокласика (Традиційний стиль)</p> <p>Ресторан "Mon chef" ("Мон шеф") м. Львів 11.</p>	 <p>Ресторан "Piaf" ("Піаф") м. Київ 12.</p>

Продовження Таблиці 3.2

Стилі та стильові напрямки, що ґрунтуються на новітніх технологіях та сучасних віяннях	Стильові напрямки, неостилі, що ґрунтуються на класичних традиціях	Еклектичні ретроспективні стильові напрямки, переосмислені історичні стилі
<p style="text-align: center;">Фуцуризм</p> <p style="text-align: center;">Ресторан "TAU" ("ТАУ") м. Полтава 13.</p>	 <p style="text-align: center;">Ресторан "Nota bene" ("Нота бене") м. Львів 14.</p>	<p style="text-align: center;">Неомодерн</p> <p style="text-align: center;">Ресторан "Прага" м. Львів 15.</p>
<p style="text-align: center;">Лофт</p> <p style="text-align: center;">Крафтова пивоварня "Правда. Beer Theatre. Lviv." ("Театр пива") м. Львів 16.</p>	 <p style="text-align: center;">Ресторан "Гринвіч кафе" м. Одеса 17.</p>	 <p style="text-align: center;">Ресторан "Золота пав"а" м. Берегово 18.</p>
 <p style="text-align: center;">Піцерія "Піцца плюс" м. Івано-Франківськ 19.</p>	<p style="text-align: center;">Ампір</p> <p style="text-align: center;">Ресторан "Україна" м. Сімферополь 20.</p>	<p style="text-align: center;">Вінтаж</p> <p style="text-align: center;">Ресторан "Perets" ("Перець") м. Київ 21.</p>
<p style="text-align: center;">Авангард</p> <p style="text-align: center;">Ресторан "Bianco Rosso" ("Б'яно Россо") м. Львів 22.</p>	 <p style="text-align: center;">Ресторан "Blackberry" ("Блекбері") м. Київ 23.</p>	 <p style="text-align: center;">Ресторан-музей "Пошта на Друкарській" м. Львів 24.</p>

Продовження Таблиці 3.2

<p>Стилі та стильові напрямки, що ґрунтуються на новітніх технологіях та сучасних віяннях</p>	<p>Стильові напрямки, неостилі, що ґрунтуються на класичних традиціях</p>	<p>Еклектичні ретроспективні стильові напрямки, переосмислені історичні стилі</p>
	<p style="text-align: center;">Прованс</p> 	<p style="text-align: center;">Кантрі</p>
<p>Ресторан "Twister" ("Твістер") м. Київ 25.</p>	<p>Ресторан "Grande веранда" ("Гранде веранда") м. Керч 26.</p>	<p>Ресторан "Купол" м. Львів 27.</p>
<p style="text-align: center;">Постіндустріалізм</p> 		
<p>Кав'ярня "The blue cup" ("Блу кап") м. Київ 28.</p>	<p>Ресторан "Золота підкова" м. Київ 29.</p>	<p>Ресторан "Баркас" м. Київ 30.</p>
	<p style="text-align: center;">Гламур</p> 	<p style="text-align: center;">Стімпанк</p>
<p>Ресторан "Pasta Basta" ("Паста Баста") м. Чернігів 31.</p>	<p>Нічний клуб "Decadence house" ("Декаденс хаус") м. Київ 32.</p>	<p>Ресторан "Under Wonder" ("Андер Вандер") м. Київ 33.</p>
<p style="text-align: center;">Еко</p> 		
<p>Ресторан "Red Pepper" ("Ред пепер") м. Львів 34.</p>	<p>Ресторан "Delice" ("Деліс") м. Львів 35.</p>	<p>Ресторан "Газова лампа" м. Львів 36.</p>
<p style="text-align: center;"> Пізньомодерністські традиції </p>		<p style="text-align: center;"> Постмодерністські традиції </p>

Н.Є. Новосельчук виділяє такі тенденції формування сучасних інтер'єрів підприємства харчування: історичну, псевдоісторичну, декоративну, екологічну, технічну інновацію [141, с. 100].

Серед архітектурно-художніх тем, що розкриваються в інтер'єрах підприємств харчування популярними є мотиви казок, легенд, історичних епох, тема села, міста, тема, присвячена певній особистості та її життєвому середовищу, теми природи – моря, лісу. Особливої популярності набуло використання національних та регіональних етнічних мотивів – починаючи з 70-их рр. ХХ ст., в Україні спостерігаємо звернення до народних традицій та застосування їх у проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування. Такі заклади спеціалізуються на стравах національних кухонь відповідних народів/регіонів.

Отже, окрім стильової спрямованості, у проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування, можна виділити також й інші напрямки формування їхнього художнього образу. **Вирішення інтер'єрів приміщень для відвідувачів можна класифікувати:**

- **за стильовим вирішенням:** футуризм, класика, мінімалізм, хай-тек, стімпанк, еkleктика, прованс, авангард, тощо;

- **за художньо-тематичним вирішенням:** етнічні мотиви; мотиви казок, легенд; фільмів; історичних епох; теми, присвячені певній особистості та її життєвому середовищу; теми села, міста; теми моря, лісу; тема спорту.

- **за емоційно-змістовим наповненням та художньо-естетичним вирішенням:** декоративність, театралізація, містика, романтика, фантастика, абсурд, наближення до природи, гротеск (Табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Класифікація образних вирішень приміщень для відвідувачів підприємств харчування

За стилевим вирішенням							
Футуризм	Еклектика	Хай тек	Стімпанк	Класика	Мінімалізм	Прованс	Авангард
							
За художньо-тематичним вирішенням							
Мотиви казок, легенд	Теми історичних епох	Теми моря, лісу	Етнічні мотиви	Теми міста, села	Тема, присвячена відомій особистості, її життєвому середовищі	Тема фільму	Тема спорту
							
За емоційно-змістовим наповненням та художньо-естетичним вирішенням							
Декоративність	Театралізація	Містика	Романтика	Фантастика	Абеурд	Наближення до природи	Гротеск
							

Україна – поліетнічна держава, на її території проживають представники понад 130 етносів. Етноменшинні групи становлять 22,2% населення країни. Найчисленнішими етносами, окрім українців, є росіяни, білоруси, молдавани, кримські татари, болгары, угорці, румуни, поляки, євреї, вірмени, греки, татари, роми, азербайджанці, грузини, німці, гагаузи [1, с. 6].

Різноманітність та багатогранність етнічних культур на території України з їхніми традиціями та народним колоритом відображені в архітектурі інтер'єрів закладів національної кухні, які стають щораз популярнішими на теренах нашої країни. Аналіз підприємств харчування України показує, що окрім закладів національних кухонь етносів, що проживають на території нашої держави, поширеними є заклади інших народів. Наприклад, ресторани кухонь Східної Азії. Особливою популярністю користуються японські та китайські ресторани, через що їхня кількість постійно зростає. Існує низка ресторанів кавказької кухні: азербайджанської, вірменської, грузинської; заклади індійської, мексиканської, африканської, полінезійської, тайландської, турецької, арабської, грецької та інших національних кухонь. Відповідно художнє оформлення обідніх залів інтер'єрів цих підприємств харчування формується з використанням етнічних мотивів певної культури.

У 2012 р. ми провели дослідження, в результаті якого визначили, що в м. Києві та його околицях функціонує 155 ресторанів, в яких використано етнічні мотиви тієї чи іншої країни, що становить приблизно 21,5% від загальної кількості ресторанів столиці (всього ідентифіковано 721 ресторан). Із них 47 ресторанів оформлені в українській народній стилістиці, що становить 30,32% від кількості етноресторанів м. Києва та його околиць; 17,42% – в японській та 5,81% – в китайській стилістиці; етнічні мотиви кавказьких країн відтворені в 11,61% ресторанів (грузинських – 7,74%; азербайджанських – 2,58%; вірменських – 1,29%); в арабській (марокканській, персидській, ліванській) та турецькій етнічній стилістиці оформлено 14,19% ресторанів; узбецьку стилістику мають 3,23% ресторанів; 3,87% ресторанів – мексиканську; 2,58% – індійську; італійські етнічні мотиви відтворені в 2,58% ресторанах; є

незначна кількість ресторанів, де використана сербська, угорська, єврейська, шотландська, голландська, німецька, іспанська, старослов'янська, давньоросійська, в'єтнамська, тайландська та полінезійська етнічна стилістика (рис. 3.1) [56, с.].

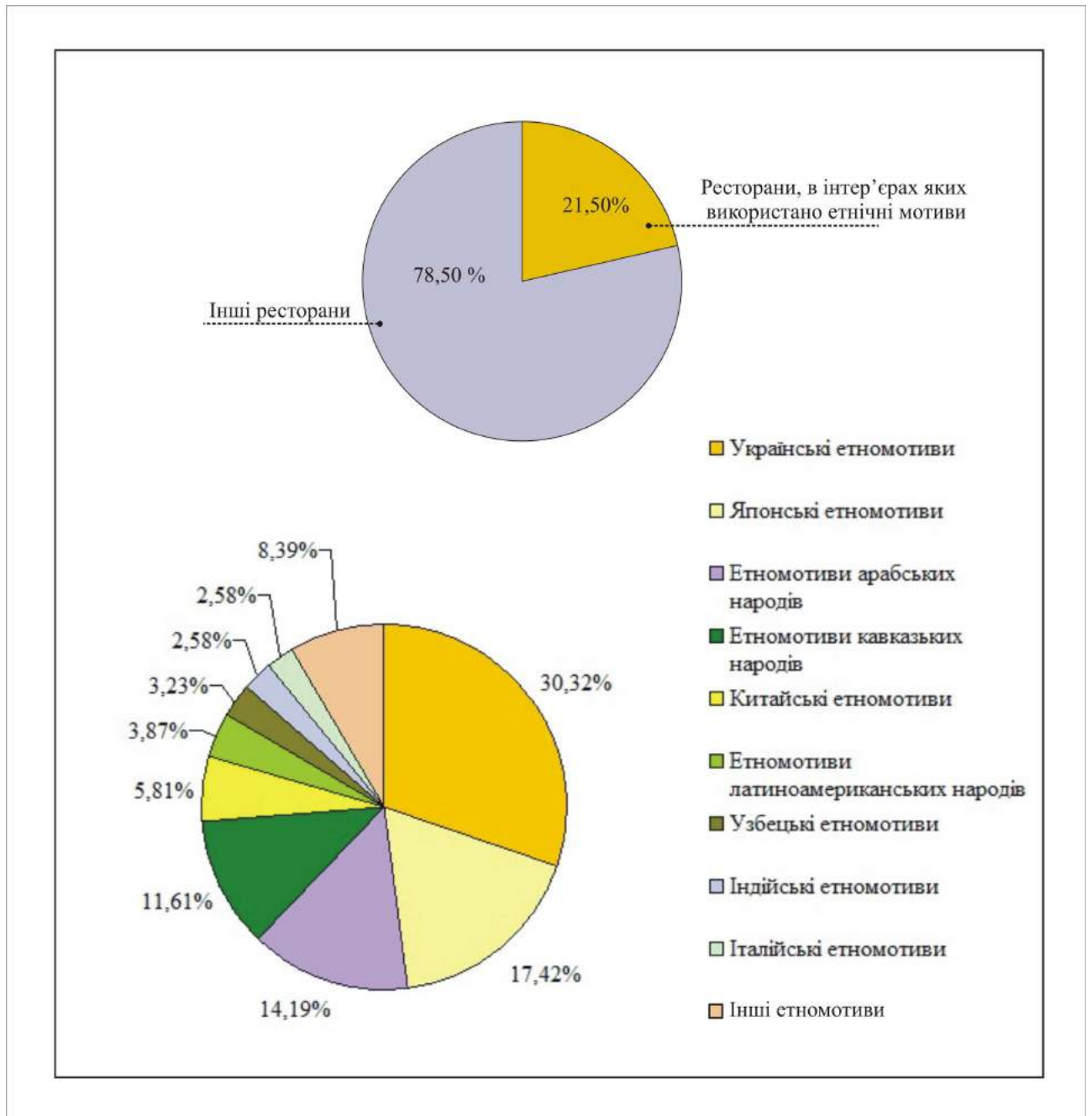

Рис.3.1 Кількісний склад ресторанів м. Києва та його околиць, в яких використано етнічні мотиви станом на 2012 р. (у відсотках)

В додатку В у табл. В.1 представлено приклади підприємств харчування м. Києва та його околиць, в яких використано етнічні мотиви вище згаданих країн.

Встановлено, що станом на 2012 р. у м. Львові функціонує 28 ресторанів, виконані з використанням етнічних мотивів, що становить 14,10% від загальної кількості, з них 42,86% – з українськими, серед інших ресторанів національних кухонь м. Львова, в інтер'єрах яких застосовано етнічні мотиви є японські, грузинські, вірменські, китайські, турецькі, арабські, грецькі, в інтер'єрах яких переважають етнічні мотиви названих народів.

У 2015 році нами проведене повторне дослідження ресторанів м. Львова, яке показало їх суттєве кількісне збільшення. Серед нових підприємств збільшилася кількість і ресторанів, в яких використані етнічні мотиви. (рис.3.2, рис. 3.3). Приклади підприємств харчування м. Львова, що містять етнічні мотиви подано в додатку В табл. В.2.

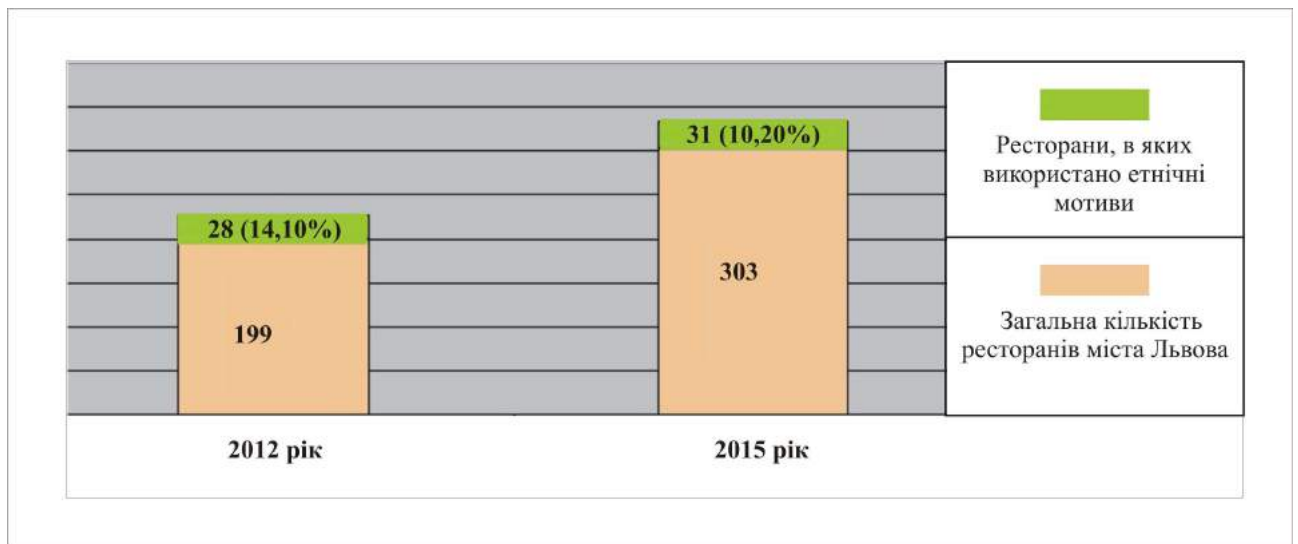

Рис. 3.2 Кількісне співвідношення ресторанів з етнічними мотивами із загальною кількістю ресторанів м. Львова 2012 та 2015 років

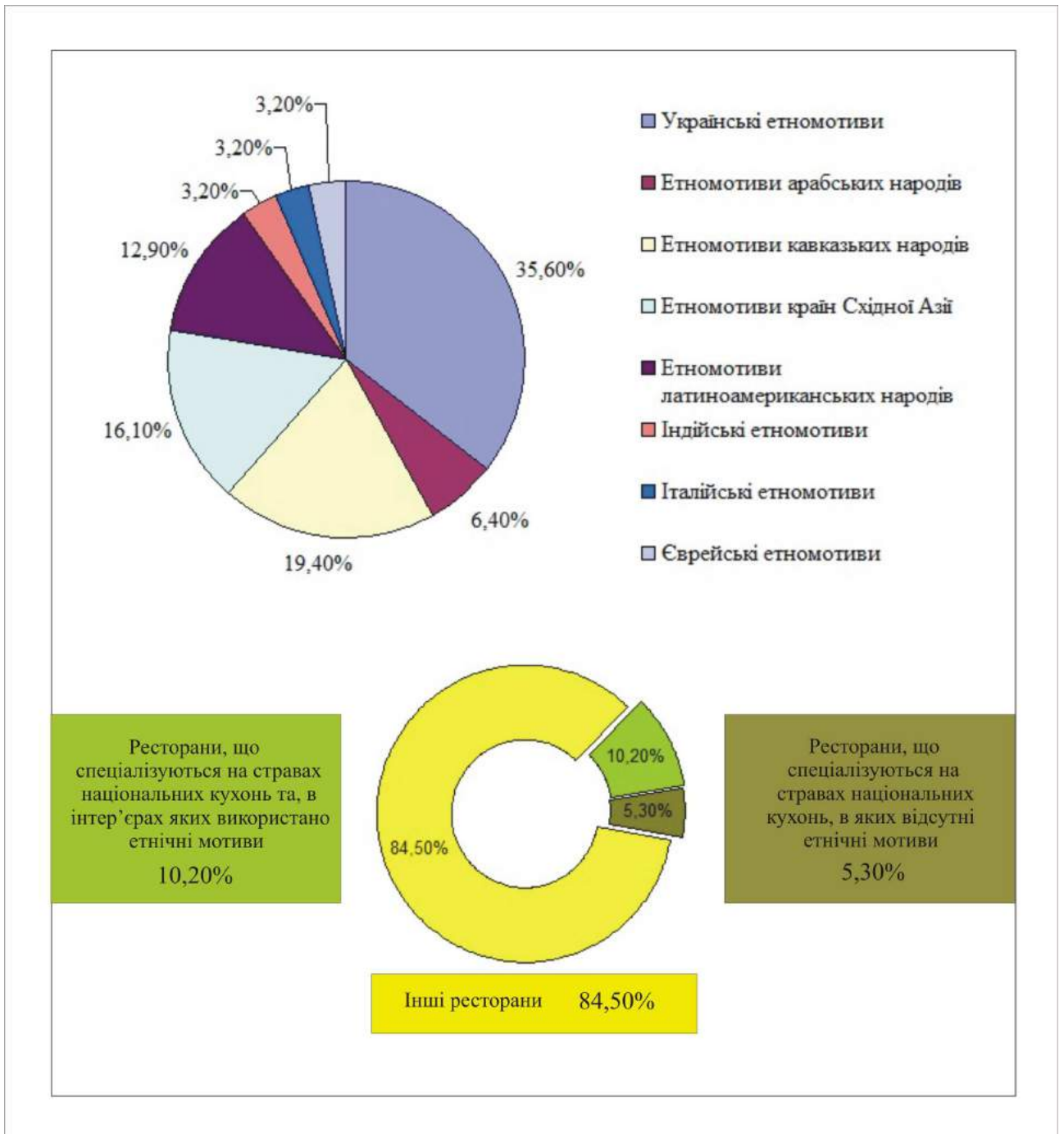

Рис. 3.3 Кількісний склад ресторанів м. Львова, в яких використано етнічні мотиви станом на 2015 р. (у відсотках)

3.3. Фактори впливу та підходи до проектування архітектури сучасних інтер'єрів підприємств харчування

У формуванні об'єктів предметно-просторового середовища, зокрема підприємств харчування, важливу роль відіграє низка чинників і факторів. Уточнено основні фактори впливу на проектування архітектури інтер'єрів

підприємств харчування та на процеси життєдіяльності людини, які в них відбуваються (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Фактори впливу на проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування

Фактори впливу на проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування	
Природно-географічний фактор	Ландшафтно-містобудівний фактор
аспекти впливу	аспекти впливу
місце розташування, особливості кліматичних умов та екологічної складової, взаємозв'язок з навколишнім середовищем.	визначає специфіку розміщення архітектурної структури в певному матеріально-просторовому середовищі; особливості організації простору з врахуванням навколишнього ландшафту, архітектурних ансамблів та комплексів, населених пунктів тощо
Антропоцентрично-демографічний фактор	Соціально-економічний фактор
аспекти впливу	аспекти впливу
контингент відвідувачів, форма обслуговування відвідувачів, споживчий клас об'єкта, віковий, статевий статус споживачів, національна приналежність відвідувачів, світогляд та менталітет споживачів	визначає матеріально-технічну базу, економічну ефективність об'єкта та його експлуатацію в соціумі
Функційно-експлуатаційний фактор	Ергономічний фактор
аспекти впливу	аспекти впливу
функції підприємства, тип підприємства харчування, функції приміщення, номенклатура предметного наповнення	передбачає проектування середовища життєдіяльності людини, яке забезпечує оптимізацію її діяльності в просторі та створення комфортних умов її праці та відпочинку
Архітектурно-планувальний фактор	Інженерно-технологічний фактор
аспекти впливу	аспекти впливу
планувальне рішення закладу, габарити приміщення, місткість, наявність конструктивних елементів, вид та способи розміщення обладнання	визначає технології виробництва, особливості технологічного процесу та інженерного устаткування
Художньо-естетичний фактор	Знаково-інформаційний фактор
аспекти впливу	аспекти впливу
обумовлює композиційну цілісність та гармонійність об'єкта, передбачає використання засобів архітектурно-художньої виразності, визначає його стильові особливості	забезпечує відповідність семантичного наповнення утилітарному призначенню об'єктів, визначає їх символічний зміст
Включення об'єкта в матеріальну та художню культуру	

Природно-географічний фактор налічує такі чинники впливу на проектування архітектури інтер'єрів підприємства харчування: *місце розташування, особливості кліматичних умов та екологічної складової, взаємозв'язок з навколишнім природним середовищем.*

Ландшафтно-містобудівний фактор визначає специфіку розміщення архітектурної споруди в певному матеріально-просторовому середовищі, особливості організації простору з врахуванням навколишнього ландшафту, архітектурних ансамблів та комплексів, населених пунктів тощо [120, с. 49].

Антропоцентрично-демографічний фактор передбачає виокремлення людських потреб і цінностей як першочергових в системі проектування, визначає та враховує соціально-демографічні й соціально-культурні особливості споживачів. Він складається з таких чинників: *контингент відвідувачів, форма обслуговування відвідувачів, споживчий клас об'єкта, віково-статевий статус споживачів, національна приналежність відвідувачів, світогляд та менталітет споживачів.*

Функційно-експлуатаційний фактор обумовлює відповідність об'єкта його функціональному призначенню, типологічним та експлуатаційним особливостям [120, с. 49]. Він включає такі аспекти: *функції підприємства, тип підприємства харчування, функції приміщення, номенклатура предметного наповнення.*

Архітектурно-планувальний фактор обумовлює формування «геометрії простору», функційно-планувальні рішення об'єктів архітектури різного призначення, визначені специфікою організації життєдіяльності. Він налічує такі аспекти впливу: *планувальне рішення закладу, габарити приміщення, місткість, наявність конструктивних елементів, вид та способи розміщення обладнання.*

Ергономічний фактор передбачає проектування середовища життєдіяльності людини, яке забезпечує оптимізацію її діяльності в певному просторі та створення комфортних умов її праці та відпочинку [120, с. 49].

Інженерно-технологічний фактор визначає технології виробництва, особливості технологічного процесу та інженерного устаткування.

Соціально-економічний фактор визначає матеріально-технічну базу, економічну ефективність об'єкта та його експлуатацію в соціумі [120, с. 49].

Включення об'єкта в матеріальну та художню культуру забезпечують **художньо-естетичний** і **знаково-інформаційний фактори**. Художньо-естетичний фактор обумовлює композиційну цілісність та гармонійність об'єкта, передбачає використання засобів архітектурно-художньої виразності визначає його стильові особливості. Знаково-інформаційний – забезпечує відповідність семантичного наповнення утилітарному призначенню об'єктів, визначає їх символічний зміст [120, с. 49].

Доповнено основні підходи та певні закономірності формування архітектури інтер'єрів підприємств харчування.

Центральне місце людини в системі проектування предметного середовища, спрямування на задоволення її матеріальних та духовних потреб, забезпечує підхід **антропоцентризму**. Індивідуальне формування предметного середовища, що створюється для конкретної групи споживачів з відповідними потребами – підходи **індивідуалізму та адгокізму** [121, с. 76]. Відображення світогляду певної групи людей, психологічно-емоційних, естетичних особливостей сприйняття й трактування навколишнього світу в архітектурному проектуванні передбачають підходи **ментальності та гуманізації**.

Використання регіонального, національного архітектурного досвіду минулого забезпечують підходи **традиціоналізму, рівайвалізму, орнаменталізму, еkleктизму, інтеграційності**. Це передбачає застосування форм й образів архітектурної спадщини минулого, елементів матеріальної та духовної культури, поєднання їх із сучасними технологіями та використання їх в сучасній архітектурній практиці сьогодення [178, с. 45].

Органічний взаємозв'язок людини та простору, позитивний психофізичний вплив архітектурного середовища на людину пов'язаний з підходами **адаптивності, оптимальності, екологічності та гармонійності**. Вони

забезпечують оптимізацію функціональних процесів в певних умовах, збалансованість і гармонізацію предметно-просторового середовища та відповідність його потребам життєдіяльності людини [121, с. 77]. Підхід екологічності полягає у використанні екологічних засад проектування: природних матеріалів, енергоощадних систем, вторинного застосування продуктів, пов'язаний із використанням традицій народної архітектури, збереженням етнокультурних цінностей різних регіонів. У табл. 3.5 представлені підходи до проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування.

Таблиця 3.5

Підходи до проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів

Підходи	Закономірності
Антропоцентризму	Центральне місце людини в системі проектування предметного середовища, спрямоване на задоволення її матеріальних та духовних потреб
Індивідуалізму Адгокізму	Індивідуальне формування предметного середовища, що створюється для конкретної групи споживачів з відповідними потребами
Ментальності Гуманізації	Відображення світогляду певної групи людей, психологічно-емоційних, естетичних особливостей сприйняття й трактування навколишнього світу в архітектурному проектуванні
Традиціоналізму Рівайвалізму Орнаменталізму Еклектизму Інтеграційності	Застосування форм й образів архітектурної спадщини минулого, елементів матеріальної та духовної культури, поєднання їх із сучасними технологіями та використання їх в сучасній архітектурній практиці сьогодення
Адаптивності Оптимальності Екологічності Гармонійності	Органічний взаємозв'язок людини та простору, позитивний психо-фізичний вплив архітектурного середовища на людину. Оптимізація функційних процесів у певних умовах, збалансованість і гармонізація предметно-просторового середовища та відповідність його потребам життєдіяльності. Використання екологічних засад проектування: природних матеріалів, енергоощадних систем, вторинного застосування продуктів, пов'язаний із використанням традицій народної архітектури, збереженням етнокультурних цінностей різних регіонів

Підприємства харчування складаються з двох функційних груп приміщень: а) призначених для обслуговування відвідувачів; б) призначених для виготовлення продукції [5, с. 10]. (Закономірності формування функційної та об'ємно-просторової структури підприємств харчування наведені в додатку Г.1). Проектування предметно-просторового середовища підприємств харчування з використанням етнічних мотивів стосується приміщень для відвідувачів. Приміщення для відвідувачів поділяються на дві функційні підгрупи: обідній зал з естрадою, аванзалом тощо та допоміжні (вестибюль, гардероб, туалети, артистичні, приміщення додаткового обслуговування тощо) [5, с. 16]. Організація приміщень для відвідувачів підприємств харчування, специфіка проектування їх інтер'єрів визначається їх типами (рис. 3.4).

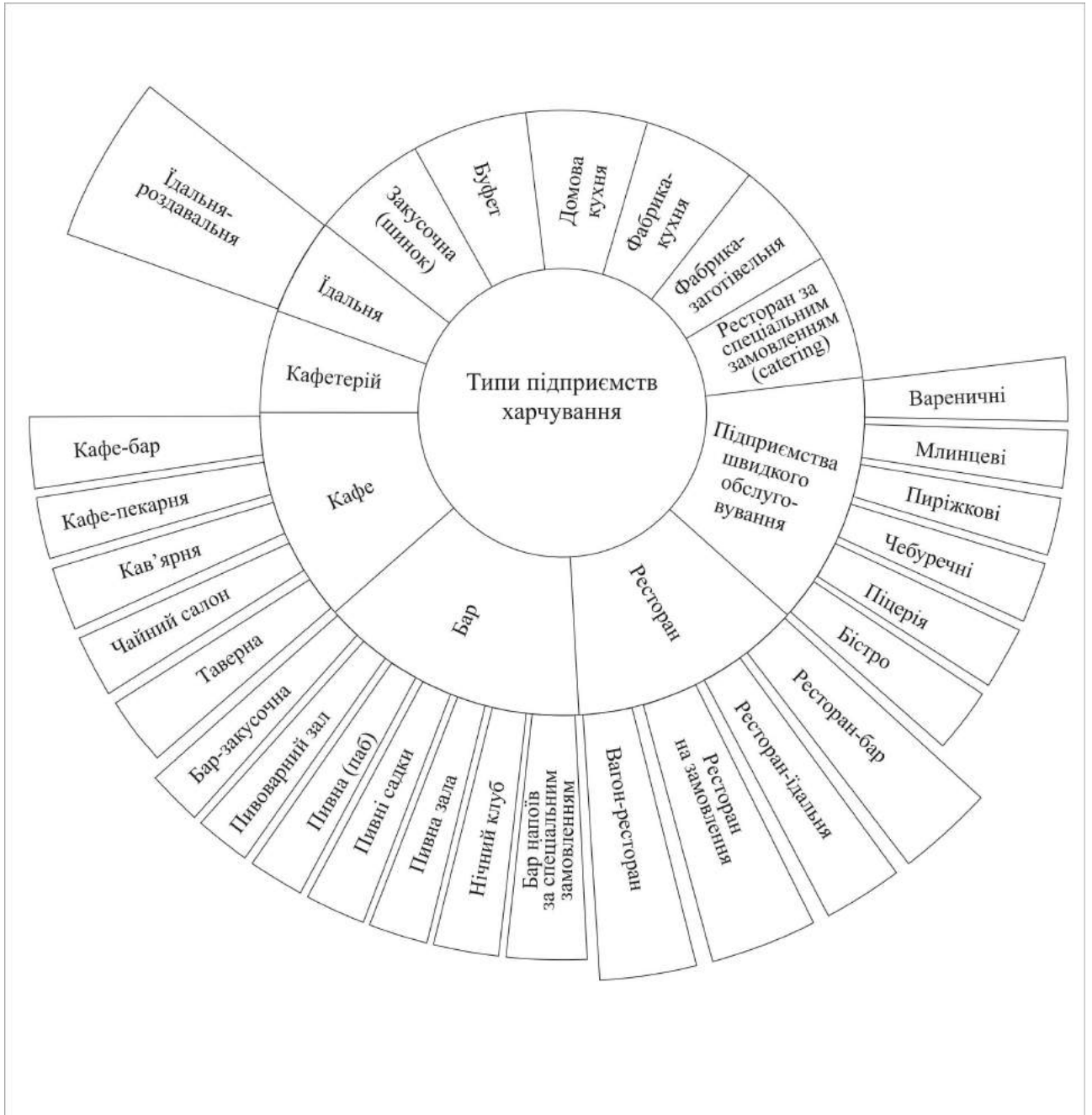

Рис. 3.4 Типологія підприємств харчування

Визначено, що використання етнічних мотивів найдоцільніше використовувати при проектуванні інтер'єрів приміщень для відвідувачів таких підприємств харчування, як ресторани, кафе, бари та закусочні. Саме ці заклади, залежно від асортименту реалізованої продукції, можуть бути спеціалізованими на виготовленні страв та напоїв національної/регіональної кухні. Доцільно враховувати певні закономірності формування архітектури інтер'єрів цих підприємств харчування, зокрема їх приміщень для відвідувачів.

Подана класифікація ресторанів (рис. 3.5), кафе, барів, закусочних (рис. 3.6) за методами та часом обслуговування, видами послуг, класами та асортиментом продукції.

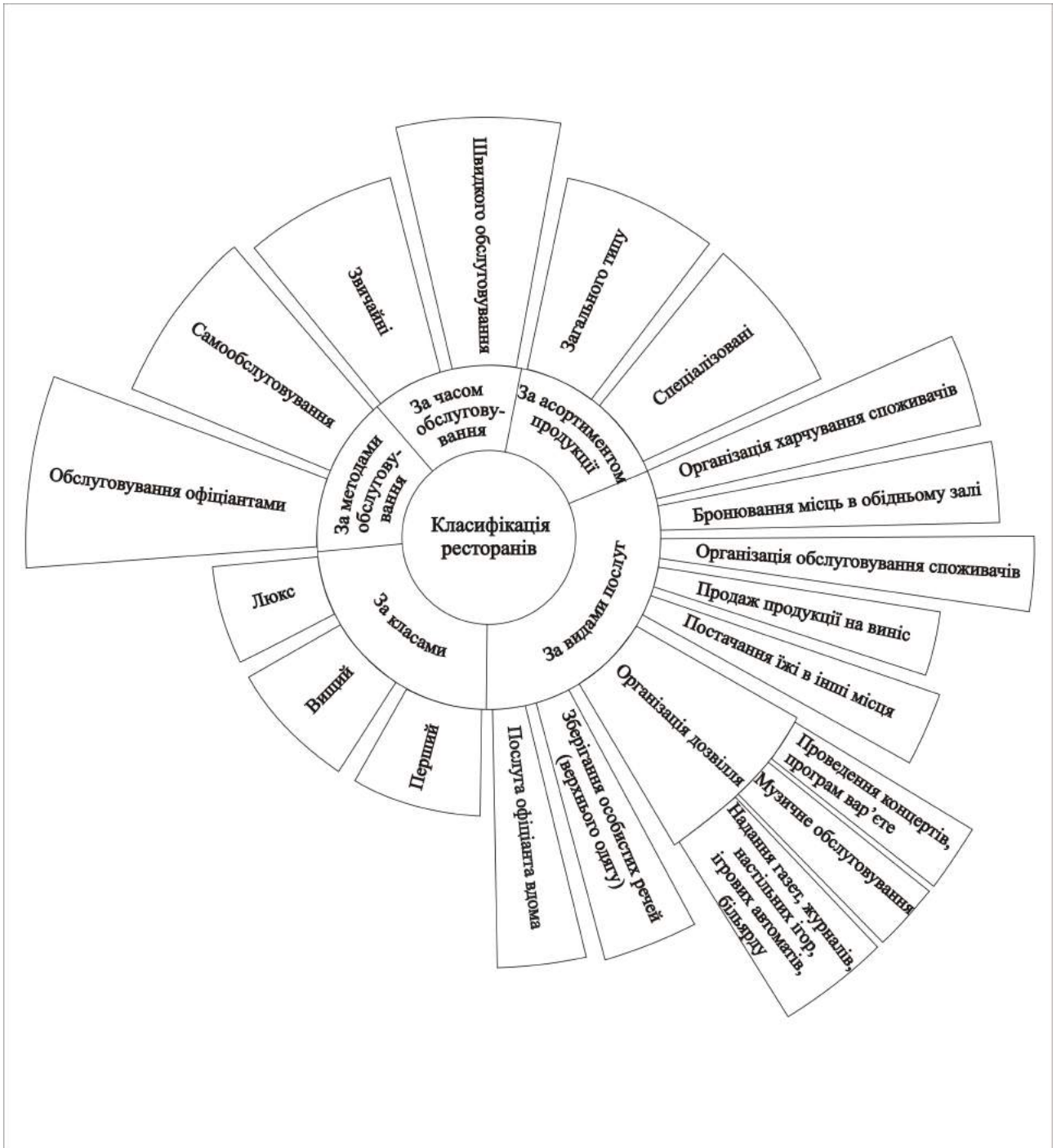

Рис. 3.5 Класифікація ресторанів

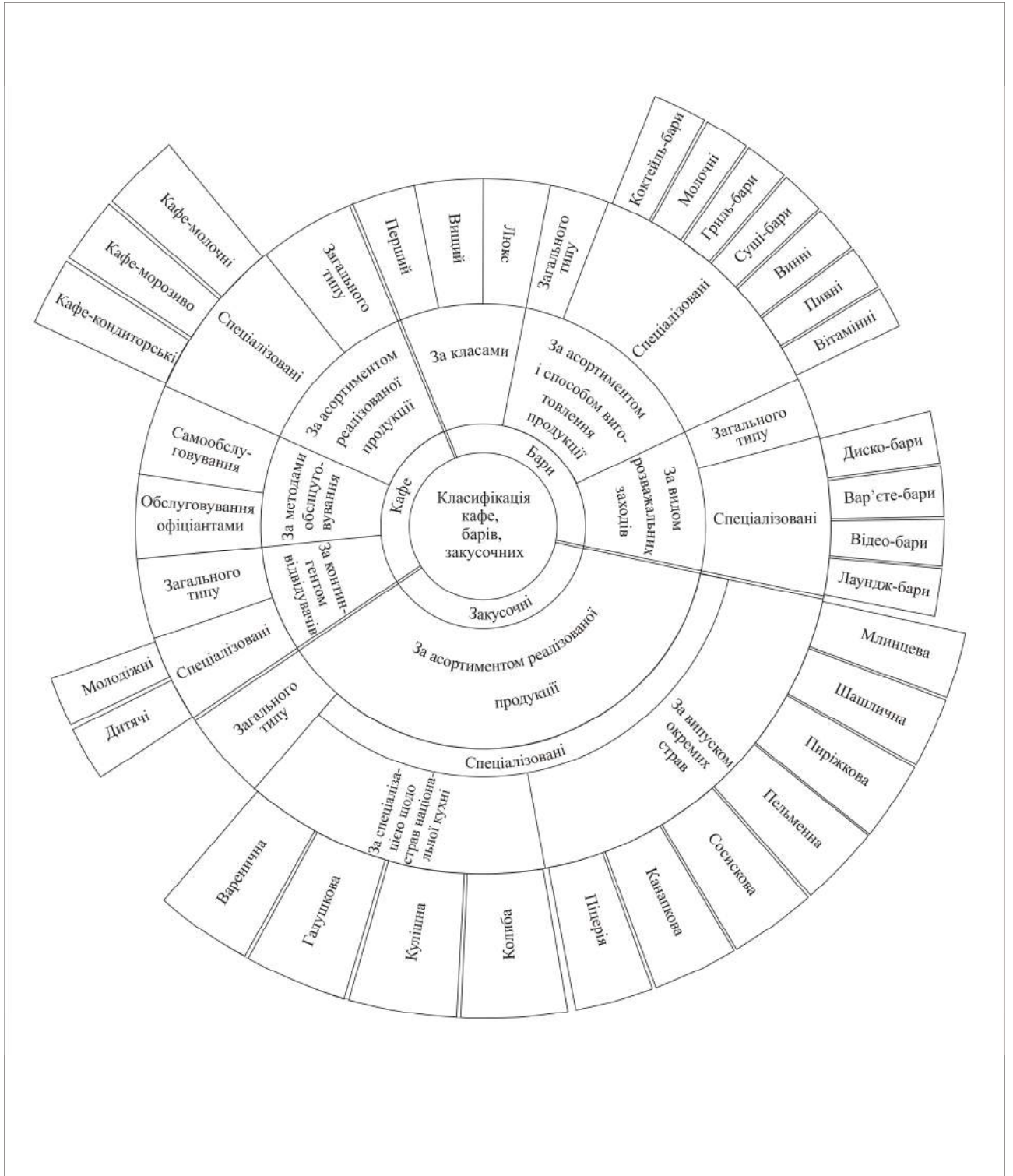

Рис. 3.6 Класифікація кафе, барів, закусочних

В ресторанах та кафе можуть бути виділені окремі функційні зони: вхідна, обідня і естрадно-танцювальна. Вхідна зона призначена для огляду залу та визначення вільних місць. Обідня зона може мати різноманітне планування, відповідного до нього певні розміри, форми та способи розташування меблів

[54, с. 48]. На підприємствах харчування, пов'язаних з відпочинком відвідувачів, передбачені естради та танцювальні майданчики, що формують естрадно-танцювальну зону. Танцювальний майданчик часто є композиційним центром залу й має добре проглядатися. На підприємствах самообслуговування обідні зали поділяють на функціональні зони – одержання та приймання їжі [54, с. 50]. В таких закладах реалізація продукції відбувається через лінії роздачі. В лінію зони роздавання продуктів входять буфетна стійка, сервізна, роздача холодних та гарячих страв, мийня. Буфет розміщується близько до виходу, складається з вітрин для демонстрації продукції, буфетної стійки, шафок для посуду та інвентаря, холодильних шаф і стелажів для тимчасового зберігання продукції й тари [54, с. 52]. Буфети, розміщені в обідньому залі, об'єднують два приміщення: для відпуску продукції й допоміжне – для її зберігання [54, с. 118].

Архітектуру інтер'єрів обідніх залів можна вибудовувати за принципом неперервного розвитку внутрішнього простору, зв'язку інтер'єру із зовнішнім середовищем – за динамічною або статичною схемою, яка передбачає замкнене рішення. Динамічна схема характерна для ресторанів, інтер'єр яких відкритий у місто, парк, сад. Це уможлиблюють такі прийоми: винесення посадкових місць на відкриту площадку на тому ж рівні, що й підлога залу; використання скляної перегородки від підлоги до стелі для розмежування внутрішнього та зовнішнього простору; перехід якого-небудь елемента із внутрішнього середовища назовні (наприклад, стіни чи підвісної стелі; колірні та світлові ефекти, що об'єднують зовнішній і внутрішній простір; елементи озеленення, які є продовженням зовнішнього озеленення) тощо. Статична схема притаманна, як правило, камерним ресторанам, призначеним для вечірнього відпочинку. Вона передбачає такі прийоми організації простору: тематичне вирішення інтер'єру; застосування природних матеріалів; використання народних традицій, що обумовлює введення елементів побутового та декоративно-ужиткового мистецтва, індивідуальних стилізованих меблів; використання різноманітного штучного та природного освітлення. Для

замкнутих інтер'єрів характерне перетікання одного простору в інший при розкритті їх візуального взаємозв'язку [195, с. 54-55].

У таблиці 3.6 подано приклади інтер'єрів обідніх залів підприємств харчування, сформованих на основі динамічного та статистичного принципів.

Таблиця 3.6

Способи проектування архітектури інтер'єрів обідніх залів

Динамічний принцип	Статичний принцип
	
<p>Принцип неперервного розвитку внутрішнього простору, зв'язку інтер'єру із зовнішнім середовищем</p>	<p>Замкнене вирішення внутрішнього простору</p>

Для створення затишку в інтер'єрах обідніх залів простір частково ізолюють, розділяють або виокремлюють певні зони задля створення внутрішнього самостійного середовища [54, с. 109]. Для цього використовують такі засоби: різні види перегородок – трансформуючі, розсувні, модульні, підвісні, пересувні; глибокі ніші, декоративні решітки, панелі-екрани (глухі та прозорі), ширми, меблеві стінки, стелажі, стіни з декоративною пластикою або живописом, арки, обладнання, перепади поверхні стелі чи підлоги, елементи озеленення, водойми, декоративні елементи – скульптури, вітражі; колір, освітлення, оздоблювальні матеріали.

Залежно від типу підприємства харчування можуть мати різну номенклатуру послуг. Окрім функції харчування відвідувачів, вони часто забезпечують організацію дозвілля та культурно-тематичні заходи: вистави, театралізовані дійства, шоу-програми, концерти, музичне обслуговування, дискотеки, різноматематичні свята, ділові урочистості, надання газет, журналів, настільних ігор, більярду, ігрових автоматів. Можливі й такі додаткові послуги,

як організація бізнес-ланчів, постачання їжі, напоїв з обслуговуванням, організація бенкетів, продаж продукції на виніс, догляд за дітьми, обслуговування в автомобілях, фотопослуги, камера схову, медичне обслуговування, бронювання місць, дисконтні картки, інтернет, продаж сувенірів, міські телефони-автомати [8, с. 13-14]. Проектування приміщень для відвідувачів залежатиме від номенклатури послуг та функцій відповідного підприємства харчування.

Класифікаційні засади предметно-просторового середовища підприємств харчування (Додаток Г.2) розкривають відповідність його просторової організації процесам життєдіяльності людини, які в ньому відбуваються. Їхня суть – відображення конкретних форм усіх видів організації харчування споживачів, послуг, особливостей і формування архітектури інтер'єру та його предметного наповнення. Такі завдання зорієнтовані на підвищення рівня ефективності використання організованого простору, його життєвих ресурсів [124, с. 88].

При проектуванні предметно-просторового середовища приміщень для відвідувачів також важливим є врахування специфіки обслуговування відвідувачів відповідного підприємства харчування. Залежно від асортименту страв вони можуть бути загального типу або спеціалізованими. Спеціалізація буває за випуском окремих страв (піцерії, пиріжкові, млинцеві, шашличні) та стравах національної кухні. Залежно від контингенту відвідувачів підприємства харчування бувають загального типу та спеціалізовані: молодіжні та дитячі (кафе). За часом обслуговування відвідувачів підприємства харчування поділяються на заклади швидкого обслуговування та звичайні; за методами обслуговування – на самообслуговування та обслуговування офіціантами [54, с. 26]. За ступенем комфорту, рівнем обслуговування і обсягом надаваних послуг ресторани і бари поділяють на три класи: люкс, вищий і перший [8, с. 4].

Меблі та обладнання є важливими елементами проектування предметно-просторового середовища підприємств харчування, забезпечують зручність та комфортність інтер'єру, формують його естетичний рівень. Форма, стиль,

розміри та прийоми розміщення меблів мають відповідати функційному призначенню закладу – його типу, визначаються формою обслуговування відвідувачів, місткістю, параметрами та планувальною схемою залу [54, с. 111]. Основні типи меблів: столи – квадратні, прямокутні, круглі; меблі для сидіння – стільці, крісла, дивани; барні стійки. У додатку Г.3 наведено основні функційно-експлуатаційні характеристики меблів та спеціального обладнання, що використовується в обідніх залах підприємств харчування.

На підприємствах харчування мають бути забезпечені необхідні умови для виробництва продукції, обслуговування споживачів, організації споживання їжі та проведення дозвілля відвідувачів. Визначено **основні вимоги до проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування:**

- забезпечення ефективності, безпеки та комфорту виробничої й відпочинкової діяльності людини;
- відповідність архітектури інтер'єрів, меблів та обладнання функціональному призначенню приміщень з врахування всіх процесів життєдіяльності людини;
- забезпечення оптимального функційного та планувального взаємозв'язку приміщень;
- забезпечення функціональності та ергономічності меблів, зручності їх в експлуатації;
- забезпечення індивідуального стильового рішення інтер'єру, цілісності його композиції;
- врахування місця розташування закладу, стану прилеглої території; забезпечення гармонійного органічного взаємозв'язу з довкіллям;
- відповідність вимогам часу; забезпечення високого рівня оснащення закладів устаткуванням, меблями, посудом тощо; застосування сучасних матеріалів;
- дотримання санітарної гігієни приміщень, меблів та обладнання;
- економічна доцільність дизайнерсько-архітектурного проектування.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

1. В результаті композиційного аналізу архітектури сучасних інтер'єрів обідніх залів підприємств харчування, в яких використано етнічні мотиви, виявлено переважну відсутність диференціації етнічних мотивів по етнографічних регіонах України; переповнення інтер'єрів обідніх залів декоративними елементами; обмеженість архітектурно-художніх засобів; еkleктичне поєднання різних стилів із етнічними мотивами; недостатнє або практично відсутнє виявлення етнічних мотивів в архітектурному вирішенні підприємств харчування; відсутність органічного поєднання сучасних композиційних засобів та прийомів організації середовища із автентичними народними елементами, як наслідок – консервативність та невідповідність сучасним вимогам комфорту інтер'єрів.

Такий аналіз засвідчив необхідність розроблення рекомендацій з використання етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування, визначення засобів та принципів їх застосування.

2. Визначено позитивні та деякі негативні сторони підходу використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування. Застосування українського народних мотивів сприяє: підсиленню національної свідомості українців; консолідації, об'єднанню нації; відтворенню та переосмисленню народної архітектурно-мистецької спадщини; проектуванню самобутнього українського національно орієнтованого архітектурного середовища; популяризації української етнокультури та розвитку туризму. До негативних аспектів можемо віднести некоректне використання етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів, яке часто породжує кіч, поєднання стильово несумісних елементів, естетично низьковартісний дизайн тощо.

3. Стилiстичний аналіз забезпечив визначення стильових напрямків та тенденції в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування України. У формуванні сучасного предметно-просторового середовища підприємств харчування України поширені мінімалістичні та раціоналістичні тенденції.

Провідною темою художньо-образного вирішення предметно-просторового середовища залів для відвідувачів є використання етнічних традицій різних народів світу. Інтер'єри підприємств харчування часто виконані у таких стилістичних напрямках: мінімалізм, хай-тек, вінтаж, авангард, кантрі, прованс, неокласика («американська класика»), ф'южн, рідше – стімпанк, лофт, футуризм. Іншим вектором проектування інтер'єрів підприємств харчування є звернення до історичних стилів, таких як класицизм, ампір, еkleктика, модерн, ар деко тощо.

Розроблено класифікацію тематично-стильових та художньо-естетичних вирішень інтер'єрів приміщень для відвідувачів за такими класифікаційними ознаками: - за стильовим вирішенням (класика, мінімалізм, прованс, авангард, хай-тек, стімпанк тощо); за художньо-тематичним вирішенням (етнічні мотиви; мотиви казок, легенд; фільмів; історичних епох; теми, присвячені певній особистості та її життєвому середовищу; теми села, міста; теми моря, лісу); за емоційно-змістовим наповненням та художньо-естетичним вирішенням (декоративність, театралізація, містика, романтика, фантастика, абсурд, наближення до природи, гротеск).

4. Визначено кількісний склад ресторанів м. Києва та його околиць та м. Львова, в яких використано етнічні мотиви станом на 2012 і 2015 рр., кількісне співвідношення ресторанів, що містять етнічні мотиви із загальною кількістю ресторанів м. Львова 2012 та 2015 років.

5. Уточнено основні фактори впливу на проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування та на процеси життєдіяльності людини, які в них відбуваються, зокрема це природно-географічний, ландшафтно-містобудівний, антропоцентрично-демографічний, функційно-експлуатаційний, архітектурно-планувальний, ергономічний, інженерно-технологічний, соціально-економічний, художньо-естетичний та знаково-інформаційний фактори. Дано їхню характеристику.

6. Визначено основні підходи до проектування архітектури інтер'єрів з використанням етнічних мотивів, їхню суть та специфіку. До них належать

підходи антропоцентризму, індивідуалізму, адгокізму, ментальності, гуманізації, традиціоналізму, ривайвалізму, орнаменталізму, еkleктизму, інтеграційності, адаптивності, оптимальності, екологічності та гармонійності.

Подано основні закономірності проектування архітектури інтер'єрів приміщень для відвідувачів підприємств харчування, зокрема тих типів, в яких найдоцільніше використовувати етнічні мотиви: ресторанів, кафе, барів та закусточних. Уточнено основні вимоги до формування архітектури інтер'єрів підприємств харчування.

РОЗДІЛ 4

ФОРМОТВОРЧІ ПРИНЦИПИ І ЗАСОБИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕТНІЧНИХ МОТИВІВ В АРХІТЕКТУРІ ІНТЕР'ЄРІВ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧУВАННЯ

4.1 Синтез мистецтв у проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування

У проектуванні архітектури інтер'єрів та обладнання обідніх залів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів важливе місце належить синтезу архітектури, декоративно-ужиткового та монументально-декоративного мистецтва. *Декоративне мистецтво* є частиною народної культури, разом з архітектурою воно формує матеріальне середовище людини та складається з таких галузей, як декоративно-ужиткове, монументально-декоративне та оформлювальне мистецтво [13, с. 17].

Декоративно-ужиткове мистецтво – важливий вид художньої діяльності, його вироби наділені естетичними та ужитковими функційними якостями, воно нерозривно пов'язане з життям і трудовою діяльністю народу, тому його часто називають народним мистецтвом. Використання предметів народного декоративно-ужиткового мистецтва є одним з ключових засобів використання етнічних мотивів в інтер'єрах підприємств харчування. Вони сприяють створенню емоційної виразності та відповідного психологічного клімату інтер'єру, надають йому художньо-естетичної цінності. Твори декоративно-ужиткового мистецтва – це відтворення як матеріальної, так і духовної культури, історичний носій народної творчості.

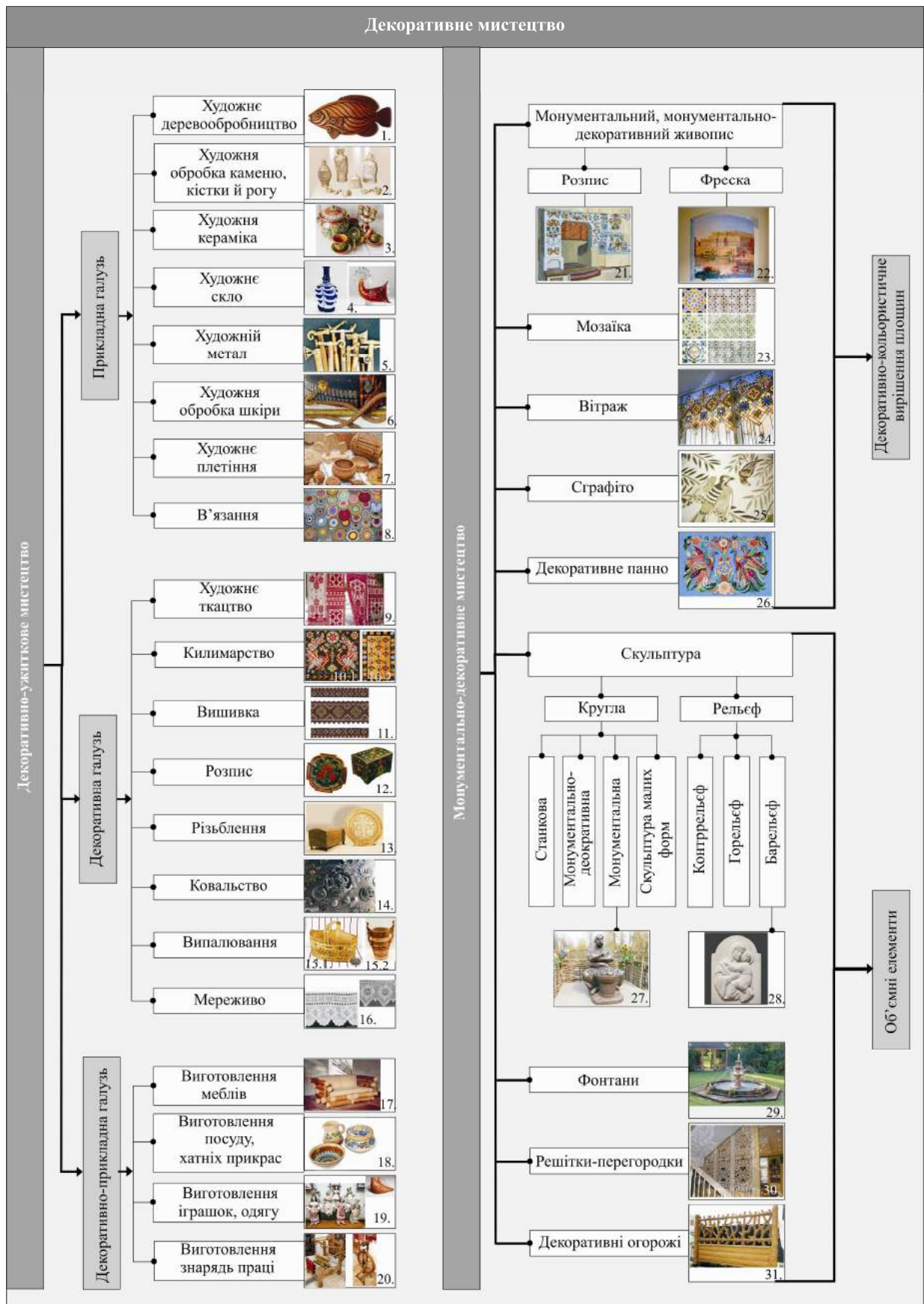
Вироби декоративно-ужиткового мистецтва розрізняємо:

- за призначенням: посуд, знаряддя праці, меблі, одяг, іграшки тощо;
- за технікою виконання: різьблення, вишивка, плетіння, ткацтво, розпис тощо;
- за матеріалом: використання природних матеріалів – дерево, кераміка, лоза, текстиль, камінь; використання штучних (винайдених людиною) матеріалів – сплави, скло, папір, порцеляна тощо.

Видами декоративно-ужиткового мистецтва, які найчастіше використовують в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування, є обробка дерева, каменю, кістки та рогу, шкіри, а також кераміка, скло, метал, ткацтво, плетіння, в'язання, килимарство, вишивка, розпис, ковальство, різьбярство, виготовлення меблів, посуду, хатніх прикрас, знарядь праці, іграшок, одягу. Поширені також такі види декоративно-ужиткового мистецтва, як мереживо, виготовлення виробів з бісеру, емалі, батік, вибійка, випалювання, гравіювання, карбування, просічний метал тощо [13, с. 27] (табл. 4.1). Кожен з цих видів передбачає застосування унікального технологічного процесу, роботу з різноманітними матеріалами, певні принципи та прийоми втілення образу. Проте добір та використання предметів й елементів декоративно-ужиткового мистецтва в інтер'єрі підприємств харчування залежить від художньо-образного, композиційного та об'ємно-просторового вирішення, від національних та регіональних особливостей мистецтва певного народу чи етнографічного регіону. Адже кожній культурі притаманне застосування своєрідних художніх промислів та ремесл, відповідних матеріалів, це передбачає наявність та комбінацію різних видів творчої діяльності. Наприклад, в українській народній архітектурі та мистецтві часто використовують різьблення, ним декорують архітектурно-конструктивні деталі: одвірки, сволоки, карнизи, предмети побутового вжитку (меблі, скрині, знаряддя праці, дерев'яний посуд та інше), художній розпис. На Гуцульщині для оздоблення виробів застосовують техніку інтарсії та «пацьоркування». Давніми традиційними українськими промислами є килимарство та гончарство. Особливим видом гончарства є виготовлення декорованих розписами кахлів для печей. Керамічний посуд в українському народному мистецтві розписують та оздоблюють поливою чи фляндруванням.

Таблиця 4.1

Види декоративного мистецтва, які використовуються в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування

Предметами декоративно-ужиткового мистецтва, які допомагають проектуванні інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів є:

- меблі та обладнання з використанням народних мотивів;
- вироби з тканини: килими, гардини, скатертини, гобелени, оббивка меблів, одяг (може використовуватися як одяг персоналу);
- керамічні вироби: декоративні вази, тарілки, декоративний посуд, світильники тощо;
- вироби з дерева: різьблені, випалені;
- металеві предмети: освітлювальні вироби, тематичні панно;
- скляні та шкіряні вироби;
- предмети побуту та знаряддя праці.

Декоративно-ужиткове мистецтво лежить в основі формування художньо-конструкторської діяльності – дизайну, в ньому поєднується естетика й утилітарність предметів.

Монументально-декоративне мистецтво – одна з галузей декоративного мистецтва. *Елементами монументально-декоративного мистецтва*, які використовують в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування є:

- розписи, мозаїка, фрески, вітражі декоративні панно, фотографії, картини;
- пластика поверхні (рельєф, барельєф, горельєф), різьба, декоративне облицювання різноманітної фактури;
- скульптура малих форм, фонтани;
- решітки, декоративні огорожі [197, с. 158].

Для формування архітектурно-художнього образу підприємства харчування з використанням етнічних мотивів часто застосовують *декоративні панно*, які можуть бути у вигляді фотокомпозицій; керамічні, виконані з допомогою розписів на плитках з орнаментами, чи зібрані з окремих керамічних елементів (наприклад, з тарілок чи кахлів, декорованих розписом);

у вигляді мозаїки з різнокольорової дрібної кераміки [197, с. 158]. Декоративне панно може бути виготовлене з металу або з дерева з використанням різьби чи інтарсії.

Народний декоративний розпис є однією з ознак етнічної приналежності, важливим елементом декорування. Його використовують як:

- настінний розпис;
- декоративний розпис виробів з дерева (скринь, посуду, мисників, іграшок);
- розпис тканин;
- розпис керамічних виробів (мисок, тарелів, куманців, кувшинів, горщиків, кахлів для печей тощо);
- малюнки на склі;
- декоративні малюнки на папері – мальованки.

Різьбу по дереву застосовують в інтер'єрах підприємств харчування для декорування меблів й обладнання, світильників, дверей, вікон, балок, колон тощо. Найчастіше використовують такі види різьблення, як геометричне, плоскорельєфне та наскрізне [195, с. 90].

Скульптура малих форм часто є важливим елементом організації простору закладів харчування. Її виконують з кераміки, дерева, металу, гіпсу, скла, цементу [197, с. 164]. Скульптура має підкреслювати ідейно-тематичний задум автора, відповідати обраній етнічній стилістиці.

Решітки-перегородки в обідніх залах слугують засобами зонування простору. Їх виготовляють з кераміки, металу, скла, цегли, каменю, дерева (наприклад, імітація українського традиційного плоду з лози), або поєднуючи декілька матеріалів. Решітки-перегородки мають утилітарне та часто декоративне призначення.

Окрім елементів декоративно-прикладного та монументально-декоративного мистецтва, поширеними художньо-декоративними засобами, які допомагають відтворити етнічний колорит, є елементи природи та озеленення (натуральні камені, водойми, декоративна зелень, акваріуми, вольєри), одяг

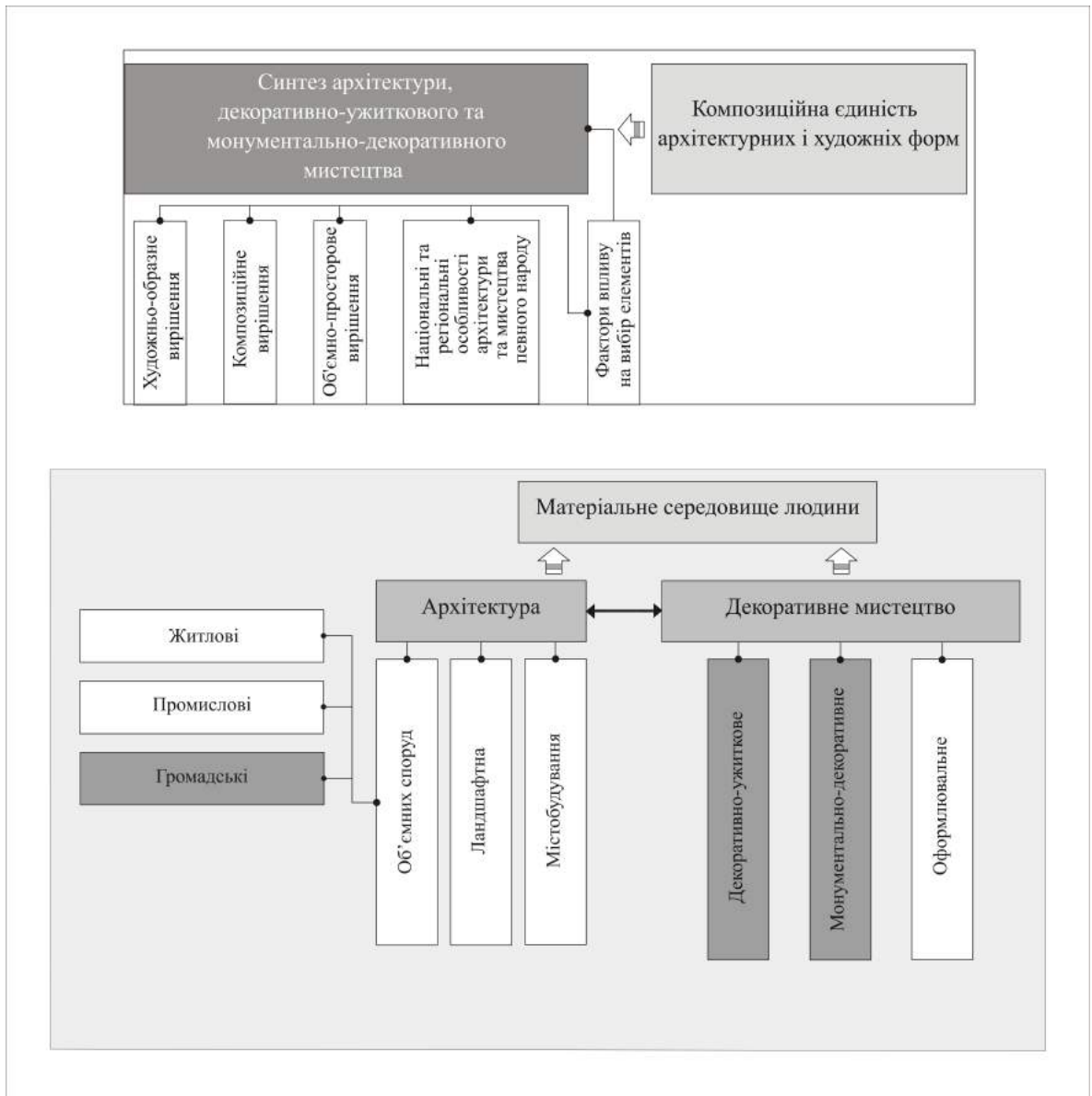
персоналу, елементи сервірування, експозиція страв, реклама та фірмовий стиль, назва закладу.

На архітектурно-художню виразність інтер'єрів підприємств харчування впливають фактура та текстура облицювальних матеріалів, колірне рішення, орнаментика, освітлення та якість виконаних робіт [195, с. 57].

Синтез архітектури, декоративно-ужиткового та монументально-декоративного мистецтва має здійснюватися при композиційній єдиності архітектурних і художніх форм [195, с. 87]. (Табл.. 4.2).

Таблиця 4.2

Синтез мистецтв в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування

4.2. Засоби, методи та принципи використання етнічних мотивів у предметно-просторовому середовищі сучасних підприємств харчування

Головним завданням у проектуванні архітектури інтер'єрів підприємств харчування, що спеціалізуються на виготовленні страв національної кухні та середовища життєдіяльності в контексті глобалізаційних і національно орієнтованих культурно-цивілізаційних процесів є організація їхнього внутрішнього простору, який відповідав би національній тематиці, забезпечив би комфортні умови перебування різного контингенту відвідувачів, а також створив би необхідний психологічно-емоційний клімат й естетичне задоволення споживачів.

Формування предметно-просторового середовища підприємств харчування з використанням етнічних мотивів стосується, в першу чергу, приміщень для відвідувачів, зокрема обідніх залів, а також холів, вестибюлів, бенкетних залів тощо.

Створення художнього образу з використанням етнічних мотивів підприємств харчування реалізують в контексті національного/регіонального спрямування закладу: національна/регіональна кухня, формування народного середовища.

Етнічна спадщина народної культури містить багатий арсенал традицій, духовно-матеріальних цінностей і відповідних художньо-архітектурних засобів. Вона стає основою проектування національно орієнтованого цілісного предметно-просторового середовища.

На основі аналізу архітектури інтер'єрів підприємств харчування визначено, що формування художнього образу та національної ідентичності в їх середовищі відбувається з допомогою глибинних культурних цінностей. Визначено основні архітектурно-художні **засоби використання етнічних мотивів** в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування: (табл. 4.3):

- застосування своєїрідної композиційної структури: архітектурно-планувальної, об'ємно-просторової композиції, композиції інтер'єру житлового приміщення;

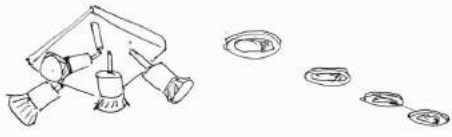

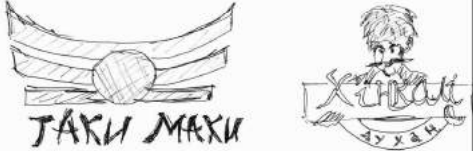
- використання традиційних місцевих матеріалів: дерева, каменю, соломи, глини, очерету, лози тощо;
- формування ландшафтно-природних зон;
- використання орнаментів і візуально-образної символіки;
- застосування архітектурних елементів, притаманних народній архітектурі;
- використання народних меблів з національними та регіональними особливостями;
- застосування предметів декоративного та народного мистецтва;
- особливості декорування окремих деталей і конструктивних елементів, предметів;
- застосування елементів природи та озеленення;
- колористика, притаманна тій чи іншій етнічній стилістиці;
- фактура, текстура та структура облицювальних матеріалів, використаних в оздобленні інтер'єрів;
- освітлення;
- фірмовий стиль, його елементи.

Таблиця 4.3

Архітектурно-художні засоби використання
етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів

Архітектурні елементи, притаманні народній архітектурі	
Своєрідна композиційна структура (архітектурно-планувальна, об'ємно-просторова композиція, композиція інтер'єру житлового приміщення)	
Традиційні місцеві матеріали	
Народні меблі з національними та регіональними особливостями	
Колористика, притаманна архітектурі, інтер'єру народного житла	
Предмети декоративного та народного мистецтва	
Особливості декорування окремих деталей, конструктивних елементів, предметів	
Фактура, текстура та структура облицювальних матеріалів	
Орнаменти і візуально-образна символіка	

Продовження таблиці 4.3

Освітлення	
Елементи природи та озеленення	
Ландшафтно-природні зони	
Фірмовий стиль, його елементи	

Етнокультурна своєрідність національно орієнтованих інтер'єрів відображає традиції, менталітет, устрій життя, звичаї та обряди певного народу/регіону.

Предмети та елементи декоративного та народного мистецтва в архітектурі інтер'єру є однією з головних ознак етнічної приналежності, важливим засобом створення художнього образу на основі етнічних мотивів. Це можуть бути предмети домашнього вжитку: керамічні, дерев'яні, металеві вироби; вироби з тканини; меблі; знаряддя праці; монументально-декоративний живопис, у яких проявляється синкретичність етнічних мотивів, що передбачає зв'язок різних видів практичної та художньої діяльності.

Важливими засобами використання етнічних мотивів є *візуально-образна символіка та орнаментика*. Орнамент – це самобутній елемент народного та декоративно-ужиткового мистецтва. Він визначає основні риси етнічної культури, тісно пов'язаний з історією певного народу і є найінформативнішим елементом традиційної культури, носієм її історичної пам'яті. Його символіка,

знаковість відображають світобачення, естетичне сприйняття прекрасного, ставлення людей до навколишнього світу.

Однією із головних складових етнічної своєрідності є менталітет. Він зумовлює формування способу життя, традицій, відображає світогляд певної групи людей, психологічно-емоційні, а отже й естетичні особливості сприйняття і трактування навколишнього світу.

Використання *традиційних місцевих матеріалів* передбачає оперування передусім екологічними будівельними матеріалами, характерними для певного народу/регіону. Екологічність етнічних мотивів закладена в їх основі, адже парадигмою їх формування першочергово є етноеккультура. Етнічна культура дотична та частково співпадає з народною, яка, в свою чергу, бере свій початок з селянської художньої творчості. Народні архітектурно-будівельні традиції, художні промисли та ремесла базуються на використанні природних матеріалів та екологічних технологій.

Колір є засобом психо-фізіологічного впливу на людину, а також носієм традиційних ознак певної народної культури. Він тісно пов'язаний з формою предмету чи поверхні, на яку наноситься. Колористика, притаманна тому чи іншому етносу/етнографічному регіонові, має символічний зміст і відповідає його світоглядно-культурологічній системі.

Освітлення відіграє важливу роль у проектуванні архітектурно-художнього образу середовища підприємств харчування з використанням етнічних мотивів та є одним з головних засобів забезпечення комфорту в інтер'єрі. Правильний добір прийомів освітлення сприяє розкриттю ідейного задуму закладу, допомагає виділити композиційні акценти. Наприклад, предмети декоративного мистецтва – важливі етнічні елементи, які часто потребують акцентації, що досягається спеціальним додатковим освітленням. Створення індивідуальних тематичних світильників додає інтер'єру декоративної виразності та самобутності.

Народна архітектура – частина етнічної матеріальної культури, важливе джерело архітектурно-художніх засобів проектування етнічних мотивів.

Традиційне народне житло певного етносу/етнографічного регіону передбачає *формування своєрідної архітектурно-планувальної структури, об'ємно-просторової композиції та композиції інтер'єру житлового приміщення, його функційного зонування, розташування меблів і обладнання*. Ці принципи можна використовувати в організації простору підприємств харчування з використанням етнічних мотивів.

Архітектурно-конструктивні елементи, притаманні певній народній архітектурі, *особливості їхнього декорування* є важливими засобами відтворення етнокультурної ідентичності в архітектурі інтер'єру.

Народні меблі з національними та регіональними особливостями мають не лише утилітарне призначення, а й декоративно-художню цінність; вони підкреслюють виразність інтер'єру, додають йому естетичності та унікальності; відповідають за комфорт інтер'єру.

Для *облицювання* стін й інших архітектурно-конструктивних елементів (перегородок, колон тощо) в інтер'єрах обідніх залів з використанням етнічних мотивів доцільно застосовувати природні матеріали: дерево, природний камінь, цеглу, кераміку, бетон, гіпс, скло, а також солому, тканини, шкіру.

До *елементів природи та озеленення* належать: натуральні камені; водойми; декоративна зелень: зелені насадження, композиції з живих квітів; сухі рослини: дерева, трави та гілки; акваріуми; вольєри. Використання елементів фітодизайну в архітектурі інтер'єру обідніх залів збагачує його, допомагає створенню відчуття гармонії, натуральності та єдності з природою, сприяє формуванню відповідної традиційної атмосфери та затишку.

Створення *ландшафтно-природних зон* відіграє важливу роль при формуванні архітектурно-просторової композиції підприємства харчування. Народна архітектура тісно пов'язана з навколишнім природним ландшафтом. Зелені насадження є елементами художньої організації простору, важливими засобами проектування архітектурного середовища з використанням етнічних мотивів. Благоустрій території та озеленення двору підприємства харчування передбачає створення квітників, газонів й інших елементів декоративного саду.

Елементи фірмового стилю та реклами мають відповідати обраним етнічним мотивам підприємства харчування, допомогти розкриттю художньо-архітектурної тематики та ідейного задуму. До них належать товарний знак, логотип, фірмові кольори, назва закладу, фірмове гасло (за наявності), вивіска, фірмовий комплект шрифтів і формат видань (меню), внутрішньофірмові стандарти (швидкість обслуговування, чистота приміщень), елементи посуду та сервірування (чашки, посудини для солі та перцю, ланч-бокси, коробки для піци, упаковки для цукру), фірмовий одяг персоналу та інші фірмові особливості дизайну й засоби формування композиційної єдності (експозиція страв, музика тощо).

Розроблено **методи використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування** (табл. 4.4):

1. Проектування інтер'єру на основі стилізації народних архітектурних форм, елементів, меблів й обладнання, декору: орнаментів тощо.
2. Пряме відтворення зразків народної архітектури, архітектурно-конструктивних елементів, меблів, предметів побуту, характерних для того чи іншого етносу/етнографічного регіону.
3. Використання автентичних елементів і предметів декоративно-ужиткового мистецтва в оформленні та обладнанні інтер'єру: меблів, килимів, рушників, вишиванок, скатертин, ваз, декоративного посуду, знарядь праці тощо.
4. Синтез стилізації з використанням сучасних складових інтер'єру та автентичних чи відтворених елементів етнічної культури.

Найефективнішим, на нашу думку, є метод стилізації, який полягає в переосмисленні та інтерпретації етнічних мотивів, форм і образів народної архітектури та мистецтва, надання їм нових смислів і їхнє сучасне трактування. Таким чином використання етнічних мотивів є підходом, відкритим до часових змін, у майбутньому може модифікуватися, залежно від віянь в дизайні та особистих вподобань архітектора. Відсутність певних вузьких меж використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів залишає свободу дій проектантам і забезпечує довготривалу актуальність цього підходу.

Таблиця 4.4

Методи використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування

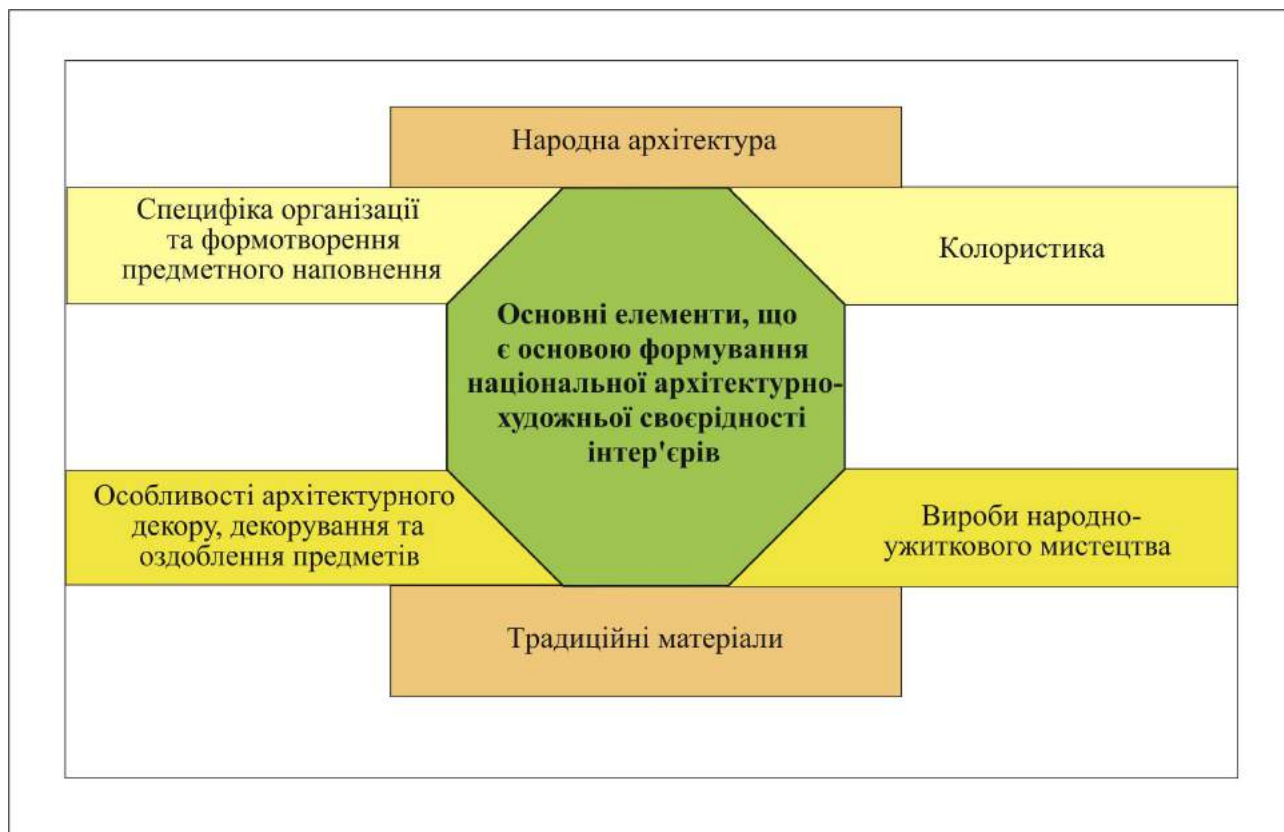
Метод стилізації		
Формування інтер'єру на основі стилізації народних архітектурних форм, конструктивних елементів, меблів й обладнання, декору: орнаментів тощо		
		
Ресторан "Галич", м. Тернопіль 1.	Ресторан "Хутірець на Дніпрі", 2. м. Київ	Ресторан "Узвар", 3. м. Дніпропетровськ
Метод прямого відтворення		
Створення сучасних, ідентичних із автентичними зразками, елементів інтер'єру, їх копіювання		
		
Ресторан "Чумацький шлях", зал ("Хата Василя"), м. Київ 4.	Ресторан "Хутірець", м. Київ 5.	Ресторан "Диканька", м. Київ 6.
Метод автентичності та відновлення		
Використання автентичних зразків декоративно-ужиткового мистецтва: меблів, предметів декору, архітектурних елементів і їх відновлення		
		
Ресторан "Гуцульський двір", 7. м. Львів	Ресторан "Сім поросят", 8. м. Львів	Ресторан "Щекавиця", м. Київ 9.
Метод синтезу		
синтез стилізації з використанням сучасних елементів інтер'єру та автентичних		
		
Ресторан "Купава", м. Львів 10.	Ресторан "Коса над чаркою", 11. м. Київ	Ресторан "Гуцульська гражда", 12. м. Львів

Виділено основні елементи, що є основою формування національної архітектурно-художньої своєрідності інтер'єрів: (Табл. 4.5):

- народна архітектура;
- специфіка організації та формотворення предметного наповнення;
- вироби народно-ужиткового мистецтва.
- особливості декору, декорування та оздоблення предметів;
- колористика;
- традиційні матеріали;

Таблиця 4.5

Основні елементи, що є основою формування національної архітектурно-художньої своєрідності інтер'єрів

Підхід використання етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування характеризують такі риси:

- *традиційність* (тяглість цінностей народної культури, менталітету в часі);

- **синкретичність** (зв'язок різних видів практичної та художньої діяльності, який проявляється в синтезі архітектури, декоративно-ужиткового та монументально-декоративного мистецтва);

- **екологічність** (використання народних архітектурно-будівельних традицій, художніх промислів і ремесел із застосуванням природних матеріалів й екологічних технологій);

- **змінність** (здатність змінюватися згідно з обраним концептуальним культурологічним і географічним контекстом, зміна архітектурно-конструктивних, художньо-декоративних засобів);

- **універсальність** (здатність до модифікації відповідно до змін у тенденціях дизайну та архітектури, часова відкритість);

- **індивідуальність** (індивідуальна стильова програма, визначена концептуальним задумом автора);

- **унікальність** (створення оригінального та самобутнього середовища).

Розроблено **основні принципи проектування сучасних інтер'єрів на основі використання етнічних мотивів:**

1. **Вибірковості** – полягає у виборі загальнонаціонального, регіонального або локального стильового рішення інтер'єру та застосуванні відповідних архітектурно-художніх засобів.

2. **Образності** – передбачає вибір певних методів образного вирішення (стилізації, прямого відтворення, використання автентичних елементів, синтезу перелічених методів) для відображення етнічних мотивів у проектуванні архітектури інтер'єрів.

3. **Цілісності** – полягає у цілісному відтворенні етнічних мотивів у художньому образі архітектури будівлі, її інтер'єрів і деталей. Ґрунтується на запропонованій розробленій матриці архітектурно-художніх ознак різних етнографічних регіонів України.

4. **Впізнаваності** (ідентичності) – передбачає створення художньо-образної виразності інтер'єру, його стильову впізнаваність, яка досягається

вибором провідних (для відповідного регіону) художньо-декоративних прийомів й архітектурно-художніх засобів.

Використання етнічних мотивів в сучасному предметно-просторовому середовищі забезпечує створення нових самобутніх образів за допомогою застосування народної архітектурно-мистецької спадщини. Таким чином інтер'єри, в яких використані переосмислені етнічні традиції мають культурну цінність, в них відображені її матеріальні і духовні аспекти, вони апелюють до інтелектуально-емоційного світу людини.

4.3. Формування етнокультурної ідентичності предметно-просторового середовища за допомогою художньо-композиційного засобу – орнаментики

Орнаменти, візуально-образна символіка є важливими засобами формування архітектурно-художнього образу підприємств харчування з етнічними мотивами, а також вагомими інструментами емоційно-естетичного впливу на відвідувачів. Дослідження орнаментики, орнаментально-знакових мотивів українських етнографічних регіонів, їх ідентифікація та систематизація має на меті розширення палітри художньо-архітектурних засобів створення сучасної національно орієнтованої архітектури інтер'єру.

Орнамент (від лат. *ornamentum* – прикраса) – взір, побудований на регулярному ритмічному чергуванні та організованому розміщенні абстрактно-геометричних або образотворчих елементів. Він призначений для оздоблення предметів, архітектурних споруд (як зовні, так і в інтер'єрі), у первісних народів – для прикрашання людського тіла (розфарбування, татуювання). Загальні стилістичні ознаки орнаментального мистецтва визначають особливості й традиції образотворчої культури кожного народу, володіють стійкістю впродовж цілого історичного періоду і мають яскраво виражений національний характер. Орнамент залежить від призначення, форми, структури та матеріалу тієї речі, яку він оздоблює [173, с. 469]. Принципи побудови орнаментів та їх класифікацію подано в додатку Д.1. рис. Д.1.1.

В українській народній культурі орнамент використовують у таких видах декоративно-ужиткового мистецтва, як: вишивка, писанкарство, розпис, різьблення, художнє деревообробництво, художня кераміка, художнє ткацтво, килимарство, мереживо, художнє ковальство, художня обробка каменю, художня обробка кістки та рогу, витинанки.

У різних регіонах існують різні способи декорування архітектурних деталей, меблів та обладнання, відрізняється й техніка нанесення орнаментів і предмети, що оздоблюються, їх функціонально-символічний зміст, характер та символіка орнаментів. Доцільно розглянути орнамент як елемент розпису, різьби; архітектурний декор, оздоблення предметів ужиткового мистецтва, порівняти специфіку його використання в різних етнографічних регіонах України (додаток Д.1 табл. Д.1.1). Це дасть змогу створити наукове підґрунтя для використання орнаментів як важливого художньо-декоративного елементу у проектуванні сучасного українського національно орієнтованого архітектурного та предметно-просторового середовища.

Поділля вважають центральним регіоном української орнаментики. Тут сполучаються ознаки сходу та заходу, півночі та півдня України, що відображається в різноманітності та багатстві місцевих орнаментів [35, с. 109].

Подільняни широко використовували кольоровий художній розпис для оздоблення хат, завдяки чому їх житла були виразними та мальовничими. Піддашок декорували по периметру всіх стін хати орнаментальним фризом із вазонним типом орнаменту. Фриз складався з різних елементів: кольорових крапок, ліній крапок, зигзагоподібних гілок з квітами, квітів, вазонів, розеток тощо [99, с. 124].

Вікна та пілястри теж прикрашали елементами фризового орнаменту, який виділяли темною кольоровою смугою. Між вікнами малювали композиції у вигляді вінків чи вазонів, або обводили їх фризом з орнаментом. Призьбу декорували орнаментальним малюнком з крапок, що утворював пряму або зигзагоподібну лінію. Фризом/орнаментальною смугою (навколо), або вазонами (зверху) прикрашали стіну біля дверей. [99, с. 124].

У подільських хатах розписом декорували не лише стіни, а й стелю з її конструктивними елементами: сволоками, балками; підлогу (орнаментальним мотивом «бігунець», рідше композицією з квітів). Основним композиційним акцентом була піч: орнаментом виділяли переломи її площин, багато розписували комин та грубу. Двері груби прикрашала мальована квітка [99, с. 128]. Над вікнами малювали карниз у вигляді суцільної смуги або шпалерної смуги (яка спускалася на рівень висоти вікна), основою їх були орнаментальні мотиви: «вазон», «розетка», «букет» [99, с. 128]. Покуть виділяли орнаментальними розписами стін та стелі, прикрашали орнаментами і місце над ліжком [99, с. 128]. Для Поділля характерні шпалерні композиції, у південних регіонах – килимові, де переважали рослинні орнаментальні мотиви, рідше використовували зооморфні або геометричні [99, с. 176].

В декоративних розписах найпоширенішими орнаментальними мотивами були рослинні: «рожа», «барвінок», «мак», «сосна», «сосонка», «соняхи», «яблуко», «косиці», «горицвіт» тощо. У малюванні кераміки часто використовували мотив «вилоги» (квіти, що подібні до тюльпанів). Серед елементів зооморфних орнаментів відомі такі: «гуси», «голуби», «птахи», «коні», «курчачі лапки» тощо [99, с. 142-143]. У північних районах Поділля у настінних розписах використовували блідо-зелені та ніжно-рожеві відтінки, на півдні – гарячі, червоні тони, з чорним контором. Жовтий колір був найпоширенішим в розписах стін житла, зелений використовували лише в інтер'єрі. [99, с. 148].

Для *Полісся* характерна скромність в оздобленні житлових споруд, обмежені архітектурно-художні засоби. Настінні розписи практично відсутні [118, с.103]. У деяких регіонах хати малювали зовні навколо вікон широкою хвилястою смугою – «кривулею» з білої глини [257].

Південному регіону притаманне багате як зовнішнє, так і внутрішнє художньо-декоративне оздоблення. Стіни декорували розписами, архітектурні деталі виділяли кольором, ззовні різьбленням. Декоративні розписи прикрашали дерев'яні лави, печі, стелю. Традиційно виділяли розписом або кольоровою смугою фасад навколо вікон і двері хати. Кольори глини в

настінних розписах доповнювали синіми та червоними барвниками, які надавали їм багатоколірних мальовничих ефектів. Серед розписів переважали рослинні орнаментальні мотиви: вазони, букети, виноградна лоза, вінки; траплялися й геометричні vzори [71, с. 37]. Особливо поширеним був мотив пишної квітки з центральною вертикальною віссю, по боках якої малювали паростки з листям та квітами. Фронтони двосхилих дахів декорували розеткою або зображенням птахів чи квітів [71, с. 36].

На *Середній Наддніпрянщині* поширені настінні розписи, що вражають різноманітністю сюжетів, різьблення по дереву, яке використовували для декорування вікон, дверей, фронтонів, ганків [118, с. 75]. Серед сюжетів розписів переважали зображення птахів та квітів, сонця, композиції з геометричних елементів: кругів і ромбів, стрічкові орнаменти.

Для Середньої Наддніпрянщини характерне декорування розписом майже всіх архітектурно-конструктивних елементів, зокрема і стелі, а також [16, с. 190]. Рослинною орнаментикою, виконаною олійними фарбами, декорували стіну при ліжку, двері та вікна, а також меблі: шафи, спинки канапок. Серед орнаментальних мотивів стінних розписів переважали композиції вазонного типу. Поздовжні елементи – профільні тяги комина чи балки стелі – прикрашали «безконечником» – хвилястою лінією із ритмічно розташованими по обидва боки від неї кольоровими плямами: «крапками», «квітками», «листочками», «виноградом», «сливками» тощо. У композиціях зовнішніх орнаментальних розписів переважали мотиви «бігунця», «хмелика», «квітки».

На сході України ритми й колорит візерунків спокійніші, сюжети орнаментів одноманітніші порівняно з іншими теренами [35, с. 109].

На *Полтавщині* орнаментально оздоблювалися різьблені архітектурні елементи, які підтримували стріху: кронштейни, виносні балки, стовпчики, лиштви. На сволоках вирізьблювали культові обереги: хрест, солярні знаки – кружала, кола тощо. За традиційними уявленнями, ці знаки охороняли родину від ворожих сил і сприяли їй благополуччю. Типовими елементами декору в інтер'єрі полтавського житла були різноманітні декоровані профільним

різьбленням кронштейни, які підтримували полицки, розташовані над дверима та над вікнами. У деяких селах художнім розписом декорували внутрішні стіни і стелю, також розфарбовували обрамування вікон та дверей: зображеннями птахів, вінків, квітів, зірок [71, с. 43]. На *Слобожанщині* різьбленими орнаментами декорували такі архітектурно-конструктивні деталі, як підстрішні бруси, випуски балок («дармовиси») та верхні вінці зрубу. Віконниці, різьблене обрамлення вікон та дверей розписували кольоровими глинами або олійними фарбами, прикрашали квітковими мальованими орнаментами або кольоровими плямами: «цвітками», «ружами», «півоніями» [64, с. 44].

Для *Гуцульщини* характерне використання різьбленої пластики з багатою орнаментикою для оздоблення архітектурно-конструктивних елементів: одвірків, виступів зрубу та балок піддашся, деталей огорожі та стовпчиків відкритої галереї [105, с. 56]. Різьблений орнаментальний декор, яким прикрашали сволок, вхідні двері, меблі вважали оберегом, він мав особливе символічне значення.

На *Бойківщині* перед фасадною стіною хати прибудовували піддашок з масивними одвірками, які прикрашали різьбленням у вигляді орнаментальних смуг.

Інтер'єр *закарпатських* хат відзначало багатство декорації. Поширеними тут були керамічні вироби для внутрішнього оздоблення осель. На стіни вішали мальовані фаянсові тарелі, розписані багатими орнаментами [71, с. 74].

Орнаментика України – яскраве вираження народного регіонального мистецтва, інструмент передачі культурних традиційних цінностей, один з найважливіших засобів відтворення національної ідентичності та проектування сучасного українського самобутнього архітектурного середовища з використанням етнічних мотивів.

4.4. Рекомендації з використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування

За Самойловичем В. П. виділено такі архітектурно-етнографічні регіони України: Полісся, Карпати (Прикарпаття, Закарпаття, Буковина), Поділля, Полтавщина та Слобожанщина, Середня Наддніпрянщина, Південь України, які мають свої архітектурно-художні, об'ємно-планувальні особливості житла [165, с. 22].

Розроблено **схему оптимального алгоритму** для застосування етнічних мотивів в архітектурному проектуванні інтер'єрів сучасних підприємств харчування (рис. 4.1).

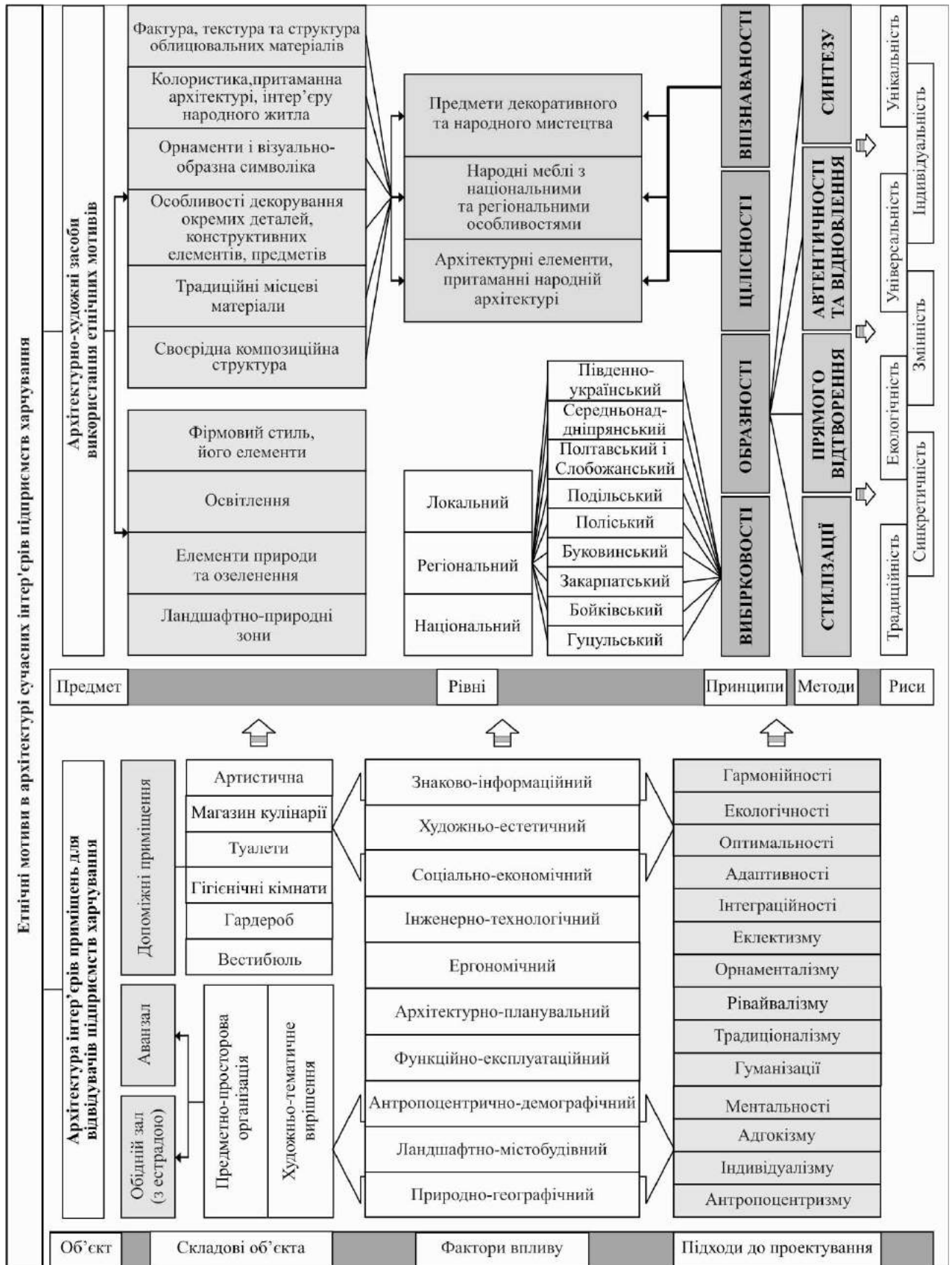

Рис.4.1 Алгоритм використання етнічних мотивів в архітектурному проектуванні інтер'єрів сучасних підприємств харчування

Для розроблення рекомендацій з проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів певного етнографічного регіону ідентифіковано та систематизовано архітектурно-конструктивні елементи, меблі та обладнання, архітектурно-художні та декоративні засоби народного житла у цих місцевостях. Для всіх регіонів використано *одинакові ознаки* (12 критеріїв), *що стосуються архітектури та оздоблення екстер'єру житла, інтер'єру та його елементів*.

Поширеними **будівельними матеріалами** на Півдні України були камінь-черепашник, глина, дерево [251]. Часто стіни зводили з саману – великих цеглин прямокутної форми із глини та соломи [118, с. 59]. На Поділлі використовували глину в поєднанні з деревом та соломою [99, с. 107]. На Поліссі стіни були зі зрубу, здебільшого побілені, в окремих районах півночі використовували не білений зруб з природнім кольором дерева. [165, с. 23]. Для Карпатського регіону характерне використання дерева як головного будівельного матеріалу, на Бойківщині ззовні зруб смолили, стики змащували глиною та білили. [118, с. 125], на Гуцульщині – зруб не змащували [118, с. 126]. На Середній Наддніпрянщині використовували глину, соломю, дерево; зруб ззовні та всередині вкривали глиною для вирівнювання його дефектів та згладження щілин [224, с. 181]. На Полтавщині та Слобожанщині хати були білені [118, с. 60].

Для Середньої Наддніпрянщини характерний солом'яний чотирихилий **дах**, з високим гребенем, на ребрах солома лежить нерівно, острішками – сходінками (у західних регіонах). На Півдні України дахи високі двоххилі, рідше чотирихилі, покриті очеретом чи соломою. [118, с. 60]. На Полтавщині та Слобожанщині хати мали чотирихилі дахи, із Солом'яним покриттям без острішків та гребеня. [224, с. 184]. На Поліссі дах двоххилий, чотирихилий на Заході, на Сході чотирихилий [165, с. 23]. Для Поділля характерний чорихилий, рідше двоххилий дах, з розстеленою соломою, зв'язаними сніпками («куликами») та з гребенем. [99, с. 38]. На Гуцульщині робили чотирихилі дахи із дерев'яним покриттям. [199, с. 24] На Закарпатті – в з

чотирихили, вкриті соломною, іноді у вигляді східців [199, с. 17]. Високий солом'яний дах на 4 схили притаманний хатам Бойківщини [224, с.161].

Завершення фронтонів двосхилих дахів прикрашали на Півдні України: площини кам'яних фронтонів декорували рельєфним орнаментом, часто різьбленою розеткою [116, с. 7]; на Західному Поліссі – закінчення вітряних дощок контурно прорізали, в результаті їх форма нагадувала голови коней або фантастичних істот. [165, с. 23]. На Гуцульщині завершення фронтонів чотирихилих дахів оздоблювали набивними різними елементами [165, с. 24].

Розвинені **піддашки** на стовпах вздовж фасадної стіни та на кронштейнах вздовж причілкової стін характерна особливість хат Полтавщини та Слобожанщини. Кронштейни – «коники», що підтримували виноси даху, в цих регіонах декорувалися профілюванням та різьбленням [234, с. 184].

Ганки у вигляді галерей з трьох, чотирьох боків хати поширені на Бойківщині [118, с. 61]. Тут дах над галереєю тримався на кронштейнах та різьблених стовпах, вхід на піддашок був у вигляді дерев'яної арки, оздобленої різьбленням [165, с. 24]. На Гуцульщині звіси даху робили при фасадній стіні, при вході на піддашок робили хвіртку, її стовпчики та їх завершення декорували різьбою [72, с. 28].

На Півдні України поширені ковані піддашки [116, с. 8]. На Поділлі також будували Ганки, які влаштовували при фасадній стіні хати [99, с. 110].

Фарбування зовнішніх стін та їх оздоблення декоративним розписом характерне для Поділля: під стріхою розміщували орнаментальний фриз, ним прикрашали також вікна та пілястри. Фриз відділяли від стіни темною кольоровою смугою з крапками. Орнаментом декорували і призьбу [99, с. 124]. На півдні Поділля стіни фарбували контрастними поєднаннями кольорів – світло синіми, блакитними, блідо-зеленими відтінками заповнювали всю їх площину, а білим кольором малювали пілястри, обрамлення вікон та дверей [99, с. 154].

Для Середньої Наддніпрянщини також характерне багате оздоблення поліхромним розписом зовнішніх стін хат. Орнаментальною смугою

декорували стріху вздовж чільної (головної) сторони, орнаменти прикрашали вікна та двері, в деяких районах малювали вертикальну орнаментальну смугу вздовж рогу причілкової (бічної) стіни, тильну (задню) стіну фарбували глинами різних відтінків (жовтогарячим, коричневим, помаранчевим) [118, с. 76].

На Півдні України стіни декорували розписом під стріхою та на розі хати, фарбували великі площини стін [118, с. 121]. На Закарпатті в деяких регіонах стіни хат малювали в синій кольори, або виділяли цим забарвленням стики брусів, тоді зруб хати залишався природного кольору [199, с. 17].

На Бойківщині в деяких регіонах ззовні зруб смолили, стики замащували глиною і білили, іноді розписували. Хати на Буковині переважно білені, зрідка у нижній частині стіни оздоблені розписом, або фарбовані в синій кольори [165, с. 25].

У східних районах Полісся **завершення вікон та віконниці** малювали у світлі тони (білий блакитний), в центральних – прикрашали віконниці розписом з геометричним орнаментом, різьбленням декорували лиштви [165, с. 23].

На Поділлі вікна прикрашали тонованим обрамленням з орнаментами, фризом або розписом, площі між вікнами – орнаментальною композицією у вигляді вазона чи вінка [99, с. 125]. Наличники були синього, жовтого кольору, їх прикрашали різьбленням. Також у цьому регіоні використовували віконниці синього, червоного, зеленого кольору з розписними орнаментами у вигляді квітів, або вирізьбленими геометричними елементами [99, с. 150].

На Полавщині і Слобожанщині вікна були з віконницями, які фарбувалися в яскраві кольори. Різьбленням декорували завершення вікна [165, с. 26]. Вікна робили розділеними на чотири частини [71, с. 45].

Для Середньої Наддніпрянщини характерне різьблення та профілювання карнизів вікон, поліхромний розпис їх різьблених елементів, фарбування, розпис віконниць [118, с. 73].

На Півдні України вікна обводили колірними смугами, прикрашали розписом стіни навколо вікон або над ними [118, с. 121].

Двері ззовні на Поділлі прикрашали фризом, вазонами, що розміщувалися над дверима або смугою навколо них [99, с. 124]. Для Поділля характерна техніка «цв'якування» дверей, елементи яких фарбували в контрастні кольори [165, с. 25]. Такі двері мали назву «тафльові», їх полотна склалися з набірних дубових дощок [99, с. 124].

В карпатському регіоні на дверях з внутрішньої сторони декорували верхню лиштву за допомогою геометричного орнаменту, на Гуцульщині – мотивом розетки, двері були масивної форми, міцні [53, с. 111]. На Бойківщині двері бували прямокутної або і трапецієподібної форми [53, с. 111]. Тут одвірки прикрашали рідко – орнамент розміщували у нижній частині горизонтально [224, с. 150]

Двері шестикутної форми характерні і для Середньої Наддніпрянщини та Слобожанщини, їх оздоблювали різьбленням [224, с. 150].

На Півдні двері різьблені глухі або прорізні з кованими решітками [116, с. 11].

Для Полісся притаманна скромність в оздобленні елементів фасаду житла. Геометричним **різьбленням** декорували лише завершення вікон (центральної, східні райони); елементами глухого різьблення, профілюванням – фронти хат (західні регіони) [165, с. 23].

На Полтавщині та Слобожанщині різьбленням прикрашали кронштейни – «коники», стовпи та прогоничі, що тримали піддашся [224, с. 184].

Різьбленням, профілюванням на Середній Наддніпрянщині декорували вікна, двері, лиштви, ганки [118, с. 75].

Для півдня України характерний пластичний декор фасадів: пілястри, карнизи, оздоблення фронтонів, різьба архітектурних деталей [165, с. 27].

На Гуцульщині різьбленням прикрашали фронти чотирисхилих дахів, завершення стовпчиків хвіртки при вході на піддашок, кронштейни та стовпи, що тримали піддашся [165, с. 24].

На Бойківщині особливою окрасою житла була арка при вході на піддашок, яка оздоблювалася багатим різьбленням, ним декорували також стовпи галерей [165, с. 24].

Для Буковини та Закарпаття також характерне різьблення архітектурних деталей: кронштейнів, стовпів, піддашків.

Формування внутрішнього простору житлового приміщення у всіх етнографічних регіонах України було приблизно однаковим. Піч розміщали в кутку біля входу до хати (з правої або з лівої сторони), устя направлене до чільної (головної, передньої) стіни. Мисник – в іншому кутку біля входу. Покуть – по діагоналі протилежному від печі куті, там стояв і стіл, з'єднані на покуті лави - вздовж передньої та бічної стін. Скриня стояла між столом і ліжком. Біля стола ставили переносний стілець. Біля печі вздовж задньої стіни ставили піл [99, с. 160].

У житловому приміщенні виділяли три функційні зони: робочу (кухонну), до якої входили піч, мисник, ложечник, передпічне вікно, частина лави; відпочинкову (спальну) – піл, лежанка, дитяча колиска, напільне вікно, жердка для одягу та чисту зону (репрезентативну) зі столом, скринєю, лавами, стільцями, двома вікнами, іконами [248, с.15].

Особливістю гуцульського житла було влаштування вздовж приміщення двох паралельних жердок, на яких розвішували одяг та хатні речі: верети, килими, рушники [224, с. 168].

Розпис інтер'єру житлового приміщення особливо багатий на Поділлі. Тут ним прикрашали не лише стіни, а й стелю з її конструктивними елементами, а також долівку. Для Поділля характерні шпалерні композиції. Карнизи у вигляді смуги (з орнаментальними мотивами «букет», «вазон») або шпалерна смуга розташовувалися над вікнами. На покуті стіну та стелю декорували розписами, також над ліжком [99, с. 128].

Для Півдня України також характерне декорування внутрішнього простору хати настінним розписом: підстельовим фризом, композиціями між

вікнами, тонуванням стику підлоги та стін. Значного поширення тут набули килимові композиції – настінні фрески [116, с. 12].

На Середній Наддніпрянщині стіну при ліжку декорували орнаментальним мотивом «вазон», або шпалерною композицією [16, с. 190]. Розписом оздоблювали стіни над дверима, між вікнами, під стелею – орнаментальним мотивом «бігунець» [118, с. 76]. Іноді розписували тут і стелі.

Настінні розписи використовували і на Полтавщині та Слобожанщині.

Вариста піч здавна відігравала провідну роль у вирішенні всього інтер'єру житлового приміщення хати, була головним композиційним елементом та мала символічний зміст. Її декоративному оздобленню надавали великого значення.

Печі на Поліссі оздоблювалися рідко, в деяких районах груба пластично декорувалася, або виділяли кольором окремі елементи печі [165, с. 23], [16, с. 190].

На Полтавщині та Слобожанщині печі оздоблювали залежно від місцевості: їх малювали, розписували або декорували кахлями [165, с. 26].

Декоративне малювання печі характерне для Поділля, Дніпропетровщини, Півдня України, Середньої Наддніпрянщини.

На Середній Наддніпрянщині горизонтальні профільні виступи та верхні частини основних елементів печі – припічка, лежанки, комина, грубки – підкреслювали стрічкою квіткового орнаменту. Підприпічок та комин прикрашали квітковими композиціями вазонного або букетного типу. В композиції, крім рослинних, вводили й сюжети птахів – півня, галки, сороки.

На Півдні України комин печі прикрашали живописним орнаментом у вигляді рослинного сюжету «бігунчика», «бігунця», або кольоровими смугами. Такі орнаментальні мотиви, як «вази», «букети», «квітки» та «гілочки» заповнювали площини комина між колонками, формуючи пишні рослинно-орнаментальні композиції.

Печі на Поділлі декорували художнім розписом: орнаментально або колірно виділяли стики площин, підкреслювали основні елементи печі: комин і грубу, інші її частини декорувалися скромніше [99, с. 125] В центральних

районах Поділля застосовували плоскі керамічні тарілки «тафлі» для облицювання печей, а також, щоб закривати отвори для чищення печей [99, с.180].

Печі на Гуцульщині оздоблювали кахлями, особливу увагу надавали декоруванню комину – він складався з 2-3 рядів кахлів, часто мав карнизи [53, с. 120]. Кахлі мали різноманітні орнаментальні мотиви: рослині, сюжетно-тематичні із зображеннями козаків, тварин, птахів, тощо [71, с. 98].

Для інших регіонів Карпат характерні світлі кольори печей, кольоровою глиною підкреслювали челюсті печі та верх припічка [53, с. 120]. Рідше печі розписували рослинними орнаментами у вигляді складних барокових вазонів або окремих гілок, хрестами.

На Бойківщині печі були великих розмірів. На Львівщині художнє оздоблення печі мало свої особливості: тут замість кахлів використовували розмальовані тарілки та денця пляшок для облицювання печей [71, с. 99].

Різьбленням **сволок** прикрашали на Полтавщині та Слобожанщині, у Карпатському регіоні, на півдні України, зрідка на Поліссі, Поділлі та Середній Наддніпрянщині.

Сволоки декорували розписом на Середній Наддніпрянщині (нижню і бокову сторони), на Поділлі, Слобожанщині і Полтавщині.

На Поділлі використовували 1 або 2 поздовжніх сволоки з різьбленням імені господаря, дати або хреста, проте частіше їх декорували розписами з орнаментами [99, с. 31].

На Гуцульщині використовували два – три сволоки, на Бойківщині – один сволок. Декорували їх (на боковій або нижній частині) різьбленими елементами: розетками, хрестами, інколи писали дату, рідше прізвище майстра [53, с. 110].

Ще одним невід’ємним предметом інтер’єру традиційного українського житла була **скриня**. В ній зберігалися найдорожчі речі, зокрема посаг дівчини. Її художньо оздоблювали та ставили на видному місці [257].

Скрині на Поділлі були з плоским або випуклим віком. Зазвичай вони фігурно декорувалися металевою ковкою – нею прикрашали кути кришки та передню сторону [99, с. 172].

На Лівобережній Україні відомі скрині великих розмірів з багатим рослинним орнаментом. Зокрема, на Полтавщині їх розписували яскравими кольорами. Найчастіше посередині передньої сторони малювали букет або вазон великого розміру, який доповнювався дрібнішими квітами чи пелюстками з боків. Серед інших рослинних мотивів – плоди дерев – яблука. Скрині тут мали переважно прямокутну форму з плоским віком. На Слобожанщині – квіткові мотиви розписів та стриманіші кольори [257].

На Середній Наддніпрянщині скрині прикрашали розписом. Окрім рослинних мотивів орнаментів фігурували і сюжетні: побутові сцени з життя людей [257].

Скрині Полісся, порівняно з іншими етнографічними регіонами, мали скромніше оздоблення: використовувалася техніка фляндрування, в результаті утворювався смугастий орнамент; мали опукле віко [257].

На Півдні України – скрині-столи з плоским віком, рідше опуклим. Їх прикрашали розписами (геометричними або рослинними орнаментами), інколи металевим окуттям [71, с. 37].

В Карпатах скрині мали плоскі або двосхилі віка, в основі їх конструкції були чотири стовпці, на яких трималися стінки [257]. На Гуцульщині їх виготовляли з букового дерева, фарбували коричневою фарбою, прикрашали контурним різьбленням у вигляді прямих і скісних ліній, квадратів, прямокутників, розеток, кругів, хрестів [240].

Буковинські скрині декорували як різьбленням, так і розписом. Їх тло було зеленим, вишневим або коричневим з мальованими квітами [257].

На Закарпатті використовували різьблені столи-скрині, серед їхніх орнаментальних мотивів провідними були розетки, зустрічалися колосся пшениці, олені [71, с. 74]. Також тут значно поширені і розписи скринь з рослинними орнаментами.

Скрині Бойківщини переважно не оздоблювалася, з плоским віком. «Куфери» (скрині з опуклим віком) декорували різьбленням, фарбували, прикрашали металом [247, с. 141]. На Яворівщині – одному із найбагатших осередків по виготовленню скринь – для їх розпису використовували мотиви квіткових букетів, вазонів, вінків з троянд та листків [257].

До **меблів та обладнання** житла кінця XIX початку XX ст. належать також столи, лави, мисники, замисники, шафи, піл тощо. На Поділлі лави декорували різьбленням, вони були нерухомими. У вінницькій області замість них використовували переносні «канапи», які мали фігурні поручні, спинку із різьбленими елементами [99, с. 166].

Піл був формували з дощок на дерев'яних брусах, які були покладені на вкопані стовпчики. Зверху було стелили сіно рядно. В кінці XIX у заможних селян з'являлися дерев'яні ліжка, спинки яких були прикрашені барельєфною різьбою [99, с. 166]. Нерухомою була і жердка – шафа вішалка, яка кріпилася на полум, декорована різьбленням. На неї вішали у будні щоденний одяг, на свята – найкращий, що мали господарі [99, с. 167].

Мисник кріпився до стіни, був розміщений у куті напроти печі. Перші мисники були відкриті. Згодом їх нижня частина стала переносною шафкою, мала дерев'яні двері, а верхня – скляні двері; карнизи та ніжки декорували профілюванням. Над ліжком завішували дитячу колиску, яку плели із лози та берези [99, с. 170]. У південно-західних районах Поділля використовували дерев'яні колиски, які ставили на підлогу, прикрашали розписами.

Столи декорували різьбленими орнаментами, профілюванням. Ніжки були точеними, нагадували форму балясин [99, с. 174].

У інтер'єрах карпатських хат влаштовували переносні лавиці та нерухомі лави, які розміщувалися перпендикулярно та були з'єднані між собою. Зазвичай їх не оздоблювали [53, с. 113]. Поширеними були асиметричні з природно вигнутого дерева стільці, так звані, «родимі стільці» [53, с. 114]. На початку XX ст. почали використовувати лаву зі спинкою, декорованою різьбленням («лава-лада»), стільці [53, с. 121].

Над спальним місцем влаштовували дерев'яну жердку – грядку. На ній розвішували ліжники, одяг, у свята – яскраві рушники. На Гуцульщині часто використовували дві паралельно розміщені жердки – «рамці», бокові сторони яких прикрашали різьбленням [53, с. 115]. Також монтували жердку і над піччю [53, с. 110]. Стіл був на чотирьох ніжках та мав одну або дві скриньки у підстіллі, яке декорували різьбленими орнаментами. У хатах бойків використовували скрині замість столів, їх називали «столи-скрині». У кінці XIX століття в таких столах зверху робили круглі заглиблення, які нагадували миски, так звані, «довбанки» [53, с. 115]. Столи-скрині поширені і на Гуцульщині, також тут використовували і столи на перехресних ногах [72, с. 26]

Мисники у хатах жителів Карпат мали 2-3 полиці, верхні мали дверцята. На Гуцульщині їх декорували різьбленням, в них розміщували декоративний посуд. Поряд з ними висіли «ложечники» – полиці для ложок. Застосовували тут невеликі шафки та замисники – довгі полиці для тарілок і мисок, які розміщувалися над вікнами або на тильній стіні напроти входу, їх декорували різьбленням [53, с. 123]. На Бойківщині меблі відзначала простота форм та оздоблення [247, с. 135].

На Півдні України використовували розпис меблів, зокрема мисників, лав, які мали поручні та спинки. Їх розписували рослинними орнаментами по темному зеленому, синьому або коричневому тлу [71, с. 37].

Меблі на Полтавщині та Слобожанщині оздоблювалися різьбленням [165, с. 25]. Мисники та полиці мали різноманітні форми та декор [71, с. 47].

На Середній Наддніпрянщині меблі прикрашали поліхромним розписом, різьбленням [224, с.182].

Для Полісся характерна скромність декоративного оздоблення меблів. В окремих регіонах бокові частини мисників декорували контурною порізкою [165, с. 23]. Тут використовували полиці для ікон, які мали назви: «божниці», «підвіконники». Божниці іноді прикрашали розписами, інкрустацією соломою

або вирізаними по краях зубцями [118, с. 109]. Була у побуті переносна лава на дерев'яних ніжках – ослін.

Поширеними **декоративними елементами**, які використовували у інтер'єрах хат Середньої Наддніпрянщини, були декоративні тканини, кераміка, вишивки, дерев'яний мальований посуд. Рушниками прикрашали ікони, вікна та дзеркала. На сволоках завішували сушені квіти та трави [71, с. 41].

У Карпатах та Прикарпатті на покутті вішали ряд ікон – «образник», який прикрашали сушені квіти і трави, під ними – фотографії, декоративний посуд, писанки, весільні калачі тощо [72, с. 26]. На підлогу стелили ткані доріжки [53, с. 118]. Жердки прикрашали яскравими декоративними тканинами, рушниками, ліжниками, веретами, килимами, одягом, що було своєрідним показником соціального становища селянин [53, с. 119]. У миснику на Гуцульщині окрім мисок виставляли фігурки з дерева чи кераміки, яскраво розписані збанки. На стінах вішали пістолети, топірці, стремена тощо [72, с. 26].

На Полтавщині та Слобожанщині в інтер'єрах хат використовували мальовані дерев'яні тарілки з квітковими орнаментами [257]. Поширені вишиті рушники, якими прикрашали ікони [71, с. 47].

У інтер'єрах подільських хат використовували яскраві рушники, сюжети їх орнаментів монументальні, поширений мотив «ворона». У килимарстві застосовували орнаментальні мотиви: «мальва», «горецвіт», «хрест», стилізовані квіти [99, с. 178]. Стіну від лав до вікон оббивали тканинами, ту, при якій стояло ліжко – килимом. У бідних сім'ях килим малювали. На лави стелили рядна – налавники, які мали стриманий малюнок [99, с. 176].

Особливо відомою є подільська кераміка. Миски як і ззовні, так і з середини розписували: у північно-східних районах темне червоно-коричневе тло, на заході – світле, на півдні Поділля – теплі відтінки, використовували кольорову поливу [99, с. 180].

На Півдні України у інтер'єрах широко використовували ткані вироби: рушники з геометричними орнаментами, смугасті рядна на меблях, доріжки на підлозі. Палітра їх кольорів – чорний, червоний, зелений, жовтий [116, с. 13].

Поширеними були і килими з геометричними візерунками та стилізованими квітами, часто на зеленому тлі [71, с. 38].

На Поліссі декоративні засоби інтер'єру були досить обмежені, напоширенішими з них були декоративні тканини, зокрема вишиті рушники [165, с. 23].

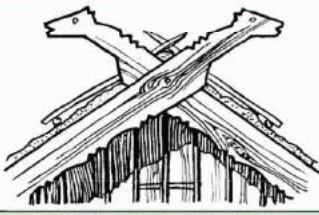

Визначені архітектурно-художні ознаки різних етнографічних регіонів України зведені у формі матриці та подані в таблиці 4.6. Оскільки деякі із елементів житла із розвитком будівельних технологій, втратили доцільність їхнього утилітарного використання, можна застосовувати їх як декоративні елементи для доповнення художньо-архітектурного образу інтер'єру, спроектованого із застосуванням етнічних мотивів. Тому запропоновано три варіанти застосування поданих архітектурно-художніх ознак/засобів: за утилітарним призначенням, за декоративним, за утилітарним або декоративним призначенням.

Розроблені матриця й алгоритм застосування етнічних мотивів у поєднанні з визначеними методами та принципами є основою рекомендацій для проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування з етнічними мотивами певного етнографічного регіону.

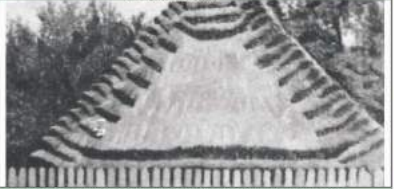

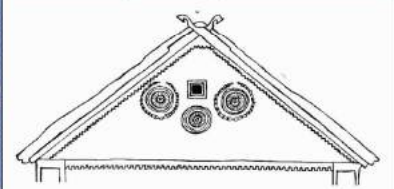

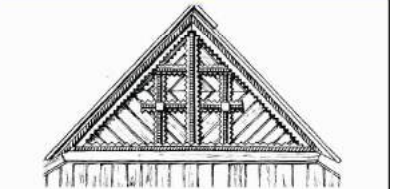
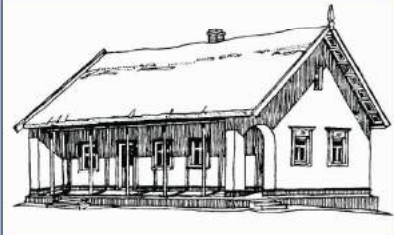

У проектуванні предметно-просторового середовища підприємств харчування, на нашу думку, найдоцільніше використовувати визначені засоби застосування етнічних мотивів (відповідного етнографічного регіону) за допомогою методу стилізації, поєднуючи при цьому сучасні елементи інтер'єрів із стилізацією автентичних.

Таблиця 4.6

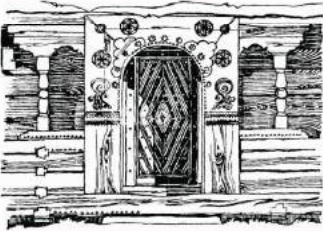

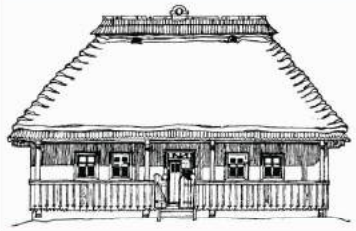
Матриця архітектурно-художніх ознак етнографічних регіонів України

	Полісся	Полтавщина та Слобожанщина	Середня Наддніпрянщина
Загальний вигляд хат, будівельні матеріали стін	Стіни зі зрубу, здебільшого побілені, подекуди мають природний колір і фактуру дерева.	Стін хати обов'язково помазані глиною і побілені.	Стін хати обов'язково помазані глиною і побілені.
	 Хата, с.Мамекіне, Новгород-Сіверський р-н, Чернігівська обл., Кін XIX ст. [254]	 Хата, с.Кунцеве, Новосанжарський р-н, Полтавська обл., Кін XIX ст. [254]	 Хата, с.Дударків, Бориспільський р-н, Київська обл., Кін XIX ст. [254]
Форма, матеріали даху	Двосхилний, чотирисхилий на заході, чотирисхилий на сході	Чотирисхилилий солом'яний дах, без будь-яких пластичних елементів, має спокійне плавне окреслення.	Чотирисхилий солом'яний дах, з високим гребенем, та великим виносом
	 Хата, с.Бехи, Коростенського р-н, Житомирська обл., XVIII-XIX ст. [254]	 Хата, с.Велика Павлівка, Зіньківський р-н, Полтавська обл., Кін XIX ст. [246]	 Хата, с.Хрещтик, Черкаської обл., Поч. XIX ст. [118, с. 68]
Завершення та декоративна обробка фронтонів	Контурна прорізка кінців вітряних дощок, завершення фронтона хати "Кониками"		
	 Волинська обл. (Західне Полісся), Кінець XIX ст. [163, с. 111]		
Піддашки, галереї		Піддашки на стовпах вздовж фасадної та на кронштейнах вздовж причілкової стін, часто в поєднанні з ганками	
		 Хата, с.Новоохтирка, Новоайдарський р-н, Луганська обл., Кін XIX ст. [254]	

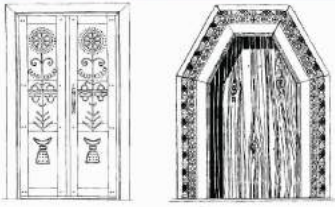
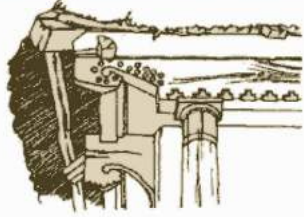
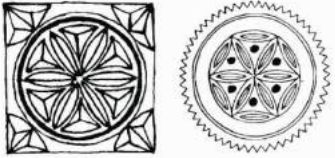
Продовження Таблиці 4.6

	Південь України	Поділля	Гуцульщина
Загальний вигляд хат, будівельні матеріали стін	Стіни глиняні або з каменю, побілені.	Стіни помазані, побілені, мали гладкі поверхні	Стіни у відкритий зруб
	 Хата, с. Михайлівка, Новоодеський р-н, Миколаївська обл., кін. XIX ст. [256]	 Хата, с. Луги, Чечельницький р-н, Вінницька обл., Сер. XIX ст. [256]	 Хата з "притулами", с. Бережниця Верховинський р-н Івано-Франківська обл., XVIII - XIX ст. [262]
Форма, матеріали даху	Високий двосхилий дах під соломою або очеретом	Чорисхилий, рідше двосхилий солом'яний дах: покритий розстеленою соломою та зв'язаними сніпками («куликами»), з гребнем.	Чотирисхилий дерев'яний (покритий драницями) дах, низько опущений
	 Хата, с. Михайлівка, Новоодеський р-н, Миколаївська обл., Кін. XIX ст. [254, с. 47]	 Подвійний калач, подвійні роги та стріха солом'яного даху, с. Грушка, [99, с. 114] Кам'янець-Подільський р-н, Хмельницька обл.	 Хата, с. Шепіт, Косівський р-н, Івано-Франківська обл., Сер. XIX ст. [262]
Завершення та декоративна обробка фронтонів	Декоративна обробка фронтонів двосхилих дахів пластичними і поліхромними розетками	Розпис фронтону	Декорування фронтону різьбленням
	 Оформлення фронтону декоративними розетками, Одеська обл. Поч. XX ст. [163, с. 165]	 Оздоблення фронтону ганку хати, Хмельницька обл., 30-і рр. XX ст. [163, с. 124]	 Оздоблення фронтону гуцульської хати, Закарпатська обл., Кінець XIX ст. [163, с. 107]
Піддашки, галереї	Житло з галереєю (піддашком)	Житло з галереєю (піддашком)	Житло з галереєю, при вході на неї хвіртка із фігурним завершенням площини
	 Хата з піддашком, Херсонська обл., Кінець XIX ст. [163, с. 170]	 С. Калюс, Новоушицький р-н, Хмельницька обл. [99, с. 120]	 Хата з піддашком і притулою [263]

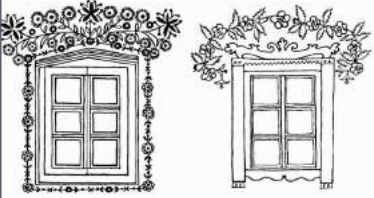

Продовження Таблиці 4.6

	Бойківщина	Закарпаття	Буковина
Загальний вигляд хат, будівельні матеріали стін	Стіни у відкритий зруб	Стіни обмазані і побілені або у відкритий зруб (темно-сірого кольору), або у відкритий зруб, а стики брусів обведені в синій колір.	Стіни у відкритий зруб
	 Хата, с.Рекіти, Міжгірський р-н, Закарпатська обл., Сер. XIX ст. [262]	 Хата, с. Стеблівка, Хустський р-н, Закарпатська обл., поч. XX ст. [262]	 Хата, с.Коритне, Вижиницький р-н, Чернівецька обл., Кін. XIX ст. [262]
Форма, матеріали даху	Високий чотирихилий солом'яний дах з м'якими обриси	Чотирихилий дах, вкритий соломою, в деяких районах солома у вигляді східців	Покритий соломою, гонтом або драницями
	 Хата, с. Мшанець, Старосамбірський р-н, Львівська обл., Кін. XIX - поч. XX ст. [250]	 Хата, с.Сімерки, Перечинський р-н, Закарпатська обл., Поч. XX ст. [262]	 Хата, с.Великий Кучурів Сторожанецький р-н, Чернівецька обл., сер. XIX ст. [118, с. 123]
Завершення та декоративна обробка фронтонів			
Піддашки, галереї	Галереї з трьох, чотирьох боків хати, входи до галереї вирішені у вигляді арочного монументального порталу з широкими одвірками	Житло з галереєю (піддашком)	Житло з галереєю (піддашком)
	 Вхід на піддашок, Львівська обл., Поч. XXст. [163, с. 37]	 Хата з піддашком на стовпчиках, Закарпатська обл., Поч. XXст. [163, с. 90]	 Хата з піддашком на стовпчиках, Чернівецька обл., Поч. XXст. [163, с. 105]

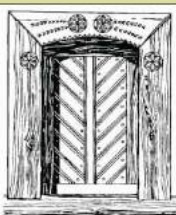
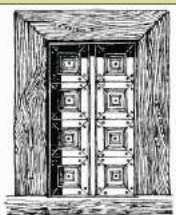
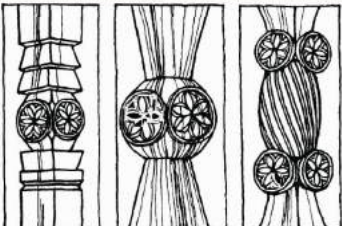

Продовження Таблиці 4.6

	Полісся	Полтавщина та Слобожанщина	Середня Наддніпрянщина
Фарбування стін хат та оздоблення поліхромним декоративним розписом	Настінні розписи не поширені, стіни у відкритому зрубі, в окремих регіонах він білений	Настінні розписи не поширені, стіни білені або світло голубого кольору	Розписом декорується фасад хати: орнаментальна смуга під стріхою, орнаменти навколо дверей і вікон. Фарбування великої площі тильної стіни
			
			Хата, с. Старі Бабани, Уманський р-н, Черкаська обл., Кін XIX ст. [254, с. 11]
Вікна та віконниці їх декорування	Завершення вікон та віконниці фарбувалися у світлі тони - східні райони, розпис геометричним орнаментом, різьблення лиштв - центральні.	Вікна з віконницями, пофарбованими в яскраві тони, різьблення окремих елементів завершення вікна	Поліхромне декорування вікон, фарбування віконниць, різьблення завершень вікон
			
	Обрамлення вікна, с. Бехи, Коростенського р-н, Житомирська обл., XIX ст. [257]	Пофарбування віконниць С. Червонопопівка, Луганська обл., Кін XIX ст. [118, с. 101]	Обрамлення вікон, с. Текуча, повіт Умань, 1909 р. [215]
Двері та вхід у хату, їх декорування	Двері без оздоблення	Двері часто шестикутної форми, декоровані різьбленням	Двері прямокутної або шестикутної форми, оздоблені різьбленням
			
		Обробка дверей, Зміївський р-н, Харківська обл. [158, с. 43]	Шестикутні двері, Полтавщина, поч. XX [156, с. 181]
			Оздоблення дверей різьбленням, Черкаська обл., 30-і рр. XX ст. [163, с. 156, с. 156]
Пластичність декору, різьблення елементів фасадів хат	Різьбленням елементів фасаду практично відсутнє, ним декорували лише завершення вікон у центральних та східних районах та фронтони у західних районах Полісся	Скульптурно-профільовані дерев'яні кронштейни - «коники», які підтримували вноси даху; різьблені дерев'яні стовпчики відкритих галерей, карнизи.	Різьбленням та профільованням оздоблювали вікна, двері, ганки, лиштви, веранди.
			
		Фрагмент піддашка, різьблення кронштейна-коника Решетилівський р-н, Полтавська обл., [165, с. 42]	Фрагменти різьблення на віконницях, Київська обл., Поч. XX ст. [163, с. 123]

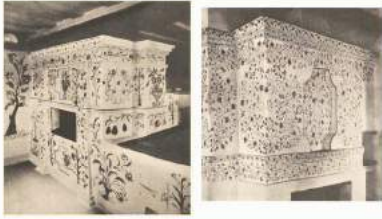

Продовження Таблиці 4.6

	Південь України	Поділля	Гуцульщина
Фарбування стін хат та оздоблення поліхромним декоративним розписом	Кольорове фарбування великих площин стін, декоративний розпис	Орнаментальним фризом прикрашали вікна, пілястри, призьбу та піддашок (по периметрі всіх стін). На півдні декоративні контрастні прийоми фарбування.	Стіни у відкритому зрубі, не фарбувалися
	 Розпис фасадної стіни хати, с. Перельоти, Балтський р-н, Одеська обл., Сер. XX ст. [264, с. 100]	 Розпис стіни хати [263]	
Декорування вікон та віконниць	Розписи навколо вікон, над вікнами	Вікна декорували тоновані контури з орнаментом; дерев'яні різьблені наличники у верхній частині над вікном; пофарбовані віконниці з квітам або різьблені	Вікна не мали жодних прикрас
	 Одеська обл., Кін. XIX ст. [163, с. 144]	 Вікно з віконницями, малювання над вікном даху, с. Пужайкове, Балтський р-н, Одеська обл. [257]	
Декорування входу в хату та дверей	Двері різьбовані глухі або прорізні з кованими решітками	Двері цвяховані, з яскравим пофарбуванням, пластично та колірно оздоблювався вхід до хати.	Одностулкові двері, прямокутної форми, масивні, здебільшого ззовні не декорувалися різьбленням
	 Фрагмент входу в хату, розпис навколо дверей Ананівський р-н, Одеська обл. [165, с. 50]	 Дверці цвяховані, вхід до хати, обрамлений рельєфними вазонами, с. Кадіївці, Хмельницька обл., Кін. XIX ст. [118, с. 115]	 Двері дерев'яної церкви, Коломийський р-н, Івано-Франківська обл. [163, с. 83]
Пластичність декору, різьблення елементів фасадів хат	Пластичне оздоблення фасадів пілястрами тягами, карнизами, різьблення архітектурних деталей	Стримана пластичність фасадів	Різьблення кронштейнів галерей, стовпів, одвірок, хвіртки при вході на піддашок
	 Хата з пластичною обробкою стін, Одеська обл., Сер. XX ст. [163, с. 163]		 Різьблення та профілювання конструктивних деталей, Гражда, смт Верховина, Івано-Франківська обл. НМНАПУ [252]

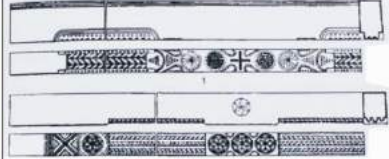
Продовження Таблиці 4.6

	Бойківщина	Закарпаття	Буковина
Фарбування стін хат та оздоблення полхромним декоративним розписом	<p>Ззовні зруб смолили, стики змащували гдиною і білили, зрідка зруб розписували</p> <p>Фрагмент розпису по зрубі, Львівська обл., 40-і рр. XX ст. [163, с. , 46]</p>	<p>Стіни фарбували в синій кольори або синього кольору були лише стики брусків стін, чи залишали зруб темно-сірого кольору</p> <p>Хата, фарбування стін в синій колір Закарпатська обл., XIX ст. [118, с. 126]</p>	<p>Стіни білі, зрідка декорувалися розписом у нижній частині стіни або фарбовані у синій кольори.</p> <p>Хата, с. Великий Кучурів, Сторожинецький р-н, Чернівецька обл., Кін XIX ст. [262]</p>
	<p>Вікна переважно художньо не оздоблювалися, в деяких районах їх фарбували в коричневий, темно-блакитний кольори</p>		
Декорування вікон та віконниць			 <p>Хата, с. Бережани, Вишницький р-н, Чернівецька обл., Кін XIX ст. [250, с. 38]</p>
Декорування входу в хату та дверей	<p>Одностулкові, часто трапецієвидної форми, одвірки оздоблювали різьбленням</p> <p>Оздоблення одвірків різьбленням, XIX- поч. XX ст. [53, с. 115]</p>	<p>Двері одностулкові, масивні, деколи оздоблювали одвірки різьбленням</p> <p>Оздоблення дверей елементами різьблення, Закарпатська обл., Кін. XIX ст. [163, с. 43]</p>	 <p>Двері, Чернівецька обл., Кін XIX ст. [163, с. 43]</p>
	<p>Різьбленням декорували стовпи галерей, одвірки аркового порталу на піддашок.</p>		
Пластичність декору, різьблення елементів фасадів хат	 <p>Різьблення на стовпчиках піддашка хати, Львівська обл., Поч. XXст. [163, с. 39]</p>	 <p>Декорування піддашку різьбленням, Закарпатська обл., Поч. XXст. [163, с. 90]</p>	 <p>Хата, різьблення, пофільювання стовпчиків ганку, Чернівецька обл., Поч. XXст. [163, с. 107]</p>

Продовження Таблиці 4.6

	Полісся	Полтавщина та Слобожанщина	Середня Наддніпрянина
Інтер'єр житлового приміщення	<p>Скромність у декоративному оздобленні інтер'єрів хат</p> <p>Інтер'єр хати, с.Бехи, Коростенського р-н, Житомирська обл., Кін. XVIII- поч. XIX ст. [250]</p>	<p>Інтер'єр декорували різьбленням сволоків меблів, розписом та керамікою для печей.</p> <p>Інтер'єр хати, с.Новоохирка, Новоайдарський р-н, Луганська обл., Кін XIX ст. [256]</p>	<p>Характерним є кольорове пофарбування, стін, оздоблення їх орнаментальним розписом, також і печей. Житлове приміщення дуже мальовниче.</p> <p>Інтер'єр хати, с.Яснозір'я, Черкаський р-н, Черкаської обл., Поч. XX ст. [256]</p>
Розпис в інтер'єрі житла	<p>Розписи стін інтер'єру не поширені</p>	<p>Стіни оздоблювали розписом, іноді і стелю</p> <p>Розпис хати, с.Бобрівник, Зінківський р-н, Полтавська обл., Кін. XIX ст. фрагменти розпису стін, стелі [257]</p>	<p>В хаті розписом прикрашали майже всі конструктивні елементи: піч, стіни вгорі, стіни поміж вікнами, над дверима та над діжком, сволоки, іноді малюють і на стелі</p> <p>Розписи хати, с.Старі Бабани, Уманський р-н, Черкаська обл., Кін. XIX ст. [257]</p>
Печі, їх оздоблення	<p>Оздоблювалася рідко: пластичне профільне оформленням у вигляді тяг; іноді підводка кольоровими смугами деяких її елементів</p> <p>Піч в хаті, с.Муляциці, Володимирецький р-н, Рівненська обл., XIX ст. [256]</p>	<p>Печі малували, іноді розписували та використовували кераміку для печей</p> <p>Розписи речей, с.Петрівка, Дніпропетровська обл. 2.</p>	<p>Горизонтальні профільні виступи та верхні частини основних елементів печі підкреслювали стрічка орнаменту, підприпічок та комин - квіткові композиції</p> <p>Розпис печі, Київська обл., Кін.XIX - поч. XX ст. [263]</p>
Сволоки, їх декорування	<p>В окремих районах зустрічається різьблення на сволоку</p> <p>Різьблений сволок, м. Остер, Чернігівська обл. [217, с. 154]</p>	<p>Сволоки оздоблювали різьбленням, рідше розписами</p> <p>Розписи сволоків, смт. Котельво, Полтавська обл. Кін XIX ст., Фото Олексія Долі. [250]</p>	<p>Сволоки оздоблювали розписами або різьбленням</p> <p>Малювання сволоків, с.Старі Бабани, [250] Уманський р-н, Черкаська обл, кін. XIX ст.</p>

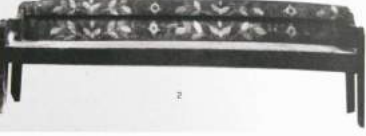

Продовження Таблиці 4.6

	Південь України	Поділля	Гуцульщина
Інтер'єр житлового приміщення	<p>Для оздоблення житла використовували розписи архітектурних деталей (коминів, слухових вікон) та різьблення (сволоків, одвірок, вікон, причілок)</p> <p>Інтер'єр хати, с. Старокозаче, Білгород-Дністровський р-н, Одеська обл., Сер. XIX ст. [256]</p>	<p>Піч - в кутку біля входу із сіней до хати, розвернена устям до чільної стіни. Покуть по діагоналі від печі у дальньому від входу кутку. З другого боку від входу - мисник.</p> <p>Інтер'єр хати, с. Кадіївці, Кам'янець-Подільський р-н, Хмельницька обл., Кін. XIX ст. [256]</p>	<p>Піч розташовувалася у правому чи лівому куті і челою була повернута до поздовжньої і фасадної стін, інтер'єр відзначало багатство декоративних засобів</p> <p>Інтер'єр хати-гражди, смт. Верховина, Івано-Франківська обл. [256] Кін. XIX – поч. XX ст.</p>
	<p>Виділений кольором або орнаментом підстельовий фриз, горизонтальні гурти між вікнами, тоноване підведення між підлогою і стінами, фрески "килими"</p> <p>Розпис хати, Південь України, кін. XIX - поч. XX ст. [163, с. 144]</p>	<p>Розписували не лише стіни в хаті, а й стелю з її елементами:сволоками, балками, долівку, настінні шпалерні композиції, "килими" - на півдні</p> <p>Розпис хати шпалерна композиція, с. Пилипи, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл. [99, с. 163]</p>	<p>Стіни художньо не оздоблювалися</p>
Печі, їх оздоблення	<p>Підводили кольоровими глинами, яскраво розписували, комин печі прикрашали живописним орнаментом у вигляді рослинного сюжету</p> <p>Розпис печі, с. Оленівка, Балтський р-н, Одеська обл., Мал. Г. Вербицького [264, с. 145]</p>	<p>Кольором або орнаментом виділялися переломи площин. Акцентувалися комин груба. Використовували плоскі керамічні тарелі "тафлі" для оздоблення печей</p> <p>Розпис печі, с. Сказанці, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл., Мал. В. Бушена [264, с. 134]</p>	<p>Піч з комином та опічком обкладали кахлями з різноманітними мотивами</p> <p>Гуцульська піч, обкладена кахлями Кінець XIX -поч. XX ст. [253]</p>
	<p>Сволоки оздоблювали різьбленням або розписами</p> <p>Сволок (фрагмент), Запорізька обл., Сер. XIX ст. [170, с. 217]</p>	<p>Сволок квадратної або прямокутної форми, на ньому вирізьблювалася імя господаря або дату, або хрест, різьбили рідко, частіше декорували розписними орнаментами</p> <p>Розпис сволока, с. Сказанці Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл. [92, с. 169]</p>	<p>Використовували 2-3 сволоки, поперечний сволок декорували різьбленням на нижній та бічній частині: розетками, хрестами, писали дату, зрідка прізвище майстра</p> <p>Різьблення сволоків, с. Ворохта, кін. XIX -Поч. XX Ст. [170, с. 213]</p>

Продовження Таблиці 4.6

	Бойківщина	Закарпаття	Буковина
Інтер'єр житлового приміщення	<p>Піч розташовувалася у правому чи лівому куті і челою була повернута до поздовжньої і фасадної стін, інтер'єр скромніший, ніж в гуцулів.</p> <p>Інтер'єр хати, с. Поляниця, Долинський р-н, Івано-Франківська обл., кін. XIX ст. 1.</p>	<p>В інтер'єрі використовували кольорові тканини з вишивкою, поширені столи-скрині з контурним різьбленням, керамічні вироби для оздоблення осель.</p> <p>Інтер'єр хати, с. Стеблівка, Хустський р-н, Закарпатська обл., Поч. XX ст. [256]</p>	<p>На покуті - образи з рушниками, лампадка. Стіл та лави - вкриті тканими налавниками, часто біля стола ставили переносний ослі, на жердці над ліжком висів святковий одяг</p> <p>Інтер'єр хати, с. Лашківка, Кіцманський р-н, Чернівецька обл., Кін. XIX ст. [266]</p>
Розпис в інтер'єрі житла	Стіни художньо не оздоблювалися	Стіни художнім розписом не оздоблювалися, їх прикрашали килимами	
Печі, їх оздоблення	<p>Напівкурні печі білили у світлі кольори, згодом використовують розмальовані тарілки та денця пляшок для облицювання</p> <p>Фрагмент печі, с. Рекіти, Міжгірський р-н, Закарпатська обл., Сер. XIX ст. [256]</p>	<p>Напівкурні печі білили у світлі кольори, челою печі і верхню частину прилічка підводили кольоровою глиною в тон підлоги</p> <p>Піч, підведені стики площин кольором, с. Стеблівка, Хустський р-н, Закарпатська обл., Поч. XXст. [252]</p>	<p>Світлого кольору, зрідка декорували розписом</p> <p>Фрагмент розпису печі, с. Коритне, Вижицький р-н, Чернівецька обл., Сер. XIX ст. [252]</p>
Сволоки, їх декорування	<p>Використовували 1 сволок, декорували орнаментами, хрестами</p> <p>Новий сволок, с. Липовця, Рожнятівський р-н, [245] Івано-Франківська обл., Кін XIX ст. [177, с. 213]</p> <p>С. Княгинині, XIX ст.</p>	<p>На сволоку писали дату спорудження хати, прізвище майстра, на нього вішали лікувальні трави</p> <p>Сволок з надписами, хата, с. Ракошино, Мукачівський р-н, [239, с. 29]</p>	 <p>Сволоки, хата, с. Вікно, Заставнівський р-н, Чернівецька обл., Кін. XIX ст. [265]</p>

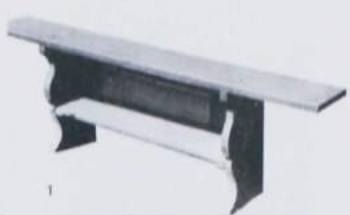

Продовження Таблиці 4.6

	Полісся	Полтавщина та Слобожанщина	Середня Наддніпрянщина
Форми та декорування скринь	<p>Мали опукле віко, ребра оббивали бляхою, оздоблювали технікою фляндрування, перед ними до сер. XIXст. використовували бодні</p> <p>Дмитро Пашук, скриня, с. Смолярі, Волинська обл., 1940 рр. [177, с. 335]</p>	<p>Скрині розписували, тло зеленого, синього, сірого, темно-вишневого кольору, розмальовували передній бік скрині, бічні – не завжди, віко - плоске, розписували рідко</p> <p>Розпис скрині, Полтавщина, XIX ст. [264, с. 72]</p>	<p>Скрині прикрашали розписом, рослинний орнамент, також побутові сцени</p> <p>Скриня, с. Рибниця, Чигиринський р-н, Черкаська обл., Кін. XIX ст. [257]</p>
	<p>Меблі особливо не декорувалися</p> <p>Никифор Соколовський, лава, с. Ветла, Любешівський р-н, [177, с. 324] Волинська обл., сер. XX ст.</p>	<p>Меблі декорували профілюванням та різьбленням</p> <p>Бамбетль, стіл з кріслами, с.Лелюхівка, Новосанжарський р-н, Полтавська обл., Кін XIX ст. [254]</p>	<p>Меблі прикрашали розписом, різьбленням</p> <p>Лави, профілювання, розпис, Кіровоградська обл., поч. XX ст. [177, с. 324]</p>
Столи, меблі для сидіння, їх оздоблення	<p>Бокові стіни мисників мали елементи контурної порізки</p> <p>Полиці "божниця", профілювання, різьблення с. Красилівка, с. Вишеньки Чернігівської обл. [177, с. 163]</p>	<p>Меблі декорували профілюванням та різьбленням, на Полтавщині - розписом</p> <p>В.С. Гарбуз, Я. Г Халабудний, [177, с. 163] П. Ф. Юхименко, шафа, Полтава 1920-і рр.</p>	<p>Мисники, дерев'яний посуд прикрашали розписом</p> <p>Полиця, тумба для посуду, с. Боровиця, Київщинина, XIX ст. [264, с. 79]</p>
	<p>Скромність декоративних елементів, лише керамічні вироби та декоративні тканини, рушники на покутті</p> <p>Фрагмент інтер'єру хати, с.Бехи, Коростенський р-н, Житомирська обл., Кін. XVIII- поч. XIX ст. [254, с. 25]</p>	<p>Поширене використання мальованих дерев'яних тарілок з квітковим орнаментом</p> <p>Мальовані миски, Полтавщина [257]</p>	<p>На покутті вшали фотографії господарів дому, родичів, портрети. Поширений дерев'яний мальований посуд</p> <p>Миски, с. Опішня, повіт Зіньків (сьогод. Черкаська обл.) [208] Фрагмент інтер'єру хати, с. Таборів, Київська обл. [254, с. 9]</p>
Мисники, полиці, шафи та їх оздоблення	<p>Мисники, полиці, шафи та їх оздоблення</p>	<p>Мисники, полиці, шафи та їх оздоблення</p>	<p>Мисники, полиці, шафи та їх оздоблення</p>
Посуд, декоративні елементи	<p>Посуд, декоративні елементи</p>	<p>Посуд, декоративні елементи</p>	<p>Посуд, декоративні елементи</p>

Продовження Таблиці 4.6

	Південь України	Поділля	Гуцульщина
Форми та декорування скринь	Скрині-столі з плоским віком, рідше з опуклим	Скрині-столі з прямим віком і з випуклим віком, прикрашалися металевим окуттям різноманітних профілів, розписані рідко	Двосхилі скрині або з плоским віком, фарбували в коричневий колір, боки їх багато оздоблювали різьбою або випалюванням.
			
	Скриня, Катеринославщина (сьогод. Дніпропетровська обл.), поч. XIX ст. [264, с. 73]	Скрині: с. Пилипи, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл. [99, с. 164] С. Колодрибка, Тернопільська обл., Поч. XX ст. [264, с. 76]	Різьблена скриня, Гуцульщина, кін XIX - поч. XX ст., НМНАПУ [252]
Столи, меблі для сидіння, їх оздоблення	Розписи лав: рослинні орнаменти на темному зеленому, коричневому або блакитному тлі	Лави, столи декорували різьбленням, профілюванням	Стіл на перехресних ногах, з шухлядою, прикрашали різьбленням, випалюванням, не фарбувалися, тому темно-коричневого кольору, поширені столи-скрині
			
	Стіл з кріслами і бамбетлі, с. Михайлівка, Новоодеський р-н, Миколаївська обл., кін. XIX ст. [254]	Стіл, с. Пилипи, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл. [992, с. 164]	Різьблений стіл та стілець, с. Шепіт Косівського р-ну Івано-Франківської обл. Сер. XIX ст. [256]
Мисники, полиці, шафи та їх оздоблення	Мисники, дерев'яний посуд прикрашали розписом	Перші мисники- відкриті, згодом нижня їх частина - переносна, мала дерев'яні двері, а верхня - скляні двері; карнізи та нижки декорували профілюванням	Мисник має 4 полиці, верхня найдовша, над дверима. Різьбленням прикрашали столи, скрині, мисники, колицки
			
	Мальований мисник, с. Старокозаче, Білгород-Дністровський р-н, кін. XIX ст. [254, с. 50]	Мисник, с. Пилипи, Могилів-Подільський р-н, Вінницька обл. [99, с. 163]	Мисник та його деталі, Івано-Франківська обл, поч. XX с. [163, с. 233]
Посуд, декоративні елементи	Значно поширені декоративні тканини: доморобні смугасті рядна на меблях, підлозі, ткані рушники	Поширені рушники, використовувався мотив "ворона"; кераміка ззовні і всередині розписувалася; використовували налавники, витинанки	Дві жердки прикрашені рушниками, ска-тертинами, ліжниками, килимами, святковим одягом, "Образник"-ряди ікон, писанки
	 		
	Миска. Дерево, масло, Ткані рушники. [254, с. 48] Одеська обл. [264, с. 78] с. Старокозаче, Одеська обл., кін. XIX ст.	Подільське гончарство у хаті-"шкальні" (шинку) сер. XIX ст. с. Теремці Кам'янець-Подільського р-ну Хмельницької обл. [249]	Свічник-"трійця", Гуцульщина, XX ст. фільм [252] Рамка, Василь Девдюк, Косів, Івано-Франківська обл., 30-ті рр. [177, с. 349]

Продовження Таблиці 4.6

	Бойківщина	Закарпаття	Буковина
Форми та декорування скринь	Скрині з плоским віком, не оздоблювалися. Куфери - з опуклим віком, їх часто оббивали залізом, фарбували, прикрашали різьбленням, ніжки профілювали, розписували	Скрині орнаментували плоскою різьбою, випалюванням або розписом, називалися "курта лада" - мала скриня	Маленька скриня – «скринга», її обковували металом, вишневе, зелене, коричневе тло з білими і червоними квітами.
			
	Дрогобицький р-н, Львівська обл., [263 с., 77]	Закарпаття, ЗМНАП [177, с. 335]	Розпис скрині, буковина, поч. XX ст., МНАПЛ [177, с. 55]
Столи, меблі для сидіння, їх оздоблення	Поширені столи-скрині, столи з "довбанками", із заглибленнями у столовинах, які служили мисками, підстілля прикрашали різьбленням. "Робимі стільці" з природно вигнутого дерева	Декорування меблів профілюванням, різьбленням, поширені скрині-столи	У всьому Карпатському регіоні поширена скриня із силінням і спинкою «лава-лада», «шафарня», «лада-шафарня» також скрині-столи
			
	Лава, с. Бережаниця, Жидачівський р-н. Львівська обл., [177, с. 323]	Бамбетлі, поч. XX ст. с. Стеблівка, і С. Бедевля, Закарпатська обл. Скриня-стіл, с. Довге, Закарпаття, XIX ст. [177, с. 324, 337]	Стіл, смт. Путила Чернівецька обл. XIX ст. [177, с. 338]
Мисники, полиці, шафи та їх оздоблення	Перші мисники склалися з 3-4 полиць, верхні полиці закливали дверцятами.	Мисник розташовувався між вхідними дверима і стіною, різьблений або оздоблений розписом з рослинним орнаментом	Мисник декорувався різьбленням
			
	Мисник, с. Полянця, Долинський р-н, [247, с. 134]	Мисник одинарний, с. Гукливій, Воловецький р-н, Закарпатська обл., XIX ст. [177, с. 328]	Мисник, с. Рідківці, Новоселицький р-н, поч. XIX ст. [267] Бокова дошка мисника, Чернівецька обл., Поч. XX ст. [163, с. 235]
Посуд, декоративні елементи	Миски і збанки, прикрашені орнаментами, фігурки з дерева, декоративні тканини	Декоративні керамічні миски та тарілки, барвисті тканини	Килими на стіну із зображенням яскравих "руж", птахів, на постелі гора з подушок, на жердці – святкове вбрання, мисник з розмальованим посудом, налавники
			
	Хатня прикраса "Голубок", с. Стара сіль, Старосамбірський р-н, Львівська обл., Поч. XX ст. [177, с. 346]	С. Бедевля, Закарпатська обл., Кін. XIX ст. [248]	Хата, с. Рідківці, Новоселицький р-н, поч. XIX ст. [267]

Продовження Таблиці 4.6

Провідний мотив в архітектурно-художньому рішенні житла цього регіону	
Поширені в цьому регіоні	
Не характерні для цього регіону, (використовувалися рідко)	
Призначення елементів для використання в архітектурі підприємств харчування	
Декоративне	
Утилітарне	
Утилітарне або декоративне	

Аналіз архітектурно-мистецьких традицій історико-етнографічних регіонів України представлений в додатку Д.2 в табл. Д.2.1. В Додатку Д.3 висвітлено закономірності впливу менталітету й традицій жителів різних етнографічних регіонів України на проектування їхнього житла.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 4

1. У проектуванні архітектури інтер'єрів та обладнання обідніх залів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів важливе місце займає синтез архітектури, декоративно-ужиткового та монументально-декоративного мистецтва. Елементи декоративно-ужиткового мистецтва є відтворенням як матеріальної, так і духовної культури, історичним носієм народної творчості, їхнє використання надає інтер'єру художньо-естетичну та культурну цінність.

2. Визначено основні архітектурно-художні засоби використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів: використання архітектурних елементів, притаманних народній архітектурі; застосування своєїрідної композиційної структури (архітектурно-планувальної, об'ємно-просторової композиції, композиції інтер'єру житлового приміщення); використання традиційних місцевих матеріалів; застосування народних меблів з національними та регіональними особливостями; колористика, притаманна тій чи іншій етнічній стилістиці; застосування предметів декоративного та народного мистецтва; особливості декорування окремих деталей і конструктивних елементів, предметів; фактура, текстура та структура облицювальних матеріалів, використаних в оздобленні інтер'єрів; застосування орнаментів і візуально-образної символіки; освітлення; використання елементів природи та озеленення; формування ландшафтно-природних зон; фірмовий стиль, його елементи.

Виділено основні етнічні елементи, що є основою формування національної архітектурно-художньої своєїрідності інтер'єрів: народна архітектура; специфіка організації та формотворення предметного наповнення; вироби народно-ужиткового мистецтва; особливості декору, декорування та оздоблення предметів; колористика; традиційні матеріали.

3. Визначено методи використання етнічних мотивів в архітектурі їх інтер'єрів: стилізації, прямого відтворення, автентичності, синтезу стилізації з використанням сучасних елементів інтер'єру та автентичних.

4. Розроблено основні принципи проектування архітектури сучасних інтер'єрів на основі використання етнічних мотивів: вибірковості, образності, цілісності та впізнаваності. Вони забезпечують створення цілісного впізнаваного регіонального/локального образно-стильового вирішення архітектурного середовища з відтворенням етнічних мотивів у художньо-образному вирішенні архітектури будівлі, її інтер'єрах та деталях; передбачають використання відповідних архітектурно-художніх засобів та методів використання етнічних мотивів.

Визначено риси, які характеризують явище використання етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування: традиційність, синкретичність, екологічність, змінність, універсальність, індивідуальність, унікальність.

5. Узагальнено та систематизовано практику використання української орнаментики в архітектурно-конструктивних елементах, меблях та обладнанні народного житла різних архітектурно-етнографічних регіонів для розширення палітри художньо-архітектурних засобів використання етнічних мотивів та формування національної ідентичності сучасного предметного середовища. Визначено, що найпоширенішими орнаментальними мотивами в розписах українського житла були рослинні, а також геометричні, зооморфні та природні; у різьбленні архітектурних деталей – геометричні та рослинні, рідше предметні.

6. Ідентифіковано та систематизовано архітектурно-конструктивні елементи, меблі та обладнання, архітектурно-художні та декоративні засоби народного житла (як найхарактернішого традиційного типу української народної архітектури) в різних архітектурно-етнографічних регіонах України, зокрема: на Поліссі, Поділлі, у Карпатах і на Прикарпатті (на Гуцульщині, Бойківщині, Закарпатті, Буковині), на Півдні України, Середній Наддніпрянщині, Полтавщині та Слобожанщині. Для усіх регіонів використано однакові ознаки, що стосуються архітектури та інтер'єру народного житла.

Ці архітектурно-художні ознаки зведені у формі матриці та є основою рекомендацій з використання етнічних мотивів у предметно-просторовому середовищі підприємств харчування. Розроблено схему оптимального алгоритму для застосування етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів цих закладів. Матриця й алгоритм у поєднанні з визначеними методами та принципами забезпечать наукове підґрунтя для проектування архітектурного середовища підприємств харчування з етнічними мотивами певного етнографічного регіону.

7. Використання етнічних мотивів в сучасному предметно-просторовому середовищі забезпечує створення нових самобутніх образів за допомогою застосування народної архітектурно-мистецької спадщини. Таким чином інтер'єри, в яких використані переосмислені етнічні традиції мають вагому культурну цінність, апелюють до інтелектуально-емоційного світу людини. Архітектуру інтер'єру із застосуванням етнічних мотивів характеризують самобутність, особлива традиційна атмосфера, ідейна наповненість й атракційність.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

1. Аналіз стану наукової проблеми використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування засвідчив її недостатнє вирішення в теорії сучасної архітектури. Окремі розвідки по цій проблематиці розкриті в наукових статтях періодичних видань, мають фрагментарний характер. Наразі відсутній комплексний підхід до вирішення наукового завдання застосування етнічних мотивів у предметно-просторовому середовищі сучасних підприємств харчування.

2. Виявлено передумови та традиції використання етнічних мотивів в архітектурі українських інтер'єрів. В архітектурній практиці України визначено

періоди активного звернення до мистецько-художньої спадщини, які зумовлені культурними та національно-визвольними рухами й потребою консолідації української нації: 1) початок ХХ століття – виникнення та розвиток українського архітектурного модерну; 2) кінець ХХ століття (починаючи від 60-х рр.) – застосування елементів декоративно-ужиткового та декоративно-монументального

мистецтва в проектуванні архітектури інтер'єрів громадських споруд, зокрема підприємств харчування, які пов'язані з культурно-національним рухом «шістдесятників»; 3) наш час (початок ХХІ ст.) – актуалізується питання збереження національної ідентичності архітектури, широко використовуються народні традиції в предметно-просторовому середовищі підприємств харчування, що спеціалізуються на національній кухні, кількість яких постійно зростає.

3. Методика дослідження етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування складається з чотирьох послідовних етапів, на кожному з яких застосована відповідна комбінація методів дослідження, серед яких аналіз літературних джерел, метод натурних обстежень, методи статистичного та стилістичного аналізів, методи компонентного та

композиційного аналізів, міждисциплінарний метод структурно-семіотичного аналізу.

4. Проведений композиційний аналіз сучасних інтер'єрів підприємств харчування, що містять етнічні мотиви, показав обмеженість архітектурно-художніх засобів у проектуванні інтер'єрів з використанням етнічних мотивів; переважну відсутність диференціації етнічних мотивів в етнографічних регіонах України; переповнення інтер'єрів обідніх залів декоративними елементами; еkleктичне поєднання різних стилів з етнічними мотивами (останні при цьому не мають достатнього стильового вираження); недостатнє або практично відсутнє виявлення етнічних мотивів в архітектурному вирішенні підприємств харчування; брак єдності стильових елементів інтер'єрів, цілісності їхніх композиційних рішень; відсутність органічного поєднання сучасних композиційних засобів і прийомів організації середовища з автентичними народними елементами, як наслідок – консервативність і невідповідність сучасним вимогам комфорту інтер'єрів.

5. Доповнено підходи проектування архітектури сучасних інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів, серед яких підходи антропоцентризму, індивідуалізму, адгокізму, ментальності, гуманізації, традиціоналізму, ривайвалізму, орнаменталізму, еkleктизму, інтеграційності, адаптивності, оптимальності, екологічності та гармонійності.

6. У процесі дослідження розроблено основні архітектурно-художні засоби застосування етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів: архітектурні елементи, притаманні народній архітектурі; своєрідна композиційна структура; традиційні місцеві матеріали; народні меблі з національними та регіональними особливостями; колористика, властива тій чи іншій етнічній стилістиці; предмети декоративного та народного мистецтва; особливості декорування окремих деталей і конструктивних елементів, предметів; фактура, текстура та структура облицювальних матеріалів, використаних в оздобленні інтер'єрів; орнаменти та візуально-образна символіка; освітлення; елементи природи та

озеленення; формування ландшафтно-природних зон; фірмовий стиль, його елементи.

Визначено основні методи використання етнічних мотивів в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування: стилізації (стилізація архітектурно-конструктивних, функційних і декоративних елементів інтер'єру); прямого відтворення (створення сучасних, ідентичних з автентичними зразками, елементів архітектури, інтер'єру); автентичності та відновлення (застосування автентичних зразків декоративно-ужиткового мистецтва: меблів, предметів декору, архітектурних елементів і їхнього відновлення); синтезу стилізації з використанням сучасних і автентичних елементів інтер'єру.

Виявлено риси, які характеризують підхід застосування етнічних мотивів в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування: традиційність, синкретичність, екологічність, змінність, універсальність, індивідуальність, унікальність.

7. Сформовано основні принципи проектування сучасних інтер'єрів на основі використання етнічних мотивів: вибірковості (вибір загальнонаціонального, регіонального або локального стильового вирішення інтер'єру та застосування відповідних архітектурно-художніх засобів); образності (вибір певних методів образного вирішення: стилізації, прямого відтворення, використання автентичних елементів, синтезу перелічених методів для відображення етнічних мотивів у проектуванні архітектури інтер'єрів); цілісності (цілісне відтворення етнічних мотивів у художньому образі архітектури будівлі, її інтер'єрів та деталей); впізнаваності (створення художньо-образної виразності інтер'єру, його стильової ідентичності, яка досягається вибором провідних (для відповідного регіону) художньо-декоративних прийомів і архітектурно-художніх засобів).

8. Розроблено комплексні рекомендації для проектування архітектури інтер'єрів підприємств харчування з використанням етнічних мотивів певного етнографічного регіону України (Полісся, Поділля, Гуцульщини, Бойківщини, Закарпаття, Буковини, Півдня України, Середньої Наддніпрянщини,

Полтавщини та Слобожанщини). Вони ґрунтуються на архітектурно-художніх ознаках народної архітектури цих регіонів, які подані у формі матриці та стосуються екстер'єру житла, специфіки його архітектурно-конструктивних елементів і їхнього оздоблення; інтер'єру житла, меблів, обладнання та їхнього оздоблення; декоративних елементів. Сформовано алгоритм застосування етнічних мотивів в архітектурному проектуванні інтер'єрів сучасних підприємств харчування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань на тему: «Етнонаціональна політика України: здобутки та перспективи» / Кабінет Міністрів України. – К., 2012. – 31 с.
2. ДБН 360-92** Містобудування. Планування та забудова міських і сільських поселень. – К.: Держбуд України, 2002. – 126 с.
3. ДБН В.1.1.7-2002 «Захист від пожежі. Пожежна безпека об'єктів будівництва». – К.: Держбуд України, 2003. – 42 с.
4. ДБН В.2.2-9-99 Будинки і споруди. Громадські будинки і споруди. Основні положення. – К.: Держбуд України, 1999. – 51 с.
5. ДБН В.2.2-25:2009. Підприємства харчування (Заклади ресторанного господарства). – К.: Мінрегіонбуд України, 2010. – 72 с.
6. ДК 018–2000 Державний класифікатор будівель та споруд. – К.: Держстандарт України, 2000. – 53 с.
7. ДСТУ 3862–99 «Ресторанне господарство. Терміни та визначення». – К.: Держстандарт України, 1999. – 26 с.
8. ДСТУ 4281:2004. Заклади ресторанного господарства. Класифікація. – К.: Держспоживстандарт України, 2004. – 12 с.
9. Аграновский Е. Д. Основы проектирования и интерьеры предприятий общественного питания / Е. Д. Аграновский, Б. В. Дмитриев. – М.: Экономика, 1982. – 144 с.
10. Агранович-Пономарева Е. С. Интерьер и предметный дизайн жилых зданий / Агранович-Пономарева Е. С., Аладова Н. И. – Ростов н/Д: Феникс, 2005. – 352 с.
11. Аладов В. Н. Архитектура предприятий общественного питания для стабильных социальных структур: автореф. дис. доктора архитектуры / В. Н. Аладов. – Минск. 1998. – 31 с.

- 12.Александрович В. С. Образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво / Александрович В. С.; Історія української культури. – Т. 2: Українська культура XIII – першої половини XVII століть. – К., 2001. – 277 с.
- 13.Антонович Є. А. Декоративно-прикладне мистецтво / Є. А. Антонович, Р. В. Захарчук-Чугай, М. Є. Станкевич. – Л.: Світ, 1993. – 272 с.
- 14.Арган Дж. К. Современное искусство 1770-1970 р. / Арган Дж. К. [Пер.с итал.Г.П.Смирнова]. – М.: Искусство, 1999. – 754 с.
- 15.Аронов В.Р. Теоретические концепции зарубежного дизайна / Аронов В. Р. – М.: ВНИИТЭ, 1992. – 122 с.
- 16.Артюх В. Ф. Етнографія Києва і Київщини. Традиції і сучасність / Л. Ф. Артюх, Н. К. Гаврилюк, В. Ф. Горленко, І. О. Климко. – Київ: Наукова думка, 1986. – 271 с. : іл.
17. Архітектура: короткий словник-довідник / [А. П. Мардер та ін.]. – К.: Будівельник, 1995. – 336 с. : іл.
- 18.Архитектурный дизайн: словарь-справочник / [под общ. ред. Е. С. Агранович-Пономаревой]. – Ростов н /Д: Феникс, 2009. – 342 с. – (строительство и дизайн).
- 19.Афанасьев Ю. Л. Етнотдизайн у контексті націєтворення та глобалізації / Ю. Л. Афанасьев // Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку: зб. наук. пр. / наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Р.: РДГУ, 2013. – Вип. 19.– Т.2. – 2013. – С. 143-147.
- 20.Афанасьев Ю.Л. Этностиль в национальном и геополитическом контекстах / Ю.Л. Афанасьев // Актуальные проблемы искусства: история, теория, методика: Материялы II Міжнар. навук.-практ. канф., г. Мінск, 7-8 крас. 2011 г. / Бел. дзярж. пед. ун-т ім. М.Танка; рэдкал.: В.І. Жук, М.Р. Баразна, У.А. Васілевіч [і ін.]; адк. рэд. Ю.Ю. Захарына. – Мінск: БДПУ, 2011. – С. 103-105.
21. Афанасьев Ю. Л. Феномен этностиллю: етнокультурні коріння та глобалізаційна крона / Ю. Л. Афанасьев // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету: збірник. Вип. 95. III

- Всеукраїнські Кулішеві читання з філософії етнокультури «Феноменологія софійності в українській культурі. Запити філософських смислів у мові, мистецтві, літературі». – Чернігів: Чернігівський нац. пед. ун-т імені Т. Г. Шевченка, 2011. – № 95. – С. 46-49.
22. Багмут С. И. Интерьер предприятий общественного питания / Багмут С. И. – М.: Экономика, 1976. – 63 с.
23. Бартенев И. А. Очерки истории архитектурных стилей / И. А. Бартенев, В. Н. Батажкова. – М.: Изобразительное искусство, 1983. – 384 с.
24. Батрименко В. Основи проектування й інтер'єр підприємств харчування / В. Батрименко – Тернопіль: Газда, 2002. – 314с.
25. Бежкович А. С. Український народний настінний розпис / Бежкович А. С. // НТЕ. — 1957. — № 4. — С. 121-128.
26. Бердичевский В. Х. Проектирование предприятий общественного питания / В. Х. Бердичевский, В. И. Карсекин. – К.: Вища школа, 1988. – 208 с.
27. Білан М. С. Український стрій / М. С. Білан, Г. Г. Стельмащук. — Л.: Вид-во «Апріорі», 2011. — 313 с.
28. Білецький П. О. Українське мистецтво та архітектура кінця ХІХ – початку ХХ ст. / П. О. Білецький, В. В. Чепелик, В. Є. Ясієвич. – К: Наукова думка, 2000. – 238 с.
29. Бірюльов Ю. О. Архітектура Львова ХІХ століття / Architektura Lwowa XIX wieku. / Бірюльов Ю. О. — Kraków / Краків, 1997. — 91 с., 174 ілюстр. (у співавторстві, укр. і пол. мовами).
30. Бірюльов Ю. О. Мистецтво львівської сецесії / Бірюльов Ю. О. — Л.: Центр Європи, 2005. — 184 с.
31. Божинський Б. І. Національна самобутність у сучасній архітектурній практиці / Божинський Б. І., Мироненко В. П. // Проблеми теорії і історії архітектури України. – 2011. – Вип. 11. – С. 132-136.
32. Божинський Б. І. Сьогочасні перспективи вжитку етнокультурних чинників самобутньої української архітектури / Божинський Б. І. // Традиції та новації

- у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.: ХДАДМ, 2011. – № 2. – С. 113-116.
33. Бойко О. Г. До питання про орнаментальні форми, що використовуються в дизайні / Бойко О. Г., Шиманська Т. А. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / За ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2011. – № 6. – С. 11-13.
34. Борисова С. Етнодизайн як явище сучасної культури / С. Борисова // Гуманізація навчально-виховного процесу: Зб. наук. праць / за ред. проф. В. І. Сипченка (УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА: минуле, сучасне, шляхи розвитку). – Слов'янськ: В. ц. СДПУ, 2011. – Випуск 17. – С. 27-32.
35. Босий О. Г. Міф, символ, орнамент: метод. посіб. / О. Г. Босий – В: ФОП Данилюк В.Г., 2011. – 120 с.
36. Браиловская Л. В. Дизайн интерьера в восточном стиле: Япония, Китай, Индия, Египет / Браиловская Л. В. — Ростов н/Д: Феникс, 2004. – 384 с.
37. Бромлей Ю. В. Мировая культура: традиции и современность / Ю. В. Бромлей. – М.: Наука, 1991. – 344 с.;
38. Бромлей Ю. В. Современные проблемы этнографии / Ю. В. Бромлей. – М.: Наука, 1981. – 390 с.
39. Бромлей Ю. В. Этносоциальные процессы: теория, история, современность / Ю. В. Бромлей. – Москва: Наука, 1987. – 333 с.;
40. Будасов Б. В. Строительное черчение / Б. В. Будасов, В. П. Каминский. – М.: Стройиздат, 1990. – 464 с.
41. Бурцев А. Г. Семиотическая модель языка архитектурных форм: автореф. дис. канд. архитектуры: спец. 18.00.01 «Теория и история архитектуры, реставрация и реконструкция историко-архитектурного наследия» / А. Г. Бурцев. – Новосибирск, 2001. – 21 с.
42. Буткевич Л. М. Орнамент как процесс / Буткевич Л. М. – М.: МГТУ, 2000. – 359 с.
43. Бхаскаран Л. Дизайн и время / Лакшми Бхаскаран [перевод з англ. И.Д. Голыбиной]. – М.: Арт-родник, 2009. – 256 с.

44. Вагнер Г. К. Канон и стиль в древнерусском искусстве / Вагнер Г. К. – М.: Искусство, 1987. – 288 с.
45. Виппер Б. Р. Проблема стилей в западноевропейском искусстве XV – XVII веков. Ренессанс. Барокко. Классицизм. / Виппер Б. Р. – М.: Наука, 1966. – 338 с.
46. Власов В. Г. Стили в искусстве: в 3 т. / В. Г. Власов.— М.: Кольна, 1995. — Т. I.: Словарь. – 1995. – 672 с.
47. Власов В. Г. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства: в 10 т. / В. Г. Власов. – СПб.: Азбука-классика, 2007. — Т.6. – 2007. – 592 с.
48. Войтович Д. І. Особливості розвитку колористики сільського житла Галичини (друга пол. ХІХ ст.- поч. ХХІ ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата архітектури 18.00.01. / Д. І. Войтович. – Львів, 2009. – 22 с.
49. Георгієва О. С. Використання елементів народного житла в сучасному дизайні середовища / Георгієва О. С. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2011. – № 5. – С. 45-47. 184 с. (Мистецтвознавство).
50. Георгієва О. С. Українські народні традиції як складова дизайну інтер'єрів сучасного індивідуального житла: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата мистецтвознавства: 17.00.07 / О. С. Георгієва. – Київ, 2013. – 19 с.
51. Гилилов И. М. Интерьер и мебель ресторана, кафе, столовой / И. М. Гилилов, Т. Л. Кильпе. – М.: Экономика, 1968. – 134 с.
52. Голубець О. М. Проблеми національної ідентифікації в українському мистецтві початку ХХ століття / Голубець О. М. // Мистецтвознавство: науковий збірник спілки критиків та історії мистецтва. – Л.: СКІМ, 2011– № 11. – 344 с.
53. Гошко Ю. Г. Народна архітектура українських Карпат XV – ХХ ст. Гошко Ю. Г., Кішук Т. В, Могитич І. Р., Федака П. М. – К.: Наукова думка, 1987. – 272 с.

54. Грицюк Л. С. Проектування закладів громадського харчування: навч. посібник / Грицюк Л. С., Лінда С. М., Якубовський В. Б. – Л.: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2012. – 184 с.
55. Громнюк А. І. Архітектура інтер'єру давніх культур: етноознаки, етнокультурна ідентичність суспільства / А. І. Громнюк // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. зб. – К.: КНУБА, 2013. – № 34. – С. 98-108.
56. Громнюк А. І. Етнічна стилістика у інтер'єрах підприємств громадського харчування м. Києва / А.І. Громнюк // Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст: збірник наукових праць. Кн. 3. – Полтава.: ПНПУ ім. В.Г. Короленка, 2015. – № 3. – С. 237-240.
57. Громнюк А. І. Етностиль як об'єкт системного осмислення в контексті формування архітектури інтер'єру на теренах індустріального і постіндустріального суспільства / А. І. Громнюк // Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. зб. – К.: КНУБА, 2013. – № 33. – С. 36-48.
58. Громнюк А. І. Менталітет, етномотиви та традиції як засоби національно орієнтованого дизайну середовища / А. І. Громнюк // Наука і життя: сучасні тенденції, інтеграція у світову наукову думку: матеріали дев'ятої Міжнародної наук.-практ. інтернет-конф. – 23–25 травня 2013. – Київ, 2013. – 64 с. – С. 5–7.
59. Громнюк А. І. Національні пошуки у світовій архітектурі ХІХ-ХХ століття / А. І. Громнюк // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.:ХДАДМ, 2012. – №5. – С. 120-123.
60. Громнюк А. І. Орнаментика як засіб формування етнокультурної ідентичності архітектури інтер'єру / А. І. Громнюк // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: збірка наукових праць. – Х.:ХДАДМ, 2014. – №2. – С. 101-107.
61. Громнюк А. І. Типологічні засади формування предметно-просторового середовища підприємств громадського харчування / А. І. Громнюк //

- Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: збірка наукових праць. – Х.:ХДАДМ, 2013. – №2. – С. 147-152.
62. Гумилев Л. Н. География этноса в исторический период / Л. Н. Гумилев. – Ленинград: Наука, 1990. – 278 с.
63. Гумилев Л. Н. О термине «этнос» / Л. Н. Гумилев // Доклады Географического общества СССР, 1967. – № 3. – С. 3-17.
64. Гумилев Л. Н. Этногенез и биосфера Земли / Л. Н. Гумилев. – Ленинград: Издательство ЛГУ, 1989. – 495 с.
65. Гурська А. С. Мова та граматика українського орнаменту / А. С. Гурська. – К.: Альтернативи, 2003. – 144 с.
66. Давидич Т. Ф. Стиль как язык архитектуры / Т. Ф. Давидич. – Х.: Изд-во Гуманитарный центр, 2010. – 336 с.
67. Даниленко В. Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури: Монографія / Даниленко В. Я. – Х.: Колорит, 2005. – 224 с.
68. Даниленко В. Я. Майбутнє європейського дизайну: Чехія, Польща, Україна / Даниленко В. Я. – Х.: Колорит, 2007. – 197 с.: іл.
69. Даниленко В. Я. Національна орієнтованість дизайну Фінляндії / В. Я. Даниленко // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – Харків: ХДАДМ, 2003. – № 3. – С. 93-105;
70. Даниленко В. Я. Новий європейський дизайн: центрально-східна версія (Зіставлення дизайну Чехії, Польщі, України з дизайнерською мапою світу) / Даниленко В. Я. // МІСТ (мистецтво, історія, сучасність, теорія): Зб. наук. пр. з мистецтвознавства і культурології / Ін-т проблем сучасного мис-ва АМУ. – К.: Інтертехнологія, 2006. – 432 с., С.59-66.
71. Данилюк А. Г. Давня архітектура українського села: етнографічний нарис / Данилюк А. Г. – К.: Техніка, 2008. – 256 с.
72. Данилюк А. Г. Скарби народної архітектури Гуцульщини: етнографічний нарис / Данилюк А. Г. – Л.: Логос, 2000. – 136 с.
73. Данилюк А. Г. Українська хата / А. Г. Данилюк. – К. : Наук. думка, 1991. – 110 с.

74. Денисова Н. И. Ресторанный интерьер: идеи и дизайн / Н. И. Денисова. – М.: Издательский дом «Ресторанные ведомости», 2004. – 160 с.
75. Дженкс Ч. Язык архитектуры постмодернизма / Ч. Дженкс. – М.: Стройиздат, 1985.
76. Дида І. А. Екологічні основи традиційної української архітектури: Монографія / І. А. Дида. — Львів: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2009. – 329 с.
77. Дудка С.-Р. О. Прийоми формування предметно-просторового середовища ресторанних комплексів / Дудка С.-Р. О. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.: ХДАДМ, 2012. – № 1. – С. 191-194.
78. Дяків О. В. Художні особливості декоративного мистецтва Західного Поділля ХІХ – ХХ ст. (історія, типологія, стилістичні відміни): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата мистецтвознавства: 17.00.06 / Дяків О. В. – Львів, 2007. – 18 с.
79. Дяченко Ю. Г. Інтернаціональне та національне в сучасному дизайні / Ю. Г. Дяченко // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2002. – № 6. – С.248-250.
80. Ежов В. И. Архитектура общественных зданий и комплексов / Ежов В. И., Ежов С. В., Ежов Д. В. / под общ. Ред. В.И. Ежова. – К.: Вистка, 2006. – 380 с.
81. Енциклопедія історії України: в 5 т. [редкол.: В. А.Смолій та ін.] – К.: Наукова думка, 2005. – Т.3. – 2005. – 672 с.
82. Євтух В. Б. Етнічність: енциклопедичний довідник / В. Б. Євтух. – К.: Фенікс, 2012. – 396 с.
83. Єгорова Н. Стиль в интерьере / Єгорова Н. – К.: ООО «Издательский Дом Украинский Медиа Холдинг», 2010. – Серия «Стиль в интерьере» Т.8.: Этно – 2010. – 64 с.: илл.
84. Жарновська Т. С. Принципи проектування підприємств харчування / Т. С. Жарновська // Зб.наук.праць КНУБА. – Київ, 2008. – С. 67-71.

85. Жоголь Л. Е. Декоративное искусство в интерьере общественных зданий / Л. Е. Жоголь. – К.: Либідь, 1978. – 103 с.
86. Жук І. Д. Народний мотив в архітектурі Львівського модерну / Жук І. Д. // Народна творчість та етнографія. – 1988. – № 3. – С. 33-39.
87. Земпер Г. З. Стил в технических и тектонических искусствах, или Практическая эстетика / Земпер Г. З. – М.: Искусство, 1970. – 328 с.
88. Иванова Н. В. Проектирование зданий и сооружений предприятий пищевой промышленности / Н. В. Иванова. – М.: Стройиздат, 1987. – 265 с.
89. Иконников А. В. Пространство и форма в архитектуре и градостроительстве / А. В. Иконников. — М.: КомКнига, 2006. – 352с.
90. Кайндль Р. Гуцули: їх життя, звичаї та народні перекази (2001) / Раймунд Кайндль. – Чернівці: Молодий буковинець, 2001. – 208 с.
91. Калиновська І. М. Інтер'єри громадських приміщень Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століть як об'єкт дослідження науковців / І. М. Калиновська // Вісн. Харк. держ. акад. дизайну і мистец. – 2006. – № 3. – С. 39-44
92. Калиновська І. М. Інтер'єри громадських будівель кінця ХІХ-ХХ століть на прикладі Івано-Франківщини: культурологічний аспект: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата мистецтвознавства: 26.00.01 / І. М. Калиновська. – Івано-Франківськ, 2012. – 16 с.
93. Каплун А. И. Стил и архитектура / Каплун А. И. – М.: Стройиздат, 1985. – 232 с.
94. Кара-Васильєва Т. В. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «великого стилю» / Т. В. Кара-Васильєва, З. А. Чегусова. – К.: Либідь, 2005. – 280 с.: іл.
95. Каліщук Р. В. Орнаментально-знакові мотиви у живописі культури Трипілля-Кукутені / Р. В. Каліщук // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В.Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2000. – № 8. – С. 64-68.
96. Кирилюк О. Універсальні виміри української культури / Кирилюк О., Горський В., Парахонський Б. та ін. – Одеса: Друк, 2000. – 216 с.

97. Кокурин В. Ф. Новое в проектировании предприятий общественного питания / Кокурин В. Ф., Чиколодкова В. Н., Гусева Л. И. – М.: Экономика, 1972. – 151 с.
98. Косміна Т. В. «Поселення, житло, забудова» / Т. В. Косміна // Українська минувшина: Ілюстрований етнографічний довідник / за ред. А. Пономарьова. – Київ, 1993. – 123 с.
99. Косміна Т. В. Сільське житло Поділля. Кінець XIX-XX ст.: Історико-етнографічне дослідження. / Косміна Т. В. — К.: Наукова думка, 1980. — 192 с.
100. Криворучко О. Ю. Актуальність та проблеми вивчення деконструктивізму в сучасній архітектурі / О. Ю. Криворучко // Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель. Спец. випуск: Сучасні тенденції в архітектурі та будівництві. – К.: Київ ЗНДЦЕП, 2003. – С. 138-141.
101. Криворучко О. Ю. Риси архітектури деконструктивізму / О. Ю. Криворучко // Регіональні проблеми архітектури та містобудування. Вип. 5-6: стан і перспективи розвитку. – О.: Астропринт, 2003. – С. 301-307.
102. Криворучко О. Ю. Суть і місце деконструктивізму в архітектурі ХХ століття: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата архітектури 18.00.01. / О. Ю. Криворучко . – Львів, 2008. – 21 с.
103. Крилатова О. С. Вектори розвитку етностилю в сучасному дизайні громадських інтер'єрів України / Крилатова О. С. // Вісник Львівської національної академії мистецтв. – 2013. – вип. 24. – С. 27-36.
104. Кузнецова І. О. Засоби створення сучасного національного українського інтер'єру / Кузнецова І. О., Лобода О. В. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2012. – № 5. – С. 62-65 .
105. Курилич М. В. Гуцульський орнамент / М. В. Курилич. – К.: ЛК Мейкер, УВЦ, 2001. – 127 с.

106. Курліщук Б. Ф. Проектування інтер'єрів житлових і громадських споруд / Б. Ф. Курліщук. – К.: ІСДО, 1995. – 264 с.
107. Куцевич В. В. Реформування архітектурно-типологічної і науково-методологічної бази проектування об'єктів соціокультурного призначення в сучасних умовах України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора архітектури: спец. 18.00.02. «Архітектура будівель та споруд» / В. В. Куцевич. – К.: КНУБА, 2004. – 34 с.
108. Лебедева Л. И. Интерьер и оборудование зданий общественного питания / Л. И. Лебедева, М. А. Кликич. – М.: Издательство литературы по строительству, 1972. – 254 с.
109. Легенький Ю. Г. Дизайн: культурологія та естетика / Легенький Ю. Г. – К.: КДУТД, 2000. – 272 с.
110. Леонтьєв Д. В. Архітектура України. Велика ілюстрована енциклопедія / Леонтьєв Д. В. – Х.: Веста, 2010. – 224с.: іл.
111. Лінда С. М. Історизм у розвитку архітектури: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора архітектури: спец. 18.00.01. «Теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури» / С. М. Лінда. – Львів, 2013. – 39 с.
112. Лінда С. М. Структура «архітектурного знака» та «архітектурного тексту» в семіотичному аналізі об'єктів історизму / Лінда С. М. // Вісник НУ «Львівська політехніка»; «Архітектура». – 2012. – №728. – С. 14-25.
113. Лобода О. В. Відмінності українського орнаменту за історико-географічними регіонами України. Місце дизайну в промисловій політиці України / О. В. Лобода // Всеукраїнська студентська конференція, м. Черкаси, 20-21 квітня. – Ч.: ЧДТУ, 2010. – С. 100-105.
114. Логвин Г. Н. Украинское искусство / Г. Н. Логвин – М.: Искусство, 1963. – 289 с.
115. Лоусан Ф. Рестораны, клубы, бары: планирование, дизайн, управление / Ф. Лоусан . 2-е изд. М.: Проспект, 2004. – 392 с.
116. Малина В. В. Народне мистецтво півдня України. Кінець ХІХ- Поч. ХХ ст.: на матеріалах Миколаївської, Одеської, Херсонської областей: автореф. дис.

- на здобуття наук. ступеня канд. мистецтвознавства: 17.00.06 «декоративне і прикладне мистецтво» / В. В. Малина. Л., 1999. – 16 с.
117. Малік Т. В. Культура дизайну етно семіотичних країн / Т. В. Малік // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2012. – № 2. – С.18-20.
118. Масненко В. В. Українська хата / В. В. Масненко, В. Б. Ракшанов. – Черкаси: Брама- Україна, 2012. – 190 с.: іл.
119. Мельниченко Г. Ю. Використання тканинного розпису батику при формуванні дизайну інтер'єру ресторану / Мельниченко Г. Ю., Чернявський В. Г. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2009. – № 7. – С. 74-79. (Мистецтвознавство).
120. Мигаль С. П. Дизайн середовища: проблеми та перспективи / С. П. Мигаль // Вісник НУ «Львівська політехніка». – Л.: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2012. – №728. Архітектура. – С.197 – 2002.
121. Мигаль С. П. Науково-методологічні основи дизайну просторово-предметного середовища / С. П. Мигаль // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.:ХДАДМ, 2012. – №5. – С. 75-78.
122. Миневрин Г. Б. Основные задачи и принципы художественного проектирования. Дизайн архитектурной среды / Г. Б. Миневрин. – М.: Архитектура, 2004. – 96 с.
123. Миневрин Г. Б. Основы проектирования оборудования для жилых и общественных зданий / Г. Б. Миневрин. – М.: Архитектура, 2004. – 112с.
124. Мироненко В. П. Архітектурна ергономіка: підручник / В. П. Мироненко. – К.: НАУ-друк, 2009. – 240 с.
125. Мироненко В. П. Екологічність у формуванні предметно-просторового середовища ресторанних комплексів / Мироненко В. П., Дудка С.-Р. О. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за

- ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2011. – № 8. – С. 25-28. 168 с.
(Мистецтвознавство).
126. Мироненко В. П. Функции орнамента в художественном проектировании / Мироненко В. П., Дедова Н. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2011. – № 6. – С. 98-100.
127. Митрофанова Е. В. Диалог культурных традиций в дизайне современных ресторанных интерьеров / Митрофанова Е. В. // Язык и общество: материалы конференции: «Чтения К.Д. Ушинского», Ярославль: издательство ЯГПУ им. К.Д. Ушинского, 2006. – С. 44-46
128. Митрофанова Е. В. Дизайн интерьера ресторанных заведений России конца XIX – начала XXI веков: автореф. дис. на соискание ученой степени кандидата искусствоведения 24.00.01 / Е. В. Митрофанова. – Ярославль, 2006. – 16 с.
129. Найден О. Ф. Орнамент українського народного розпису: витоки, традиції, еволюція / Найден О. Ф. — К.: Наукова думка, 1989. – 131 с.
130. Некрасова М.А. Народное искусство как часть культуры: Теория и практика / Некрасова М.А. – М.: Изобразительное искусство, 1983. – 344 с.
131. Нікіщенко Ю. І. Орнамент як джерело дослідження етнічної культури України (на матеріалах XIX – початку XX ст.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата історичних наук: 17.00.01. / Ю. І. Нікіщенко – К., 2004. – 21 с.
132. Нікіщенко Ю. І. Орнамент як етнокультурна категорія / Ю. І. Нікіщенко // Наук. зап. НаУКМА. Теорія та історія культури. – Т., 2000. – С. 65-69.
133. Ніколаєнко В. В. Методика архітектурного формування загальноміської системи громадського харчування: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата архітектури: 18.00.01. / В. В. Ніколаєнко. – Макіївка, 2013. – 20 с.
134. Нікуленкова Т. Т. Проектування підприємств громадського харчування / Нікуленкова Т. Т., Маргелов В. Н. – Харків.: Фант Лтд., 2001. – 175 с.

135. Нікуленкова Т. Т. Проектирование предприятий общественного питания / Нікуленкова Т. Т., Ястина Г. М.. – М.: Колос. С, 2007. – 247 с.
136. Николаева Н. С. Художественная культура Японии XVI столетия / Николаева Н. С. – М: Искусство, 1986. – 239 с.
137. Никоненко Т. М. Етнокультурні особливості художньої культури / Т. М. Никоненко // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. / за ред. В.Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2010. – № 7. – С. 142-145. (Мистецтвознавство).
138. Новикова Е. Б. Интерьер общественных зданий / Новикова Е. Б. – М.: Стройиздат, 1991. – 368 с.
139. Новосельчук Н. Є. Дизайн внутрішнього простору традиційного японського житла / Новосельчук Н. Є. // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архитектура. – 2008. – № 4. – С. 81-86.
140. Новосельчук Н. Є. До питання синтезу мистецтв в інтер'єрах громадських споруд к. XIX – поч. XX ст. / Новосельчук Н. Є. // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв: Зб. наук.пр. – Харків.: ХДАДМ. – 2005. – № 6 . – С. 13-18.
141. Новосельчук Н. Є. Принципи архітектурно-планувальної організації інтер'єрів закладів громадського харчування / Новосельчук Н. Є. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.: ХДАДМ, 2012. – № 3. – С. 97-101.
142. Новосельчук Н. Є. Формування інтер'єру громадських будівель кінця XIX – початку XX століття (на прикладі Харківщини і Полтавщини): дис. на здобуття наук. ступеня кандидата архітектури 18.00.01. / Новосельчук Н. Є. – К., 2006. – 255 с.
143. Нога О. П. Український стиль в церковному мистецтві Галичини кінця XIX –початку XX століть / О. П. Нога. – Л.: Українські технології, 1999. – 160 с.
144. Обуховська Л. В. Національна ідентичність українських аеровокзалів на прикладі орнаментів: способи використання / Обуховська Л. В.,

- Шинкарчук І. В. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв: зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2011. – №.6. – С. 101-103. (Мистецтвознавство. Архітектура).
145. Олійник О. П. Африканський стиль в дизайні інтер'єру / О. П. Олійник, Чупринська Л. В. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2009. – С. 94-98. (Мистецтвознавство. Архітектура).
146. Олійник О. П. Прийоми використання національної тематики в дизайні інтер'єрів аеропортів та аеровокзалів / Олійник О. П., Пилевої В. А. // Проблеми розвитку міського середовища: наук.-техн. збірник. – К.: НАУ, 2009. – №.2. – С. 124-140.
147. Оприск В. Г. Типи поселень / В. Г. Оприск // Історія української культури. У п'яти томах. Том 2 (Українська культура XIII — першої половини XVII століть). – К.: Наукова думка, 2001. – 224 с.
148. Пелагеша Н. Є. Україна у смислових війнах постмодерну: трансформація української національної ідентичності в умовах глобалізації: Монографія / Н. Є. Пелагеша . – К.: НІСД, 2008. – 288 с.
149. Петришин Г. П. Історичні архітектурно-містобудівні комплекси: наукові методи дослідження: навч. посібник / Петришин Г. П., Іваночко У. І., Їдак Ю. В., Топилко С. І., Бойко Х. С., Соснова Н. С., Олешко О. П., Гнесь Л. Б. – Л.: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2006. – 212 с.
150. Пивоев В. М. Этнос и нация: проблемы идентификации. 2-е изд. / Пивоев В. М. – М.: Директ-Медиа, 2013. – 111 с.
151. Подлевских М. Б. Влияние восточных культурных традиций на формирование этнической стилистики в интерьере (на примере ресторанов национальной кухни) / М. Б. Подлевских // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2008. – № 3. – С. 129-136. (Мистецтвознавство. Архітектура).
152. Подлевских М. Б. Влияние «экодизайна» на формирование образа современных «этно» интерьеров предприятий общественного питания /

- М. Б. Подлевских // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2012. – № 3. – С. 20-22. (Мистецтвознавство).
153. Подлевских М. Б. Композиційні засоби організації просторів підприємств громадського харчування з виявленням народної стилістики / М. Б. Подлевских // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2008. – № 7. – С. 110-115. (Мистецтвознавство).
154. Подлевских М. Б. Принципы формирования этнической стилистики в решении пространства жилого интерьера / М. Б. Подлевских // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2007. – № 8. – С. 106-112. (Мистецтвознавство. Архітектура).
155. Подлевских М. Б. Роль декоративных элементов при формировании африканской стилистики в решении пространств современного интерьера предприятий общественного питания / М. Б. Подлевских // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2009. – № 5. – С. 161-165. (Мистецтвознавство).
156. Подлевских М. Б. Роль текстиля в формировании украинского народного образа (на примере предприятий общественного питания / М. Б. Подлевских // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2011. – № 6. – С. 104-106.
157. Полікарпов І. С. Вироби народних промислів України / Полікарпов І. С., Стефанюк Є. М., Тимченко О. О. – Львів: видавництво ЛКА, 2003. – 306 с.
158. Пономаренко В. Проектування підприємств харчування / Пономаренко В. – К.: Діло, 2000. – 285с.
159. Пономарева Е. С. Цвет в интерьере / Е. С. Пономарева. – Мн.: Высшая школа, 1984. – 167 с., илл.

160. Райнфус Р. Народная архитектура лемков / Райнфус Р. // Карпатский сборник. – М., 1972. – С. 45-56.
161. Рудик Д. Є. Вияв етнічної культури в дизайні сучасних готельних комплексів України / Д. Є. Рудик // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: наук. зап. Рівненського державного гуманітарного університету. У 2-х т. – Вип. 17. – Рівне: РДГУ, 2011. – Т. 1. – С. 112-118.
162. Рудик Д. Є. Стилізація як засіб створення художнього образу в етнодизайні (на прикладі готельного комплексу «Кіцхоф») / Д. Є. Рудик // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2011. – № 4. – С. 96-98.
163. Самойлович В. П. Народна архітектура України в ілюстраціях / В. П. Самойлович – К.: Абрис, 1999. – 281 с.: іл.
164. Самойлович В. П. Народна творчість в архітектурі сільського житла: монографія / В. П. Самойлович – К.: Державне видавництво літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1961. – 341 с.
165. Самойлович В. П. Українське народне житло (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) / В. П. Самойлович – К.: Наукова думка, 1972. – 24 с.: іл.
166. Селівачов М. Р. Лексикон української орнаментики (іконографія, номінація, стилістика, типологія) / Селівачов М. Р. — К: Редакція вісника Ант; Фенікс, 2013. – 416 с., іл.
167. Селівачов М. Р. Українська народна орнаментика ХІХ–ХХ ст. (іконографія, номінація, стилістика, типологія): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора мистецтвознавства: 17.00.06. / М. Р. Селівачов. – Київ, 1996. – 35 с.
168. Сергеева Н. В. Традиційна культура в сучасному дизайні / Сергеева Н. В. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.: ХДАДМ, 2011. – № 2. – С. 243-246.
169. Скоромець А. Екологічні тенденції у формуванні інтер'єрів закладів громадського харчування / Скоромець А., Новосельчук Н. // Традиції та

- новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.: ХДАДМ, 2012. – № 4. – С. 62-65.
170. Сластион А. Г. К возрождению украинского архитектурного стиля / Сластион А. Г., Каманин И. М. // Археологическая летопись Южной России. – 1903. – № 3-4. – С. 218-241.
171. Словник іншомовних слів / [за ред. О. С. Мельничука]. – К.: Головна редакція української радянської енциклопедії АН УРСР, 1974. – 766 с.
172. Словник української мови / [Винник В. О., Градова В. П., Кільчевський І. О., Лагутіна А. В та ін.]: в 11 т. – К.: Наукова думка, 1970-1980. – Т. 4. – 1972. – С. 810.
173. Современный словарь-справочник по искусству / [науч. ред. и состав А. А. Мелик-Пашаев]. – М.: Олимп: ООО «Издательство АСТ», 2000. – 816с.
174. Соломіна Ю. Культурологія / Соломіна Ю., Кагана М. – М., 2005. – 566 с.
175. Соломченко О. Г. Гуцульське народне мистецтво і його майстри / Соломченко О. Г. – К.: Мистецтво, 1959. – 60 с.
176. Сперанская В. С. Синтез архитектуры и монументально-декоративного искусства в интерьере общественных зданий. Обзор. М., 1974. – 46 с.
177. Станкевич М. Є. Українське художнє дерево XVI – XX ст. / Станкевич М. Є. – Л.: Афіша, 2002. – 480 с., іл.
178. Стародубцева Л. Архітектура постмодернізму: Історія, теорія, практика / Л. Стародубцева. – К.: Спалах, 1998. – 208 с.
179. Степанов Н. Н. Цвет в интерьере / Степанов Н.Н. – К.: Вища школа. Головное изд-во, 1985. – 184 с.
180. Степанова А. П. Теория орнамента / Степанова А. П. – Ростов н/Д: Феникс, 2011. – 149 с.
181. Степико М. Т. Буття етносу. Витоки, сучасність, перспективи / Степико М. Т. – К.: Знання, 1998. – 37 с.
182. Сушко В. А. Житлове будівництво українців Слобожанщини у XVIII – XX століттях / В. А. Сушко // Матеріали до української етнології: щорічник:

- збірка наукових праць // К. : НАН України, ІМФЕ ім. М.Т. Рильського, Асоціація етнологів, 2011. – Вип. 10 (13). – С. 111-115.
183. Тадрос С. Содержание и форма орнамента в архитектуре и искусстве / Тадрос С. // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Збірка наукових праць. – Х.: ХДАДМ, 2010. – № 1. – С. 39-42.
184. Тимофієнко В. І. Енциклопедія архітектурної спадщини України: тематичний словник / [Авт.-уклад. В. І. Тимофієнко]. – К. : УАА , 1995. – 366 с.
185. Товбич В. В. Демоекосистемний погляд на історію архітектури та містобудування / В. В. Товбич, П. П. Чередніченко, О. С. Усова // Містобудування та терит. планування: наук.-техн. збірник / Київ. нац. ун-т буд-ва і архіт., Держ. наук.-дослід. ін-т теорії та іст. архіт. і містобудування, Спілка урбаністів України. – К.: КНУБА, 2006. – Вип. 25. – С. 311-314.
186. Товбич В. В. До визначення терміна "архітектурна діяльність" / В. В. Товбич // Вісн. Нац. ун-ту "Львів. політехніка". – 2007. – № 585. – С. 157-158.
187. Торошкіна О. А. Семантика архітектури: навч. посіб. / Торошкіна О. А. – К.: НАУ, 2008. – 96 с.
188. Трегуб Н. Є. Етнодизайн меблів у процесі культурно-екологічного редизайну середовища // Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті: Зб. наук. праць вищих навчальних закладів художньо-будівельного профілю України і Росії / Під заг. ред. Н. Є. Трегуб. – Х.: ХДАДМ. – 2003, вип. № 1-2. – С. 224-230.
189. Трегуб Н. Є. Етностилізації як напрямок дизайн-освіти меблярів ХДАДМ / Трегуб Н. Є. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2007. – № 6. – С. 173-178.
190. Трегуб Н. Є. Образ и язык этно-дизайна мебели / Трегуб Н. Є. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2011. – № 1. – С. 58-62. (Мистецтвознавство).

191. Трегуб Н. Є. Творческие концепции регіонального дизайну / Трегуб Н.Є. // Вісник ХДАДМ Харків. держ. академії дизайну і мистецтв: збірка тез конференції. – Х.: 2002. – № 6. – С. 181-184.
192. Троценко В. К. До питання про національні форми в архітектурі / Троценко В. К. // Архітектура Радянської України. – 1939. – № 10. – С. 7-11
193. Українське народне мистецтво: різьблення та художній метал / [ред. колегія Заболотний В. Г. та ін., упорядники П. Г. Юрченко, А. Ф. Будзан, П. М. Жолтовський]. – К.: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1962. – 230 с.
194. Уоткин Д. История западноевропейской архитектуры / Уоткин Д. – Köln: "Koenemann", 2001.– 423 с.
195. Уренев В. П. Архитектура предприятий общественного питания / Уренев В. П. – К.: Будівельник, 1981. – 128., илл.
196. Уренев В. П. Интерьер и оборудование предприятий общественного питания / Уренев В. П. – К.: Будівельник, 1978. – 112 с.
197. Уренев В. П. Основы архитектурного проектирования предприятий общественного питания: учеб. пособие / Уренев В. П. – К.: Вища школа, 1990. – 190., илл.
198. Урицкая М. А. Восточный дневник дизайнера / Урицкая М. А., Исаев И. А., Яковлева С. А. М.: Издательский дом «Ниола 21век», 2006. – 240 с.
199. Федака П. М. Народне житло українців Закарпаття XVIII-XX століть: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора історичних наук: спец. 07.00.05 «етнологія» / П. М. Федака. – Київ, 2009. – 45 с.
200. Фремpton К. Современная архитектура: Критический взгляд на историю развития / Фремpton К.; [Пер. с англ. Е. А. Дубченко; Под ред. В. Л. Хайта]. – М.: Стройиздат, 1990. – 535 с., ил. – Перевод изд.: Modern architecture.
201. Цапенко М. П. З історії шукань національного стилю в архітектурі України / Цапенко М. П. // Питання історії архітектури та будівельної техніки України / Редкол.: Асєєв Ю. С., Ігнатов О. Н., Крицький Б. О. та ін. – К., 1959. – С. 258-302.

202. Цимбалова Л. Н. Восточный интерьер – молодость и красота вечности / Цимбалова Л. Н. – Ростов- н/Д.: Феникс, 2006.– 288 с., илл.
203. Чепелик В. В. Пошук національної своєрідності в архітектурі Прикарпаття початку ХХ ст. / В. В. Чепелик // Народна творчість та етнографія. – К, 1990. – № 1. – С. 21-30
204. Чепелик В. В. Український архітектурний модерн / В. В. Чепелик , упорядник З.В. Мойсеєнко-Чепелик. – К.: КНУБА, 2000. – 378 с.; іл.
205. Чепелик О. В. Національні аспекти теорії архітектури (на прикладі України): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата архітектури: 18.00.01. / О. В. Чепелик – К., 2002. – 18 с.
206. Чепелик О. В. Теоретичні проблеми національної своєрідності в сучасній архітектурі / О. В. Чепелик // Архітектурна спадщина України: Щорічник Держбуду України. – 2002.– № 5. – С. 330-335.
207. Черкес Б. С. Архітектура сучасності. Остання третина ХХ – початок ХХІ століть / Б. С. Черкес, С. М. Лінда – Л.: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2010. – 384 с.
208. Черкес Б. С. Національна ідентичність в архітектурі міст / Б. С. Черкес. – Л.: Видавництво НУ «Львівська політехніка» , 2008. – 266 с.
209. Чернявський В. Г., Декоративне мистецтво як ефективний засіб архітектурно-художньої виразності інтер'єрів громадських будівель / Чернявський В. Г., Чернявський К. В. // Перспективні напрямки проектування житлових та громадських будівель. Спеціальний випуск. Засоби монументально-декоративного мистецтва та дизайну у міському середовищі / під загальною ред. Куцевич В. В. Зб.наук. праць. – К.: Київ ЗНДП, 2006. – С.18-21.
210. Чернявський В. Г. Особливості комплексного формування інтер'єру громадських будівель соціальної сфери / Чернявський В. Г. // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв [Текст]: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2010. – № 2. – С. 109-114 .

211. Чубарев Ф. Е. Организация внутреннего пространства зданий / Чубарев Ф. Е. – К.: Будівельник, 1989. – 94 с.
212. Шліпченко С. Архітектурні принципи постмодернізму / Шліпченко С. – К.: Всесвіт, 2000. – 240 с.: іл.
213. Шумицький М. А. Український архітектурний стиль / Шумицький М. А. – К., 1914 р. – 60 с.
214. Шухевич В. О. Гуцульщина / В. О. Шухевич. – Ч. 1, 2. — Верховина: Гуцульщина, 1997. — 352 с., іл.
215. Щербаківський В. М. Орнаментация української хати / В. М. Щербаківський – Рим: Богословія, 1980. – 47 с.
216. Щербаківський В. М. Українське мистецтво: вибрані неопубліковані твори. (Пам'ятки історичної думки України) / В. М. Щербаківський – К.: Либідь, 1995. – 288 с.
217. Юр М. В. Конструкція мотиву «Квітки» в українських селянських розписах та безпредметному живописі 1910-1920-х років / Юр М. В. // Українське мистецтвознавство: матеріали, дослідження, рецензії: Зб.наук.праць. — К., 2007. – випуск № 7. – С. 135-139.
218. Юр М. В. Роль М. Біляшівського у збереженні української селянської матеріальної культури: колекція мальованого дерева / Юр М. В. // Перші читання пам'яті М. Ф. Біляшівського. Матеріали наукової конференції 22 червня 2005 р. – К., 2006. – С. 24-28.
219. Юрченко І. А. Візуальні й морфологічні закономірності орнаменту гуцульської різьби та їх використання в сучасній мистецькоосвітній практиці: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата мистецтвознавства: спец. 17.00.06. «Декоративне і прикладне мистецтво» / І. А. Юрченко. – Львів: ЛНАМ, 2007. – 20 с.
220. Юрченко І. А. Гуцульська різьба. Візуально-морфологічні закономірності орнаменту: теорія і практика: монографія / І.А. Юрченко. – Л.: Видавництво НУ «Львівська політехніка», 2011. – 368 с.

221. Юрченко І. А. Методологічні основи втілення орнаментальних етномистецьких традицій у сучасній дизайн-практиці / І. А. Юрченко // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. / за ред. В. Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2009. – № 14. – С.163-170.
222. Юрченко І. А. Проблеми національних традицій в сучасній дизайн-діяльності / І. А. Юрченко // Мистецтвознавство'01. – 2002. – С. 141-152.
223. Юрченко І. А. Шляхи становлення національних традицій в сучасному дизайні із досвіду викладання курсу «Основи формоутворення» (Частина І) / І. А. Юрченко // Вісник Харків. держ. академії дизайну і мистецтв: Зб. наук. пр. / за ред. В.Я. Даниленка. – Х.: ХДАДМ, 2002. – № 3. – С.57-63.
224. Юрченко П. Г. Дерев'яна архітектура України / П. Г. Юрченко. – К.: Будівельник, 1970 р. – 192 с.
225. Ясиевич В. Е. Архитектура Украины на рубеже XIX-XX веков / Ясиевич В. Е. – К.: Будивельник, 1988. – 134 с.
226. Christy Casamassima. Bar Excellence: Designs for pabs & clubs / Christy Casamassima. - NY. PBS International Inc. – 2000. – 176 с.
227. Colgan, Susan. Restaurant design: Ninety-five spaces that work / Colgan, Susan. – New-York: Whitney libr. of design, 1987. – 255 с.
228. Commercial space: Restaurants / England: Arco Editorial SA, 1996. –159 с.
229. Joachim Fischer. Café and Restaurant Design, third edition / Joachim Fischer, Martin Nicholas Kunz. – teNeues, 2007. – 203 с.
230. John Pile. Historia Wnetrz / John Pile – Warszawa: Arkady, 2006. 400 с.
231. Martin M. Pegler. Specialty Food Store Design / Martin M. Pegler. – New York. Visual Reference Publikations, Inc. – 1999. – 176 с.
232. Paco Asensio. Ultimate restaurant design / Paco Asensio. – teNeues, 2004. – 526 с.
233. Paul Oliver. Problems of definition and praxis (1999) / Paul Oliver // Built to Meet Needs. Cultural Issues in Vernacular Architecture. – Elsevier, Architectural Press, 2006. – P. 27-43.

234. Paul Oliver. Why study vernacular architecture? (1978) / Paul Oliver // Built to Meet Needs. Cultural Issues in Vernacular Architecture. – Elsevier, Architectural Press, 2006. – P. 3-16.
235. Peel L. An introduction to 20th- century architecture / L. Peel, P. Powell, A. Garrett. New Jersey: Chartwell Books, 1989. – 128с.
236. Pegler M. Martin Restaurants and bars. / Pegler M. Martin – visual preference publication, inc., 2004. – 245 с.
237. Per von Groote. Theme hotels / Per von Groote. – Braun, 2007. 334 с.
238. The best of bars & restorants. – Spain: Kliczkowski publisher, 1998. – 213 с.
239. Байрак Я. Закарпатський музей народної архітектури та побуту: путівник [Електронний ресурс] / Байрак Я., Федака П. – Ужгород: Карпати, 1986. – 128 с., іл. («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/putivnyk-po-zakarpatskomu-mnar-uzhhorod-1986/> (дата звернення 1.06.2015). – Назва з екрану.
240. Білоус Людмила. Скриня у побуті української родини [Електронний ресурс] / Білоус Людмила // Національний музей українського народного декоративного мистецтва. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.mundm.kiev.ua/EXHIBIT/UACHEST.SHTML> (дата звернення 2.06.2015). – Назва з екрану.
241. Бірюльов Ю. О. Сецесія у Львові [Електронний ресурс] / Бірюльов Ю. О. // Незалежний культурологічний часопис «І». – 2003. – № 29: «Genius loci: Leopoldis, Lwów». — С. 170–181. (Електронна бібліотека «І»). – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n29texts/biruliov.htm> (дата звернення 15.12.2014). – Назва з екрану.
242. Бондаренко І. В. Історико-генетичні витоки засобів самоідентифікації в дизайні інтер'єру [Електронний ресурс] / І. В. Бондаренко // Мистецтвознавство України : збірник наукових праць / Академія мистецтв України. – Київ, 2009. – Вип. 10. – С. 222-230. – (Електронна бібліотека «Культура України»). – Режим доступу: <http://elib.nplu.org/view.html?id=1933> (дата звернення 5.03.2013). – Назва з екрана.

243. Бромлей Ю. В. Очерки теории этноса [Електронний ресурс] / Бромлей Ю. В. – М.: Наука, 1983. – 418 с. – Режим доступу: <http://padaread.com/?book=42075&pg=11> (дата звернення 2.03.2015). – Назва з екрана.
244. Валюшко М. В. Роль землі в формуванні інтер'єрів та екстер'єрів закладів громадського харчування [Електронний ресурс] / Валюшко М. В. – Режим доступу: <http://nauka.zinet.info> (дата звернення 25.02.2015). – Назва з екрана.
245. Вікепедія: вільна енциклопедія [Електронний ресурс]: [інтернет-портал]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%95%D0%B4%D0%B3%D0%B0%D1%80_%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%87 (дата звернення 15.05.2015).
246. Вовченко П. Експозиція «Полтавщина» і «Слобожанщина» у НМНАПУ [Електронний ресурс] / Вовченко П.: За виданням: Музей народної архітектури та побуту України, 1969 // Звід пам'яток історії та культури України: Київ: Енциклопедичне видання. – М-С. – К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві «Українська енциклопедія» ім. М.Бажана, 2003. – Кн.1, ч.2. – 2003. – С.751-799. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/ekspozycji-poltavshchyna-i-slobozhanshchyna-u-nmnapu-petro-vovchenko/> (дата звернення 10.05.2015). – Назва з екрана.
247. Гошціцька Т. Б. Вмєблювання традиційного житла кінця ХІХ – першої половини ХХ ст. (на польових матеріалах із пограниччя Бойківщини та Підгір'я) / Гошціцька Т. Б. // «Народознавчі зошити» часопис. – 2012. – № 1. – С. 132 – 142. – режим доступу: [file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/NaZo_2012_1_20%20\(1\).pdf](file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80/%D0%9C%D0%BE%D0%B8%20%D0%B4%D0%BE%D0%BA%D1%83%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8B/Downloads/NaZo_2012_1_20%20(1).pdf) 3.06.2016 (дата звернення 10.06.2015).

248. Гудченко. З. С. Музеї народної архітектури України [Електронний ресурс] / Гудченко. З. С. – К.: Будівельник, 1981. – 120 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/knyha-muzeji-narodnoji-arhitektury-ukrajiny-zgudchenko-1981/> (дата звернення 15.12.2014).
249. Зозуля Н. Експозиція «Поділля» у НМНАПУ За виданням: Музей народної архітектури та побуту України, 1969 [Електронний ресурс] / Зозуля Н. // Звід пам'яток історії та культури України: Київ: Енциклопедичне видання.: М-С. – К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2003. – Кн.1, ч.2. – 2003. – С.751-799. («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/region/podillja/page/4/> (дата звернення 10.12.2014).
250. Красовський І. Д. Музей народної архітектури і побуту у Львові: Путівник [Електронний ресурс] / Красовський І. Д. – Л.: Каменяр, 1975. – 64 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/putivnyk-po-mnar-lviv-1975-ukr-rus-eng/> (дата звернення 17.02.2015).
251. Лошак П. Експозиція «Південь України» у НМНАПУ За виданням: Музей народної архітектури та побуту України, 1969 [Електронний ресурс] / Лошак П., Веговський С. // Звід пам'яток історії та культури України: Київ: Енциклопедичне видання.: М-С. – К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2003. – Кн.1, ч.2. – 2003. – С.751-799. («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/ekspozycja-pivden-ukrajiny-u-nmnapu-petro-loshak-serhij-verhovskij/> (дата звернення 15.12.2014).
252. Матійчук М. Українські Карпати в Національному музеї народної архітектури та побуту України: галерея кадрів з фільму [Електронний ресурс] / Матійчук М., Міщенко К. (Студія «Ми»). – Режим доступу: <http://my.etnoua.info/novyny/film-ukrajinski-karpaty-v-nmnapu/> (дата звернення 1.06.2015 р.). – Назва з екрана.

253. Микицей М. Косівська піч – джерело життя гуцульської оселі [Електронний ресурс] / Микицей Марія [Спадщина предків: культурно-просвітницький портал] – Режим доступу: <http://www.spadok.org.ua/gutsulschyna/kosivska-pich-dzherelo-zhyttya-gutsulsko-oseli> (дата звернення 10.06.2015 р.). – Назва з екрана.
254. Музей народної архітектури та побуту України (путівник) [Електронний ресурс] / [Автори текстів: С. Верговський, Є. Гайова, Н. Зозуля, Н. Зяблюк, Р. Кобальчинська, І. Мусатова, Р. Свирида, М. Ходаківський, С. Щербань]. – К., 2007. – 56 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/putivnyk-nmnapu-kyiv-pyrogiv-2007/> (дата звернення 15.12.2014).
255. Музей народної архітектури та побуту УРСР: Фотопутівник» [Електронний ресурс] / [Авт.-упорядник: А. Матвієнко (керівник), С. Верговський, Н. Зозуля, С. Смолінський, М. Ходаківський, С. Щербань. Фото: С. Крячко та М. Голяк]. – К.: Мистецтво, 1981. – 94 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/putivnyk-nmnapu-kyiv-pyrohiv-1981/> (дата звернення 3.02.2015).
256. Національний музей народної архітектури та побуту України у Пирогові – ЗНАЙОМСТВО [Електронний ресурс]: Флеш-галереї: Середня Наддніпрянщина, Полтавщина, Слобожанщина, Південь України, Полісся, Поділля, Карпати, Вітряки / [Фотографи: М. Верговська, М. Матійчук]. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/tag/flesh-panoramy/> (дата звернення 3.02.2015).
257. Орел Л. Г. Мальоване дерево: наївний живопис українського села [Електронний ресурс] / Л. Г. Орел. – К.: Родовід, 2003. – 232 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/malovane-derevo-v-ukrajini-lidija-orel-2003/> (дата звернення 3.02.2015).
258. Резвухіна Л. О. формування дизайну інтер'єру для підприємств громадського харчування [Електронний ресурс] / Резвухіна Л. О. // Вісник

- КНУКіМ. Мистецтвознавство. – 2010. – № 23. – 8 с. – Режим доступу: <http://www.stattionline.org.ua/iskystvo/97/16714-principi-formuvannya-dizajnu-inter-yeru-dlya-pidpriyemstv-gromadskogo-xarchuvannya.html> (дата звернення 10.05.2015).
259. Рудик Д. Є. Ревалоризація як підхід до збереження вернакуляру в архітектурі сучасних готельних комплексів [Електронний ресурс] / Д. Є. Рудик // Комунальне господарство міст: Цифровий репозиторій ХНУМГ ім.О. М.Бекетова. – 2013. – №110. – С. 296-300. – Режим доступу: <http://eprints.kname.edu.ua/35180/> (дата звернення 14.03.2013).
260. Сивак В. Народні меблі у селянському житлі українських Карпат та Середнього Полісся кін: ХІХ – ХХ ст. .: тесана нерухома лава [Електронний ресурс] / Сивак В. // «Народознавчі зошити» часопис. – 2015. – № 5. – С. 1086 -1098. – режим доступу: <http://nz.ethnology.lviv.ua/archiv/2015-5/12.pdf> (дата звернення 3.09.2015).
261. Сивак В. Опалювальні та освітлювальні пристрої в інтер'єрі народного житла українців [Електронний ресурс] / Сивак В. // «Народознавчі зошити» часопис. – 2015. – № 4. – С. 926 – 942. – режим доступу: <http://nz.ethnology.lviv.ua/archiv/2015-4/26.pdf> (дата звернення 12.10.2015).
262. Смолінський С. Експозиція «Карпати» у НМНАПУ [Електронний ресурс] / Смолінський С.: За виданням: Музей народної архітектури та побуту України, 1969 // Звід пам'яток історії та культури України: Київ: Енциклопедичне видання. – М-С. – К.: Голов. ред. Зводу пам'яток історії та культури при вид-ві «Українська енциклопедія» ім. М. Бажана, 2003. – Кн.1, ч.2. – 2003. – С.751-799. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/ekspozycja-karpaty-u-nmnapu-stanislav-smolinskyj/> (дата звернення 1.06.2015).
263. Українське народне житло [Електронний ресурс] / [Упорядник та автор тексту Косміна Т. В., Художник Васіна З. О., Макет і художнє редагування Овсянников О. С., Тарасенко С. В]. – К.: Мистецтво, 1986. –18 листівок в

- обкл. – («Лаборатория Елены Лиходед»). – Режим доступу: <http://www.hllab.dp.ua/Store/texts/jitlo/dom.htm> (дата звернення 3.02.2014).
264. Українське народне мистецтво: ЖИВОПИС [Електронний ресурс] / [Упорядники: Б. С. Бутник-Сіверський (керівник), В. Г. Нагай, В. П. Самойлович. Автор тексту: Бутник-Сіверський Б. С.]. – К.: Мистецтво, 1967. – 220 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/knyha-ukrajinske-narodne-mystectvo-zhyvopys-1967/> (дата звернення 12.11.2015).
265. Чернівецький обласний музей народної архітектури та побуту: Садиба із с. Вікно [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://bukovina-museum.com/exhibition/sadyba-vicno/#!> (дата звернення 1.09.2015).
266. Чернівецький обласний музей народної архітектури та побуту: Садиба з с. Лашківка [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://bukovina-museum.com/exhibition/sadyba-lashkivka/#!> (дата звернення 1.09.2015).
267. Чернівецький обласний музей народної архітектури та побуту: Садиба з с. Рідківці [Електронний ресурс]. – Електронні дані. – Режим доступу: <http://bukovina-museum.com/exhibition/sadyba-ridkivti/#!> (дата звернення 1.09.2015).

Додаток А
Джерела ілюстрацій

Таблиця 1.3

- 1., 3., 4., 5. Український архітектурний модерн. Коротка історія втраченої естетики. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/46453/Ukrajinskyj_arkhitekturnyj_modern_Korotka_istorija_vtrachenoji_jestetyku (дата звернення 23.08.2015).
2. Сецесія, арт-нуво, югендштіль, по-українськи. – Режим доступу: <http://gloria-ma.livejournal.com/218835.html> (дата звернення 23.08.2015).
6. Миргород. Частина 1: місто. – Режим доступу: <http://tutbuv.com/?p=2340> (дата звернення 23.08.2015).

Таблиця 1.4

- 1., 4. Сецесія, арт-нуво, югендштіль, по-українськи. – Режим доступу: <http://gloria-ma.livejournal.com/218835.html> (дата звернення 23.08.2015).
2. Panoramio. – Режим доступу: <http://www.panoramio.com/photo/38185505> (дата звернення 23.08.2015).
3. 10 цікавих тез про 110-річний будинок у «вишиванці». – Режим доступу: <http://photo-lviv.in.ua/10-tsikavyh-tez-pro-110-richnyj-budynok-u-vyshyvantsi/> (дата звернення 23.08.2015).
- 5., 6., 7. Будинок в стилі гуцульська сецесія. – Режим доступу: <http://toneja.livejournal.com/98461.html?page=1> (дата звернення 23.08.2015).
- 8., 9., 10. Livejournal. – Режим доступу: <http://allagalla.livejournal.com/607896.html> (дата звернення 23.08.2015).

Таблиця 1.5

1. Сецесія, арт-нуво, югендштіль, по-українськи. – Режим доступу: <http://gloria-ma.livejournal.com/218835.html> (дата звернення 23.08.2015).
2. Український архітектурний модерн. Коротка історія втраченої естетики. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/46453/Ukrajinskyj_arkhitekturnyj_modern

<u>Korotka_istorija_vtrachenoji_jestetyku</u> (дата звернення 23.08.2015).
Таблиця 1.6
<p>1. Український архітектурний модерн. Коротка історія втраченої естетики. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/46453/Ukrajinskyj_arkhitekturnyj_modern_Korotka_istorija_vtrachenoji_jestetyku (дата звернення 24.08.2015).</p> <p>2. Український архітектурний модерн (УАМ) в Харкові. – Режим доступу: http://forum.mediaport.ua/read.php?62,878112,page=4 (дата звернення 23.08.2015).</p>
Таблиця 1.7
<p>1. Український архітектурний модерн. Коротка історія втраченої естетики. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/46453/Ukrajinskyj_arkhitekturnyj_modern_Korotka_istorija_vtrachenoji_jestetyku (дата звернення 25.08.2015).</p> <p>2., 3. Сецесія, арт-нуво, югендштіль, по-українськи. – Режим доступу: http://gloria-ma.livejournal.com/218835.html (дата звернення 25.08.2015).</p>
Таблиця 1.8
<p>1. Музей народної архітектури та побуту («Ужгородський Скансен») електронний портал «Цікаве Закарпаття». – Режим доступу: http://cikave.com.ua/view_post.php?id=5 (дата звернення 1.04.2016).</p> <p>2. Чернівецький обласний музей народної архітектури та побуту: Садиба з с. Рідківці. – Режим доступу: http://bukovina-museum.com/exhibition/korchma/ (дата звернення 1.05.2016).</p> <p>3. Вікепедія: вільна енциклопедія [Електронний ресурс]: [інтернет-портал]. – Електронні дані. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%BC%D0%B0#/media/File:%D0%A8%D0%B8%D0%BD%D0%BE%D0%BA_%D1%81_%D0%A0%D1%83%D0%B4%D1%8F%D0%BA%D0%BE%D0%B2_01.jpg (дата звернення 1.05.2016).</p> <p>4. Музей народної архітектури та побуту в Переяславі-Хмельницькому:</p>

фотоальбом [Електронний ресурс] / [автор: Г. Слюсар, упорядник: О. Полянський, фото: С. Крячко]. – К.: Мистецтво, 1981. – 64 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/fotoalbum-muzej-narodnoji-arhitektury-ta-pobutu-v-perejaslavi-hmelnyckomu-1981-ukrajinskoju-ta-anhlijskoju/> (дата звернення 1.05.2016).

5. Переяслав: Музей народної архітектури і побуту (частина 2). – Режим доступу:

<https://llevchenko.wordpress.com/2010/09/29/%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D1%8F%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2-%D0%BC%D1%83%D0%B7%D0%B5%D0%B9-%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%97-%D0%B0%D1%80%D1%85%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%BA%D1%82%D1%83%D1%80-2/> (дата звернення 1.05.2016).

Таблиця 3.1

1., 2. Ресторан «Хатинка» – Режим доступу: <http://hatinka.com.ua/ua/foto> (дата звернення 7.05.2015).

3., 4. Ресторан «Український» – Режим доступу: <http://rhg.lviv.ua/restaurants-and-bars.html> (дата звернення 7.05.2015).

5.,6. Ресторан «Сім поросят» – Режим доступу: <http://lv.restorania.com/uk/company/restoran-muzej-sm-porosjat-48315/> (дата звернення 7.05.2015).

7., 8. Ресторан «Щекавиця» – Режим доступу: <http://shekavica.kiev.ua/ua/> (дата звернення 7.05.2015).

9. Ресторан «Гуцульська гражда» – Режим доступу: <http://gutsulska-grazhda.virtual.ua/ua/> (дата звернення 7.05.2015).

10. Ресторан «Гуцульська гражда» – Режим доступу: <http://www.guculska-grazhda.lviv.ua/index.php?page=2&lang=ua> (дата звернення 7.05.2015).

11. Ресторан «Святослав» – Режим доступу: <http://restaurant-sviatoslav.virtual.ua/ua/> (дата звернення 7.05.2015).

12. Ресторан «Святослав» – Режим доступу: <http://plus.lviv.ua/photo/76>
запасне http://ua.igotoworld.com/ua/poi_object/73030_restoran-svyatoslav.htm
- 13., 14. Ресторан «Хата гончара» – Режим доступу:
<http://restorania.com/company/dukhmjana-pich-ukrainskiy-etno-restoran-muzeu-45632/> (дата звернення 7.05.2015).
15. Ресторан «Хутірець» – Режим доступу:
<http://www.restoran.ua/ukr/kiev/restoran/hutirets/text/foto-3/> (дата звернення 21.06.2015).
16. Ресторан «Хутірець» – Режим доступу: <http://www.hutirec.com.ua/> (дата звернення 21.06.2015).
17. Ресторан «Хутірець» – Режим доступу:
http://traveltipz.ru/trips/restaurants/id/45035_otzyvy-khutirec-kiev-ukraine (дата звернення 21.06.2015).

Таблиця 3.2

1. Ресторан «Одеса» – Режим доступу:
<http://yoddesign.com.ua/portfolio/odessa/> (дата звернення 3.04.2015).
2. Ресторан «Rest-панорама» – Режим доступу:
<http://ru.paramoloda.ua/restoran-panorama> (дата звернення 3.04.2015).
3. Ресторан «Рестоград-імперія» – Режим доступу:
<http://www.restoran.ua/kiev/restoran/empire/text/launzh-zal/> (дата звернення 3.04.2015).
4. Ресторан «Culinarium» («Кулінаріум») – Режим доступу:
http://postpaper.com.ua/city/places/novi_zaklady_vesny_u_lvovi.html (дата звернення 3.04.2015).
5. Ресторан «Амадеус» - Режим доступу: <http://news.vash.ua/news/lviv/top10-krashchykh-restoraniv-lvova-dlya-svyatkuvannya-dnya-nezalezhnosti> (дата звернення 3.04.2015)
6. Ресторан «Королівська пивоварня» - Режим доступу:
<http://eatSMART.ua/lviv/restoran/3263-Korolvaska-pivovarnya> (дата звернення

3.04.2015).

7. Ресторан «Yaske» («Яске») - Режим доступу: <http://mapia.ua/en/kharkiv/cafes-and-restaurants/restaurant-yaske--247213> (дата звернення 4.04.2015).

8. Ресторан «Ріалто» - Режим доступу: http://traveltipz.ru/trips/restaurants/id/37961_otzyvy-rialto-lvov-ukraine (дата звернення 4.04.2015).

9. Ресторан «Чичиков» - Режим доступу: http://www.ready-rest.com/showpic.php?base_code=147 (дата звернення 4.04.2015).

10. Ресторан «IQ Bar» («АЙ К'Ю Бар») – Режим доступу: http://restoran.izum.ua/articles/iq-bar-restoran-s-mozgami-avtorskaya-kolonka-avtor_209780 (дата звернення 4.04.2015).

11. Ресторан «Mon chef» («Мон шеф») – Режим доступу: http://postpaper.com.ua/practices/places/novi_zakladu_y_lvovi.html#.VliiqLhDVQ (дата звернення 4.04.2015).

12. Ресторан «Piaf» («Піаф») – Режим доступу: <http://mapia.ua/ru/kyiv/kafe-i-restorany/ryibnyiy-restoran-piaf--909520> (дата звернення 4.04.2015).

13. Ресторан «TAU» («ТАУ») – Режим доступу: <http://interyear.com.ua/uk/blog/restoran-panaziatskoj-kuhni-tau/> (дата звернення 7.04.2015).

14. Ресторан «Nota bene» («Нота бене») – Режим доступу: https://www.google.com.ua/maps/uv?hl=ru&pb=!1s0x473add80ae96e567:0x6fc786de009c848f!2m5!2m2!1i80!2i80!3m1!2i100!3m1!7e1!4shhttps://picasaweb.google.com/lh/sredir?uname%3D108499014252144132570%26id%3D5893769428096102850%26target%3DPHOTO!5z0YDQtdGB0YLQvtGA0LDQvSDCq05vdGEgYmVuZcK7IC0g0J_QvtC40YHQuiDQsiBHb29nbGU&sa=X&ved=0ahUKEwIj86TSn7HJAhWIj3IKHUyYBVYQoioIdTAL (дата звернення 4.04.2015).

15. Ресторан «Прага» - Режим доступу: <http://topclub.ua/lvov/restaurant/praga.html> (дата звернення 4.04.2015).

16. Рафтова пивоварня «Правда. Beer Theatre. Lviv» («Театр пива») – Режим доступу: <http://beerplace.com.ua/news/belgian-pale-ale-pervoe-pivo-ot-lvovskoj-pivovarni-pravda-beer-theatre> (дата звернення 4.04.2015).
17. Ресторан «Гринвіч кафе» - Режим доступу: http://archidea.com.ua/Projects/275-Odesskiy_restoran_Grinvich_kafe/ (дата звернення 4.04.2015).
18. Ресторан «Золота пави» - Режим доступу: <http://antikvar-lviv.livejournal.com/18608.html> (дата звернення 7.04.2015).
19. Піцерія «Піцца плюс» - Режим доступу: <http://shnick.com.ua/archives/75457> (дата звернення 10.04.2015).
20. Ресторан «Україна» - Режим доступу: <http://cafe-restaurant.com.ua/restaurant/restoran-ukraina> (дата звернення 7.04.2015).
21. Ресторан «Perest» - Режим доступу: <https://hqroom.ru/myasnoy-restoran-perets-v-kieve.html> (дата звернення 7.04.2015).
22. Ресторан «Bianco Rosso» («Б'ярко Россо») – Режим доступу: <http://lviv.travelplaces.com.ua/home/show?id=1052> (дата звернення 11.04.2015).
23. Ресторан «Blackberry» («Блекберрі») – Режим доступу: <http://mapia.ua/ua/kyiv/kafe-ta-restorani/restoran-blackberry--907485> (дата звернення 7.04.2015).
24. Ресторан-музей «Пошта на Друкарській» - Режим доступу: <http://www.fest.lviv.ua/uk/restaurants/poshtanadrukarskiy/> (дата звернення 11.04.2015).
25. Ресторан «Twister» («Твістер») – Режим доступу: <http://www.novate.ru/blogs/160411/17377/> (дата звернення 11.04.2015).
26. Ресторан «Grande веранда» - Режим доступу: <http://redigo.ru/geo/Europe/Russia/poi/34930/media/photo/1> (дата звернення 11.04.2015).
27. Ресторан «Купол» - Режим доступу: <http://restaurant-kupol.virtual.ua/ua/3d-tour/> (дата звернення 7.04.2015).

28. Ресторан «The blue cup» («Блу кап») – Режим доступу: <http://prima-interior.com.ua/projects/the-blue-cup-soffee-shop/> (дата звернення 11.04.2015).

29. Ресторан «Золота підкова» - Режим доступу: restorania.com/company/restoran-barkas-na-naberezhno-kreschaticкой-47304/http://skidochnik.com.ua/ru/skidka/zavedenie/restoran-zolotaya-podkova (дата звернення 10.04.2015).

30. Ресторан «Баркас» - Режим доступу: restorania.com/company/restoran-barkas-na-naberezhno-kreschaticкой-47304/ (дата звернення 10.04.2015).

31. Ресторан «Pasta Basta» («Паста Баста») – Режим доступу: <https://hqroom.ru/italyanskiy-restoran-pasta-basta-v-chernigove.html> (дата звернення 11.04.2015).

32. Ресторан «Decadence house» («Декаденс хаус») – Режим доступу: <http://croca.livejournal.com/260484.html?page=1> (дата звернення 11.04.2015).

33. Ресторан «Under Wonder» (Андер Вандер») – Режим доступу: <http://eatsmart.ua/restoran/5582-Under-Wonder> (дата звернення 11.04.2015).

34. Ресторан «Red Pepper» («Ред Пепер») - Режим доступу: http://traveltipz.ru/trips/restaurants/id/46750_otzyvy-red-pepper-lvov-ukraine (дата звернення 11.04.2015).

35. Ресторан «Delice» («Деліс») - Режим доступу: <http://topclub.ua/lvov/restaurant/delice-lvov.html> (дата звернення 12.04.2015).

36. Ресторан «Гасова лямп» - Режим доступу: <http://v.lviv.ua/catalog/food/kafe/gasova-lyampa.html> (дата звернення 12.04.2015).

Таблиця 3.3

1. Switch Restsursnt by Karim Rashid. - Режим доступу: <http://www.dezeen.com/2009/09/04/switch-restaurant-by-karim-rashid/> (дата звернення 10.05.2015).

2. Ham Yard Bar & Restaurant Interior Design By Kit Kemp. - Режим доступу: http://www.idesignarch.com/ham-yard-bar-restaurant-interior-design-by-kit-kemp/ham-yard-bar-restaurant_1/ (дата звернення 10.05.2015).

3. Tang Palace in Hangzhou, China – Atelier Feichang Jianzhu. – Режим доступу: <http://www.designyourway.net/blog/inspiration/restaurants-and-coffee-shops-with-beautiful-interior-design/> (дата звернення 17.04.2015).
4. Режим доступу: <http://www.design-flute.com/2012/05/03/amazing-steam-punk-restaurant/> (дата звернення 17.04.2015).
5. Ресторан при готелі «Londra Palace», м. Венеція, Італія – Режим доступу: <http://ciaobambino.com/hotel-review/hotel-londra-palace/> (дата звернення 17.04.2015).
6. Ресторан «Ametsa» («Аметса») м. Лондон, Великобританія – Режим доступу: <http://www.britain-magazine.com/features/review-the-halkin-by-como-london/> (дата звернення 17.04.2015).
7. Ресторан «Jardin» («Жардін»), м. Одеса – Режим доступу: <http://www.the-village.ru/village/city/odessa/127289-gid-po-novym-mestam-odessy> (дата звернення 17.04.2015).
8. Ресторан «La Terraza del Casino» («Ля тераса дель Казіно») м. Мадрид, Іспанія – Режим доступу: http://fish2fork.com/en_GB/restaurants/la-terraza-del-casino-de-madrid.html (дата звернення 17.04.2015).
9. Ресторан «Alice In Wonderland» («Аліса Ін Вандерланд»), Японія – Режим доступу: <http://rachttlg.com/tag/theme-restaurant/> (дата звернення 27.07.2015).
10. Ресторан «Княжий град», м. Київ – Режим доступу: <http://www.bagnet.org/news/society/207169> (дата звернення 27.07.2015).
11. Ресторан «Red Sea Star» («Ред Сі Стар»), Ізраїль – Режим доступу: <http://www.atlasobscura.com/places/red-sea-star> (дата звернення 27.07.2015).
12. Ресторан «Хінкальня», м. Львів – Режим доступу: <http://news.vash.ua/news/lviv/top10-krashchykh-restoraniv-lvova-dlya-svyatkuvannya-dnya-nezalezhnosti> (дата звернення 27.07.2015).
13. Venice ristorante and wine bar Режим доступу: <http://veniceristorante.com/> (дата звернення 27.07.2015).

14. Ресторан «Бартоломей» Ukraine trawellab. – Режим доступу: <http://ukrtravellab.com.ua/poslugi/restorani-lvova/restoran-bartolomej/> (дата звернення 27.07.2015).
15. Kitchen Consigliere. – Режим доступу: <http://themcmullindesigngroup.com/portfolios/commercial-commissions/kitchen-consigliere/#jp-carousel-3007> (дата звернення 27.07.2015).
16. The Dugout, Sarat Bose Road. – Режим доступу: <http://www.whatshot.in/kolkata/7-restaurants-with-a-cool-theme-c-1659> (дата звернення 27.07.2015).
17. Ресторан «Berners Tavern» («Бенерс Таверн»), м. Лондон, Великобританія – Режим доступу: http://www.ritzcarlton.com/en/Properties/London-Edition/Dining/Berners_Tavern/Default.htm (дата звернення 27.07.2015).
18. Ресторан «Sarastro» («Сарастро»), м. Лондон, Великобританія – Режим доступу: http://www.tripadvisor.co.uk/Restaurant_Review-g186338-d731154-Reviews-Sarastro-London_England.html#photos (дата звернення 27.07.2015).
19. Ресторан «Old Mad House» («Олд Мед Гаус»), м. Новосибірськ, Росія – Режим доступу: <http://www.wday.ru/stil-zhizny/novosty/neobyichnyie-kafe-novosibirska/> (дата звернення 6. 11.2014).
20. Ресторан «The little Door» («Літл дор»), Лос Анджелес, США – Режим доступу: <http://www.travelbig.com/2014/05/07/las-romantic-restaurants/> (дата звернення 6.11.2014).
21. Ресторан «Enchanted Garden» («Інченед Гарден») на кораблі «Disney dream» – Режим доступу: <http://pixhder.com/disney+fantasy+interior?image=20173983> (дата звернення 6.11.2014).
22. Ресторан «Russian Kitch» («Раша кіч»), м. Санкт-Петербург, Росія – Режим доступу: http://domanafoto.ru/?attachment_id=3140 (дата звернення 6.11.2014).

23. Ресторан «Clos Maggiore» («Клос Маджоре»), м. Лондон, Великобританія – Режим доступу: <http://www.thegentlemansjournal.com/romantic-restaurants-london/> (дата звернення 6.11.2014).

24. Ресторан «La Dolça of Tickets» – «Ля Дольча оф Тікетс», м. Брселона, Іспанія – Режим доступу: <https://restaurantandbardesign.com/2015/03/20/la-dolca-of-tickets-restaurant-el-equipo-creativo/> (дата звернення 6.11.2014).

Таблиця 3.6

1. Ресторан в м. Барселона – Режим доступу: <http://www.spainvacationtips.com/restaurant-terraces-in-barcelona.html> (дата звернення 12.18.2014).

2. Ресторан в Іспанії – Режим доступу: <http://torremolinosrestaurants.com/torremolinos-restaurants-google-searches/> (дата звернення 6.11.2014).

Таблиця 4.1

1. Технологія виготовлення художніх виробів з деревини та металу. – Режим доступу: <https://sites.google.com/site/tehnologia123/> (дата звернення 30.03.2015).

2. Шедеври народного мистецтва Росії. [автори Н.И. Вышар, Н.О. Крестовская, В.А. Субботина, А.Л. Габышева, Ю.А.Широков]. – Режим доступу: <http://bibliograph.com.ua/rusKost/index.htm> (дата звернення 30.03.2015).

3. Мистецька палітра Косівщини: Кераміка. Гончарство. (Косівська центральна районна бібліотека). – Режим доступу: <http://kosivlibrary.if.ua/2014/02/08/1076/> (дата звернення 30.03.2015).

4. Гутне скло (Національний музей українського народного декоративного мистецтва). – Режим доступу: <http://www.ukrmuzey.com/gallery/gutne-sklo#prettyPhoto> (дата звернення 30.03.2015).

5. Художній метал («Про Україну»). – Режим доступу: <http://about->

ukraine.com/index.php?text=49 (дата звернення 30.03.2015).

6. Художня обробка шкіри («Про Україну»). – Режим доступу: <http://about-ukraine.com/index.php?text=45> (дата звернення 30.03.2015).

7. Народне мистецтво Полтавщини 2012 [Автор А. Маркар'ян; фото В. Бабенко, О. Скрипник, С. Назаркін, І. Назаркін]. – Режим доступу: <http://rukotvory.com.ua/info/narodne-mystetstvo-poltavschyny-2012/> (дата звернення 30.03.2015).

8. Як розібратися в схемах в'язання гачком («Як просто»). – Режим доступу: <http://yak-prosto.com/yak-rozibratisya-v-shemah-dlya-v-yazannya-gachkom/> (дата звернення 30.03.2015).

9. Федосова Тетяна Георгіївна – художнє ткацтво («Центр культури і мистецтва»). – Режим доступу: http://www.cultura.kh.ua/majstri-dekorativno-uzhitkovogo-mistetstva/1816-fedosova-tetjana-georgiyivna-hudozhne-tkatstvo?lang=uk&Itemid=547&option=com_content&id=1816:fedosova-tetjana-georgiyivna-hudozhne-tkatstvo&view=article&month=12&year=2012 (дата звернення 30.03.2015).

10.1. Виставка килимів ручної роботи. Український килим [Робота Степана Ганжі]. – («Made in Ukraine сайт про рукотворне мистецтво»). – Режим доступу: <http://made-in-ukraine.info/vystavka-kylymiv-ruchnoyi-roboty/> (дата звернення 30.03.2015).

10.2. Автентична Україна. До витоків духовності: Подільські килими [Автор Арсен Ясноок] – Режим доступу: https://vk.com/album-35768932_198242525 (дата звернення 30.03.2015).

11. Рушник «Зустріч весни» [Автор Генік Є.П.]. – («Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття»). – Режим доступу: <http://hutsul.museum/collection/2/313/> (дата звернення 30.03.2016).

12. Орел Л. Г. Мальоване дерево: наївний живопис українського села [Електронний ресурс] / Л. Г. Орел. – К.: Родовід, 2003. – 232 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/malovane-derevo-v->

ukrajini-lidija-orel-2003/ (дата звернення 30.03.2015).

13. Ходожня різьба по дереву. Яворівська школа [Автор Шкрібляк Ю. І.] – («Портал Косівщини»). – Режим доступу: <http://kosiv.org/arts-menu/19-decor-art/168-2009-11-25-23-05-25.html> (дата звернення 30.03.2015).

14. Свято ковалів 2009 [Автор: Andy_aka_Andy]. – Режим доступу: <http://nashemisto.if.ua/content/view/573/> (дата звернення 30.03.2015).

15. 1. Кошик-пасківець (Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття). – Режим доступу: <http://hutsul.museum/collection/44/619/> (дата звернення 30.03.2013).

15. 2. Експонати з дерева. Рогач [Автор Ю.Грималюк]. – (Коломийський музей народного мистецтва Гуцульщини і Покуття ім. Й. Кобринського). – Режим доступу: <http://www.ko.if.ua/museum/wood.htm> (дата звернення 30.03.2015).

16. Мереживо на рушник (схеми). — Режим доступу: http://arttime.at.ua/load/katalog_uzoriv/rushnik/merezhivo_na_rushnik_skhemi/50-1-0-514 (дата звернення 30.03.2015).

17. Бамбук та бамбукові шпалери в інтер'єрі [Автор: О. Безсмертна]. – Режим доступу: <http://ibud.ua/ua/statya/bambuk-i-bambukovye-oboiv-interere-100883> (дата звернення: 4.05.2015).

18. Керамічний посуд народного стилю для побуту [світ посуду, склад-магазин]. – Режим доступу: <http://infomisto.com/uk/rivne/idei/vsi/keramichnyy-posud> (дата звернення: 4.05.2015).

19. Іграшка [Автор: О. Безсмертна]. – Режим доступу: <http://about-ukraine.com/index.php?text=50> (дата звернення: 4.05.2015).

20. Домоткане лянне полотно [Автор: Росава]. – Режим доступу: http://barvinok.ucoz.net/publ/z_babusinoji_skrini/domotkane_lnjane_polotno/11-1-0-160 (дата звернення: 4.05.2015).

21. Українське народне мистецтво: ЖИВОПИС [Упорядники: Б.С. Бутник-Сіверський (керівник), В.Г. Нагай, В.П. Самойлович. Автор тексту: Бутник-

Сіверський Б.С.]. – К.: Мистецтво, 1967. – 220 с., іл. – («Україна споконвічна»).
– Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/knyha-ukrajinske-narodne-mystectvo-zhyvorys-1967/> (дата звернення 14.012.2014).

22. Фрески «Pirduxa.com.ua»). – Режим доступу:
<http://pirduxa.com.ua/service/freski.html> (дата звернення: 4.05.2015).

23. Мароканська мозаїка («Студія N»). – Режим доступу:
<http://nstudio.com.ua/index/0-24> (дата звернення: 4.05.2015).

24. Вітраж художній [Автор: Р. Павлик]. – «Вітражі» – Творча Майстерня Роксоляни Павлик. Режим доступу: <http://www.artglass.com.ua/vitraj/vx.html> (дата звернення: 4.05.2015).

25. Декоративна штукатурка: види і способи застосування («Сделал сам»).
– Режим доступу: <http://www.sdelalsam.ru/stroyka-i-remont/1924-dekorativnaya-shtukaturka-vidy-i-sposoby-primeneniya.html> (дата звернення: 4.05.2015).

26. Про розпис («Петрыківка»). – Режим доступу:
<http://petrykivka.dp.ua/encyclopedia/petrykivka/> (дата звернення: 4.05.2015).

27. Монументальна скульптура [Автор: ПП Скульптура]. – Режим доступу:
http://www.promobud.ua/ua/monumental_na-skul_ptura-an127126.htm (дата звернення: 4.05.2015).

28. Що таке барельєф? [Автор: Богдан Пшеченко]. – Режим доступу:
<http://art-granit.com.ua/article-13.html> (дата звернення: 4.05.2015).

29. 37 прикладів оригінального прикраси саду і присадибні ділянки («101 Dizain»). – Режим доступу: <http://101dizain.com.ua/ukrasheniya-dlya-sada/default.htm> (дата звернення: 4.05.2015).

30. Перегородки и панели на заказ («Кверкус»). – Режим доступу:
<http://kverkus.net/> (дата звернення: 4.05.2015).

31. Фото декоративних огорож («Мой дом Net.ua»). – Режим доступу:
<http://mojdom.net.ua/ua/galery-2/derevyani-parkany/foto-dekoratyvnykh-ohorozh.php> (дата звернення: 4.05.2015).

1. Ресторан Галич. – Режим доступу: <http://galuch.com.ua/#http%3A%2F%2Fgaluch.com.ua%2Fimages%2Fimaggal%2Fimg008.jpg> (дата звернення: 18.03.2015).
2. Хутірець на Дніпрі . – Режим доступу: («JS Club клуб привілеєй класса люкс») <http://club.jetsetter.ua/ru/diary/obnovlennuu-restoran-hutorec-na-dnipri-luchshie-tradicii-ukrainskogo-gostepriimstva> (дата звернення: 18.03.2015).
3. «Узвар» ресторан національної кухні . – Режим доступу: <http://uzvar.com/> (дата звернення: 18.03.2015).
4. Чумацький шлях. – Режим доступу: <http://www.chumackiy.com.ua/ua/section/2/77/> (дата звернення: 18.03.2015).
5. Хутірець <http://www.hutirec.com.ua/> (дата звернення: 18.03.2015).
6. Ресторан Диканька («Restoran.ua» Найкращі ресторани України) . – Режим доступу: <http://www.restoran.ua/kyev/restoran/dikanka/text/foto-1/> (дата звернення: 18.03.2015).
7. Ресторан «Гуцульський двір» («Pubs.org.ua») . – Режим доступу: pubs.org.ua/uk/ua-lvov/restaurant/gutsulskiy-dvir.html (дата звернення: 18.03.2015).
8. Ресторан «Сім поросят» (stejka.com Туристический портал України) . – Режим доступу: http://www.stejka.com/ukr/lvovskaja/lvov/restaurant/sem_porosjat/ (дата звернення: 18.03.2015).
9. Щекавиця (іо.ua) . – Режим доступу: <http://іо.ua/6583378> (дата звернення: 18.03.2015).
10. Ресторан готелю «Купава» (inlviv.info) . – Режим доступу: <http://www.inlviv.info/hotels/files/kupava/kupava4.jpg> (дата звернення: 18.03.2015).
11. Шинок український ресторан «Коса над чаркою» (ресторанний портал Ласун) . – Режим доступу: http://lasoon.com.ua/kyev/restaurant/kosa-nad-charkoju?id_res=1194 (дата звернення: 18.03.2015).
12. Ресторан «Гуцульська гражда» (virtual.ua) . – Режим доступу:

<http://gutsulska-grazhda.virtual.ua/ua/photo/> (дата звернення: 18.03.2015).

Таблиця 4.6

1. Карпати.info. Музей народної архітектури і побуту Прикарпаття. – Режим доступу: <http://www.karpaty.info/ua/uk/if/gl/krylos/museums/architecture/> (дата звернення 15.09.2015).

2. Блог Олени Щербань. – Режим доступу: olenasunny.blogspot.com/2015/03/home-my-painted-house.html (дата звернення 15.09.2015).

Додаток В. Табл. В. 1

1. «Шинок гулянка» – Режим доступу: <http://www.restoran.ua/kyev/restoran/gulanka/> (дата звернення 30.09.2014).

2. Шинок ресторан «Коса над чаркою» – Режим доступу: http://lasoon.com.ua/kyev/restaurant/kosa-nad-charkoju?id_res=1194 (дата звернення 30.09.2014).

3. Ресторан «Диканька» – Режим доступу: <http://www.restoran.ua/kyev/restoran/dikanka/> (дата звернення 30.09.2014).

4. Українська ресторація «Козацька грамота» – Режим доступу: <http://restoran.relax.ua/kyev/restoran/kozatska-gramota/lang/ua> (дата звернення 29.09.2014).

5. Ресторан-музей «Щекавиця» – Режим доступу: http://restoran.izum.ua/photo/restoran-muzejj-shhekavicya-foto_7004/fullpreview?phId=139044#aPhoto (дата звернення 29.09.2014).

6. Ресторан «Духмяна пич» – Режим доступу: gvult.com/kyev/zagorodniy-otdyh/258-duhmyana-pich.html (дата звернення 29.09.2014).

7. Ресторан «Панська втіха» – Режим доступу: http://www.doroga.ua/restaurant/Kievskaya/Kiev/Pansjka_vtikha/517 (дата звернення 29.09.2014).

8. Ресторан «Кобзарь» – Режим доступу:

<http://topclub.ua/kyiv/restaurant/photos/kobzar.html> (дата звернення 29.09.2014).

9. Ресторан «Нобу» – Режим доступу: <http://www.doroga.ua/restaurant/Kievskaya/Kiev/Nobu/152>(дата звернення 29.09.2014).

10. Ресторан «Ацумарі» – Режим доступу: <http://www.doroga.ua/restaurant/Kievskaya/Kiev/Acumari/1519> (дата звернення 29.09.2014).

11. Ресторан суші-бар «Сім самураїв» – Режим доступу: <http://maria.ua/ru/kyiv/kafe-i-restorany/sushi-bar-sem-samuraev--33210> (дата звернення 29.09.2014).

12. Ресторан «Желтое море» – Режим доступу: http://topclub.ua/kyiv/restaurant/zheltoe_more_na_shota_rustaveli.html (дата звернення 29.09.2014).

3. Ресторан «Восток» – Режим доступу: <http://maria.ua/ru/kyiv/kafe-i-restorany/restoran-vostok--33417> (дата звернення 29.09.2014).

14. Ресторан «Дю Лонг» – Режим доступу: <http://jiu-long.com.ua/> (дата звернення 29.09.2014).

15. Ресторан «Лу Ван» – Режим доступу: <http://topclub.ua/kyiv/restaurant/photos/lun-van.html> (дата звернення 29.09.2014).

16. Ресторан кабере «Мандарин» – Режим доступу: <http://www.mandarin.ua/restoran.html> (дата звернення 29.09.2014).

17. Ресторан «Казбек» – Режим доступу: <http://maria.ua/ru/kyiv/kafe-i-restorany/restoran-kazbek--497621>(дата звернення 29.09.2014).

18. Ресторан «Хинкали» – Режим доступу: <http://topclub.ua/kyiv/restaurant/photos/hinkali.html> (дата звернення 30.09.2014).

19. Ресторан «Бакинский очаг» – Режим доступу: http://restoran.izum.ua/articles/gde-smotret-matchi-evro-2012-obzor-zavedenijj_212311(дата звернення 30.09.2014).

20. Ресторан «Алазани» – Режим доступу:

kyiv.virtual.ua/ru/photo/(дата звернення 30.09.2014).

21. Ресторан «Волшебная лампа» – Режим доступу: <http://mapia.ua/ru/kiev/kafe-i-restorany/restoran-volshebnaaya-lampa--33406> (дата звернення 30.09.2014).

22. Ресторан «Караван» – Режим доступу: <http://touristclub.kiev.ua/ru/restaurants/karavan.html> (дата звернення 30.09.2014).

23. Ресторан (Узбекська чайхана) «Урюк» – Режим доступу: <http://www.yavorina.com.ua/m/ru/katalog-mebeli/mebel-dlya-restoranov/uzbekskaaya-chaykhana-uryuk-g-kiev/> (дата звернення 30.09.2014).

24. Ресторан «ШангриЛа» – Режим доступу: <http://topclub.ua/kiev/restaurant/photos/shangrila.html> (дата звернення 30.09.2014).

25. Ресторан «Гималаи» – Режим доступу: <http://lasoon.com.ua/kiev/restaurant/gimalai/description> (дата звернення 30.09.2014).

26. Ресторан «New Bombay Palace» – Режим доступу: <http://skidochnik.com.ua/ru/skidka/zavedenie/indijskij-restoran-new-bombay-palace> (дата звернення 30.09.2014).

27. Ресторан «Сутра» – Режим доступу: <http://www.restoran.ua/kiev/restoran/sutra/text/sutra> (дата звернення 30.09.2014).

28. Ресторан «Нирвана» – Режим доступу: <http://mapia.ua/ru/kiev/kafe-i-restorany/restoran-nirvana--500505> (дата звернення 30.09.2014).

29. Ресторан «Маракеш» – Режим доступу: miss.by.ua/restaurant/marakesh (дата звернення 30.09.2014).

30. Ресторан «Маракуйя» – Режим доступу: http://zoon.com.ua/kiev/restaurants/restoran_marakuja_na_metro_minskaya/ (дата звернення 30.09.2014).

31. Ресторан «Сезам» – Режим доступу: <http://www.restoran.ua/kiev/news/prazdniki/novyj-god/korporativy/novogodnyaya-noch-2013/2012-12-31-sezam/shikarnyj-zal-peschera-alladina/> (дата звернення

30.09.2014).

32. Ресторан «Марокана» – Режим доступу:
http://www.kievtown.net/img/marokana_1.jpg (дата звернення 30.09.2014).

33. Ресторан «Мармарис» – Режим доступу:
<http://ukraineallaboutu.com/ru/travel-in-ukraine/hotels-and-restaurants/kyiv/marmaris-restaurant/> (дата звернення 30.09.2014).

34. Ресторан «Persian palace» – Режим доступу: <http://maria.ua/ru/kyiv/kafe-i-restorany/restoran-persian-palace--323739> (дата звернення 30.09.2014).

35. Ресторан «Шам» – Режим доступу:
<http://restoran.relax.ua/kyiv/restoran/sham/> (дата звернення 30.09.2014).

36. Ресторан «Абу-Даби» – Режим доступу:
<http://topclub.ua/kyiv/restaurant/abu-dabi.html> (дата звернення 30.09.2014).

37. Ресторан «Touch café» – Режим доступу:
<http://www.restoran.ua/kyiv/text/new-restoran/touch-cafe/touch-cafe/> (дата звернення 30.09.2014).

38. Ресторан «Mai-Tai Lounge» – Режим доступу: http://restoran.izum.ua/mai-tai-lounge-kyiv-majj-tajj-launzh-kyiv_230090/foto?pg=1 (дата звернення 30.09.2014).

39. Ресторан «Будда-бар» – Режим доступу:
<http://lasoon.com.ua/kyiv/restaurant/budda-bar> (дата звернення 30.09.2014).

40. Ресторан «Клеопатра» – Режим доступу:
<http://www.stejka.com/rus/kyevskaja/kyiv/restaurant/kleopatra/> (дата звернення 30.09.2014).

41. Ресторан «Fiesta» http://3place.com.ua/board/kyiv/fiesta_fiesta/7-1-0-614
(дата звернення 30.09.2014).

42. Ресторан «Buena Vista – Latin House» – Режим доступу:
<https://www.facebook.com/buenavista.kyiv/photos/a.279591275455100.67125.134592923288270/468317366582489/?type=3&theater> (дата звернення 30.09.2014).

43. Ресторан «Текила Хаус» – Режим доступу:

<http://www.resto.kiev.ua/restaurant/tekila-haus/> (дата звернення 30.09.2014).

44. Ресторан «Мамбо» – Режим доступу: http://www.kievtown.net/rus/kiev_restaurants/restaurant_mambo.htm (дата звернення 30.09.2014).

45. Ресторан «Чардаш» <http://www.doroga.ua/restaurant/Kievskaya/Kiev/Chardash/1919> (дата звернення 30.09.2014).

46. Ресторан «Silvio D'Italia» – Режим доступу: <http://topclub.ua/kiev/restaurant/map/silvio-ditalia.html> (дата звернення 30.09.2014).

47. Ресторан «Введенская усадьба» – Режим доступу: http://zoon.com.ua/kiev/restaurants/vvedenskaya_usadba/ (дата звернення 30.09.2014).

48. Ресторан «Цимес» – Режим доступу: <http://www.cimes.com.ua/main.php?open=gallery&album=11> (дата звернення 30.09.2014).

Додаток В. Табл. В. 2

1. Ресторан-музей «Сім поросят» – Режим доступу: <http://restaurant-7pigs.virtual.ua/ua/photo/> (дата звернення 13.09.2014).

2. Етно-ресторан «Гуцульська гранда» – Режим доступу: http://stolik.ua/Hutsul_grazhda (дата звернення 13.09.2014).

3. Ресторан «Гопак» – Режим доступу: maria.ua/ua/lviv/kafe-ta-restorani/restoran-gopak—910360 (дата звернення 13.09.2014).

4. Ресторан «Купава» – Режим доступу: http://ua.igotoworld.com/ru/poi_object/73017_restoran-kupava.htm (дата звернення 13.09.2014).

5. Ресторан «Гуцульський двір» – Режим доступу: touristclub.kiev.ua/ua/restaurants/gutsulskiy-dvir.html (дата звернення 13.09.2014).

6. Ресторан «Фільварок на Левандівці» – Режим доступу:

<http://filvarok.virtual.ua/ua/> (дата звернення 13.09.2014).

7. Відпочинковий центр «Червона Рута» – Режим доступу: tvoemisto.tv/catalog/lviv/recreation-tourism/relaxation-centers/restaurant_chervona_ruta.html (дата звернення 13.09.2014).

8. Ресторан «У пані Стефи» – Режим доступу: <http://teslya.com.ua/oformlennya-restoranv-kafe-barv.html> (дата звернення 13.09.2014).

9. Ресторан «Хінкальня» – Режим доступу: <http://news.vash.ua/news/lviv/top10-krashchykh-restoraniv-lvova-dlya-svyatkuvannya-dnya-nezalezhnosti> (дата звернення 13.09.2014).

10. Ресторан «Старий тифліс» – Режим доступу: <http://v.lviv.ua/catalog/food/restaurant/stariy-tiflis.html> (дата звернення 14.09.2014).

11. Кальян ресторан «Бухара» – Режим доступу: <http://guide-cafe.in.ua/item/buhara/> (дата звернення 14.09.2014).

12. Ресторан «Тарон» – Режим доступу: <http://blog.taron.lviv.ua/category/interier/> (дата звернення 14.09.2014).

13. Ресторан «Альпака» <http://www.myrelax.com.ua/node/401> (дата звернення 14.09.2014).

14. Ресторан «Тех-Мех ВВQ» – Режим доступу: <http://lviv.afishacity.com.ua/place/tech-mex-bbq-1933/> (дата звернення 14.09.2014).

15. Ресторан «The Mexican» – Режим доступу: <http://www.myrelax.com.ua/review/1673/knaupa-mexican-dlya-gurmaniv-eksperimentatoriv> (дата звернення 14.09.2014).

16. Ресторан «Так і було» – Режим доступу: <http://art-shop.lviv.ua/interior.php> (дата звернення 14.09.2014).

17. Ресторан східної кухні «Пекін» – Режим доступу: <http://otdux.net.ua/ua/catalog/lviv-/food/restoran/pekin.html> (дата звернення 14.09.2014).

18. Ресторан «Пан Тао» – Режим доступу: <http://v.lviv.ua/catalog/food/restaurant/pan-tao.html> (дата звернення 14.09.2014).
19. Ресторан «ЯпонаХата у дворі імператора» – Режим доступу: <http://debosh.net/my/yaponahata/> (дата звернення 14.09.2014).
20. Ресторан «ЯпонаХата» – Режим доступу: <http://art-shop.lviv.ua/interior.php> (дата звернення 14.09.2014).
21. Ресторан «Орієнт» <http://infomisto.com/uk/lviv/idei/vsi/oriyent-smachnyu-i-aromatnyu> (дата звернення 14.09.2014).
22. Ресторан «Султан палац» – Режим доступу: <http://kim.lviv.ua/?product=%D1%81%D1%83%D0%BB%D1%82%D0%B0%D0%BD-%D0%BF%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D1%86-%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD> (дата звернення 14.09.2014).
23. Ресторан «Пафос» – Режим доступу: <http://go-ua.in.ua/news91403000.aspx> (дата звернення 14.09.2014).
24. Ресторан «Під золотою розою» – Режим доступу: <http://hrustyna.livejournal.com/929.html> (дата звернення 14.09.2014).

Додаток Д. Табл. Д 1.1

1., 2., 5., 6., 7., 8., 14., 15., 16., 17., 19., 21., 22., 23., 40., 41., 42., 47., 48., 50., 52., 53., 55., 56., 57., 58., 59., 60., 61., 62., 63., 64., 65., 77., 80. Самойлович В. П. Народна архітектура України в ілюстраціях / В. П. Самойлович – К.: Абрис, 1999. – 281 с.: іл.

3. Орел Л. Г. Мальоване дерево: наївний живопис українського села [Електронний ресурс] / Л. Г. Орел. – К.: Родовід, 2003. – 232 с., іл. – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/malovane-derevo-v-ukrajini-lidija-orel-2003/> (дата звернення 14.012.2014).

4., 28., 29., 30., 33., 46., 66., 67., 68., 69., 70., 71., 75., 81., 103., 104., 105., 106., 113. –Українське народне мистецтво: ЖИВОПИС [Електронний ресурс] / [Упорядники: Б.С. Бутник-Сіверський (керівник), В.Г. Нагай, В.П. Самойлович.

Автор тексту: Бутник-Сіверський Б.С.]. – К.: Мистецтво, 1967. – 220 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/knyha-ukrajinske-narodne-mystectvo-zhyvopys-1967/> (дата звернення 14.012.2014).

9., 10., 11., 45., 101., 102. – Щербаківський В.М. Орнаментація української хати / В.М. Щербаківський – Рим: Богословія, 1980. – 47 с.

12., 13., 18., 20., 24., 26., 27., 34., 35., 43., 44., 54. Самойлович В.П. Українське народне житло (кінець XIX – початок XX ст.) / В.П Самойлович – К.: Наукова думка, 1972. – 24 с.: іл.

25. Самойлович В. П. Народна творчість в архітектурі сільського житла: монографія / В.П Самойлович – К.: Державне видавництво літератури з будівництва і архітектури УРСР, 1961. – 341 с.

31., 39. Українське народне житло [Упорядник та автор тексту Косміна Т. В., Художник Васіна З. О., Макет і художнє редагування Овсянников О. С., Тарасенко С. В]. – К.: Мистецтво, 1986. –18 листівок в обкл. – Режим доступу: <http://www.hllab.dp.ua/Store/texts/jitlo/dom.htm> (дата звернення 16.012.2014).

32. «Мистецька сторінка» Мистецькі статті: «Українські хати та дерев'яні церкви». – Режим доступу: <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=724> (дата звернення 16.012.2014).

36., 37., 38. Блог Олени Щербань. – Режим доступу: olenasunny.blogspot.com/2015/03/home-my-painted-house.html (дата звернення 14.012.2014).

49., 51., 112. «Мистецька сторінка». – Режим доступу: <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=704> (дата звернення 14.012.2014).

72. Народне мистецтво Луганщини [Автор-упорядник Л. М.Борщенко]. – Режим доступу: <file:///C:/Documents%20and%20Settings/%D0%90%D0%B4%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%A0%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BB/DOWNLOADS/Narodne-mystectvo->

Luganshchyny_NMNAPU_LBorshchenko_2009_PDF/Narodne-mystectvo-

Luganshchyny_NMNAPU_LBorshchenko_2009.pdf (дата звернення 9.05.2015 р.).

73. Матійчук М., Міщенко К. Українські Карпати в Національному музеї народної архітектури та побуту України [Матійчук М., Міщенко К.]. – Режим доступу: <http://my.etnoua.info/novyny/film-ukrajinski-karpaty-v-nmnapu/> (дата звернення 1.06.2015 р.).

74. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття. – Режим доступу: <http://hutsul.museum/collection/27/643/>

76. Музей народної архітектури та побуту України (путівник) [Електронний ресурс] / [Автори текстів: С. Верговський, Є. Гайова, Н. Зозуля, Н. Зяблюк, Р. Кобальчинська, І. Мусатова, Р. Свирида, М. Ходаківський, С. Щербань]. – К., 2007. – 56 с., іл. – («Україна споконвічна»). – Режим доступу: <http://etnoua.info/novyny/putivnyk-nmnapu-kyiv-pyrogiv-2007/> (дата звернення 14.012.2014).

78., 79., 82 б., 83., 84., 85., 86., 87., 89., 90., 92., 93., 94., 95., 96. Станкевич М. Є. Українське художнє дерево XVI – XX ст. / Станкевич М.Є. – Л.: Афіша, 2002. – 480 с., іл. 74. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття. – Режим доступу: <http://hutsul.museum/collection/27/643/> (дата звернення 14.012.2014).

81., 82., 88., 97., 114. Автентична Україна: До витоків духовності: Традиційне декоративно-ужиткове мистецтво. – Режим доступу: https://vk.com/album-35768932_199645603 (дата звернення 16.012.2014).

91. Карпати.info. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття імені Йосафата Кобринського. – Режим доступу: <http://www.karpaty.info/ua/uk/if/km/kolomyja/museums/gutsulshchyna/> (дата звернення 16.012.2014).

98., 99., 100. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття. – Режим доступу: <http://hutsul.museum/collection/1/> (дата звернення 14.012.2014).

107., 108., 109., 110., 111. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття. – Режим доступу: <http://hutsul.museum/collection/3/> (дата звернення 14.012.2014).

115., 116. Автентична Україна: До витоків духовності: Подільські килими: Арсен Ясноок. – Режим доступу: https://vk.com/album-35768932_198242525 (дата звернення 16.012.2014).

117. Килим «Гуцул» автор Шкрібляк М. І. Національний музей народного мистецтва Гуцульщини та Покуття. – Режим доступу: <http://hutsul.museum/collection/2/236/> (дата звернення 15.012.2014).

118. Автентична Україна: До витоків духовності: Космач. Майстри. – Режим доступу: https://vk.com/album-35768932_197096033 (дата звернення 16.012.2014).

119., 120. Музей народної архітектури та побуту в Переяславі 1993 «Україна споконвічна» автор фото Станіслав Крячко <http://etnoua.info/novyny/mnap-perejaslav-galereja-svitlyn-1993/> (дата звернення 14.012.2014).

121., 122. Автентична Україна: До витоків духовності: Подільський рушник. – Режим доступу: https://vk.com/album-35768932_174626215 (дата звернення 16.012.2014).

123., 124., 125., 126., 127., 128. Білан М. С. Український стрій / М. С. Білан, Г. Г. Стельмащук. — Л.: Вид-во «Апріорі», 2011. — 313 с.

Додаток Б

Підтвердження про впровадження наукових досліджень

Додаток Б.1

Сертифікат учасника II Міжнародного конгресу

«Етнодизайн: Європейський вектор розвитку і національний контекст»

Додаток Б.2

Програма Науково-теоретичної конференції професорського-викладацького складу, аспірантів та здобувачів ЛНАМ «Духовно-етична платформа мистецтва: від творчої волі до творчого відкриття»

**ДУХОВНО-ЕТИЧНА
ПЛАТФОРМА
МИСТЕЦТВА:
ВІД ТВОРЧОЇ ВОЛІ ДО
ТВОРЧОГО ВІДКРИТТЯ**

Науково-теоретична конференція
професорського-викладацького складу,
аспірантів і здобувачів ЛНАМ

Львів, 19 квітня 2012 р.

Додаток Б.3

Довідка про впровадження наукових досліджень

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
 NATIONAL UNIVERSITY POLYTECHNIC OF LVIV
 DEPARTMENT OF ARCHITECTURE
 Bandera str. 12, Lviv, 79646, Ukraine
 tel./fax: +38 032 258 22 39
 e-mail: tschers@polynet.lviv.ua

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
 ІНСТИТУТ АРХІТЕКТУРИ
 вул. С. Бандери, 12, м. Львів, 79646, Україна
 тел./факс: (032) 258 22 39
 e-mail: tschers@polynet.lviv.ua

№ 3-23/11/15

На № _____

У спеціалізовану вчену раду
 Д 35.052.11
 при Національному університеті
 «Львівська політехніка»

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

Інститут архітектури Національного університету «Львівська політехніка» підтверджує, що результати наукового дослідження аспірантки кафедри дизайну та основ архітектури Громнюк Адріани Ігорівни в дисертації *«Етнічні мотиви в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування»* за спеціальністю 18.00.01 – теорія архітектури, реставрація пам'яток архітектури доповнюють методичні основи формування архітектури інтер'єру з використанням етнічних мотивів, впроваджені в навчальний процес на практичних заняттях з курсу «Конструювання і обладнання інтер'єрів» для студентів п'ятого курсу спеціальності «Дизайн» у 2014-2015 н.р.

Директор Інституту Архітектури

д. арх., проф. Черкес Б. С.

Додаток Б.4

Довідка про впровадження результатів наукового дослідження
в практичній діяльності

ТзОВ «СПР-Енерго»
79021, м. Львів, вул. Кульпарківська, 108
www.sprenergo.com.ua

тел.: +38 (032) 240-02-55
факс: +38 (032) 240-02-54
info@sprenergo.com.ua

Код ЄДРПОУ 38208827
ІПН 382088213034
№ свідоцтва 200056159

№ 15 від 4 червня 2015 р.

У спеціалізовану вчену раду
Д 35.052.11
при Національному університеті
«Львівська політехніка»

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

ТзОВ «СПР-ЕНЕРГО» підтверджує апробацію результатів наукового дослідження Громнюк А. І. «Етнічні мотиви в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування» у проектуванні меблів та предметів освітлення (зокрема серії пуфів та світильників) з використанням етнічних мотивів, що були розроблені для вищеназваної фірми у 2013-2015 рр.

Директор ТзОВ «СПР-ЕНЕРГО»

Роса І. А.

Додаток Б.5

Довідка про впровадження наукових досліджень
та участь у виставках

26.06.2015 № 29

У спеціалізовану вчену раду
Д 35.052.11
при Національному університеті
«Львівська політехніка»

ДОВІДКА ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

Львівське регіональне відділення Спілки дизайнерів України підтверджує, що результати наукового дослідження аспірантки кафедри дизайну та основ архітектури Громнюк Адріани Ігорівни в дисертації «Етнічні мотиви в архітектурі сучасних інтер'єрів підприємств харчування» були апробовані у проектуванні меблів і обладнання з використанням етнічних мотивів (зокрема в розробці серії світильників для обладнання інтер'єрів громадських закладів) та були представлені на таких виставках: «Дизайн поступ: Львівська школа» (присвячена 25-річчю Спілки дизайнерів України), 26 березня - 14 квітня 2013 р., м. Львів; Регіональна виставка Спілки дизайнерів України: «Лабіринти дизайну» 3 - 15 жовтня 2014 р., м. Львів; Регіональна виставка Спілки дизайнерів України: «Лабіринти дизайну» 20 травня - 2 червня 2015 р., м. Ужгород.

Голова Львівського
регіонального відділення
Спілки дизайнерів України

Мигаль С. П.

Додаток В

Підприємства харчування, в яких використано етнічні мотиви

Таблиця В.1

Ресторани міста Києва, в яких використано етнічні мотиви

Українські етномотиви						
	Ресторан "Шинок гулянка" вул. Серафимовича, 15а 1.	Ресторан шинок "Коса над чаркою", вул. М. Донця, 2 2.	Ресторан "Диканька", вул. А. Малишка, 4а 3.	Ресторан "Козацька грамота", вул. Пушкінська, 19 4.		
						
	Ресторан "Щекавиця", вул. Константинівська, 46/52 5.	Ресторан "Духмяна піч", вул. Вагутіна, 2 6.	Ресторан "Панська вітха" вул. Р. Окипної, 3 7.	Ресторан "Кобзар", вул. Хрещатик, 25 8.		
	Японські етномотиви					
		Ресторан "Нобу", вул. Ш. Руставеллі, 12 9.	Ресторан "Ацумарі", вул. Б.Хмельницького, 10 19-21	Ресторан "Сім самураїв", Бессарабська площа, 2 11.	Ресторан "Жовте море", вул. Сталінграда, 8 12.	
		Китайські етномотиви				
			Ресторан "Схід", вул. Набережно-Хрещатицька, 11 13.	Ресторан "Дю лонг", вул. Т. Шевченка, 46Ва 14.	Ресторан "Лу Ван", вул.б. Хмельницького, 26 15.	Ресторан "Мандарин", Московський пр-т, 32 16.
Етномотиви кавказьких народів						
	Рестоарн "Казбек", бульвар Л. Українки, 30а 17.		Ресторан "Хінкалі", вул. Ш. Руставеллі, 4 18.	Ресторан "Бакінський очак", пр-т Красновоздний, 126а 19.	Ресторан "Алазані", вул. Сакагаганського, 1Г20.	
	Етномотиви Узбекистану					
		Ресторан "Волшебная лампа", вул. Велика Васильківська, 47 21	Рестран "Краван", спуск Козловський, 10 22.	Ресторан "Урюк", вул. Ярославний вал, 11 23.	Ресторан "Шангрила", вул. Ярославська, 5/2 24.	

Продовження таблиці В.1

Індійські етномотиви	 Ресторан "Гімалії", вул. Червоноармійська, 25, 80	 Ресторан "A New Bombay Palace" ("Нью Бомбей палас"), 26, вул. Дружби народів, 33а	 Ресторан "Сутра", вул. Г. Тимофєєвої, 3 27.	 Ресторан "Нірвана", бульвар л. Українки, 28 28.
Етномотиви арабських народів	 Ресторан "Маракеш", вул. П. Сагайдачного, 24 29.	 Ресторан "Маракуйя", вул. Маршала Тимошенка, 29 30.	 Ресторан "Сезам", пр-т Перемоги, 112 31.	 Ресторан "Марокана", бульвар Л. Українки, 24 32.
	 Ресторан "Мармарис", вул. Глубочицька, 40 33.	 Ресторан "Persian Palace" ("Персіан палас"), вул. М.Малиновського, 34 34.	 Ресторан "Шам", пр-т Перемоги, 406 35.	 Ресторан "Абу Дабі", вул. Лісна, 192, с. Романків 36.
Етномотиви латино-американських народів	 Ресторан "Touch Café" ("Тач кафе"), 37, вул. Ш. Руставеллі, 16	 Ресторан "Mai-Tai Lounge", ("Май-Тай лаундж"), 38, вул. Велика Васильківська, 66	 Ресторан "Buddha-Bar" ("Будда-Бар"), 39, вул.Хрешчатик, 14	 Ресторан "Клеопатра", вул. Дніпровська, набережна, 7 40.
	Етномотиви полінезійських країн		Етномотиви народів Південно-східної Азії	Давньоєгипетські етномотиви
Етномотиви латино-американських народів	 Ресторан-клуб "Фієста", вул. Антоновича, 155д 41.	 Ресторан "Buena Vista Latin House", вул. 42, Велика Житомирська, 8/14	 Ресторан "Tequila House" ("Текіла хауз"), 43, вул. Спаська, 8а	 Ресторан "Мамбо", бульвар Дружби народів, 5 44.
Угорські етномотиви	 Ресторан "Чардаш", вул. Кудряшова, 18а 45.	 Ресторан "Silvio D'Italia" ("Сільвіо Де Італія"), 46, вул. Нижній вал, 23	 Ресторан "Введенська усадьба", вул. 47, Введенська, 25	 Ресторан "Цимес", вул Сагайдачного, 5/10 48.
Голландські етномотиви	Італійські етномотиви	Голландські етномотиви	Єврейські етномотиви	

Таблиця В.2

Ресторани міста Львова, в яких відображена етнічна стилістика

Українські етномотиви						
	Ресторан "Сім поросят", вул. С.Бандери,9 1.	Ресторан "Туцьольська гражда", вул. В.Великого, 2а 2.	Ресторан "Топак", вул. Наукова 26 3.	Ресторан "Кулава", вул. Комарова, 17 4.		
						
	Ресторан "Туцьольський двір" вул. Щирецька, 36 5.	Ресторан "Фільварок на Левандівці" вул. Сяйво,8 6.	Ресторан "Червона рута" вул. Хуторівка, 26 7.	Ресторан "У пані Стефи", вул. Проспект свободи,10 8.		
	Етномотиви країн Кавказу					
		Ресторан "Хінкальня", вул. Крива липа, 1 9.	Ресторан "Старий Тифліс", вул. Пекарська, 28 10.	Ресторан "Бухара", вул. Фурманська, 6 11.	Ресторан "Тарон", вул. Кузневича, 16 12.	
		Етномотиви латиноамериканських народів				
			Ресторан "Альпака" пр-т Т. Шевченка, 10 13.	Ресторан "Тех-Мех BBQ", вул. Дудасва, 7 14.	Ресторан "The Mexican" ("Зе Мексікан"), вул. Театральна,22 15.	Ресторан "Так і було", вул. Крива Липа, 8 16.
Етномотиви народів Східної Азії (Японія, Кітай)						
	Ресторан "Пекін", вул. Грушевського, 8 17.		Ресторан "Пан Тао", вул. Кримська, 28 18.	Ресторан "ЯпонаХата у дворі Імператора", пр-т Свободи,29 19.	Ресторан "ЯпонаХата", вул. Крива Липа,8 20.	
	Арабські етномотиви					
		Ресторан "Орієнт", вул. Генерала Чупринки, 5 21.	Ресторан "Султан палац", вул. Угорська, 26 22.	Ресторан "Пафос", вул. Пильницька, 5 23.	Ресторан "Галицька жидівська кнайпа" "Під Золотою розою", вул. Старосврейська, 37 24.	
Арабські етномотиви		Грецькі етномотиви	Єврейські етномотиви			

Додаток Г

Функційні та технологічні особливості проектування

архітектури інтер'єрів підприємств харчування

Додаток Г.1. Функційна та об'ємно-просторова

структура підприємств харчування

В основі організації та обладнання підприємств харчування лежать функційні аспекти. Основними функціями закладів РГ є виробництво страв, їх реалізація та організація споживання. Залежно від типу підприємства номенклатура функцій та послуг, що надаються споживачам, може змінюватися, а функційне призначення закладу харчування визначає специфіку його організації та зумовлює формування різних груп приміщень [54, с. 24].

У функційній структурі підприємств харчування виділено дві основні групи приміщень: а) для обслуговування відвідувачів; б) для виготовлення кулінарної продукції. Під час проектування закладів харчування відповідно до різних за функцією груп приміщень висувають різні вимоги [5, с. 10].

Приміщення для відвідувачів складаються з двох функційних підгруп: обіднього залу з естрадою, аванзалом тощо та допоміжних приміщень (вестибюлю, гардеробу, туалетів, артистичних, приміщень додаткового обслуговування і т.п.). Приміщення для виготовлення кулінарної продукції поділяють на три функціональні підгрупи: основні виробничі, складські і службово-побутові [5, с. 16]. На рисунку Г.1.1 зображена функційно-технологічна схема підприємства харчування [54, с. 25].

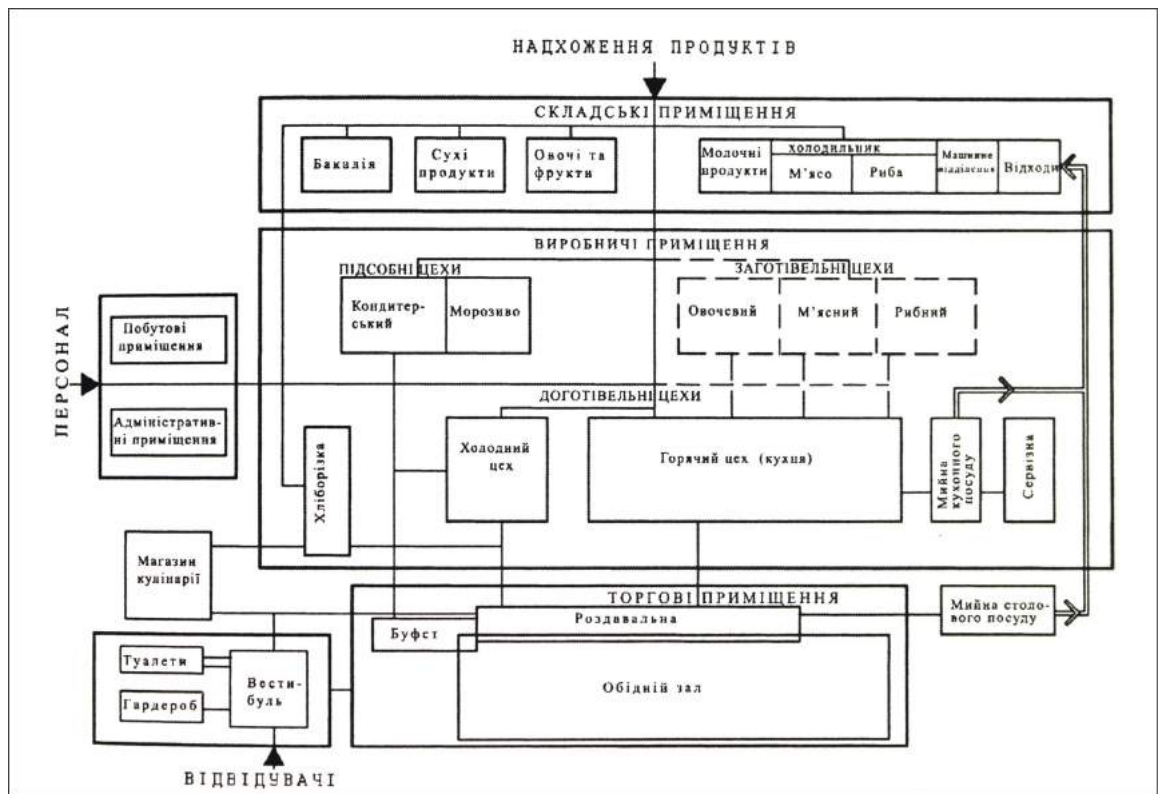

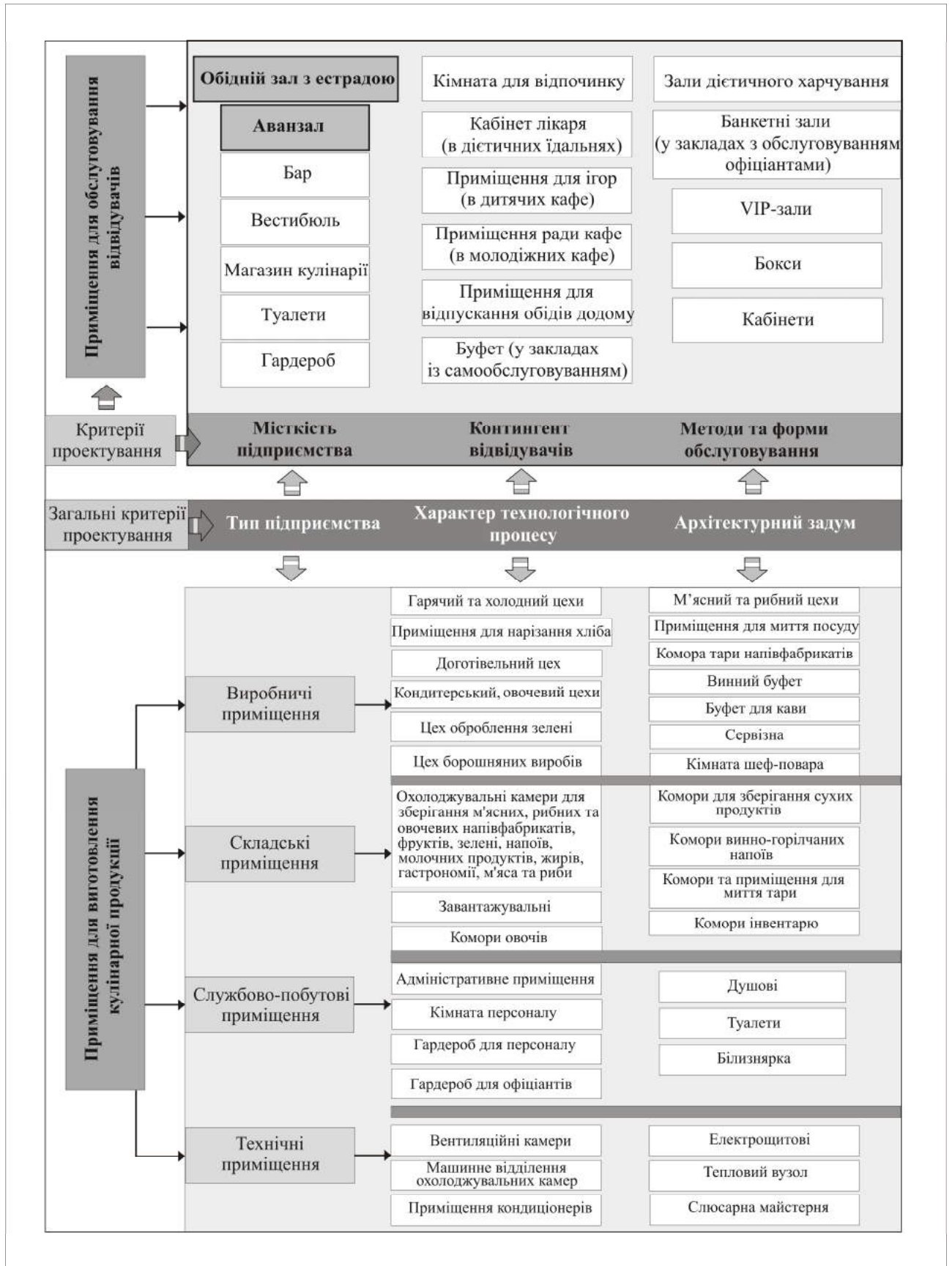
Рис. Г.1.1 Технологічна схема підприємств харчування

Приміщення для відвідувачів. Види приміщень для відвідувачів проектують, зважаючи на такі головні критерії, як тип підприємства, його місткість, контингент відвідувачів, методи та форми обслуговування. До приміщень для відвідувачів входять: обідні зали з естрадою, аванзали, бари, буфет (у закладах із самообслуговуванням); магазин кулінарії, вестибюль, зокрема гардероб та туалети. Окрім названих приміщень можна передбачити кімнати для відпочинку та кабінет лікаря (в дієтичних їдальнях), приміщення для ігор (в дитячих кафе), приміщення ради кафе (в молодіжних кафе), приміщення для відпускання обідів додому. Додатковими залами можуть зали дієтичного харчування, банкетні зали (у закладах з обслуговуванням офіціантами), VIP-зали, кабінети, бокси тощо. Банкетні зали ізольовані від обідніх, розраховані на 15-17 місць, а бокси можуть мати одну або дві сторони відкриті в обідній зал, розраховані на 4-12 місць [54, с. 41].

У табл. Г.1.1 сформована функцій на структура підприємств харчування.

Таблиця Г.1.1

Функційна структура підприємств харчування

Обідні зали є основними приміщеннями всіх підприємств харчування. На формування їх планувальних вирішень та предметно-просторового середовища впливають, перш за все, тип закладу та форма обслуговування [54, с. 47]. Підприємства харчування можуть бути зорієнтовані на забезпечення утилітарних потреб харчування – такі, що працюють за методом самообслуговування (їдальні, закусочні, спеціалізовані підприємства швидкого обслуговування), або на специфічні запити з функцією проведення дозвілля (ресторани, бари, розрядні кафе тощо) [54, с. 43].

Визначено наступні функції інтер'єрів обідніх залів:

- організація обслуговування споживачів;
- організація дозвілля відвідувачів;
- задоволення естетичних потреб відвідувачів;
- забезпечення комфортного перебування відвідувачів у закладі.

Обідні зали розташовують, як правило, в одному рівні з гарячим і холодним цехами, а також приміщенням для миття посуду. На підприємствах харчування з обслуговуванням офіціантами роздавальні зони та буфети розміщують на площах груп виробничих приміщень [5, с. 21].

За формою обідні зали бувають прямокутні, круглі, Г-подібні, П-подібні та складні. В обідньому залі між обладнанням влаштовують головні та другорядні проходи [54, с. 50].

Аванзали розташовують перед залами та передбачають простір для очікування гостей на вільні місця [197, с. 88].

Допоміжними приміщеннями, що входять в групу приміщень для відвідувачів, є вестибюль з гардеробом, туалети, приміщення для відпочинку, кімнати для куріння тощо, а також приміщення з надання послуг відвідувачам, які встановлюють завдання на проектування [5, с. 22].

Вестибюлі передбачають на підприємствах круглорічного та змішаного функціонування. В них розміщують гардероб для відвідувачів, туалети, гігієнічні кімнати, входи в зали, приміщення для відпускання обідів додому. Гардероб розташовують на першому поверсі, найчастіше він об'єднаний з

вестибюлем. Його розміщення може бути фронтальним, глибинним або кутовим [195, с. 25].

У функційній структурі підприємств харчування всі групи приміщень повинні мати чітке зонування та зручний функціонально-технологічний взаємозв'язок, що не допускатиме пересікання в русі потоків відвідувачів, обслуговуючого персоналу та вантажу [54 с. 29]. Організація їх простору здійснюється з огляду на характер технологічного процесу, типу закладу та архітектурного задуму.

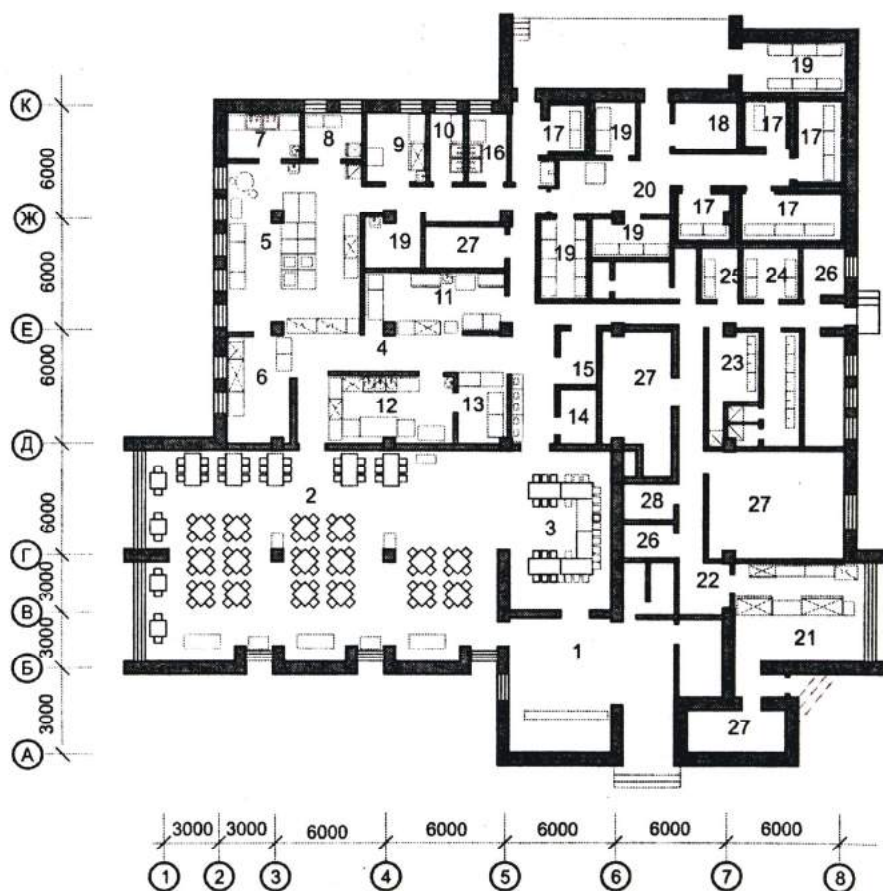
Об'ємно-посторова структура будівлі – це система об'єднаних головних і допоміжних приміщень певних розмірів і форм в цілісну композицію. Розрізняють такі основні типи композиційних схем об'ємно-просторових структур, які можна використати при проектуванні підприємств харчування: централізована, блокова та павільйонна [54 с. 18].

Централізовану (компактну) схему формують на основі загальних, атриумних і комбінованих схем групування приміщень. Як правило, це один корпус простого чи складного обрису [54, с. 18].

Блокова схема об'єднує коридорні, галерейні й анфіладні схеми групування приміщень. Як правило, споруда складається з кількох корпусів, пов'язаних між собою теплими переходами. Таку схему доцільно використовувати під час будівництва великих закладів для розсосередження людей [54, с. 18].

Павільйонну схему формують за принципом павільйонного групування приміщень. Композиція вирішена у вигляді окремих корпусів, не пов'язаних переходами. Таку схему доцільно використовувати в районах підвищеної сейсмічності з м'яким кліматом та складним рельєфом [54, с. 18].

Основою об'ємно-планувальної композиції є обраний прийом взаєморозміщення функційних груп приміщень і поверховість споруди [197, с. 67]. Найкраще взаємозв'язок груп приміщень підприємств харчування здійснюється в одноповерхових, окремо розташованих будинках (рис. Г.1.2) [54, с. 33].

Ресторан на 150 місць (на напівфабрикатах)

1 - вестибюль з гардеробом та туалетами; 2 - зал ресторану на 115 місць; 3 - банкетний зал на 35 місць; 4 - приміщення для роздавання; 5 - гарячий цех; 6 - холодний цех; 7 - приміщення для миття кухонного посуду; 8 - кабінет завідувача виробництва; 9 - заготівельний цех; 10 - цех для оброблення зелені; 11 - буфет (кавовий та винний); 12 приміщення для миття столового посуду; 13 - сервізна; 14 - приміщення для офіціантів; 15 - приміщення для нарізання хліба; 16 - приміщення для персоналу; 17 - охолоджувальні камери; 18 - машинне відділення для охолодження; 19 - комори; 20 - завантажувальне приміщення; 21 - магазин кулінарії; 22 - допоміжне приміщення магазину; 23 - гардероби та душові персоналу; 24 - гардероб для офіціантів; 25 - приміщення для білизни; 26 - службові приміщення; 27 - технічні приміщення; 28 - радіовузол; 29 - туалети для персоналу

Рис. Г.1.2 Об'ємно-просторова структура ресторану (одноповерховий, окремо розташований) [54, с. 34].

Додаток Г.2 Класифікація підприємств харчування

Класифікацію громадських будівель і споруд здійснено відповідно до чинних нормативних документів: ДК 018–2000 «Державний класифікатор будівель та споруд» (Київ, 2000) [6] та ДБН. В 2.2. – 9 – 99 «Будинки і споруди. Громадські будинки і споруди. Основні положення» (Київ, 1999) [4]. У ДК 018–2000 підприємства харчування класифіковано під кодом 1230 «Будівлі торгівельні» [6]. У ДБН. В 2.2. – 9 – 99 підприємства харчування входять до категорії «Будинки для підприємств торгівлі та громадського харчування» [4].

Класифікацію підприємств харчування та визначення чинних термінів здійснюємо на основі документів ДСТУ 4281:2004 «Заклади ресторанного господарства. Класифікація» [8] та ДСТУ 3862–99 (зм. 2003 р.) «Ресторанне господарство. Терміни та визначення» [7].

Для формування класифікації підприємств харчування також використано джерела [54], [195].

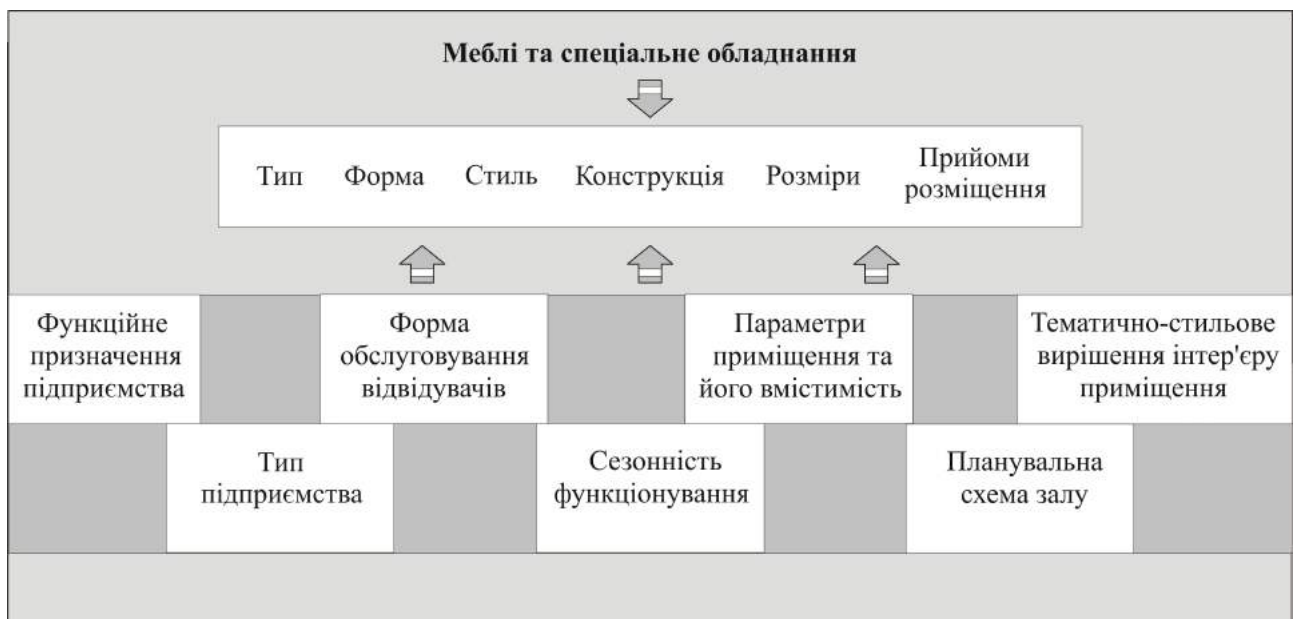
Додаток Г.3

Меблі та спеціальне обладнання підприємств харчування

Меблі та обладнання є важливими складовими формування предметно-просторового середовища підприємств харчування, засобами формування їх художньо-образного вирішення. Тип, форма, стиль, конструкція, розміри та прийоми розміщення меблів визначають такі головні показники, як функційне призначення підприємства, його тип, форма обслуговування відвідувачів, сезонність функціонування, параметри приміщення та його вмістимість, планувальна схема залу. Меблі мають не лише функційне навантаження, але є важливими елементами забезпечення комфорту, який досягається їх зручністю та естетичністю (табл. Г.3.1).

Таблиця Г.3.1

Фактори впливу на формування меблів та обладнання

Стиль, рівень декоративності та конфігурація меблів, що використовуються в залах для відвідувачів підприємств харчування залежать від тематично-стильового вирішення інтер'єру приміщення. Меблі можуть бути масового виробництва або запроектовані індивідуально, відповідно до загальної тематики інтер'єру та його образного вирішення. На підприємствах харчування, де використовують етнічні мотиви, меблі найчастіше проектують

індивідуально, вони відображають національні традиції і часто стилізовані. Залежно від типу закладу вимоги щодо номенклатури та форми меблів, міцності та інших експлуатаційних характеристик відрізняються.

Обідні столи повинні мати достатню площу поверхні, гігієнічне покриття, правильне співвідношення пропорцій, бути міцними та зручними в експлуатації. Розрізняють три основні прийоми розташування столів у залах стосовно проходів: прямокутний, діагональний та вільний. Для великих залів із самообслуговуванням найефективніше прямокутне розташування столів, для невеликих – діагональне, у залах з великою площею часто застосовують вільне розташування столів [197, с.146].

Залежно від форми столи можуть мати такі розміри:

- квадратні на 2 особи – 60×60 см;
- квадратні на 4 особи – 70×70 см;
- прямокутні на 2 особи – 80×60 см;
- прямокутні на 4 особи – 120×70 – 80 см;
- прямокутні на 6 осіб – 180×70 – 80 см (рис. Г.3.1)

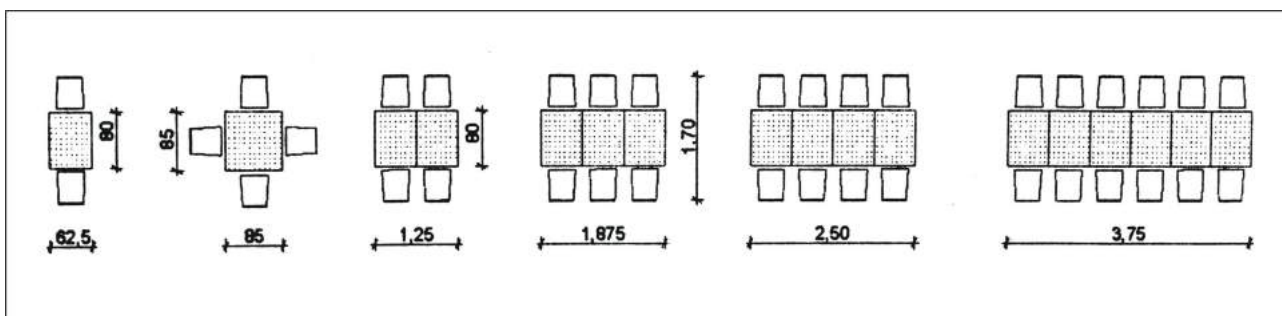

Рис. Г.3.1 Габарити прямокутних столів [54, с. 112]

- круглі на 2 особи – Ø 60 см;
- круглі на 3 – 4 особи – Ø 70 – 90 см;
- прямокутні на 5- 6 осіб – Ø 100 – 120 см (рис. Г.3.2).

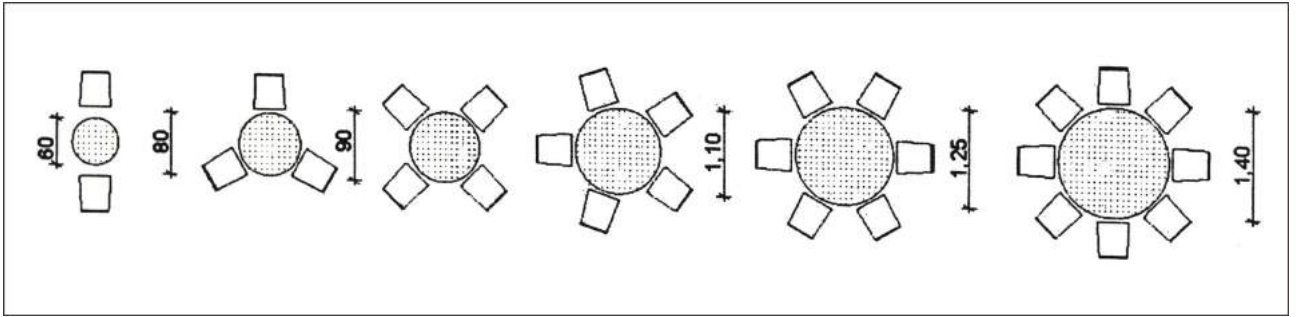

Рис. Г.3.2 Габарити круглих столів [54, с.112]

Найзручнішим в інтер'єрі обіднього залу є компонування столів квадратної форми; круглі столи з діагональним розміщенням стільців відносно стіни та квадратні столи при діагональному компонуванні займають найменшу площу в залі [54, с.112].

Доцільно використовувати столи, призначені для різної кількості людей: дво-, чотирьох-, шести, восьмимісні, що дає змогу ефективно задіяти площу залу та задовольнити потреби різних груп відвідувачів [54, с.114].

Меблі для сидіння важливий функційний та художньо-образний елемент вирішення предметно-просторового середовища обіднього залу. Їхні габарити та форма пов'язані перш за все з призначенням у різних типах закладів, а також з конструктивним вирішенням та властивостями застосованих матеріалів. До них належать стільці, крісла, дивани, лавки тощо. У ресторанах, кафе-барах ресторанного типу використовують м'які та напівм'які меблі, переважно крісла, для створення комфортного відпочинку часто застосовують дивани. Стільці, як правило, використовують у невеликих залах [197, с. 147].

Можливості компонування місць для сидіння з використанням диванів зображені на рис. Г.3.3.

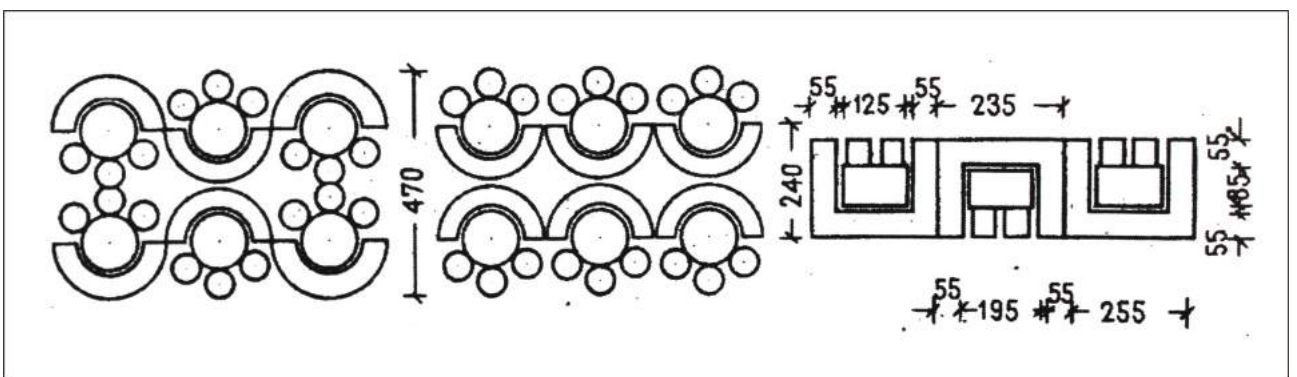

Рис. Г.3.3 Приклади розташування диванів в обідніх залах [54, с. 114]

Розміщення меблів залежить від архітектури інтер'єру будівель: конфігурації залу, розташування віконних прорізів та конструктивних елементів. Їх компонування має забезпечувати зручне переміщення відвідувачів та обслуговуючого персоналу.

Для формування окремих зон у залі та часткового членування простору створюють кулуари – столи зі стільцями або диванами різної конфігурації, що відокремлені декоративними елементами, зеленню чи перегородками [54, с. 116].

Зона барної стійки – важлива функційна зона обіднього залу, специфіку її формування визначає спосіб обслуговування [54, с. 116].

Барні стійки є ключовим елементом формування композиції залу, їх можна розташовувати вздовж стін, в куті приміщення, в ніші, примикати до стіни торцевою частиною, в центрі залу, бути спільними для двох суміжних приміщень. Їх можна ставити окремо або вбудовувати. Барні стійки розрізняють за формою: прямолінійні, Г-подібні, П-подібні, ламані, криволінійні, напівкруглі [195, с. 85].

Комплекс барної стінки складається з прилавка-бару, робочої частини з поверхнею для приготування напоїв та закусок, експозиційної шафи-вітрини [54, с. 116]. Приклади компонування барних стійок зображені на рис. Г.3.4

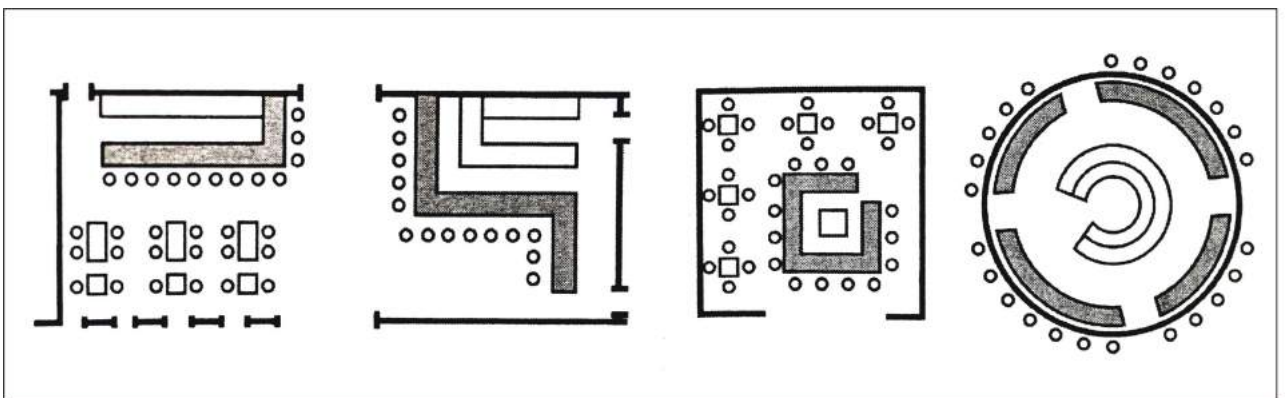

Рис. Г.3.4 Принципи розміщення та композиційні вирішення барних стійок [54, с. 117]

Барну стійку у підприємствах харчування завжди проектують під індивідуальні вимоги: для конкретного приміщення та у визначеному стилі [54, с. 118].

На деяких підприємствах харчування в залах, де обслуговують офіціанти, влаштовують *танцювальні майданчики, естради* для музикантів, різноманітних шоу та показів. Найчастіше форма майданчиків є центричною круглою чи квадратною. Композиційно естрадно-танцювальну зону виділяють за допомогою:

- підняття чи пониження рівня підлоги або стелі над нею;
- інтенсивнішого освітлення;
- орієнтації на неї основних проходів в залі;
- декоративних елементів по периметру [54, с. 119].

Танцювальний майданчик можна розміщувати в центрі залу або суміжно з входом у зал, або завершувати ним перспективу інтер'єру (рис. Г.3.5) [54, с. 120].

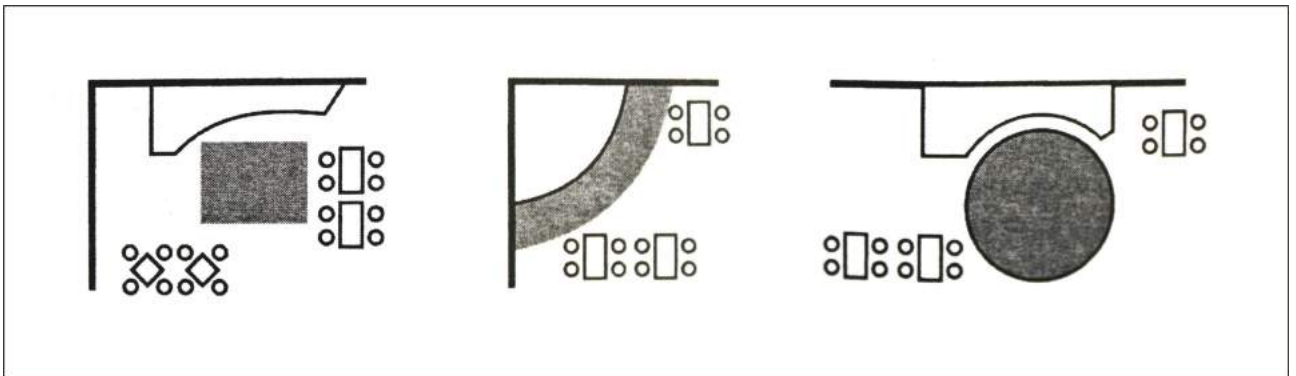

Рис. Г.3.5 Принципи розміщення та композиційні вирішення естрад та місць для танців [54, с. 119]

Одним із елементів обладнання в інтер'єрах обідніх залів є *камін*. Каміни можуть бути декоративними або діючими (газові, електричні, біокаміни тощо). Вони бувають окремо стоячими, вбудованими або прибудованими до стіни [197, с. 156].

Таблиця Г.3.2

Основні вимоги до меблів та обладнання, що використовуються в архітектурі інтер'єрів підприємств харчування сформовані на основі джерела [22, с. 10]

Функційно-експлуатаційні, конструктивно-технологічні	Ергономічні	Художньо-образні
Стійкість Міцність конструкції Технологічність форми Зв'язок форми з конструкцією та матеріалом Складання (при можливості) Застосування сучасних матеріалів та технологій виробництва	Відповідність антропометричним даним людини Зручність в експлуатації Безшумність Оптимальні габарити та вага Мобільність Зручність очищення від пороку та бруду Зручність ремонту	Композиційна цілісність форми Масштабність Силует Пластична виразність Сучасність стильового вирішення Фактурне та колірне вирішення Стильова поєднаність з різними варіантами обідніх столів Естетичність

Додаток Г.4

Композиційно-планувальні схеми підприємств харчування

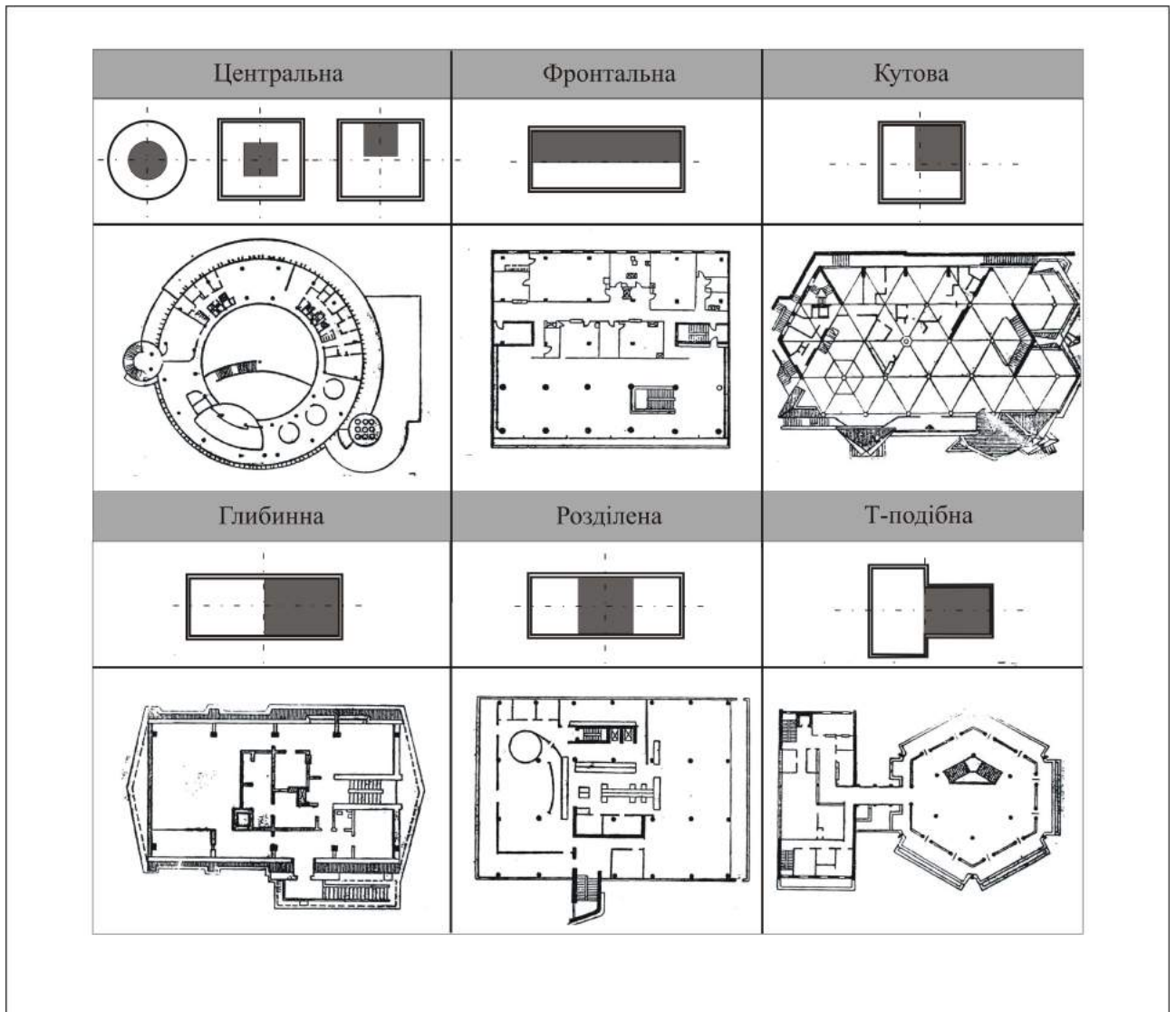

Рис. Г.4.1 Композиційно-планувальні схеми підприємств харчування

[197, с. 70].

Додаток Г.5

Прийоми розміщення меблів в обідньому залі

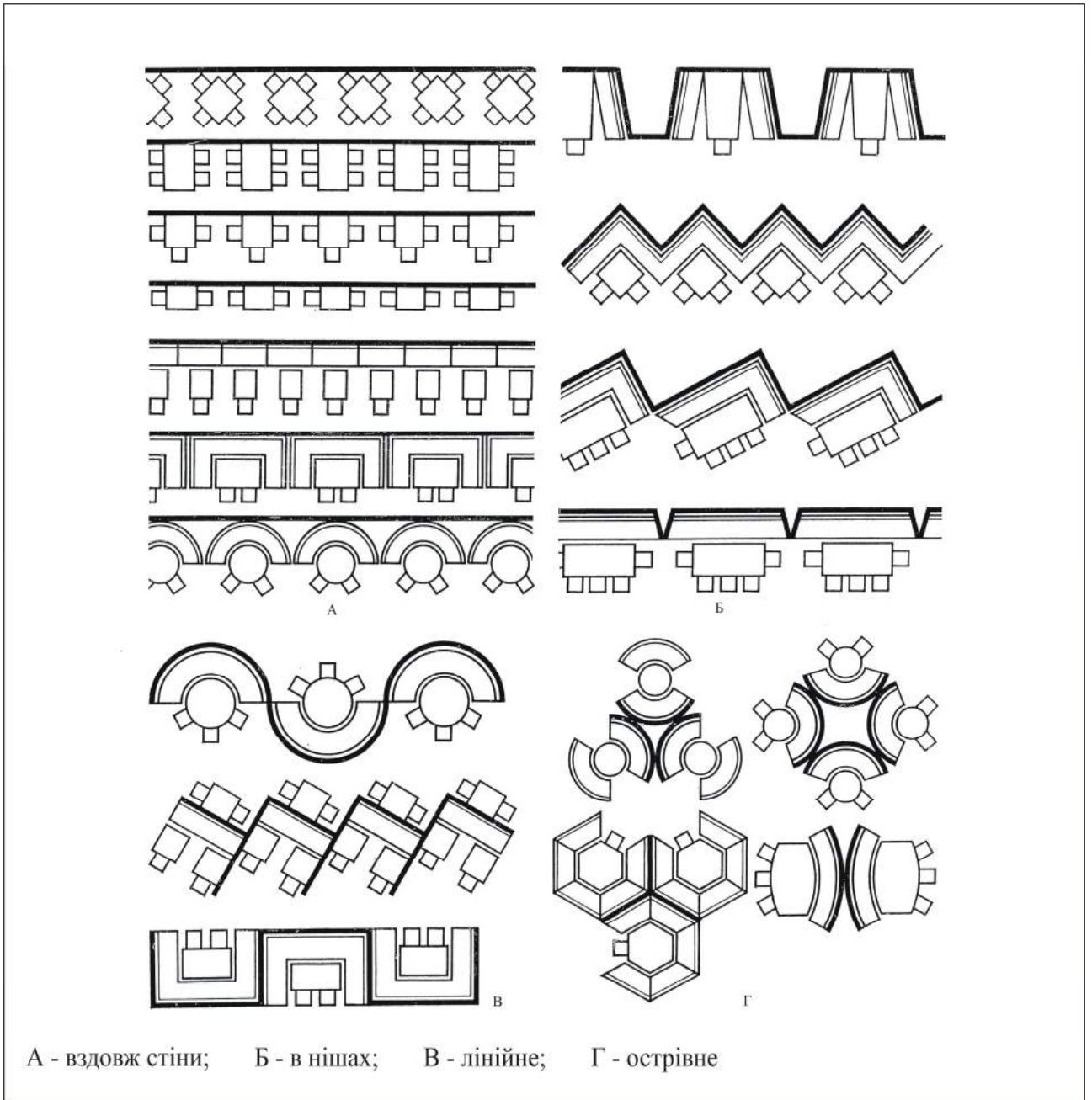

Рис. Г.5.1 Прийоми розміщення меблів в обідньому залі [195, с. 122].

Додаток Г.6
 Прийоми розміщення барів

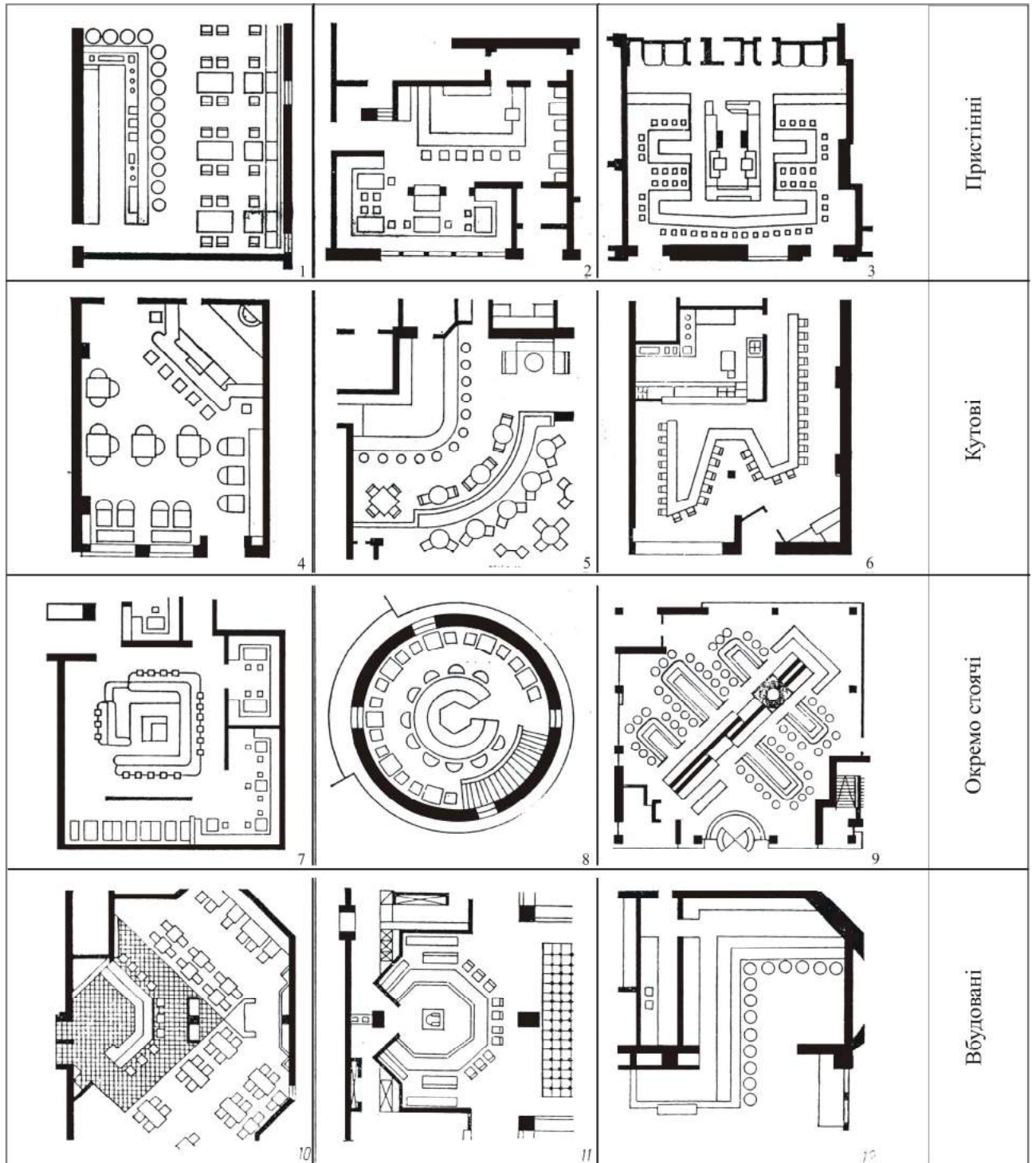

Рис. Г.6.1 Прийоми розміщення барів [197, с. 153].

Додаток Д

Архітектурно-художня спадщина етнографічних регіонів України

Додаток Д.1 Орнамент як засіб формування етнічних мотивів

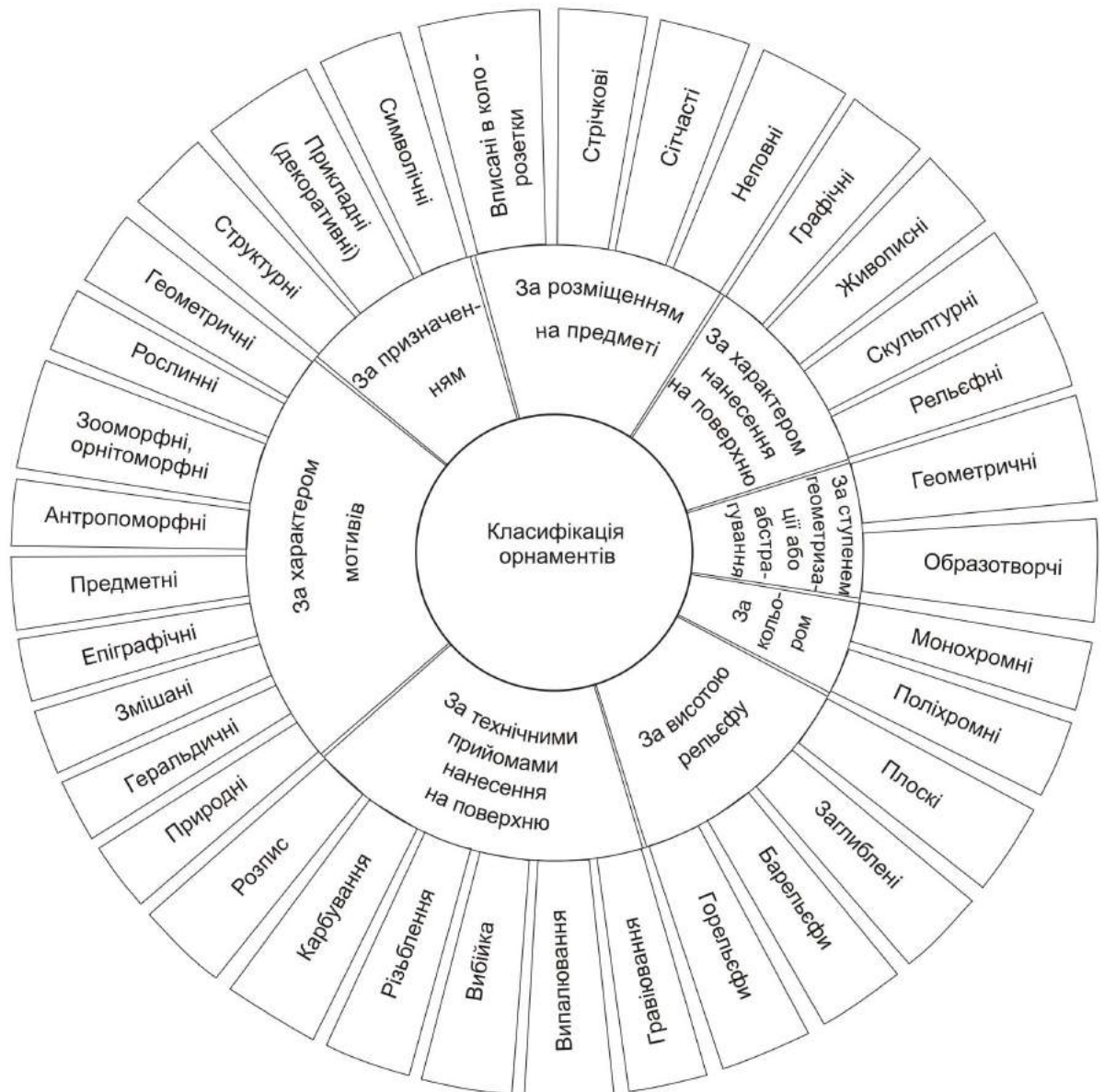

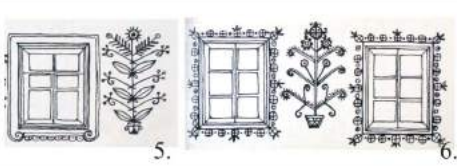
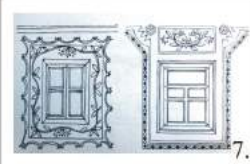

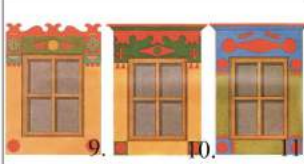

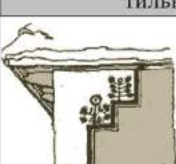

Рис. Д.1.1 Класифікація орнаментів

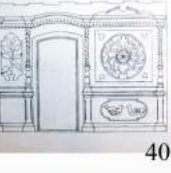

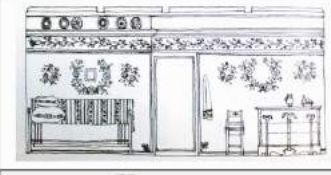

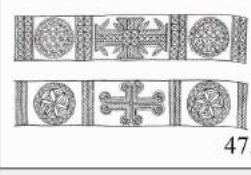
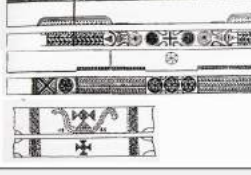

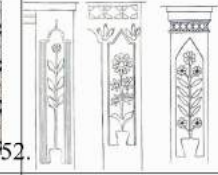
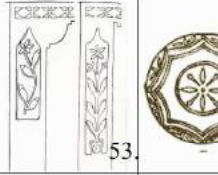
(Сформована на основі джерел [173, с. 469] та [47, с. 520])

Таблиця Д.1.1

Використання орнаментів в архітектурі українського народного житла кінця XIX початку XX століття

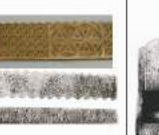

Архітектурне оздоблення						
Оздоблення вікон	Розпис навколо вікна			Розпис бічних сторін вікна		
						
	1. 2.		3. 4.		5. 6.	
	Одеська область		Вінницька область		Хмельницька область	
	Кольорове та пластичне оздоблення вікна		Оздоблення вікна різьбленням		Обрамуння вікна	
						
7.		8.		9. 10. 11.		
Поділля		Київщина		Черкащина		
				Розпис віконних наличників		
						
				12.		
				Розпис вікна		
						
				13.		
				Хмельницька область		
				Черкащина		
Оздоблення дверей	Розпис навколо дверей			Розпис з боків дверей		Пластичне оздоблення входу в хату
						
	14.		15.		16.	
	Вінницька область		Одеська область		Хмельницька область	
	Пластичне оздоблення входу в хату			Оздоблення дверей різьбленням		Вхід до галереї і хати (вхід на "піддашок")
						
19.		20.		21. 22.		
Тернопільська область		Одеська область		Хмельницька область		
				Черкаська область		
				Закарпаття		
				Львівська область		
Оздоблення зовнішніх стін	Фрагменти розпису тильної стіни			Розпис фасадної стіни хати		
						
	26.		27.		28. 29.	
	Черкаська область		Хмельницька область		Одеська область	

Продовження таблиці Д.1.1

Архітектурне оздоблення					
Оздоблення зовнішніх стін	Розпис фасадної стіни хати		Пластичне оздоблення стін	Фрагменти настінного розпису	
	 31.	 32.	 33.	 34.	 35.
	Київська область	Поділля	Вінницька область	Чернівецька область	Дніпропетровська область
Оздоблення внутрішніх стін	Розпис внутрішніх стін			Фрагмент настінного розпису	Рельєфне оздоблення стіни між хатою і ванькиром
	 36.	 37.	 38.	 39.	 40.
	 41.				
	Дніпропетровська область	Південний регіон		Черкаська область	Вінницька область
	Оздоблення розписом стіни між хатою і ванькиром		Розпис типу "килим"	Фрагменти настінного розпису	
 42.	 43.	 44.	 45.	 46.	
Хмельницька область	Південний регіон	Тернопільська область	Черкаська область	Поділля	
Оздоблення інших архітектурно-конструктивних елементів	Оздоблення сволоків різьбленням			Розпис сволоків	
	 47.	 48.	 49.	 50.	
	Гуцульщина, Опілля		Запорізька область	Одеська область	
	Різьблення прогонів	Оздоблення пілястр			Декоративні розетки на фронтонах
 51.	 52.	 53.	 54.		
Луганська область	Західний регіон	Хмельницька область	Миколаївська область		

Оздоблення меблів та обладнання	
Декорування варистих печей	Розписи варистих печей
	
	Хмельницька область Вінницька область Одеська область
	Розписи варистих печей Облицювання варистих печей кахлями Кахлі з рельєфним орнаментом
	
Дніпропетровська область Полтавська область Івано-Франківська область	
Оздоблення скринь	Оздоблення скринь розписом
	
	Львівська область Чернігівська область Тернопільська область Полтавська область Дніпропетровська область
	Оздоблення скринь розписом Оздоблення скринь різьбленням
	
Київська область Луганська область Івано-Франківська область	

Продовження таблиці Д.1.1

Оздоблення меблів та обладнання					
Оздоблення полиць, мисників	Розпис мисників		Оздоблення мисників різьбленням		
	 75.	 76.	 77.	 78.	 79.
	Київщина	Південний регіон	Полтавщина	Гуцульщина	Гуцульщина
	Полиці-божниці профілювання, різьблення		Полиці, ложечник, декоровані різьбленням		
 81.	 82.	 83.	 84.	 85.	
Київщина	Чернігівщина	Середнє Подніпров'я	Гуцульщина	Гуцульщина	
Оздоблення інших меблів	Оздоблення столів різьбленням				
	 88.	 89.	 90.	 91.	 92.
	Гуцульщина			Закарпаття	
	Ліжко, різьблення, випалювання, інкрустація металом	Шафа, різьблення	Лава, розпис	Крісло, різьблення	
 93.	 94.	 95.	 96.		
Гуцульщина	Полтавщина	Кіровоградщина	Гуцульщина		

Продовження таблиці Д.1.1

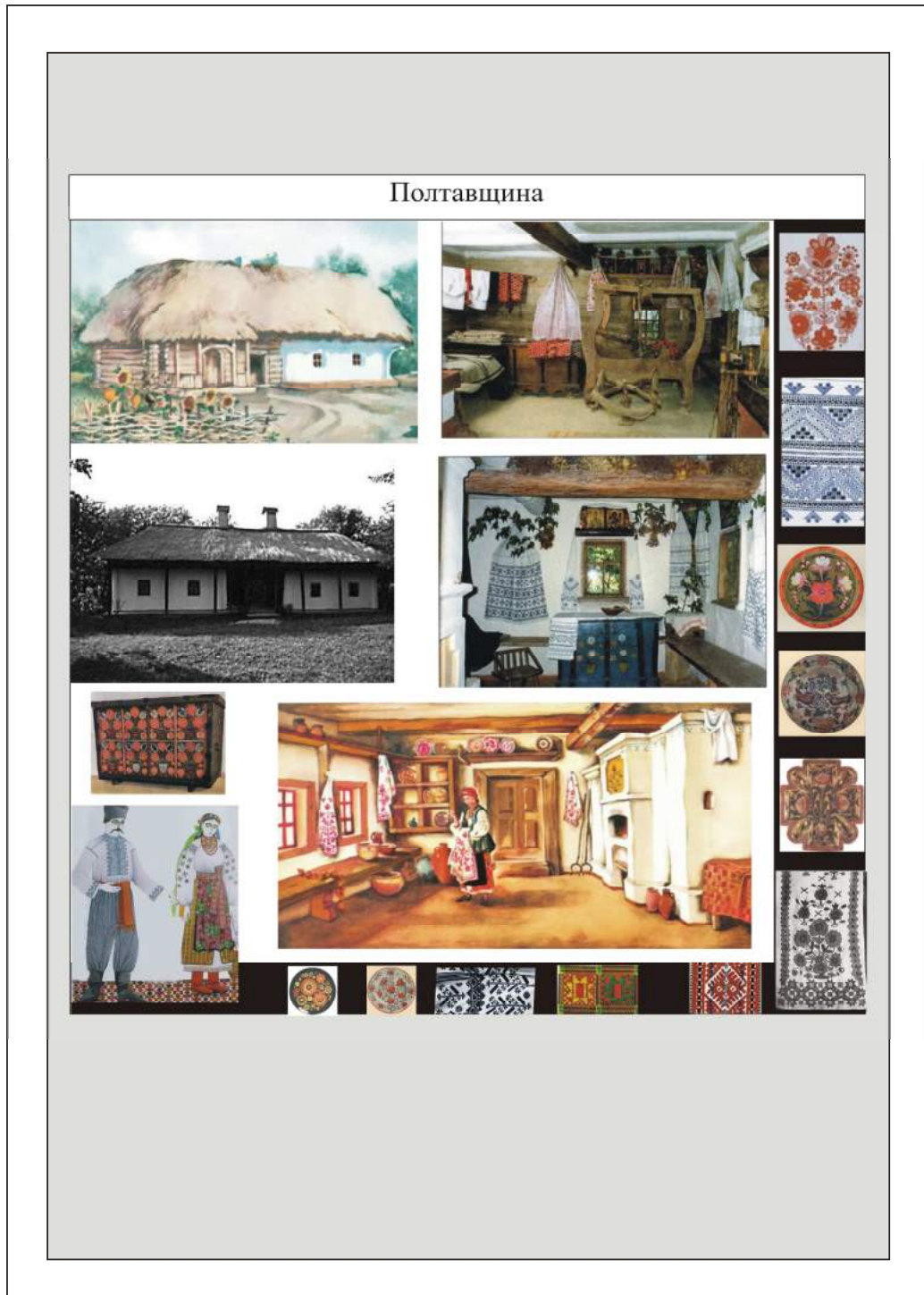
Оздоблення декоративних елементів									
Орнаментика декоративних елементів	Посуд, мальована кераміка					Розпис по дереву			
	 97.	 98.	 99.	 100.	 101.	 102.	 103.	 104.	 105.
	Чернігівська область	Гуцульщина		Черкащина	Полтавщина	Одещина	Полтавщина		
	Розпис по дереву		Різьблення по дереву			Мальований рушник			
 106.	 107.	 108.	 109.	 110.	 111.	 113.			
Київщина	Гуцульщина		Черкащина	Черкащина					
Орнаменти у вишивці, ткацтві	Тканий настільник	Ткацтво килимів				Вишивка			
	 114.	 115.	 116.	 117.	 118.	 119.	 120.	 121.	 122.
	Сумщина	Поділля		Гуцульщина	Полтавщина	Київщина	Поділля		
	Стрій								
 123.	 124.	 125.	 126.	 127.	 128.				
Буковина	Волинь	Гуцульщина	Полісся	Чернігівщина	Слобожанщина				

Додаток Д.2

Архітектурно-мистецькі традиції, культура та побут
населення українських етнографічних регіонів

Таблиця Д.2.1

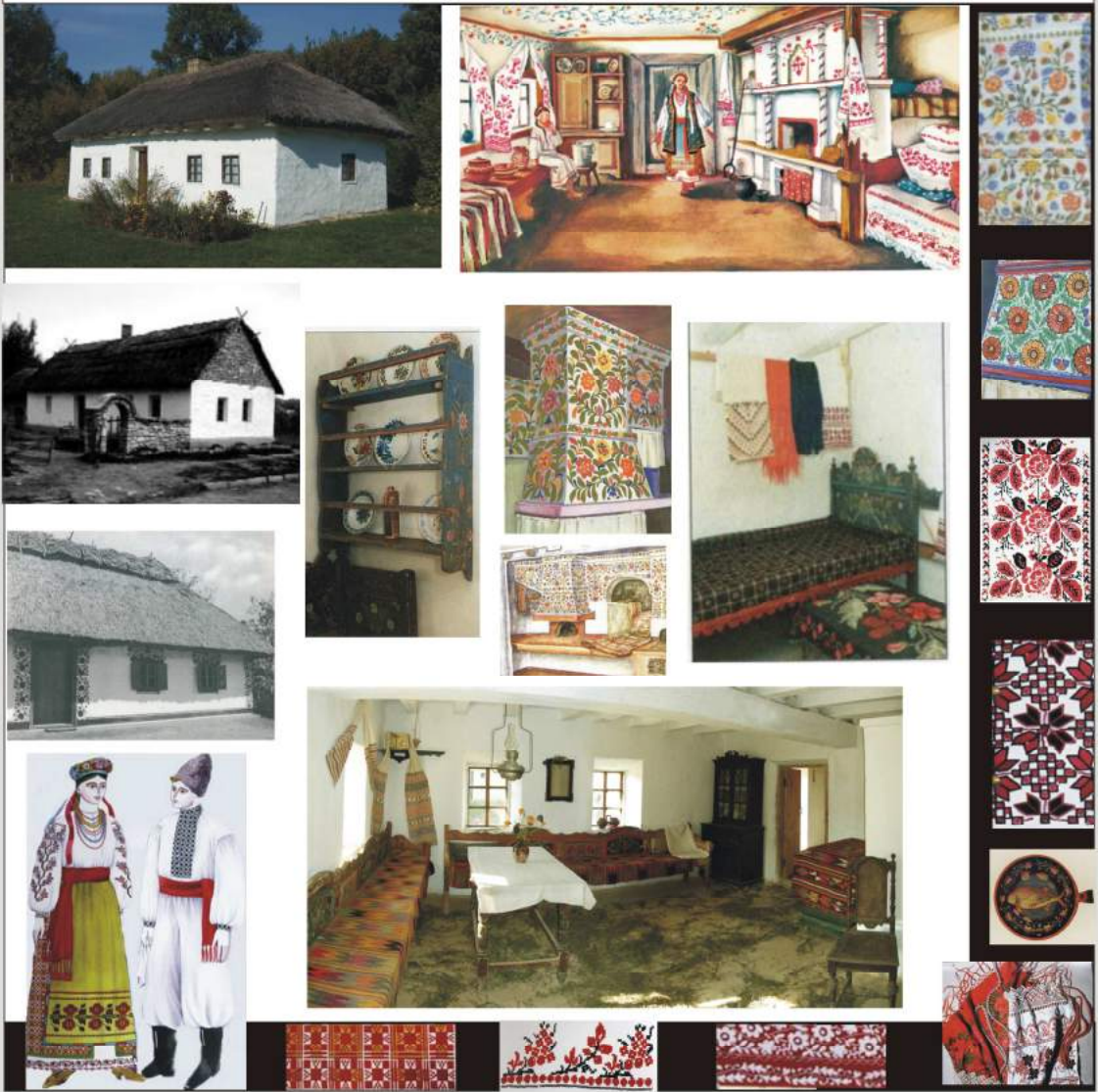
Художньо-архітектурні традиції
історико-етнографічних регіонів України

Слобожанщина

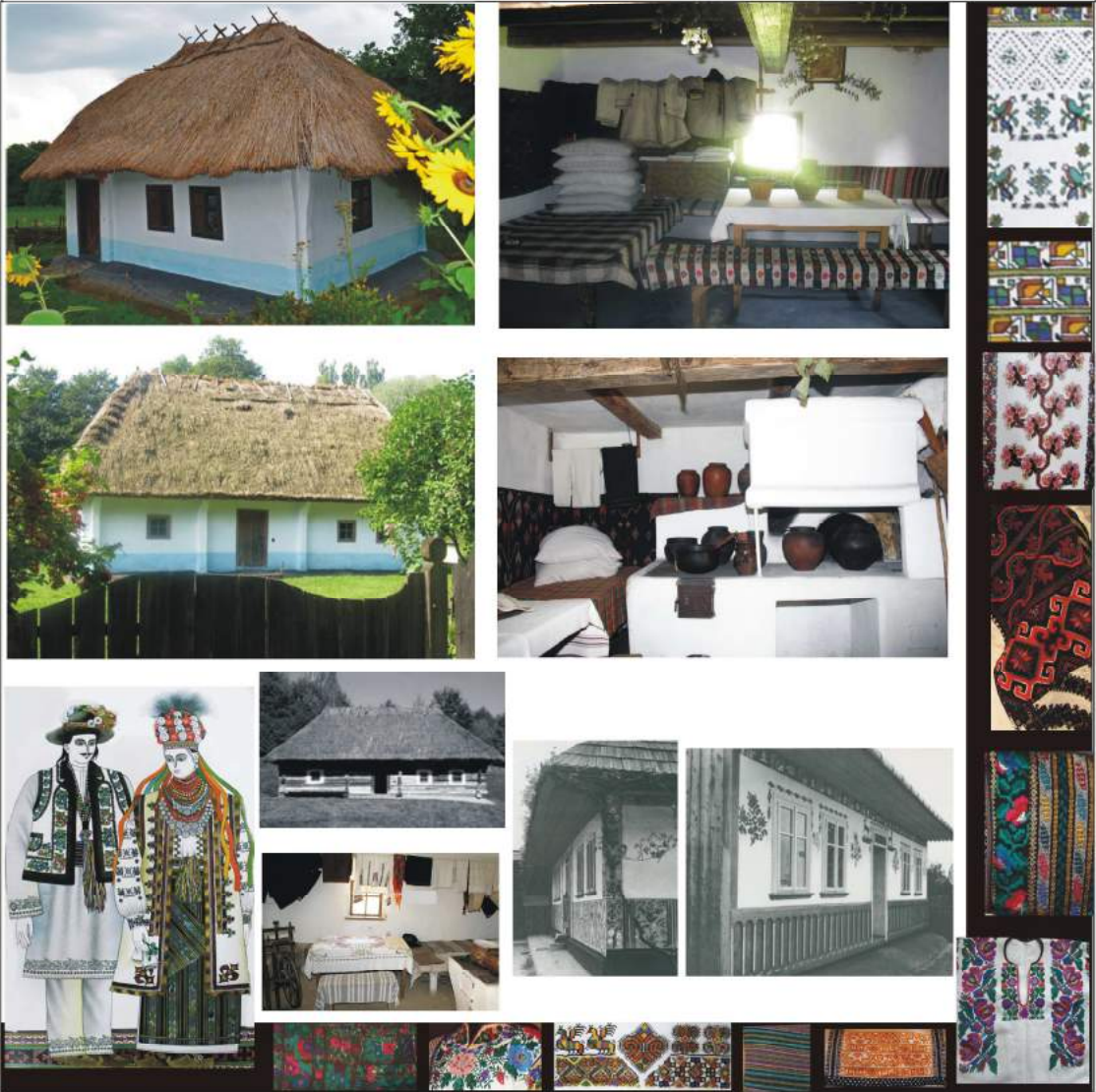
Південь України

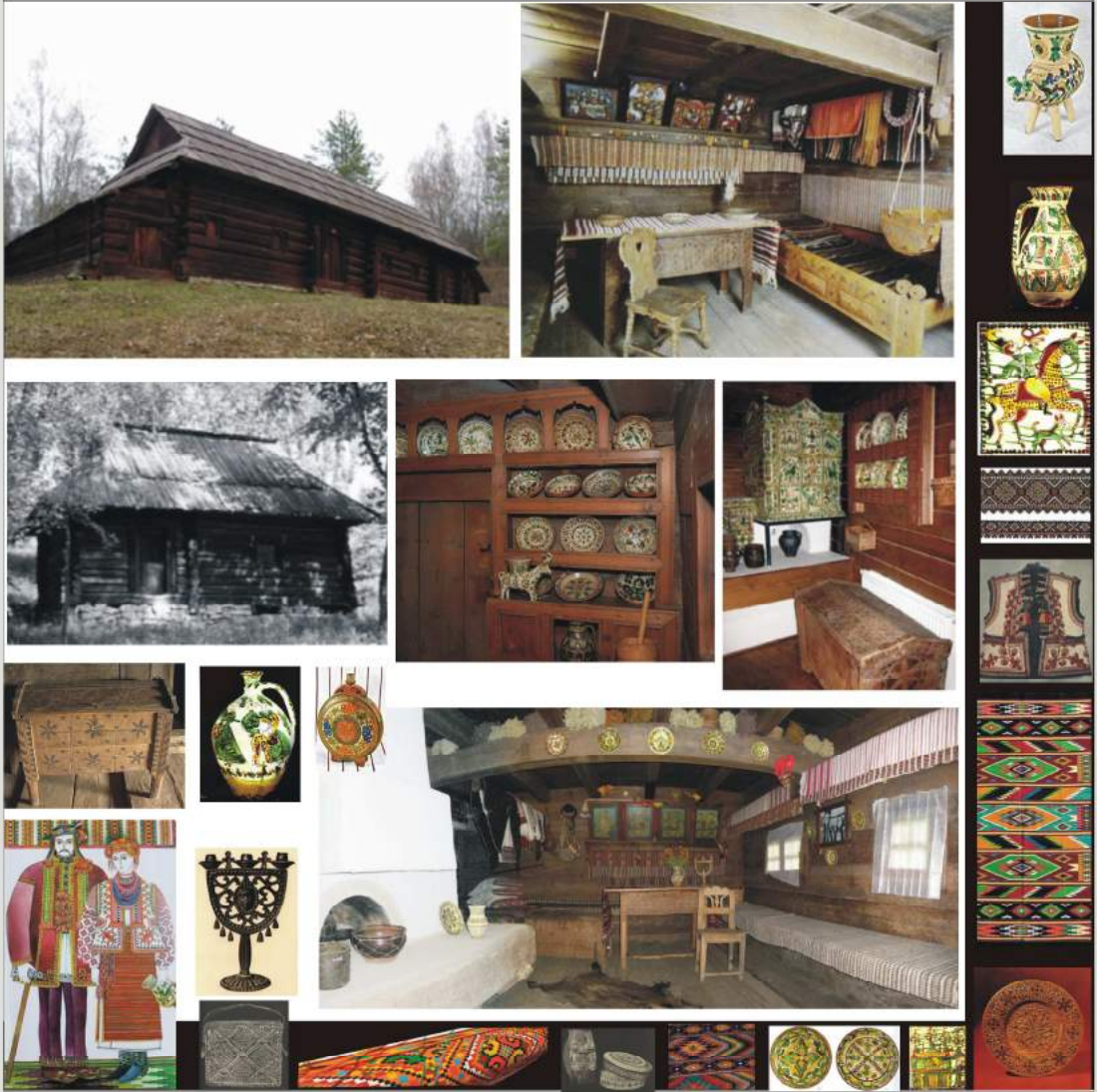
Поділля

Буковина

Гуцульщина

Покуття

Закарпаття

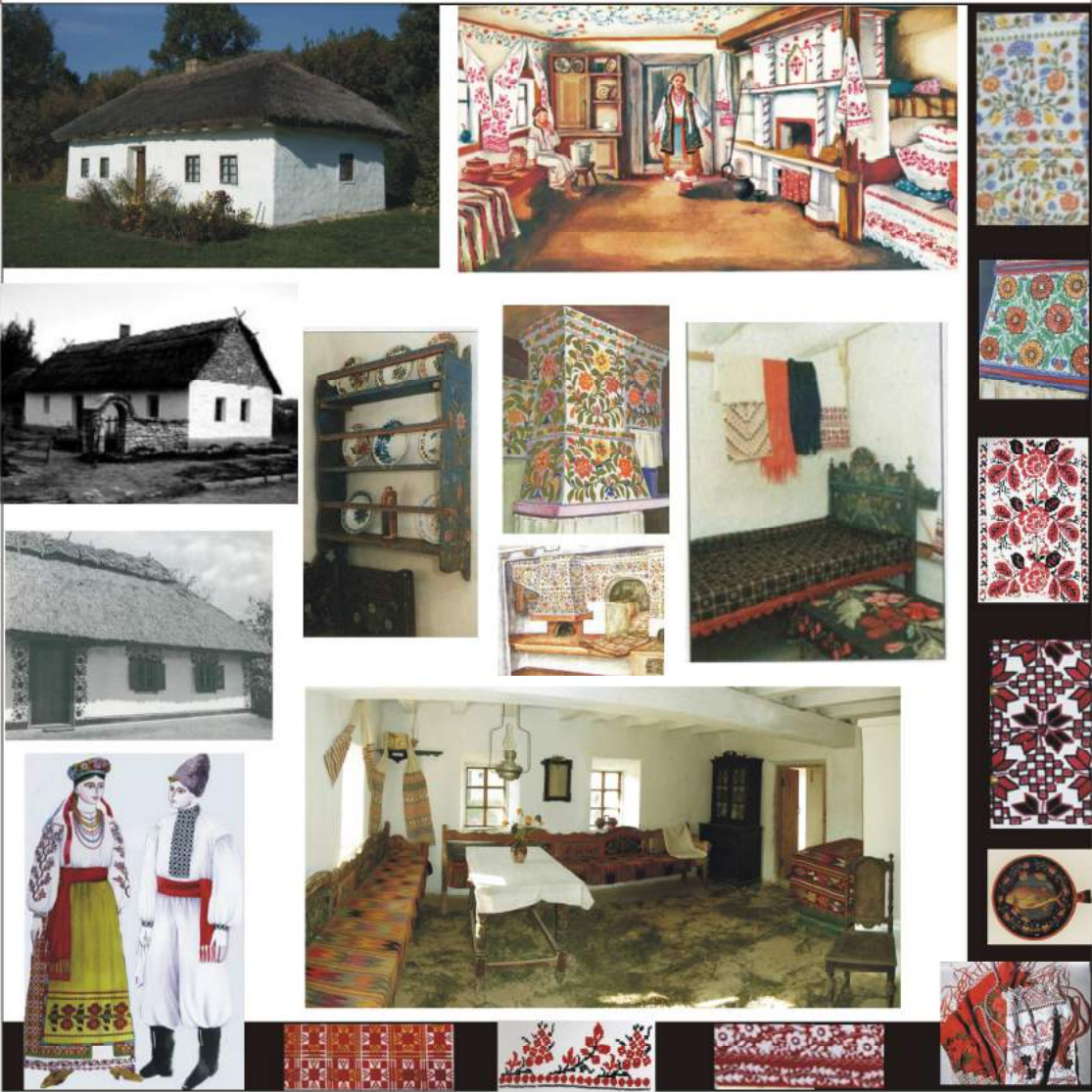
Лемківщина

Опілля

Південь України

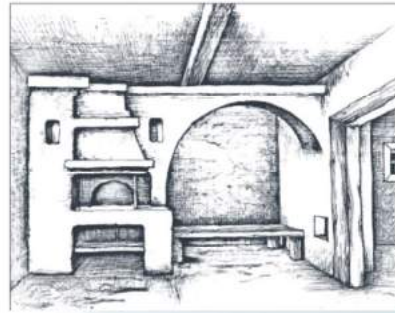
Поділля

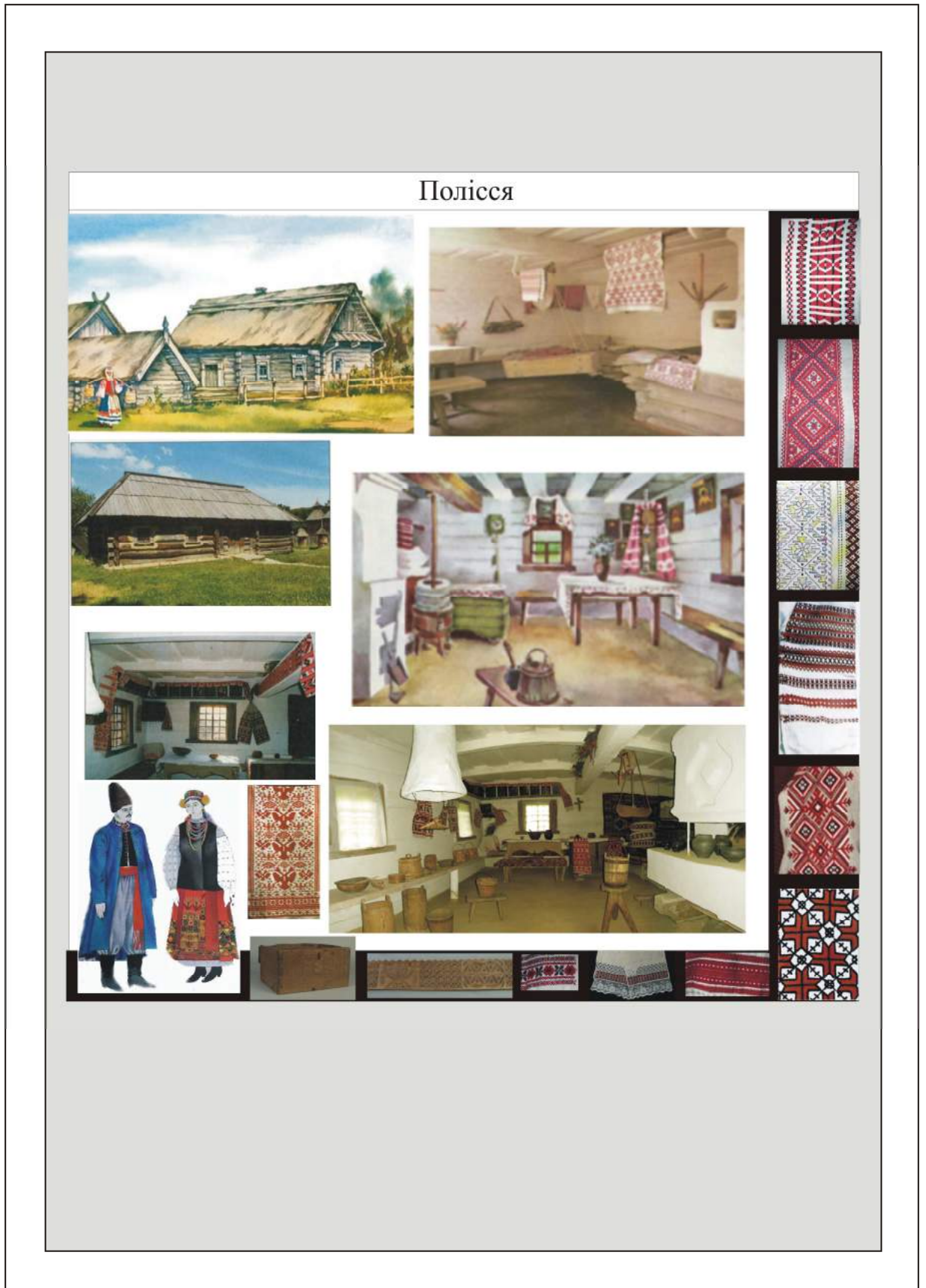

Нижнє Подніпров'я

Волинь

Таблицю укладено на основі джерел [27], [215], [246], [250], [252], [254], [256], [257], [262], [263], [264].

Додаток Д.3 Етномистецькі традиції, менталітет, народна культура та архітектура як основа художньо-образного вирішення та національної ідентичності сучасних інтер'єрів

Етномистецькі традиції, народна архітектура стають основами концептуального проектування сучасної архітектури інтер'єрів підприємств харчування. При цьому важливими аспектами є менталітет, народні традиції, особливості побуту, художня творчість, звичаї та обряди певного етносу чи етнографічного регіону..

Формування архітектурного та предметно-просторового середовища здавна залежало від багатьох чинників, перш за все етнографічних. Народні архітектурні та мистецькі традиції є віддзеркаленням світогляду людей, носіями культурної спадщини певного етносу. Суть поняття «традиція» визначаємо як соціальний інструмент передачі духовно-матеріальних цінностей, надбань культури, зорієнтований на їхнє збереження, відтворення та розвиток. Менталітет – важлива складова етнічної своєрідності. Він відображає світогляд, життєву позицію людей, їхні цінності, художньо-емоційне та естетичне світосприйняття, зумовлює формування певного способу життя, архітектури та предметно-побутового середовища. Особливості менталітету, характеру різних етнографічних груп відображаються в специфіці будівництва житла, у формотворенні меблів, оздобленні та декоруванні інтер'єрів й архітектурних деталей.

Українцям притаманні такі риси національного характеру, як релігійність, індивідуалізм, злитість з природою, гуманність, волелюбність, толерантність і миролюбність, щирість, демократизм, глибока емоційність, хазяйновитість і терплячість. Проте властивими для українців є нестабільність, суперечливість вдачі, прагнення уникати особистої відповідальності, зайва сором'язливість, брак колективної волі та злагоди [174, с. 156]. Оскільки Україна складається з багатьох етнографічних груп, доцільно розглянути найхарактерніші особливості менталітету їх населення і виявити, як вони впливають на формування житла та побуту.

Так, **гуцули** активні, заповзяті, довірливі, працьовиті, сміливі індивідуалісти, які люблять свій край і родину. Ці їхні риси відображаються у формуванні життєвого середовища. Для них головна цінність – велика сім'я. Родини селилися далеко одна від одної, тому житло захищали огорожею, що спричинило формування гражди – своєрідного типу садиби, замкнутого двору. Хати будували з дерев'яного зрубу, який не білили, через що на тлі гірського ландшафту він виглядав особливо мальовничо. Архітектурні форми гуцульських хат дещо різкі, з чіткою графічною окресленістю, що нагадує цілеспрямований характер гуцулів. Будівлі перекривали чотирисхилими дахами, які повторювали м'які обриси гір. Любов до прекрасного, оптимізм та працьовитість гуцулів відтворювалися в багатстві декоративного оздоблення інтер'єру хат, предметів повсякденного вжитку. Різьбою декорували скрині, верхню частину одвірків [71, с. 89].

Характерні риси **бойків** – надійність, доброзичливість, скромність, демократичність, схильність до бійок, проте вони пасивніші за гуцулів, легко примиряються зі своєю долею, працьовиті, хоча й не надто. Кмітливість і спостережливість бойків відображаються в їхній архітектурі, яка гармоніює з природою – будівлі мають життєрадісний вигляд. Архітектурні форми бойківських хат легкі та м'які, будівлі пропорційні, з чіткими силуетами, дахи високі та стрімкі [71, с. 48].

Мешканці **Закарпаття** релігійні, працьовиті та законослухняні, мають особливий естетичний смак і любов до краси. Більшість будівель на Закарпатті зрубні, стіни обмазані глиною, побілені, іноді яскравих синіх тонів. Їх інтер'єр відзначало багатство декорації. Любов до землі та землеробство, як головне заняття закарпатців, відображене в розміщенні їхніх хат, оточених двором, садом або городом [71, с.74].

У характері **жителів Поділля** такі риси, як доброта, ввічливість, відвертість у спілкуванні, щира гостинність, терплячість, мужність. Господарність і охайність подолян віддзеркалена в зовнішньому вигляді їхніх

осель. Хати подолян мальовничі, білі стіни з підсиненими заглибленими площинами, кольоровий художній розпис додає виразності [71, с.29].

Стримана неговірка вдача **жителів Полісся** позначилася на їхній скромній архітектурі та предметах матеріальної культури. Поліські хати низькі, темні, їхні архітектуро-будівельні та художньо-образні засоби дуже обмежені. Раціональність характеру поліщуків легко побачити в плануванні інтер'єру житла, де кожен куток має певну функцію [71, с. 31].

Південь України здавна характеризувала поліетнічність, де поряд з корінним населенням селилися росіяни, болгари, вірмени, греки, німці, молдавани. Це відображено в архітектурі Півдня, для якого характерне багате і зовнішнє, і внутрішнє художньо-декоративне оздоблення. Стіни декорували розписами, прикрашали килимами, декоративними панно; архітектурні деталі виділяли кольором, ззовні різьбленням; декоративне малювання прикрашало дерев'яні лави, печі, фасад навколо вікон, попід стріхою [71, с. 37].

Етнічним символом української культури став класичний тип народного житла **Середньої Наддніпрянщини**. Біла охайна хата з чотирисхилим солом'яним дахом, з високим накладним гребенем і дідухом, з невеликими вікнами, є зразком української народної архітектури [118, с. 62]. Жителям цього регіону притаманні такі риси характеру, як працьовитість, охайність, привітність, весела вдача. Щирість, затишність, правдивість проглядається і в архітектурі та інтер'єрі хат. Здавна поширені настінні розписи вражають різноманітністю сюжетів, для оздоблення вікон, дверей, фронтонів, ганків використовується різьблення по дереву [118, с. 75].

На Полтавщині люди працьовиті та гостинні, добродушні, оселі їхні мальовничі та охайні. Більшість хат ззовні та всередині побілені, дахи мають м'які обриси, чотирьохсхилі, солом'яні зі стріхами. Ззовні архітектурні деталі декорували різьбленням та фарбуванням, різнокольоровими глинами покривали фасад, призьбу. На Слобожанщині оселі зводили з різних матеріалів: дерева, крейди, глино-солом'яної цегли. Дахи мали напуск для захисту стін та призьб від опадів. Печі оздоблювалися залежно від місцевості – їх мазали, розписували

або декорували кахлями. В інтер'єрах хат використовували багато рушників [73, с. 46].

Кожен з описаних регіонів має свої особливості традиційно-побутової культури, історію формування. Етномистецькі традиції багатого українського народу дозволяють створювати самобутнє сучасне середовище з використанням переосмислених творів декоративного мистецтва та архітектури.